

8 ΜΑΪΟΥ 1960

ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 8

Ἑκπαύχῃ

'Η κίνησις τοῦ «Κύκλου Ἐκλογῆς»

Ἀνδρικά Ὑφάσματα

Ι. ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε

Αἰόλου 46

Κρύσταλλα - Ραδιόφωνα

ΑΛΚΑ

Σταδίου 31

Ἀνδρικά Εἶδη

Α^{ΦΟΙ} ΓΟΥΤΑΚΗ

Σταδίου 45

Ἑστιατόριο
Χορευτικὸ Κέντρο

CORONET

Πανεπιστημίου 2

Δίσκοι - Ραδιόφωνα - Πικ-απ

"DISCOPHILE"

Ἀμερικῆς 15

Ἀποθήκη Ὑφασμάτων

"ΕΡΙΟΜΑΡ Α.Ε."

Ντέκα 5

Γυναικεία Εἶδη

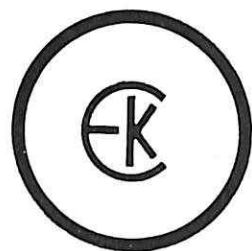
ΕΤΑΜ

Βουκουρεστίου 8

Boutique

ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ - ΚΟΥΡΤΙΔΗ

Πανεπιστημίου 6
Ἑρμού 28

Θεσσαλονίκη

Δίσκοι

ΖΑΝΝΑΣ - ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ

Ἀριστοτέλους 3

Φωτογραφικά

ΣΑΛΒ. ΚΟΥΝΙΟ

Βενιζέλου 15

Κασμήρια

ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ἑρμού 19

Βιβλία - Χαρτικά

Π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ν. Μεγ. Ἀλεξάνδρου 23

Βιβλία - Δίσκοι

"ΙΚΑΡΟΣ"

Βουλῆς 4

Ὑποδήματα Πολυτελείας

Ι. ΜΟΥΡΙΑΔΗΣ

Σταδίου 4

Πορσελάνες - Δῶρα

ΜΟΥΡΑΝΟ

Βουκουρεστίου 11

Ἀποθήκη Ἐριονημάτων

Ι. ΣΑΚΑΛΑΚ & ΥΙΟΣ

Κολοκοτρώνη 63

Ἑλληνικά Βιβλία

"ΣΑΛΙΒΕΡΟΣ"

Σταδίου 14

Ἀντικείμενα τέχνης

ΝΕΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Βαλαωρίτου 90

Φωτογραφικά Εἶδη

ΦΩΤΟ - ΣΤΟΥΝΤΙΟ
Γ. Μωσσε

Σταδίου 3

Νεωτερισμοί

"ΧΡΥΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ", Α.Ε

Σταδίου 35

Ἐκλογὴ

Τόμος ΙΕΤ'

Τεύχος 180

8 ΜΑΪΟΥ 1960

Ἀρθρα

19 ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΡΘΕΝΩ-
ΝΟΣ *Jean Baelen*

25 ΤΟ ΑΣΤΡΙΚΟ ΜΑΣ ΣΩΜΑ ΤΑΞΙ-
ΔΕΥΕΙ *Lobsang Rampa*

30 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΡ-
ΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
Χρύσανθος Χρήστου

38 ΤΑ «ΑΡΚΟΥΔΑΚΙΑ» ΤΗΣ ΒΡΑΥ-
ΡΩΝΟΣ *Μίλτης Παρασκευαΐδης*

48 ΤΑ ΣΟΔΟΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΟΜΟΡΡΑ
Pierre Devaux

Διηγήματα

27 ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ, Η «ΣΦΙΓΓΑ» ΚΑΙ
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ Τ. *Alberto*
Giacometti

42 Η ΟΣΙΑ ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕ-
ΚΝΟΝ *Μόνα Μητροπούλου*

49 ΠΕΘΑΝΕ ΣΑΝ ΚΥΡΙΑ
Carter Dickson

Ἀστονομικὸ μυθιστόρημα (συνέχεια)

Ποιήματα

27 ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Ο. Β. Λιούμπιτς-Μιλόζ

Κριτική

10 ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

33 ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ

57 ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Διάφορα

2 ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

10 ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

13 ΜΙΚΡΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

32 ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΣ

46 Η ΓΕΦΥΡΑ ΤΟΥ ΡΕΜΑΓΚΕΝ

Michael Schtikov

58 ΘΡΗΝΟΙ ΚΑΙ ΠΟΘΟΙ ΜΙΑΣ ΖΩΗΣ

Ζωή Φραντζή

60 ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΙΚΕΛΙΑ

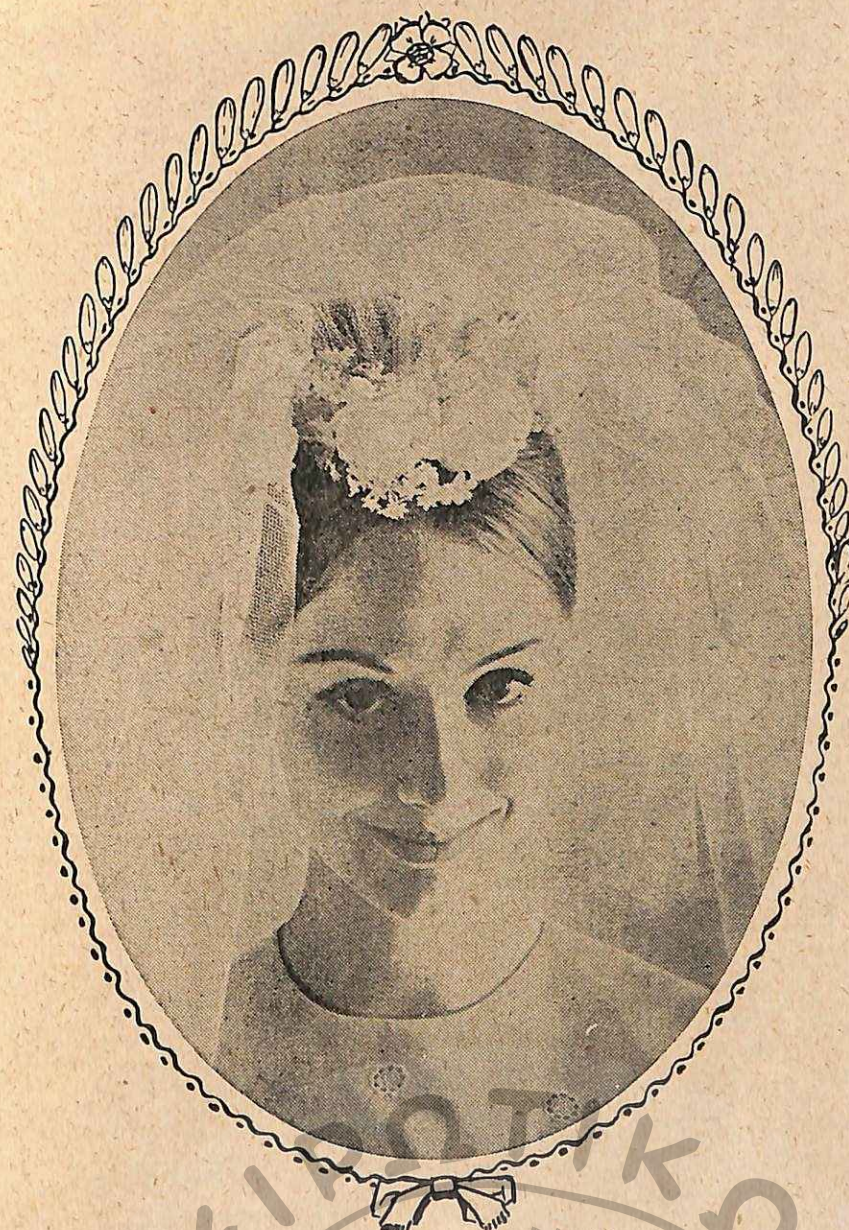
Jean Gachon

62 ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΝΕΑ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ

Κώστας Στεφανουδάκης

Σταυρόλεξο 12, Σημεῖα καὶ Τέρατα 52,
Ἑρμῆς, ὁ ἑκεῖ 24, Σκάκι 63, Λύσεις 64
Τὸ ἐκφυλλῶμας : «Παράλληλη τοῦ Γιάννη Μιγάδη
(collage).

Ἀπὸ τὸ 1881

ἕως σήμερα, πάντα καὶ παντοῦ

ΚΟΥΦΕΤΑ ΓΩΓΟΥ

Καταστήματα Γώγου, Καλαμιώτου 12

Τηλ. 24-965

Ὅλα αὐτὰ τὰ καταστήματα,
στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Θεσσαλο-
νίκη, προσφέρουν ἔκπτωση 10%
στὰ μέλη τῆς Λέσχης
«ΚΥΚΛΟΣ ΕΚΛΟΓΗΣ»

ΑΘΗΝΑΪΚΟ

ΘΕΑΤΡΑ

ΦΟΙΤΗΤΑΙ—του Γεωργίου Ξενοπούλου σε σκηνοθεσία Σωκράτη Καραντινού, σκηνικά Κλ. Κλώνη, κοστούμια Άντ. Φωκά. Πρωταγωνιστούν η Μιράντα, η Άντιγόνη Βαλάνου, ο Δ. Παπαμχαήλ, ο Ν. Τζόγιας, ο Τ. Γαλανός, ο Α. Βλαχόπουλος, η Π. Παπαδάκη και ο Χρ. Νέζερ. (Εθνικό Θέατρο), Άγιου Κωνσταντίνου 22, τηλ. 523-242. Άπογ. 5.30 μ.μ., βραδ. 8.30 μ.μ.).

ΑΥΛΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ—του Ίακωβου Καμπανέλλη. Σκηνοθεσία Κάρλου Κούν, σκηνικά Τσαρούχη, μουσική Μ. Χατζηδάκη. Παίζουν Άγγελική Καπελλαρή, Μαρία Μαριμαρινού, Δημήτρης Χατζημάρκος, Κώστας Μπάκας, Γιώργος Λαζάνης. (Θέατρο Έχνης), υπόγειο «Ορφώστη», τηλ. 28-706. Άπογ. 6.30 μ.μ., βραδ. 9.30 μ.μ.).

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΑΜΟΥ—του Λέσλι Στήβενς. Μετάφραση Πλ. Μουσαίου, σκηνοθεσία Μ. Χρηστίδη, σκηνικά Μ. Άγγελόπουλου. Πρωταγωνιστούν ο Δ. Χόρν, η Β. Ζαβιτσιάνου, η Μ. Κοντοπού και ο Μ. Χρηστίδης. (Κεντρικόν), Πλατεία Κολοκοτσάνη, τηλ. 21-559. Άπογ. 6.30 μ.μ., βραδ. 9.30 μ.μ.). Μέχρι 22 Μαΐου

ΤΟΠΟ ΣΤΑ ΝΕΙΑΤΑ—του Α. Φοντόρ. Μετάφραση Μ. Κουγιουμτζή, σκηνοθεσία Κ. Μουσαίου, σκηνικά Μ. Άγγελόπουλου. Πρωταγωνιστούν ο Κώστας Μουσαίου και η Άλκη Βουγιουλάνη. (Παίζεται από 13 Οκτ. 1959, «Μουσούρη»), Πλατεία Καρότσι, τηλ. 27-248. Άπογ. 6.30 μ.μ., βραδ. 9.30 μ.μ.). Μέχρι 22 Μαΐου

ΜΙΑ ΣΤΑΘΕΡΗ ΓΥΝΑΙΚΑ—του Σόμερσετ Μώμ. Πρωταγωνιστούν η Κατερίνα, ο Α. Κωνσταντάρας, ο Χρ. Τσαγιάνης, η Άννα Λώρη, η Κ. Λαμπροπούλου, η Π. Σαντορινιάου, ο Κ. Ρηγόπουλος. «Γινεάλο», Πανεπιστημίου 46, τηλ. 614-596. (Άπογ. 6.30 μ.μ., βραδ. 9.30 μ.μ.). Μέχρι 22 Μαΐου

ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

ΜΑΡΙΟΝΕΤΕΣ ΤΟΥ ΣΑΛΤΕΜΠΟΥΡΓΚ—Υπό την διεύθυνση του Χέρμαν Άιχερ. Θα παρουσιασθή το έξης πρόγραμμα: «Οπέρες: Μόσαρτ: «Α-βαστιανή», «Κληρονομιά από αγάπη», «Τιμπερλάι», «Δόν Τζοβάνι», «Μαγική Φλογέρα», «Α-παγωγή από το σεράνι», «Οπέρες: Στράους: «Μικρή νυχτερινή μουσική», «Σάλν Σόν: «Ο θάνατος του νίκου», «Τσαϊκόφσκι: «Κα-ρουζά», «Στράους: «Στόν ώρατο γαλάζιο μάντι του βασιλιά των φαντασμάτων», «Σαίππερ: «Θυελλάν», Χόγερ: «Ο Ιστορικός Δόν Ζουάν χιονίου» κ.λ. (Θέατρο «Διονύσιον», Αμερικής 10, τηλ. 22-612. Έως 11 Μαΐου. Άπογ. 6.30 μ.μ., βραδ. 9.30 μ.μ.).

ΤΕΑΤΡΟ ΠΙΚΚΟΛΟ ΠΟΝΤΡΕΚΑ—Ιταλικές Μαριονέτες. (Έως 15 Μαΐου στο θέατρο «Κοτοπούλη», τηλ. 614-692, άπογευμ. 6.45, βραδ. 9.45).

Παιδικό θέατρο

ΜΠΑΡΜΠΑ - ΜΥΤΟΥΣΗΣ—διασκευές από μύθους του Αισώπου, ένα παραμύθι και μία κωμωδία με τον Κλόβιο και τη Σουβλίτσα. (Κάθε Κυριακή 11 π.μ., 12 μ.μ. και 4 μ.μ., ΧΕΝ, Αμερικής 11).

ΜΑΪΟΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

(8 - 21)

Κ	Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21

9. Έθνική Έπέτειος της Τσεχοσλοβακίας
13. Έθνική Έπέτειος του Ισραήλ
17. Έθνική Έπέτειος της Νορβηγίας
20. Έθνική Έπέτειος της Κούβας
21. Άγιον Κωνσταντίνου και Ελένης

Έκδοχη

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΕΛΕΝΗ Γ. ΒΛΑΧΟΥ, ΜΟΥΡΟΥΣΗ 1
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 57 - ΤΗΛ. 527.081

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ Ι. ΜΑΚΡΗΣ
ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ 44
ΔΙ/ΝΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Ν. ΚΟΝΤΟΡΟΣ, Μ. ΑΣΙΑΣ 1

Γενικώς τὰ Ἀθηναϊκά Θέατρα ἀρκοῦν τὴ Δευτέρα ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ τὴν Παρασκευὴν τὸ ἀπόγευμα, ἐνῶ ἡ βραδυνὴ τῆς ἑκάστης (8 μ.μ.) εἶναι κλεισμένη στὰ περισσότερα ἀπὸ τὴν δεξιόμηνω ὁρισμένῃ προγράμματα καὶ ἀλλάζουν αἰφνιδίως καὶ ἐπειδὴ λόγῳ ἐποχῆς ὁρισμένα θέατρα σταματοῦν τὴν παραστάσεις τους, καλὸ εἶναι τὸ κοινὸν νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὸν ἀνωτέρω πίνακα ἀπὸ τὸν ἡμερήσιον τύπον.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΦΩΣ (Πινύκ). Κείμενο Σπ. Μελά, σκηνοθεσία Κ. Κροντηρά, μουσική Π. Πετρί-Συμετέχουν οἱ καλλιτέχνες Άννα Συνοδινού, Νά Άννουσίαν, Πίτσα Καπιτανιά, Μαρία Βεάρον Πάλλης, Γιορδάνης Θεόδωρος Μορίδης, Βύκωναντίνου κ. λ. (Καθημερινὸς τρεῖς παραστάσεις, 8.30 μ.μ. στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, 9.30 μ.μ. στὴν Ἀγγλικὴ καὶ 10.30 στὴ Γαλλικῇ).

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΧΟΡΟΣ

ΜΠΑΛΛΕΤΑ—τῆς Σχολῆς "Ὀλγας Μαρώνη. Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει 800 χοροδραματὰ τῇ «Χιονάττῃ καὶ τοὺς ἑπτὰ Νάνους» καὶ τὸν «Πρωτὸν περίπατο» σὺν τῶν 50 χορευτῶν. Στράους. Συμμετέχουν ἄνω τῶν 50 χορευτῶν. Χορογραφίες "Ὀλγας Μαρώνη, σκηνοθεσία κοστούμια Ντόρη Πάντου. (25 Μαΐου, 8.30 μ.μ. Θέατρον «Κοτοπούλη», Πανεπιστημίου 41, τηλ. 614.592).

ΜΠΑΛΛΕΤΑ—Ἡρώς Σισμάνη, σολίστ ἡ Μάγια Θεοδοσιάδου, ἡ Άννα Πέτροβα, οἱ Μανὲς Γιώτης καὶ οἱ Νίκος Κάρλας. Χορογραφίες Ἡρώς Σισμάνη. (19 Μαΐου, 8.30 μ.μ. Θέατρον «Κοτοπούλη», Πανεπιστημίου 41, τηλ. 614-592).

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΛΥΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ—(Ἀκαδημίας 61, τηλ. 612-461). Ἐναρξὺς τῶν παραστάσεων 8.30 μ.μ.). 8, 10, 12 καὶ 14 Μαΐου «ΠΑΡΑΠΗΓΜΑΤΑ» τοῦ Θ. Σακελλαρίδη. 11 Μαΐου «ΝΥΧΤΕΡΙΑ» τοῦ Γ. Στράους. 13 Μαΐου «ΦΑΒΟΡΙΤΑ» τοῦ Γ. Ντονιζέτι. 15 Μαΐου «ΤΖΙΟΚΟΝΤΑ» τοῦ Α. Πονκιέλλι.

ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΩΔΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ—συναυλία με συμμετοχή χορωδίας ὑπὸ τὴν διεύθυνση τῆς κ. Μ. Καλοφωλοῦ. (Παρθενόν), 9 Μαΐου, 6 μ.μ.).

ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΩΔΕΙΟΥ—συναυλία με συμμετοχή χορωδίας ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ Σ. Βασιλάδη με ἔργα Μότσαρτ, Μπετόβεν, Σοπέρ, Φοστὲρ, Φρανκ, Γουλιέλμ, Βαλντεμά. (Παρθενόν), 16 Μαΐου, 7.45 μ.μ.).

Ρεσιτάλ

ΕΥΑΓ. ΑΠΑΛΥΡΑ—ρεσιτάλ τραγουδιῶν με ἔργα Περγκολέζι, Κασίνι, Πουτσίνι, Βέρντι, Σκακί, Βάγνερ, Μασσενέ, Λίστ, Φωρέ, Κοντίνι, Πετρίδη. Στὸ πιάνο ὁ Σπ. Κυριακός. (Κεντρικόν, ματογράφος «Πάλλας», 8 Μαΐου, 11.30 π.μ.).

Κ. ΣΑΜΙΟΥ—ρεσιτάλ τραγουδιῶν. (13 Μαΐου, 9.30 μ.μ.).

Ρ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ—ρεσιτάλ πιάνου. (13 Μαΐου, 7.30 μ.μ. Θέατρο «Κεντρικόν»).

Ε. ΚΟΚΚΙΝΟΥ—ρεσιτάλ τραγουδιῶν με ἔργα Σούτνερ, Ὀπέρης. (Παρθενόν), 14 Μαΐου, 9.15 μ.μ.).

Γ. ΔΑΣΚΟΥΛΗΣ—ρεσιτάλ πιάνου με ἔργα Σούτνερ, «Ρέξ», 16 Μαΐου, 7 μ.μ. τηλ. 614-591).

Ε. ΡΟΔΙΤΗ—ρεσιτάλ κιθάρας, με ἔργα Μάχης, Σόρ, Ταρέντα, Γκρανάντος. (Παρθενόν), 17 Μαΐου, 8.30 μ.μ.).

Μ. ΛΑΣΚΑΡΗΣ—ρεσιτάλ πιάνου. (25 Μαΐου, 7.30 μ.μ. «Παρθενόν»).

Μουσική από δίσκους

ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΖΑΖ—καὶ ταινίες μαγνητοφωνημένες (Ἀ' Ἑλληνοαμερικανικὴ Ἐνωσις», Ἡρώδου 45, Τικὸς 25, τηλ. 71-620, κάθε Τρίτη 8.30 - 10 μ.μ., εἰσὸδος ἐλευθέρῃ).

ΚΛΑΣΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ—ἀπὸ δίσκους με συμμετοχὴν. (Χ.Ε.Ν., Ἀμερικής 11, τηλ. 20-080, κάθε Τετάρτη 7.30 μ.μ., εἰσὸδος ἐλευθέρῃ).

ΡΕΣΙΤΑΛ ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟΥ—(Βρετανικὸν Συναγ. Λιό, Φιλικῆς Ἐταιρείας 17, κάθε Πέμπτη 7.30 μ.μ., εἰσὸδος ἐλευθέρῃ).

Ξεχωρίζει αμέσως

.... Όπως και τὰ θαυμάσια ἔμπρι-
μέ τῆς Πειραιϊκῆς - Πατραϊκῆς ποὺ
ἔχουν ὑποστή τὴν ἐπεξεργασία

'Everglaze'

ΕΙΜΑ ΚΑΤΑΓΕΓΟΝ

Ἡ ἐπεξεργασία ΕΒΕΡΓΚΛΕΪΣ προ-
δίδει στὰ πλεονεκτήματα τῶν θαμ-
βακερῶν ὑφασμάτων πέντε νέες
ιδιότητες:

- Διατηροῦν τὴ γυαλάδα τους, ὅσο κι ἂν φορεθοῦν.
- Δέν τσαλακώνουν, ὅσο κι ἂν ταλαι-
πωρηθοῦν.
- Τὰ χρώματά τους παραμένουν στα-
θερά στὸ πλύσιμο καὶ στὸν ἥλιο.
- Λερώνουν λιγώτερο ἀπ' ὅλα τὰ θαμ-
βακερά.
- Στεγνώνουν καὶ σιδερώνονται εὐκο-
λα.

Μὲ ὅ,τι βάζει ὁ νοῦς σὲ θαμβακερὰ ὑφάσματα ἡ

ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΒΑΜΒΑΚΟΣ Α.Ε.

ντύνει, στολίζει, νοτιοσυρρεύει!

Αὐτὸ τὸ σῆμα ἐγγυᾶται
ὅτι ἀγοράζετε γνήσιον
υφάσμα
ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ - ΠΑΤΡΑΪΚΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΝΥΚΤΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

(Με δρχήστρα)

«ΑΣΤΕΡΙΑ» — (Ακτὴ Γλυφάδας, τηλ. 04-124). Κέντρο μοντέρνο καὶ πολυτελὲς λειτουργεῖ τὴν ἡμέρα ὡς ἐστιατόριο. Τὸ βράδυ, καθὼς καὶ τὴν Κυριακὴν τὸ ἀπόγευμα παίζουν οἱ δρχήστρες Onino Formisano καὶ τοῦ Τέλη Ἀποστολάκου καὶ τραγουδοῦν τὸ «Τόλο Κωνσταντίνου»...

«ΑΘΗΝΑΙΑ» — (Πανεπιστημίου 6, τηλ. 610-777). Μικρὸ, σκοτεινὸ, συμπαθὲς κέντρο ποὺ στηρίζει τὴν ἀμόρφωσιν τοῦ σπὶν λαμπρὴ δρχήστρα Λέβ — Κινναδάκη. Καλὴ κουζίνα με τιμὲς λογικὰς. Λειτουργεῖ ἀπὸ 9 π.μ. — τὸ πρωῒ...

«ΚΟΡΟΝΕΤ» — («Kings Palace Hotel», Πανεπιστημίου 2, τηλ. 28-956). Εὐρύχωρο πολυτελὲς καὶ μοντέρνο, με τὴν ἰταλικὴν δρχήστρα Cinque Diavoli καὶ τὸ κουιντέτο τοῦ Γιάννη Σπάρτακου... «Ακρόπολι» (Πατησίων 51, τηλ. 523-851). Εὐχάριστο καὶ πολιτισμένο. Παίζει ἡ δρχήστρα Λούνας καὶ τραγουδοῦν ὁ Τζιμμου καὶ ἡ Ζωΐσα Κουρουνλή...

«ΜΟΚΑΜΠΟ» — (Πανεπιστημίου 10, τηλ. 20 236). Πλούσιο διεθνὲς πρόγραμμα ποὺ ἐμφανίζεται δύο φορές, σὲ 11.15 μ.μ. καὶ σὲ 1.30 μ.μ. Τραγουδοῦν ἡ Jovita Luna, ἡ Barbara Hilton σὲ Νοτιοαμερικανικοὺς ρυθμούς... «Τζακι» — (Μηρουσίου 11, τηλ. 71-185). Ἡ Νανά Μούσχουρη εἰσὶν τὸ πὸ ἐνδιαφέρον στέλεχος μᾶς διὰ τὴν ἑλληνικὴν καλλιτεχνικὴν ποὺ ἀρχίζουν τὸ πρόγραμμά τους σὲ 11 μ.μ....

«ΚΑΣΤΡΟ» — (Μηνησιμένης 8, Πλάκα, τηλ. 25-447). Ὁ Γιώργος Οικονομίδης, ὁ Τόνος Μαρσάδης, ἡ Μάριον Σίβη, ἡ Γιοβάννα, τὸ «Τόλο Μορένο», οἱ Α. Ἀλμα - Γ. Φλερὲ, τὰ Μπαλέττα Κουσιάνη καὶ ἡ δρχήστρα Μουζάκη προσφέρουν τὸ πρόγραμμά τους ἐνῶ οἱ θαυῶνες τρώνε καὶ χορεύουν... «ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑ» — (Φλέσσα 4 — Πλάκα, τηλ. 22 000). Ἡ Μπελντα, ὁ Σάβος Παναγόπουλος καὶ ἡ δρχήστρα Γ. Καταρὰ δίνουν κάθε βράδυ κέφι καὶ μποῖ σὲ τὴν θαυῶν τὸν κέντρον... «ΒΡΑΧΟΣ» — (Αγγ. Βλάχου 6, τηλ. 35-880). Εὐχάριστο πρόγραμμα με ἐπὶ κεφαλῆς τὴν Ρένα Βλαχοπούλου... «ΦΑΛΑΜΕΝΟ» — (Ὁδὸς 6, τηλ. 33-592). Ἀνεκδιημένο, με τὴν δρχήστρα Γ. Καρλάκη καὶ τὸ Ἀγγλικὸ μπαλέτο «Τζόζεφιν» προσφέρει καλὴ μουσικὴ καὶ ξέναν νύμφος...

«ΡΟΖΗ ΚΛΑΜΠ» — (Ὁδὸς 10, τηλ. 23-132). Μουσικὴ γῶλη, δεσπορὰν, μπάρ, με τὴν ἀτραξιὸν Inga καὶ Rolf...

(Χωρὶς δρχήστρα)

«ΣΙΑΒΕΡ ΧΑΟΥΣ» — (Γλυφάδα). Πολυθόρυβο καὶ νεανικὸ. Οἱ θαυῶνες χορεύουν με ἀξιοῦν μπόξ... «ΔΕΛΦΙΝΙ» — (Πύρριχα). Ὅσοι ἀναζητοῦν πρωτοτυπία μποροῦν νὰ χορῶν σὲ τὸ ὄπγειο τοῦ κέντρον ποὺ ἡ δική τους τοῦ θυμίζει κενότατο... «ΙΠΠΟΚΑΜΠΟΣ» — (Ραφίνα). Ἐνν ἑξῆς σπὶν τὴν πλαγιὰ τῆς Ραφίνης καὶ ἡ Ἀρὰ σὲ τὸ πᾶν συνθέτουν ἕνα φιλικὸ περιβάλλον... «ΦΡΕΟΥΡ» — (Πατησίων 136). Διακριτικὴ καὶ πολιτισμένη ἀμόρφωσις με χιπιλὶ φῶτα καὶ σιγὴν (Βουκουρεστίου). Συμπᾶθες καὶ ἀήρῳ με ζῆλα, βιβλία καὶ ποιοτικὰ γὰ δσοὺς κατεστημένο 7). Εὐχάριστη ἀμόρφωσις με ἡμῖ-φως καὶ μνηστέον... «ΑΛΕΓΚΟ ΜΠΑΡ» — (Πατισμίου 2). Ἀνοικτὸ ὅλη τὴν ἡμέρα Σάβ-μουσικὴ 6-9 μ.μ. «ΚΑΛΑΜΑΚΙ No 2» — (Δευτέρα σάσις Καλαμάκι). Χορευτικὸ, πολυτελὲς καὶ διανυκτερεύον.

(Λαϊκὰ)

«ΤΡΙΑΝΑ» — (Λεωφ. Συγγροῦ 170, τηλ. 960-354). Συγκρότημα Καζαντζίδη πλασιωμένο με Τούρκικες χορεύσεις... «ΡΟΖΙΝΙΟΛ» — (Τέρμα Σεπολίων, τηλ. 870-853). Ὁρχήστρα Χρυσάφη-Τρουπάκη, τραγουδοῦ ὁ Ν. Γουλάνης καὶ χορεύουν χαυμίσσες... «ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ» — (Τερὰ ὁδὸς 50, σάσις Ἀγ. Γεωργίου). Παίζει τὸ συγκρότημα Μπιθικώστη - Ζαμπέτα... «ΠΙΝΔΟΣ» — (Πίνδου καὶ Τυζίων, Ν. Φιλαδέλφεια, τηλ. 89-058). Ὁ Δασκαλάκης με τὸ συγκρότημά του...

(Διανυκτερεύοντα)

«ΜΕΤΡΟ» — (Υπόγειος σὲ τὸ Ὁμονοίας)... «ΠΡΕΣΤΟ» — (Πατησίων 14)... «ΟΛΥΜΠΙΑ» — (Πλατεία Ὁμονοίας)... «ΓΑΛΛΙΑ» — (Σταδίου 61)... «ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ» (Πλ. Κολωνάκτου)... «ΕΡΜΗΣ» — (Πιπίνου 90)... «ΚΑΝΑΡΙΑ» — (Λεωφ. Ἀλεξάνδρας 227)...

Τὸ Ραδιοφωνικὸ ἡμῖωρο
τῆς Κυριακῆς

Ἑκκρογή

ἀπό μουδιυές

ΕΙΚΟΝΕΣ

Κυριακὴ 8 Μαΐου

1-1.30' μ.μ.

Β' Πρόγραμμα

216,8 μ. ἢ 1385 χλκ.

Τὸ πρόγραμμα τῆς Κυριακῆς αὐτῆς παρουσιάζει ἐκλεκτὰ συγκροτήματα τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς σὲ γνωστὰ καὶ ἀγνωστα τραγούδια. Τραγουδοῦν οἱ Los Paraguayos, οἱ Los Chilenos καὶ παίζει κιθάρα ὁ Antonio Bribiesca.

Κυριακὴ 15 Μαΐου

Ἡμῖωρο

ἐκλεκτῆς χορευτικῆς
μουσικῆς

Ἡ πρώτη ἀπὸ μία σειρά ἐκπομπῶν ποὺ δὰ εἶναι ἀφιερωμένες ἀποκλειστικὰ σὲ χορευτικούς ρυθμούς καὶ δὰ δώσουν τὴν εὐκαιρία σὲ δσοὺς διαδίδουν μαγνητόφωνο νὰ ἀποκτήσουν μία συλλογὴ ἐκλεκτῶν κόμματιων.

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

(Ἀπὸ τὰ ἐνδιαφέροντα προγράμματα ποὺ ἀναγγέλλονται γὰ τὸ δεκαπενθήμερο 8-21 Μαΐου)

ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Θέατρο

«ΑΛΗΣ Ο ΜΕΓΑΣ» — Ἔργο τοῦ Ἀλέξη Σολωμοῦ. Ραδιοσυγκροτήσις Μήτσου Λυγίου (Κυριακὴ 8 Μαΐου, 21 15').

«ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΑΡΘΟΥΡΟΥ ΣΑΒΙΑ» — Ἔργο τοῦ Ὁσκαρ Ουάιλντ. Ραδιοσυγκροτήσις Κώστα Κροντηρὰ (Τετάρτη 11 Μαΐου, 20.30').

«ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» — ἱστορικὸ δρᾶμα τοῦ Νίκου Καζαντζάκη. Ραδιοσυγκροτήσις Κώστα Κροντηρὰ (Κυριακὴ 15 Μαΐου, 21.15').

«ΜΠΕΚΕΤ» — τοῦ Ἀντουάν. Μετάφρασις Δεσποῦ Δαμαντίδου, ραδιοσυγκροτήσις Μήτσου Λυγίου. (Τετάρτη 18 Μαΐου, 20.30').

Μουσικὴ

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΣΥΝΑΥΛΙΑ — τῆς δρχήστρας τοῦ Ε.Ι.Ρ. Διευθύνει ὁ Βύρων Κολίσης. Σολίστ: Μάρια Χαυρογιώργου - Σιγῆρα. Ἔργα Μότσαρτ, Μπετόβεν. (Πέμπτη 12 Μαΐου, 21.15').

ΡΕΣΙΤΑΛ ΠΙΑΝΟΥ — τοῦ Φρέντ Ντόσκα. Ἔργα Μπαχ, Μπτελίνσκυ. (Παρασκευή 13 Μαΐου, 20.20').

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ ΤΟΥ Ε.Ι.Ρ. — Διευθύνει ὁ Ἀντίοχος Εὐαγγελάτος. Ἔργα: Βιβάλνι, Μόσαρτ, Φωρτέ, Δ. Διαμαντίδου. (19 Μαΐου, 21.15').

ΡΕΣΙΤΑΛ ΠΙΑΝΟΥ — τοῦ Φράνκ Γκλέιζερ. Ἔργα: Σαίνπεργκ, Μπετόβεν. (20 Μαΐου, 20.20').

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Ὁμιλίες

«ΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ». Ὁμιλήτης ὁ κ. Πῶλ Φεάι, κτηνίατῆς τῆς Σορβόνης. (Παρασκευή 13 Μαΐου, 17.15').

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ — (Λούνα Πάρκ - Λεωφόρος Συγγροῦ, Κήπος Βελιγράδου). Ἐξοχὸν ἀτραξιὸν, ταχυδακτυλουργοί, ζυγλίερ, σὲ συνδυασμὸ με ποικίλα θεαματικὰ παρκοῦ. Ἐμφανίζεται ἐπίσης πολυμελὲς δρχήστρα καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ μαέστρου Μουρατίδου. Τὸ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα πλασιώνουν ἐνῶ λαοσάββες τραγουδίστριες καὶ ἐπιθεωρηματῆς νύμερα.

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Οἱ ὥρες λειτουργίας τῶν Ἀθηναϊκῶν καταστημάτων ὡς τὴν 14η Μαΐου εἶναι οἱ ἑξῆς:

ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἀνοικτὰ καὶ κλειστά τῶν ὡρῶν 4.30 π.μ. — 8.30 π.μ. Σάββατο μόνο τὸ πρωῒ 8.30 π.μ. — 2.30 π.μ. Τὴν Τετάρτη ἀνοικτὰ μόνον τὸ πρωῒ 8 π.μ. — 2.30 π.μ. ΚΟΥΡΕΙΑ — ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΙΑ: Δευτέρα, Τρίτη, Πέμπτη, 8 π.μ. — 1.30 μ.μ. καὶ 4-8 μ.μ. Σάββατο 8 π.μ. — 2 μ.μ. καὶ Τετάρτη μόνον τὸ πρωῒ 8 π.μ. — 2.30 μ.μ. ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ: 8.30 π.μ. — 1.30 μ.μ. καὶ 4.30-8.30 μ.μ. Σάββατο μόνον 8-2.30 μ.μ.

Ὁμορφα γερά μαλλιά με Vac

ΝΑC, ἡ νέα ἐπαναστατικὴ ἀνακάλυψις. Χάρη σὲ τὸ συστατικὸ τοῦ S54, τὸ τονωτικὸ ΝΑC προκαλεῖ ἰσχυρὴ κυκλοφορία αἱμάτων σ' ὅλο τὸ τριχωτὸ τῆς κεφαλῆς. Ποτίζει τὶς ρίζες τῶν μαλλίων με τὶς ἀναγκαῖες τροφονωτικὲς οὐσίες. Ἐξο-λαορεῖ τὰ βλαβερὰ βακτηριδία. Τὰ μαλλιά γίνονται δυνατὰ, ἀνθεκτικὰ, λαμπερά.

Ἀποτελέσματα ἄμεσα, ἀσφαλῆ, ριζικά. Κάνετε μασάζ με ΝΑC (ὁδηγίες σὲ κάθε φιαλίδιο). Θὰ αἰσθανθῆτε ἄμεσως κατὰ κατὰ ἕνα μυρμηγκισμα σὲ δερμότητα καὶ ἕνα μύρμηγκισμα σὲ κεφάλι. Ἀρα τὸ ΝΑC ἐνήργησε. Σὲ λίγο χρόνο, τὸ ΝΑC σὰς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν πιτυρίδα, τὴν φαγοῦρα καὶ σταματᾷ προλαμβάνει τὴν τριχοπύση, ἐνισχύ-οντας τὴν νέα τριχοφυΐα.

Πωλεῖται εἰς τὰ Φαρμακεία καὶ Μικροπωλεία

ΤΙΜΗ

Κανονικὸ μέγεθος ὄρχ. 38
Ὀικονομικὸ μέγεθος » 58

ΕΞΑΦΑΝΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΙΤΥΡΙΔΑ ΣΤΑΜΑΤΑ ΤΗΝ ΤΡΙΧΟΠΥΣΗ ΔΥΝΑΜΩΝΕΙ ΚΑΛΩΠΙΖΕΙ ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΚΕΥΕΣ

Όπως ή μυθιστορηματική βιογραφία, έτσι και το βιογραφικό θέατρο, είναι συγγραφικές δημιουργίες με κατευθυνόμενη εμπνευση και φαντασία προσηλωμένη σε γεγονότα. Κατά συνέπεια ο συγγραφέας τους δεν έχει την άνεση να κινηθεί ελεύθερος μέσα σε μία δραματική σύνθεση που θα ήθελε ο ίδιος να εξελιχθεί και σ' έναν χώρο που θα μπορούσε να επεκταθεί τα όριά του, ανάλογα με την πνευματική του θέση και ικανότητα. Η προσπάθεια του συγγραφέα να ταυτίσει την εμπνευσή του με τα ντοκουμέντα, σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις δεν είναι φανερή. Τις περισσότερες φορές, το αποτέλεσμα είναι απλώς και μόνο, ή μία καλογραμμένη ιστορία, ή ένα δραματοποιημένο χρονικό.

Ένα δραματοποιημένο χρονικό, χωρίς βάρος δραματικής ένότητας, ήταν ακριβώς και το έργο «Λόρδος Βύρων» του δημοσιογράφου και θεατρικού συγγραφέα κ. 'Αλέκου Λιδωρίκη, που παρουσίασε το Ε.Ι.Ρ. στην «Ωρα της Ελληνικής Σκηνής», διασκευασμένο για το ραδιόφωνο από τον κ. Νίκο Σφυρόερα. Παλαιότερα, το ίδιο έργο είχε ανέβει στο 'Εθνικό Θέατρο και, από ό,τι μπορούμε να θυμηθούμε, ή σκηνηκή αδυναμία του ήταν κάποιος πλατυσμός που μάκρυνε τις σκηνές και μείωνε το ενδιαφέρον του θεατή. Ο άκροατος όμως του ραδιοφώνου παρακολούθησε το «Λόρδος Βύρων» άρκετα ευχάριστα, χάρη στη συμπύκνωση που απαιτεί ή ραδιοφωνική τέχνη και που κατάφερε ο διασκευαστής του.

Έξ άλλου ο κ. Λιδωρίκης διέγραψε σωστά τον αγγλικό χαρακτήρα του Μπάυρον με το λόγο και τις διαλεγμένες εικόνες από τη ζωή του, ενώ ο κ. Νίκος Τζόγιας που τον υποδύθηκε, δεν απέφυγε τη θεατρική υπερβολή που (αν και φάνηκε να πηγάζει από μία συναισθηματική αλήθεια) δεν είναι αποδεκτή στο ραδιοφωνικό ακρόαμα.

Αυτό και μερικά άλλα σημεία της έκδοσης έπρεπε να προσέξω ο κ. Γ. Θεοδοσιάδης που σκηνοθέτησε το έργο. Ποιά άλλα; 'Εκείνη, παραδείγματος χάριν, την υπέρταση του θορύβου των κυμάτων της ακρογιαλιάς, ή τις κραυγές των γλάρων... Μήπως μία κάποια ευθύνη έχει σ' αυτό το σημείο και ο ρυθμιστής του ήχου κ. 'Ανδρέας Λάμπρου; 'Εν τούτοις δεν παραδίδουμε το ωραίο ραδιοσκηνοθετικό έργο που μας έδωσε ο κ. Θεοδοσιάδης στο τέλος του έργου, με τον ταυτοχρονισμό των φωνών (την ήχητική simultaneità) στην άπαγγελία των στίχων του Σολωμού.

Η μουσική επιμέλεια του κ. Σπ.

Σκιαδάρηση και τα ήχητικά της κ. Δ. Εύαγγελίου, δεν είχαν πολλές αξιώσεις.

Στην εποχή μας ή αστυνομική ψυχαγωγία είναι πάλι της μόδας. Οι όθνες, οι σκηνές, τα διδλία που έχουν θέμα τους την αστυνομική περιπέτεια, προσελκύουν αναμφισβήτητα το ενδιαφέρον ενός μεγάλου κοινού. Φαίνεται πως ή έμφυτη τάση του ανθρώπου για την «περιπέτεια» γενικά, δρίσκει ένα μέσο να εκδηλωθεί και μ' αυτόν τον τρόπο, αφού ή συμμετοχή του στη «δράση» είναι αναπόφευκτη, όταν, βέβαια, το αστυνομικό έργο φτάνει τα όρια της καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Τέτοια έργα είναι τα περισσότερα απ' όσα έγραψε ή σπεσιαλίστα του είδους 'Αγκάθα Κρίστι. Και ένα απ' αυτά, είναι το «Ξαφνικά κάποιο βράδυ», που μεταδόθηκε πριν από μερικές ήμέρες στο «Θέατρο της Τετάρτης».

Έχουν πεί πως ή Κρίστι (παρ' όλης τις συχνές απιθανότητες των πλοκών της) ξέρει τόσο δεξιοτεχνικά να κρύβει τον ένοχο, ώστε υποψιάζεται

«Ο,τι έκλεκτό, σε φορέματα, φουότες, μπλουζες, πλεκτά

Η «Senioritta» αναλαμβάνει να ράψει, τιδήποτε προσφέροντάς σας το γούστο της και τα κομψά της μοντέλα.

(Υπόγειοι διαβάσεις 'Ομοιοίας έναντι εισόδου Μπακάκου)

κάνει όλους τους ήρωες του έργου της μέχρι την τελευταία στιγμή. Αυτή ή ιδιαίτερη γοητεία της συγγραφέως υπήρχε και στο έργο που ακούσαμε από το ραδιόφωνο.

Η μετάφραση του κ. Δημ. Κωνσταντινίδη ακουγόταν ευχάριστα, μα εκείνο που θα έπρεπε πρώτα πρώτα να φροντίσει στη ραδιοφωνική του διασκευή ήταν να συντομεύσει την άρχική σκηνή με τα δυο πρόσωπα και τη στατική τητή.

Ο κ. Θεοδοσιάδης εδώ δεν είχε να αντιμετωπίσει δυσκολίες και ή σκηνοθεσία του ήταν ικανοποιητική με ζωντανία και ραδιοφωνική κίνηση. Επίσης και ο κ. Λάμπρου που ήχογραφε τον ήχο της 'Αγκάθα Κρίστι, κράτησε την ήχητική ομοιογένεια σε μία σταθερή στάθμη.

Οι ήθοιοι που έλαβαν μέρος στην έκδομη έρμήνευσαν τους ρόλους τους πειστικά. Σημειώνουμε όμως ξεχωριστά τον κ. Β. Πάλλη στο ρόλο του Μάϊκλ Στάρκ, την κ. Νέλλη 'Αγγελίδου στο ρόλο της Λάουρας Γώργουικ και τον νέο ήθοιοι κ. Κώστα Ρηγόπουλο που δημιούργησε έναν εξαιρετικό τύπο που δίνει και τόσο εύκολο, ρόλο του στόν, όχι και τόσο εύκολο, τέλος, Γιάν Γώργουικ. 'Αναφέρουμε, την διδα Σ. Μιχαλίτση που επιμελήθηκε με γούστο τη μουσική του έργου.

Ακούσαμε και την έκδομη «Χρυσή σημερα, αϊριο», την αφιερωμένη στα «Ελληνικά φρούτα». Στην αρχή φάνηκε πως είχε πολλή εμπνευση αυτό το φίτσερ: Μία πρωτότυπη παρουσίαση των διαφόρων φρούτων σ' έναν υποτιθέμενο διαγωνισμό καλλιτεχνικών, με την προσωποποίηση των έσπεριδοειδών της φράουλας, των σταφυλιών, του γαρμμά κλπ., που παρήλασαν από τη γέφυρα της όμορφιάς! Όλο αυτό ήταν το ωραίο, και αυτό που ο κ. Ν. Φωσκολος απέδωσε σκηνοθετικά... 'Αρχισε μια μονότονη απαγγελία... α-ριθμών που κράτησε το μεγαλύτερο μέρος της έκδομης. 'Αριθμοί παρμένοι από τις διάφορες στατιστικές, φαίνεται, όχι μόνο τους άκροατές, αλλά και τον ίδιο το συγγραφέα του ραδιοφώνου, τον κ. Κ. Στολίγκα και τους άλλους που έλαβαν μέρος στην ήχογράφηση.

Νομίζουμε πως ή δραστηριότητα, τα προβλήματα και οι επιτεύξεις της τμήρας μας στους διάφορους τομείς της παραγωγικής προσπάθειας, θα πρέπει να δίνονται περισσότερο έμφαση και με την έκμεταλλευση όλων των στοιχείων παρέχει το είδος του ραδιοφώνου.

—Ο ΑΚΡΟΑΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΟΙ—11 Μαΐου, 4 μ.μ. Γήπεδο Παναθηναϊκού, 'Αμερική—Παναθηναϊκός, 16 Μαΐου, 4 μ.μ. Γήπεδο Καραϊσκάκη, 'Αμερική—'Ολυμπιακός, 18 Μαΐου, 4 μ.μ. Γήπεδο Ν. Φιλαρέφης, 'Αμερική—Α.Ε.Κ.

ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΟΙ με τους εξής αγώνες: 8 Μαΐου, 4 μ.μ. 'Ολυμπιακός—Πανιώνιος, 'Απόλλων 'Αρκαδικός, Α.Ε.Κ.—Π.Α.Ο.Κ., 'Αρης Καλαμαριάς—Δόξα, Μέγας 'Αλέξανδρος—Π.Α.Ο.—Δόξα, Α.Ε.Κ.—'Απόλλων 'Αρκαδικός, Παναγιώτης—Προοδευτική, 'Απόλλων Καλαμαριάς—Παναγιώτης, 'Εθνικός—Πανιώνιος—Π.Α.Ο.Κ., 'Αρης—Α.Ε.

ΠΡΩΤΑΘΛΗΤΟΙ, 4 μ.μ. 'Ολυμπιακός—Α.Ε.Κ., Πανιώνιος—Π.Α.Ο.Κ., Παγκρητικός—'Εθνικός, 'Αρης, Α.Ε. Νικαίας—Μέγας 'Αλέξανδρος, Π.Α.Ο.Κ.—Προοδευτική, 'Απόλλων Καλαμαριάς—Παναγιώτης, 'Εθνικός—Πανιώνιος—Π.Α.Ο.Κ., 'Αρης—Α.Ε.

ΕΚΠΟΜΗ—Σκοπευτήριο 'Υμηττού, 8 Μαΐου, 8 μ.μ. Τελικοί αγώνες κυπέλλου των 22 ημερών, των 22 γονυπετών και των 22 από 50 μ., βολές 60 για το Πανελλήνιο πρωτάθλημα, οργανώνονται από την 'Ομοσπονδία 'Ελλάδας. Μετέχουν 'Αστυνομία, Πόλεων, Στρατού, Προκόπων, Παναθηναϊκός, Πανελλήνιος Σκοπευτικός 'Ομίλος, ΕΦΕΤ, Σχολής και 'Ανωτάτων Σχολών.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ ΣΤΑΔΙΟ, 15 Μαΐου, 10 π.μ. και 4 μ.μ. Έκτη και έβδομη ημέρα του διασυλλογικού πρωταθλήματος των 22 ημερών, των 22 γονυπετών και των 22 από 50 μ., βολές 60 για το Πανελλήνιο πρωτάθλημα, οργανώνονται από την 'Ομοσπονδία 'Ελλάδας. Μετέχουν 'Αστυνομία, Πόλεων, Στρατού, Προκόπων, Παναθηναϊκός, Πανελλήνιος Σκοπευτικός 'Ομίλος, ΕΦΕΤ, Σχολής και 'Ανωτάτων Σχολών.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ ΣΤΑΔΙΟ, 15 Μαΐου, 10 π.μ. και 4 μ.μ. 'Α' Ρεδιά-κε πώς είχε πολλή εμπνευση αυτό το φίτσερ: Μία πρωτότυπη παρουσίαση των διαφόρων φρούτων σ' έναν υποτιθέμενο διαγωνισμό καλλιτεχνικών, με την προσωποποίηση των έσπεριδοειδών της φράουλας, των σταφυλιών, του γαρμμά κλπ., που παρήλασαν από τη γέφυρα της όμορφιάς! Όλο αυτό ήταν το ωραίο, και αυτό που ο κ. Ν. Φωσκολος απέδωσε σκηνοθετικά... 'Αρχισε μια μονότονη απαγγελία... α-ριθμών που κράτησε το μεγαλύτερο μέρος της έκδομης. 'Αριθμοί παρμένοι από τις διάφορες στατιστικές, φαίνεται, όχι μόνο τους άκροατές, αλλά και τον ίδιο το συγγραφέα του ραδιοφώνου, τον κ. Κ. Στολίγκα και τους άλλους που έλαβαν μέρος στην ήχογράφηση.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ ΣΤΑΔΙΟ, 15 Μαΐου, 10 π.μ. και 4 μ.μ. 'Α' Ρεδιά-κε πώς είχε πολλή εμπνευση αυτό το φίτσερ: Μία πρωτότυπη παρουσίαση των διαφόρων φρούτων σ' έναν υποτιθέμενο διαγωνισμό καλλιτεχνικών, με την προσωποποίηση των έσπεριδοειδών της φράουλας, των σταφυλιών, του γαρμμά κλπ., που παρήλασαν από τη γέφυρα της όμορφιάς! Όλο αυτό ήταν το ωραίο, και αυτό που ο κ. Ν. Φωσκολος απέδωσε σκηνοθετικά... 'Αρχισε μια μονότονη απαγγελία... α-ριθμών που κράτησε το μεγαλύτερο μέρος της έκδομης. 'Αριθμοί παρμένοι από τις διάφορες στατιστικές, φαίνεται, όχι μόνο τους άκροατές, αλλά και τον ίδιο το συγγραφέα του ραδιοφώνου, τον κ. Κ. Στολίγκα και τους άλλους που έλαβαν μέρος στην ήχογράφηση.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟ ΣΤΑΔΙΟ, 15 Μαΐου, 10 π.μ. και 4 μ.μ. 'Α' Ρεδιά-κε πώς είχε πολλή εμπνευση αυτό το φίτσερ: Μία πρωτότυπη παρουσίαση των διαφόρων φρούτων σ' έναν υποτιθέμενο διαγωνισμό καλλιτεχνικών, με την προσωποποίηση των έσπεριδοειδών της φράουλας, των σταφυλιών, του γαρμμά κλπ., που παρήλασαν από τη γέφυρα της όμορφιάς! Όλο αυτό ήταν το ωραίο, και αυτό που ο κ. Ν. Φωσκολος απέδωσε σκηνοθετικά... 'Αρχισε μια μονότονη απαγγελία... α-ριθμών που κράτησε το μεγαλύτερο μέρος της έκδομης. 'Αριθμοί παρμένοι από τις διάφορες στατιστικές, φαίνεται, όχι μόνο τους άκροατές, αλλά και τον ίδιο το συγγραφέα του ραδιοφώνου, τον κ. Κ. Στολίγκα και τους άλλους που έλαβαν μέρος στην ήχογράφηση.

ΙΠΠΑΣΙΑ—'Ιππικός 'Ομίλος (Παράδεισος 'Αμαρουσίου), 'Α' Πανελλήνιο 'Ιππικό 'Αγώνες, 22 Μαΐου, 5 μ.μ. 'Επίδειξις παίδων 8-10 ετών επί 'Ιππάρων Σκύρου, β' 'Επίδειξις παίδων 9-13 ετών επί μεγαλοσωμών 'Ιππων, γ' 'Αγώνες υπερπήδησης εμποδίων, άνευ χρονο-νομισμ: 'Υπερπήδησις εμποδίων, άνευ χρονο-μετρήσεως, από ομάδες Στρατιωτικών Συλλό-γων και ερασιτέχνες (ύψος 1.20 μ.). 2ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 3ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 4ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 5ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 6ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 7ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 8ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 9ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 10ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 11ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 12ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 13ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 14ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 15ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 16ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 17ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 18ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 19ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 20ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 21ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 22ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 23ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 24ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 25ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 26ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 27ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 28ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 29ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 30ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 31ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 32ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 33ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 34ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 35ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 36ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 37ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 38ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 39ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 40ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 41ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 42ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 43ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 44ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 45ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 46ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 47ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 48ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 49ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 50ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 51ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 52ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 53ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 54ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 55ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 56ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 57ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 58ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 59ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 60ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 61ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 62ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 63ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 64ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 65ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 66ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 67ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 68ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 69ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 70ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 71ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 72ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 73ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 74ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 75ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 76ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 77ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 78ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 79ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 80ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 81ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 82ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 83ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 84ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 85ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 86ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 87ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 88ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 89ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 90ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 91ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 92ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 93ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 94ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 95ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 96ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 97ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 98ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 99ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 100ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 101ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 102ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 103ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 104ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 105ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 106ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 107ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 108ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 109ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 110ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 111ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 112ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 113ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 114ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 115ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 116ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 117ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 118ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 119ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 120ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 121ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 122ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 123ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 124ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 125ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 126ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 127ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 128ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 129ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 130ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 131ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 132ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 133ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 134ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 135ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 136ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 137ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 138ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 139ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 140ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 141ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 142ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 143ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 144ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 145ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 146ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 147ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 148ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 149ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 150ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 151ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 152ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 153ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 154ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 155ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 156ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 157ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 158ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 159ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 160ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 161ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 162ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 163ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 164ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 165ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 166ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 167ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 168ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 169ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 170ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 171ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 172ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 173ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 174ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 175ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 176ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 177ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 178ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 179ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 180ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 181ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 182ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 183ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 184ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 185ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 186ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 187ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 188ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 189ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 190ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 191ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 192ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 193ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 194ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 195ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 196ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 197ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 198ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 199ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 200ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 201ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 202ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 203ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 204ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 205ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 206ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 207ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 208ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 209ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 210ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 211ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 212ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 213ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 214ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 215ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 216ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 217ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 218ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 219ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 220ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 221ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 222ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 223ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 224ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 225ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 226ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 227ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 228ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 229ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 230ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 231ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 232ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 233ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 234ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 235ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 236ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 237ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 238ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 239ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 240ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 241ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 242ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 243ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 244ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 245ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 246ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 247ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 248ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 249ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 250ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 251ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 252ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 253ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 254ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 255ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 256ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 257ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 258ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 259ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 260ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 261ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 262ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 263ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 264ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 265ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 266ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 267ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 268ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 269ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 270ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 271ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 272ο αγώ-νων και ερασιτέχνες (ύψος 1.10 μ.). 273ο αγώ

Σ Τ Α Υ Ρ Ο Λ Ε Ξ Ο

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1. Οἱ πῶς ἐπικίνδυνον νοθευαί!
2. Αὐτοὶ ἔχουν πάρεي διαζύγιον... μὲ τοὺς καλοὺς τρόπους. — Ἐπιδρᾷ τὰ μέγιστα εἰς τὴν αὖξησιν τῶν φυτῶν.
3. Γνωστὸν καὶ ὡς μυρική φυτὸν (γεν.). — Διασχίζει τὸ Τουρίνον (ἀντιστρ.).
4. Πρόθεσις. — Ποιότης ἐκλεκτή. — Πόλις τοῦ Θιβέτ.
5. Φαρμακευτικὴ ὕλη καί... Παλαιστινιακὴ πόλις. — Παραπέμπει.
6. Νεοσύστατος ὁργανισμὸς μὲ πρόεδρον τὸν κ. Τσάτσον. — Χαϊδευτικὸν γυναικείου ὀνόματος. — Νότα.
7. Μεγάλῃ πόλιν καὶ λιμὴν ἐπὶ τοῦ Λειγροῦ. — Ἐὰν σᾶς τυλίξη... χαθήκατε.
8. Ἀθάνατον λογοτεχνικὸν ἔργον. — Τροχοφόρον μέσον (δημοτ.).
9. Ἀντίστροφος νότα. — Πολὺ λεπτὸ καὶ ἀραιὸ ὕφασμα (ξεν.).
10. Χαρακτηρίζει τοὺς ὑπερεθνικοφρόνας (αἰτ.).
11. Καρπὸς τῆς τῶ δον. — Ἡ γραφὴ τοῦ μεγάλου ροκέ στὸ σκάκι. — Πρόθεσις.
12. Χαρακτηρίζει τοὺς μυαλωμένους ἀνθρώπους.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1. Τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Ἀργεντινῆς (γεν.).
2. Ρῆμα ἀναδιπλασιασμένον... ἀσυμπαθεῖς τοὺς ἀποφασιστικοὺς τύπους.
3. Τῶν Μουσουλμάνων ἐορτή. — Ἐθνικιστὴς Κινέζος διατελέσας διοικητὴς τῆς Φορμόζας.
4. Βαθμοῦχος τῆς παλαιᾶς Τουρκίας (γεν.). — Θὰ ἤθελε νὰ ἔχη αὐτὰ ποὺ δίδει σὲ ἄλλους (αἰν.).

Ἐκλογὴ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

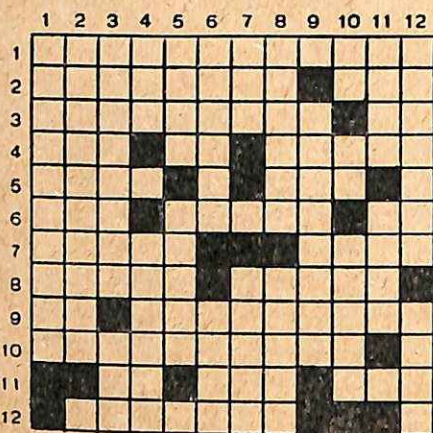
Ἑσωτερικοῦ { Ἑτησία : δρχ. 192
Ἑξάμηνη : δρχ. 96

Ἐξωτερικοῦ { Ἑτησία : \$ 9
£ 3. 4. 0.

(Αεροπορικές συνδρομές κατόπιν συνεννοήσεως)

521-065, 10 π.μ. - 1 μ.μ.

Παίρνοντας αυτόν τον αριθμό, αυτές τις ώρες, μπορείτε να συνδεθώτε με την «Εκλογή» και χωρίς άλλο κόπο να εγγραφείτε συνδρομητής.

ΑΘΗΝΑΪΚΟ
ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

ΒΟΥΛΗΣ — Παλαιά Ἀνάκτορα 9 π.μ.
(Πλουσιώτατο τμήμα πολιτικῶν - νομικῶν
βλῶν. πλήρης σειρά τῶν ἐφημερίδων
Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1901 - 1937, πλήρης
τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως)

ΓΕΝΝΑΔΕΙΟΣ — Σουηδίας 61, 9 π.μ. (Πα-
5-8 μ.μ. Σάββατο απόγευμα κλειστή. (Πα-
σιωτάτη Ιστορική βιβλιοθήκη για τα Βαλκάνια
και την Εγγύς Ανατολή, ίδιος της παλαι-
ας και νεώτερης Τουρκίας. Απαρμύλλη των
βιβλίων για τη μεσαιωνική και νεώτερη Ιστο-
ρία της Ελλάδας. Πρώτες εκδόσεις έργο
"Ελληνικών συγγραφέων. Μικροτόμος έργο
εκδόσεις σπουδαίων έργων. Πρωτότυπα έργο
ζωγραφικής, τα έργα του Ζωγράφου, 300 έργο
καθ' ύποδειξη του Μαρκιανιάνη, που έγινε
γραφά, συλλογή των έργων από τον
που ήρθαν στην Ελλάδα από τον
Αίγυπτο, και κειμήλια του Βυζαντίου).

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ—Μέγαρον Δημ.
- 3 μ.μ. (δχι έντημερωμένη).

ΕΘΝΙΚΗ—Καθημερινὸς ἀνοικτὴ, 9 π.μ.
καὶ 5-8 μ.μ. (Πλὴν τὴν βιβλίον περὶ
τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῶν βιβλίων φιλολογίας, ιστο-
ρίας, θεολογίας, πλοσιωτάτω τμήμα ἐπιστημολο-
γίας καὶ περιοδικῶν, ἀπάντι γεωγραφικῶν, βιολο-
γικῶν, ἀνθρωπολογικῶν, ἀνιστορικῶν βιβλίων, ἐπι-
δεικνογραφημένα παλαιὰ βιβλία, ἀπάντι, ἀνιστο-
μερίδες καὶ περιοδικὰ, χαλκογραφίες, ἀνιστορικὰ
νὰ χειρόγραφα, ἀρχαίον ἐγγράφων τοῦ 1821
κρατίας καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821

ΜΠΕΝΑΚΕΙΟΣ—Παλαιά Βουλή, 9 π.μ. - 1 μ.μ. και 5-8 μ.μ. κλειστή. (Πλήν άλλων έχει πλήρη των εφημερίδων της Ελλάδος από το 1822 και από το 1937 έως σήμερα).

ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ — Ἀθηνῶν Στάδιο
 ραιῶς Πραξιτέλους 136. Ἀνοικτε
 1 μ.μ. καὶ 6-9 μ.μ. (Ἔχουν βιβλία λογοτεχνίας, φιλοσοφικά, ἐπιστημονικά, καλλιτεχνικά καὶ ἄλλα).

ΒΡΕΤΑΝΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ — πλ. 8.000
 ρείας 17. Άνοιχτη καθημερινώς Τρίτη και
 1.30 μ.μ. και Δευτέρα, Τετάρτη, Πέμπτη
 πη 5-8 μ.μ. Διαθέτει βιβλία επί γυναικ
 θεμάτων, εκτός της τρεχούσης πολιτικής
 17. 8. 1944

ΙΤΑΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ — Πατρίδα
 κτὴ 9.30 π. μ. - 1.30 μ. μ. καὶ
 ("Ἔργα Ἱταλῶν συγγραφέων — λογοτεχνικά
 θεατρικά ἱστορικά, γεωγραφικά).

ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΟΣ — π.μ. — 2 μ.μ.
28. Άνοιξη καθημερινώς 8 π.μ. — 2 μ.μ.
Δευτέρα και Τετάρτη 8 π.μ. — 2 μ.μ.
5.30 — 8.30 μ.μ. (Βιβλία οικονομικών
και σχετικά με την παραγωγικότητα
στην πρωτογενή δραστηριότητα).

ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ—*Δημοκ.*
νοικτή καθημερινώς, 10 π.μ.—1 μ.
ἀπογεύματα Τρίτης και Παρασκευών
5.30 — 7.30 μ.μ. (Βιβλία λογοτεχνικά,
μονικά, ιστορικά,

ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

[illegible]

ΙΠΠΟΔΡΟΜΟΣ

«ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ» ΣΤΟ... ΔΕΛΤΑ

Ἐνα ἔργο, ποὺ δὲν παίζεται καλὰ ἀπὸ τὶς ἵπποδρομιακὰς ἀρχάς

ἀλλὰ χιλιάδες φιλίππων ἔχασαν τὰ λε-
πτά των ἐξ αἰτίας μιᾶς δολίας ἐνέρ-
γιας τοῦ τζόκεϋ (τὸ ἀντικείμενο δη-
λαδὴ τῆς κλοπῆς θβάνει ἐδῶ συχνὰ τίς
80 ἕως 100.000 δραχμῆς ποῦ καρπῶ-
νονται οἱ μεμυημένοι στὴν «κομπίνα»
καὶ ὅσοι φιλίππων παίζουν τυχαία τὸ
ἄλογο ποῦ κερδίζει, ἐπεὶδὴ τὸ ἐνδεσιγ-
μένο κρατήθηκε) καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ποιά
εἶναι ἡ ποινὴ τοῦ ἀνοβάτου; Τριῶν ἡ-
μερῶν ἀποκλεισμός! Δηλαδὴ ζημιὰ γι'
αὐτὸν δυὸ χιλιάδες ποῦ ἀντιπροσωπεύ-
ουν ἕνα ἐλάχιστο ποσοστὸ τῶν κλοπι-
μαίων. Ἐνῶ δηλαδὴ τὰ κοινὰ δικαστή-
ρια στέλλουν στὴ φυλακὴ ἕνα ποῦ ἔ-
κλεψε ἔστω καὶ ἕνα χιλιόδραχμο, οἱ
δικασταὶ τοῦ Ἐλλάτα τόν... χαϊδεύουν μὲ
ἕνα τριήμερο ἀποκλεισμό. Ἄν ὁμως κά-
θε ἀναβάτης ἐγνώριζε ὅτι τὴν πρώτη
φορὰ ποῦ θὰ κρατοῦσε ἕνα ἄλογο γιὰ
δικό του συμφέρον ἢ γιὰ λογαριασμό
τρίτων θὰ ἀντιμετώπιζε τὸν κίνδυνον
μείνῃ ὄχι τρεῖς ἵπποδρομικὲς ἡμέρες
ἀλλὰ ἕνα ἐξάμηνο χωρὶς δουλειὰ καὶ
σὲ περὶπτωση ὑποτροπῆς νὰ χάσῃ ὀρι-
στικὰ τὴν ἄδεια ἐπαγγέλματος, τότε
ὁ συχνὰ ἁμαρτωλὸς τόπος τοῦ Δέλλα θὰ
μεταβαλλόταν αὐτομάτως σὲ Παράδεισο.

Θὰ ρωτήσετε δεξιά: Ὅλα ταύτα
 ἔὰ τοῦ Ἱπποδρόμου ὀφείλονται σὲ με-
 ρικοὺς κακοὺς ἀνάβατες; Ἐκ πρώτης ὀ-
 ψews ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητική. Ἀλ-
 λά στήν οὐσίᾳ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια.
 Καὶ νὰ γιὰτί: Ὑπάρχουν μερικοὶ ἀνα-
 βάτες ποὺ ἐπειδὴ δὲν θεωροῦνται πολὺ
 ἱκανοὶ δὲν δρίσκουν εὐκολὰ ἀναβάσεις,
 γιὰτί φυσικὰ ὁ κάθε ἰδιοκτῆτης ζητεῖ
 νὰ ἐξασφαλίσῃ γιὰ τὸ ἄλογό του δυνά-
 μεα καλύτερο τζόκευ. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ δυνά-
 μεας κατηγορίας ἅς ποῦμε ἀναβάτες
 γίνονται συχνὰ ὄργανα μερικῶν κακῶν
 - ἐλαχίστων εὐτυχῶν - ἰδιοκτητῶν καὶ
 προπονητῶν, γιὰτί αὐτοὶ καθορίζουν ἀν-
 τὸ ἄλογό τους θὰ «πάῃ γιὰ κούρσας»
 ἂν δηλαδὴ θὰ ἐνδιαφερθῇ γιὰ τὴ νίκη.

Καὶ ὑπάρχουν τόσο νομιμοφανεῖς τρόποι κρατήματος ἐνὸς ἀλόγου, ποὺ ὁ ἀναβάτης προσποιεῖται πὼς δὲν καταλαβαίνει ὅτι οἱ ὀδηγίες τοῦ προπονητοῦ εἶναι πονηρές. Ὁδηγεῖ δηλαδὴ τὸ ἄλογο σύμφωνα μὲ τις ἐντολές ποὺ θὰ λάβῃ καὶ τὸ καταποντίζει. Καὶ ὁ ἀναβάτης συχνὰ δέχεται νὰ ἐκτελῇ τὶς ἐντολές ποὺ τοῦ δίνουν, γιατί ἔτσι ἐξασφαλίζει τὴν εὐνοια τοῦ προπονητῆ καὶ στὸ κάτω τῆς γραφῆς ξέρεῖ πὼς ἂν ἀνακαλυφθῇ ἀπὸ τοὺς ἑλλανοδίκους θὰ τιμωρηθῇ μὲ δυὸ χιλιάδων δραχμῶν ποινῇ, ποὺ ἀναλαβαίνουν νὰ τὴν πληρῶσουν οἱ ὀργανωταὶ τῆς «κομπίνας». Ἄν ὅμως ἤξερε ὁ ἀναβάτης πὼς δὲν θὰ τιμωρηθῇ μὲ τριῶν ἡμερῶν ἀποκλεισμό ἀλλὰ πὼς θὰ χάσῃ γιὰ πάντα τὴν δουλειὰ του τότε, ὅπως ὀδήποτε θὰ ἀρνιόταν νὰ «κρατήσῃ» τὸ ἄλογο ποὺ τοῦ ἀναθέτουν. Τὸ κλειδί λοιπὸν εἶναι ὁ ἀναβάτης. Αὐτὸς εἶναι τὸ ἐκτελεστικὸ ὄργανο καὶ ὅταν ὁ - ἀνύπαρκτος σήμερα - πέλεκυς τῶν ἑλλανοδικῶν αἰωρεῖται πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, οἱ λίγοι κακοὶ δαίμονες τοῦ Δέλτα δὲν θὰ βρίσκουν χέρια πρόθυμα νὰ ἐκτελέσουν τὰ σχέδιά των.

Θά ρωτήσετε ακόμη πού ὀφείλεται αὐτὴ ἡ ἐπιείκεια τῶν ἑλλανοδικῶν στὶς διαπιστωμένες ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἀτασθαλίες. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀπροσδόκητη: Ὅφειλεται στὴν ἐξωφρενικὴ ἄποψη ποὺ ἐπικρατεῖ στὸ Δέλτα, ὅτι ἂν ἐπιδηθούν ποινὲς σκληρές, πού θὰ προκαλέσουν σχετικὸ θόρυβο στὶς ἐφημερίδες θά... δυσφημισθῇ ὁ ἵπποδρόμος καὶ ἡ πελατεία του θὰ ἀραιώσῃ. Γι' αὐτὸ οἱ ἵπποδρομακὰς ἀρχεὺς προτιμοῦν νὰ ἀνέχωνται τοὺς δραστέες γιὰ νὰ μὴ μάθουν ὁ «περίοικοι» τί συμβαίνει. Ἐλῶ ἀντιθέτως, ἂν ἐπέβαλλαν σκληρὲς ποινὲς καὶ ἐφρόντιζαν οἱ ἴδιοι νὰ δώσουν σ' αὐτὲς εὐρείᾳ δημοσιότητα, τότε τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν ἀντίθετο ἀπὸ ἐκεῖνο πού φοβοῦνται: Οἱ φίλοι τοῦ ἵπποδρόμου θὰ ἐπύκνωναν τὴν πελατεία τοῦ Φαληρικοῦ Δέλτα ξέροντας ὅτι τὰ χρήματά των περιφρουροῦνται ἀπὸ αὐστηροὺς ἑλλανοδικές. Γιατὶ σήμερα παρ' ὅλη τὴ σιγὴ ἀσφαλείας πού προσπαθοῦν νὰ διατηρήσουν οἱ ἄρματοι τοῦ ἵπποδρόμου, ὁ ψίθυρος, ἄλλοτε δικαιολογημένος καὶ ἄλλοτε ὄχι, περὶ ἀτασθαλιῶν καὶ ἄλλων τινῶν ἔχει γίνῃ κοινὴ συνείδηση σὲ φιλίππους καὶ μὴ. Καὶ ἡ ἐξυγίανση τῶν ἵπποδρομιῶν μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ γίνῃ μὲ ἓνα μόνον τρόπο: μὲ τὴν ἀμελείκτη τιμωρία ὧσων τουλάχιστο κρίνονται ἀπὸ τοὺς ἑλλανοδικὰς ἔνοχοι.

— ΤΣΙΛΑΓΚ

Ἀπὸ τὰ καλὺτερα δημοσιεύματα τοῦ κόσμου

MIKPA XPONIK A

Εαφνικά πέρυσι τὸ καλοκαίρι...

Η κ. ΝΕΛΛ ΜΠΛΑΙΗΝ είναι μία πολ-
λὺ γνωστὴ Ἀμερικανίδα ζωγράφος
ποὺ εἶχε τὴν ἔμπνευση νὰ περάσῃ τὸ πε-
ρισσὸ καλοκαίρι στὴ χώρα μας. Γύρι-
σε τὰ νησιά, γνωρίστηκε μὲ κόσμο, ἀ-
γάπησε τὴν Ἑλλάδα. Κανεὶς δὲν φαν-
ταζόταν ὅτι κάτω ἀπὸ τὸν γελαστὸ καὶ
φιλόδενο ἥλιο τοῦ Αἰγαίου θὰ μπορούσε
νὰ τῆς συμβῇ τίποτε κακὸ. Ἡ μοίρα ὁ-
μως χτύπησε ξαφνικά. Ἐνῶ τὸ καλοκαί-
ρι πλησίαζε πρὸς τὸ τέλος του ἡ Νέλλ
Μπλαϊν δρεβθήκε σ' ἕνα κρεβάτι ἀνέκα-
τη νὰ σαλέψῃ οὐτε τὸ δάχτυλό της. «Πο-
λυρμενλίτις» διέγνωναν οἱ γιατροί.

Αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶναι τὸ τέλος.
Χιλιάδες ἄνθρωποι ποὺ τοὺς χτυπᾶ ἡ
τρομερὴ ἀρρώστεια χάνονται ἔτσι κάθε
ᾠρὸν. Δὲν πεθαίνουν, ἀλλὰ τί σημάσις
ἔχει; Εἶναι σὰν νὰ πεθαίνουν. Ἡ Νέλλ
Μπλαϊν τασίδεψε σὲ φορεῖο ὡς τὴν 'Α-
μερικὴ ἐνῶ οἱ φίλοι τῆς τὴν ἀποχαίρετοῦ-
σαν δακρυσμένοι. Πέρασαν μερικοὶ μῆ-
νες. Εἶχαμε καιρὸ νὰ μάθουμε νέα τῆς.
Τὸ μόνο ποὺ ξέραμε ἦταν' ὅτι νοσηλεύ-
ταν σὲ ἓνα νοσοκομεῖο στὴ Νέα Ὑόρκη.
«Νοσηλεύτταν». Ὅσοι ἔχουν ζήσει ἀπὸ
κοντὰ τὴν ἀρρώστεια μπορούν νὰ κατα-
λάβουν πόση δοκιμασία κρύβεται πίσω
ἀπὸ τὴ λέξη αὐτή. Ὑστερα μάθαμε ξα-
φνικά ὅτι ἡ παράλυτη ζωγράφος ἐτοί-
μαζε, ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ νοσοκομείου
πάντα, τὴν καινούργια τῆς ἔκθεση. Ἡ-
ταὺν ἡ παραγωγή τοῦ περασμένου καλο-
καιριοῦ — ἀφιερωμένη ὅλῃ στὴν Ἑλλά-
δα. Ἡ ἔκθεση ἔγινε τὸν Ἀπρίλι στὴν
«Πόιντ-ἔξτερ Γκάλλερ» καὶ εἶχε μεγάλη
ἐπιτυχία. Οἱ Ἀμερικανοὶ κριτικοὶ ἔγρα-
ψαν μὲ ἐνθουσιασμό γιὰ τὴν νέα παρα-
γωγή τῆς Μπλαϊν καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ
πίνακές τῆς πουλήθηκαν.
Τώρα
μὲ

Τώρα ή Νέλλ Μπλαϊν ή αντιμετωπίζει
ίσως νά ή νικήση. «Η πολιομυελίτις ύ-
περλαί νά ζωγράφιμα της «καί άρχισα πά-
ρουν, άλλα δάχτυλο τού άριστέρου μου χε-
ριού, αλλά πιστεύω ότι θα μπορέσω χά-
ραξμένη έβδομάδα νά κινήσω σύντομα
τον δεξιό μου άντικείμενα. Ή ζωή μου ξα-
ναίσκε το ρυθμό της. Άν καί μέν
πάρτα στο νοσοκομείο οί φίλοι μου μέ

πηγαίνουν σε Μουσεία, σε θέατρα και
σε έκδρομες.»

Αὐτὰ εἶναι τὰ τελευταῖα νέα τῆς Νέλλ Μπλαῖν ἀπὸ τῆς Νέας Ὑόρκης. Τὰ προσφέρουμε μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν ἐνδιαφέρουν μόνον ὅσους τὴν εἶχαν γνωρίσει ἀλλὰ καὶ ὅσους διαβάξουν τώρα γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἱστορία τῆς.

Συνταγή

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ δὲν ἔχει ἀλλάξει πολὺ στὴν Οὐγγαρία ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς τραγωδίας τοῦ 1956, ἐλλὰ οἱ Οὐγγαρεῖς καταφέρνουν νὰ μὴ χά-
νουν τὸ χιοῦмор τους. Ἀπόδειξη ἡ ἀ-
κόλουθη «συνταγή γιὰ νὰ ζῇ κανεὶς
εἰρηνικά», ποὺ κυκλοφορεῖ ἀπὸ στό-
μα σὲ στόμα στὴ Βουδαπέστη. Ὁκτώ-
σοφές ἐντολές ἀπαρτίζουν τὴν συντα-
γὴ αὐτή:

γὴ αὐτή:
"Ἄν κάτι δὲν σοῦ ἄρεσε, κάνε πῶς
δὲν τὸ εἶδες.

δὲν τὸ εἶδες.
"Αὐτὸ εἶδες, μὴ τὸ σκέπτεσθαι.

"Αν τὸ εἶδες, μὴ τὸ σκεπτεῖς
καὶ πρέσβηκες, μὴ τὸ πῆς πού-

ΘΕΝΑ. ἡ δὲ εἰσὶν τὰ λόγια

Ἄν τὸ εἶπες, μὴ ρίχνῃς τὰ πόδια σου πρὸς τὸ χαρτί.

Αν τὰ ἔγραψες, μὴ τὰ δείξης σε

κανέναν.
 "Αν τὰ ἔδειξες, μὴ τὰ δημοσιεύσης.

*Αν τὰ δημοσίευσεις, φροντίσε να
 εἶναι ἀπογραφή σου.

μὴ μπῆ ἡ ὑπογραφή σου, ἐξα-

φανίσου.

Προσοχή στο σκύλο

ΕΙΝΑΙ ΝΤΡΟΦΗ για τὸν πολιτισμό μας», διαβάσαμε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ σὲ μία Ἀγγλικὴ ἐφημερίδα «νὰ θρίσκειται τόσο χαμηλὰ τὸ βιοτικό ἐπίπεδο». Τὸ δημοσίευμα δὲν ἀφορούσε τοὺς ὑποανάπτυκτους λαοὺς τῆς Ἀφρικής ἀλλὰ τὰ πρετς, τὰ μικρὰ ζῶα δηλαδή, ποὺ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη μὲ τὸν ἄνθρωπο, μοιράζονται τὴν τροφή του καὶ ἀποτελοῦν μέλη τῆς οἰκογενείας του. Σὲ κάθε τρεῖς Ἀγγλικὲς οἰκογενεῖες, μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἴδια ἐφημερίδα, ἀναλογεῖ μία γάτα καὶ σὲ κάθε πέντε ἕνας σκύλος. Οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ ποὺ προσφέρονται ἀπὸ Ἀμερικανικὴς πλευρᾶς δὲν εἶναι λιγώτερο ἐντυπωσιακοί. Ὑπάρχουν αὐτὴ τὴν

στιγμή υπό στέγη στην Αμερική 28
 εκατομμύρια γάτες, 26 εκατομμύρια
 σκύλοι, 68 εκατομμύρια καναρίνια, τρία
 εκατομμύρια χελώνες και εκατό χιλιά-
 δες μαϊμούδες.

Πῶς τρέφεται ὅλο αὐτὸ τὸ πλήθος; Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐπίμαχο σημεῖο γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο γίνεται πολὺς θόρυβος στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Ἀγγλία. Ὑπάρχει ἡ ἀντίληψη ὅτι μία πεινασμένη γάτα πίνει εὐκολώτερα ἓνα ποτικὸ ἀπὸ μία χορτάτη, λένε οἱ ὅπαδοι τῆς γατοδιαιτητικῆς. Αὐτὸ εἶναι μεγάλο λάθος. Τὸ κυνῆγι τοῦ ποτικοῦ εἶναι γιὰ τὴ γάτα ἓνα παιχνίδι. Πῶς μπορεῖ μία γάτα μὲ ἄδειο τὸ στομάχι νὰ ἔχη κέφι γιὰ παιχνίδι; Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι μὲ μισὴ ὁκὰ κόκκαλα ἀπὸ τὸν χασάπη ἢ ἓνα πλεμόνι λύεται τὸ πρόβλημα πέφτουν πολὺ ἔξω. «Εἶναι καιρὸς νὰ πάψουμε νὰ τρέφουμε τὰ ζῶα μας μὲ τὸν πρωτόγονο αὐτὸ καὶ δάσβαρο τρόπο», συνεχίζουν οἱ θεωρητικοὶ τῆς νέας ἐπιστήμης. «Τὸ στομάχι τῶν ζώων εἶναι τὸ ἴδιο εὐπαθὲς ὅσο καὶ τὸ δικό μας. Ξέρετε πόσα ζῶα πεθαίνουν κάθε χρόνο ἀπὸ δηλητηρίαση, ἀπὸ δυσεντερία καὶ τὰ παρόμοια;» Δὲν ξέρουμε καὶ οὔτε θὰ μάθουμε ποτὲ γιατί ἡ ζώοφιλη ἐφημερίδα δὲν μᾶς πληροφορεῖ τελικὰ - ἴσως νὰ μὴν τὸ ξέρει οὔτε αὐτή. Τὸ συμπέρασμα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ εἶναι ὅτι πρέπει νὰ συντηροῦμε

τά ζωά μας με τις έτοιμες τροφές που παρασκευάζουν σήμερα διάφορα έργοστάσια στην Εύρώπη και στην 'Αμερική. 'Από εδώ άλλωστε ξεκινά όλη η ιστορία. 'Υπολογίζεται ότι λειτουργούν αυτή τη στιγμή μόνο στην 'Αμερική τρεις χιλιάδες διομηχανίες παρασκευής φαγητών για τὰ ζωά. 'Ο κατάλογος των φαγητών αυτών που θυμίζει λίστα Κινέζικου έστιατορίου περιλαμβάνει 92

διαφορετικά είδη. 'Ο συναγωνισμός που αναπτύσσεται ανάμεσα στις έταιρίες αυτές είναι συναρπαστικός. Κάθε μία έχει λανσάρει και ένα διαφορετικό σύνθημα για την παραγωγή της με το οποίο σφυροκοπεί το ζωόφιλο κοινό. 24 ώρες το είκοσιτετράωρο. 'Υπολογίζουν ότι μόνο για την διαφήμιση στην τηλεόραση οι 'Αμερικανικές έταιρίες ξοδεύουν 500.000 δολάρια το χρόνο. Οι υπεύθυνοι της διαφημίσεως χρησιμοποιούν όλα τα πιθανά και άπιθανά μέσα και δεν είναι δύσκολο να δῆτε στην τηλεόραση ένα καθορθωμένο σκύλο που γρυλλίζει πανευτυχής όταν του δίνουν μπισκοτάκια «Σμάιλυ» για να πείσει σε βαθειά μελαγχολία όταν του βάλουν μπροστά του ένα οποιοδήποτε άλλο φαγητό, έστω και αν αυτό είναι φιλέτο από το καλύτερο έστιατόριο της Νέας 'Υόρκης.

Μικρὴ ἱστορία

Η ΕΚΘΕΣΙΣ του Γαλλικού Βιβλίου που οργανώθηκε στο Γαλλικό Ίνστιτούτο σημείωσε απόλυτη επιτυχία. Αν και δεν έχουν ακόμη συγκεντρωθεί οι σχετικοί αριθμοί, υπολογίζεται ότι 4.000 άτομα περίπου πέρασαν από το Ίνστιτούτο στο διάστημα των δύο εβδομάδων που έμεινε ανοικτή.

Τὰ διδλικά δὲν ἀνήκαν σὲ ἓνα ὠρι-
σμένο εἶδος. Ὑπῆρχαν διδλικά λογοτε-
χνικά, ἐπιστημονικά, ἱστορικά, παιδι-
κά. Μία αἰθουσα ἦταν ἀφιερωμένη σὲ
ἔργα Ἑλλήνων συγγραφέων ποὺ με-
ταφράσθηκαν στὰ Γαλλικά. Ὑπῆρχαν
συνολικά 4.300 τόμοι ποὺ ἀντιπροσώ-
πευαν ἓνα μέρος τῆς Γαλλικῆς παραγω-

γής των τριών τελευταίων ετών (το σύνολο της παραγωγής ήταν 36.000 τόμοι) και 400 περιοδικά. Όλα θαυμάσια τακτοποιημένα, με τάξη και στοργή, έμοιαζαν να διηγούνται σωπηλάτη την παλιά ιστορία της αγάπης που τρέφουν οι Γάλλοι προς το διβλίο - την ίδια αγάπη που βοηθά τους συγγραφείς να γράφουν και τους εκδότες να τυπώνουν τα έργα τους, την ίδια αγάπη που δημιούργησε ένα Βολταίρο, ένα Ουγκώ, ένα Ζολά και δημιουργεί πάντα νέα ταλέντα για να συνεχίσουν την ωραία παράδοση.

Δρ Φράνκ. καὶ μίστερ Λίχτ.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΕΙΧΕ τελειώσει την αγόρευσή του και τὸ ἀκροατήριο τοῦ Δικαστηρίου περίμενε κρατώντας τὴν ἀναπνοή του. Ὁ πρόεδρος ἔβγαλε τὰ γυαλιά του, τὰ σκούπισε καὶ ἔκανε νόημα σὲ δυὸ ἀστυνομικοὺς μὲ πολιτικά ποὺ περίμεναν στὸ βάθος. «Νὰ τὸν ὀδηγήσετε στὸ κρατητήριο» εἶπε. «Εἶναι ἕνας ἀμετανόητος κακοποιὸς μὲ βαρὺ παρελθόν». Οἱ ἀστυνομικοὶ προχώρησαν καί... συνέλαβαν τὸν συνήγορο.

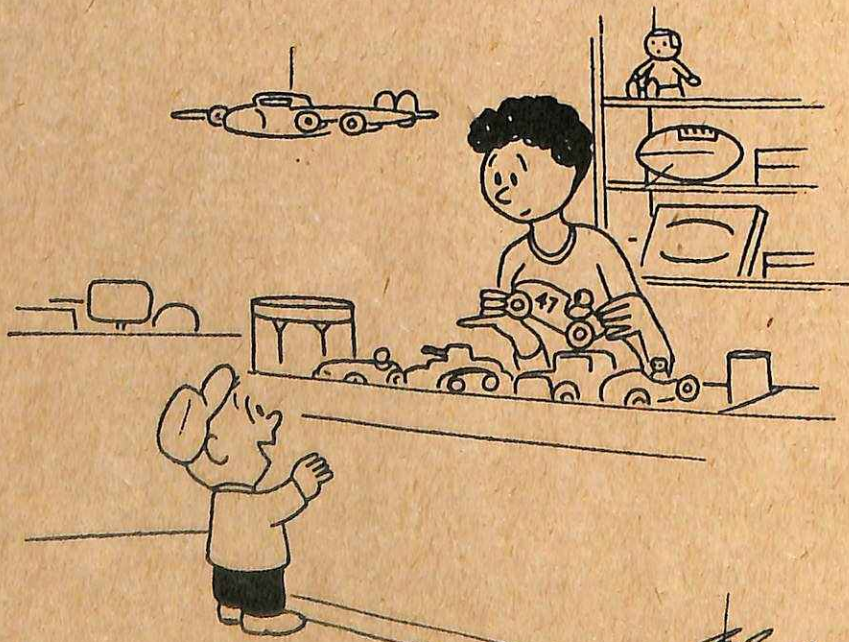
Ἡ ἱστορία αὐτὴ (ποὺ παρουσιάζει κάποιες ὁμοιότητες μετὰ τὴν ὑπόθεση Κάρυλ Τσέσμαν) συνέβη στὴ Βιέννη ὅπου θριάμβευε πρὶν ἀπὸ μερικά χρόνια ὁ ποινικολόγος δρ. Τζόζεφ Φρανκενστάιν. Ὁ Φράνκενσταϊν ἦταν ἕνας ἀρρενωπὸς ἄνδρας μετὰ ἐπιβλητικὴ φωνή. Ὅσοι τὸν γινώρισαν στίς καλὲς του στιγμὲς λένε σήμερα ὅτι ἂν δὲν ἄρχιζε τὴν καριέρα του ἀπὸ τὸ κελὶ μίας φυλακῆς θὰ μπορούσε νὰ ἐξελιχθῇ σὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς

καλύτερους ποινικολόγους όλων τῶν ἐποχῶν. Ἀλλὰ ὁ Φράνκενσταϊν ποὺ τὸ πραγματικό του ὄνομα ἦταν Λίχτενσταϊν, ἦταν ἄτυχος. Ἡ μεγαλύτερη ἀτυχία του ἦταν ὅτι ἄργησε ὥπως καὶ ὁ Κάρυλ Τσέσμαν νὰ βρῇ τὸ δρόμο του. Ἡ ἱστορία του μοιάζει μὲ κείνα τὰ ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα πού ψυχολογοῦν χωρὶς νὰ πείθουν. Ἐπὶ δέκα χρόνια ἦταν ἓνας κοινὸς κακοποιὸς πού δὲν θὰ δίσταζε μπροστὰ σὲ τίποτε γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του. Τὸ πονηρὸ του μητρώο ἦταν φορτωμένο μὲ νικὸ ἀδικημάτων. μιά ἐντυπωσιακὴ συλλογὴ ἀδικημάτων. Ἀλλὰ κάποτε ἄρχισε νὰ κουράζεται. «Ἦθελε νὰ βρῇ κάποιον ἄλλο τρόπο νὰ κερδίξῃ τὴ ζωὴ του. Τότε βρέθηκε μπροστὰ του ἓνας Τυρολέζος ἔμπορος πού δὲν ἤξερε τί νὰ κάνῃ τὰ χρήματά του καὶ ὁ Λίχτενσταϊν θέλησε νὰ τὸν βοηθήσῃ. «Εἶσαι ἓνας ἀμετανόητος ἐγκληματίας», τοῦ φώναξε ὁ δικαστὴς πού ἐκρίνετο τὸ τελευταῖο του ἀδίκημα. «Ἄν σὲ ξαναδῶ μπροστὰ μου θὰ σὲ δικάσω ἰσόβια». Ὁ Λίχτενσταϊν καταδικάσθηκε σὲ φυλάκιση τριῶν ἐτῶν καὶ μῆκε μαζί μὲ δυὸ φρουροὺς στὸ τραῖνο πού θὰ τὸν μετέφερε στὴ φυλακὴ. Τρία χρόνια ἦταν πούλιν μεγάλο διάστημα γιὰ ἓνα ἀνήσυχο ἄνθρωπο σὰν αὐτόν. Κάποια στιγμὴ πού ὁ ἓνας φρουρὸς κοινοῦνταξε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸν χτύπησε σὲ μὲ τις χειροπέδες, κλώτσησε ἡ ἄστυνομία ἔχασε τὰ ἴχνη του. Κανεὶς ἄλλο καὶ πῆδηξε ἀπὸ τὸ τραῖνο. Καλεῖται δὲν ἄκουσε πιά νὰ γίνεταί λόγος γι' αὐτόν. Οἱ πληροφοριοδότες τῆς ἀστυνομίας ἔλεγαν ὅτι εἶχε πεθάνει καὶ ὅτι αὐτὸς αὐτὸ ἦταν ὡς ἓνα σημεῖο ἀλήθειας. Ὁ παλιὸς Λίχτενσταϊν εἶχε πεθάνει καὶ ἐπὶ τὴν θέσιν του εἶχε γεννηθῇ ὁ Τζόζεφ Φράνκενσταϊν.

στη θέση του είχε γεννηθεί
Φράνκενσταϊν.

Κανείς δεν ξέρει τί έσπρωξε τον Λί-
χτενστάιν να θελήσει να γίνει δικηγό-
ρος. Ίσως να θέλησε να έκμεταλλευθί
μία έμφυτη ικανότητά του να συγκρίνει το
δικαστήριο και τους ένόρκους. Νοίκια-
σε ένα χωριό στο Τυρόλο και
άρχισε να διαβάξει νομικά. Φυσικά δεν
διάβαζε ό,τι νομικό βιβλίο του τύπου
άλλα μόνο εκείνα που νόμιζε ότι
του χρσίμευαν στον τομέα από
σχέδιά του ήταν ξεκαθαρισμένα από
την αρχή. Θά ανέλαμβανε την υπο-
σπιση κατηγορουμένων που είχαν υπο-
πέσει σε άδικήματα παρόμοια με τα δι-
κά του. Δεν είχε ούτε δίπλωμα ούτε
ταυτότητα άλλα τα πράγματα στη
φτιάχνονται εύκολα. Όταν γύρισε από
Βιέννη είχε μουστάκι, φορούσε γυαλιά
και έκανε τη χωρίστρα του στη μέση
αντί άριστερά, όπως το συνήθιζε ο Λί-
χτε. Κανείς δεν θά μπορούσε να τον
άναγνωρίσει.

Ετσι άρχισε ή καριέρα του γόρου Τζόζεφ Φράνκενσταίν. Η δός του ήταν όπως τὸ περίμενε και ο γιος ραγδαία. Είχε μιὰ μοναδική ικανότητα νὰ μπαίνει στη θέση του κατηγόρου.

«Μὴν τὸ τυλίξετε, θὰ τὸ σπάσω τώρα.»

«Θέλω νὰ μοῦ ζωγραφίσετε μία ἄσπρη γυναῖκα.»

ρομμένου καὶ νὰ βρῇσκη ἐλαφρυντικά
 τοῦ κανεῖς ἄλλος δικηγόρος δὲν θὰ
 μπορούσε νὰ σκεφθῇ. Ὁ τρόπος μὲ
 τὸν ὁποῖο ὑπερασπιζόταν τοὺς πελά-
 τες τοῦ ἔκανε ἄλλους δικαστὲς νὰ τὰ
 ἔχουν καὶ μερικοὺς νὰ ἀγανακτοῦν.
 Ἐμοιάζε σὰ νὰ παρουσίαζε ἓνα θεα-
 τρικό ἔργο δὲπου ὁ ἴδιος κρατοῦσε τὸν
 πρῶτο ρόλο ἀφήνοντας στοὺς ἄλλους
 τὰ ὑπόλοιπα. Τὸ περίεργο εἶναι ὅτι
 στὸ τέλος τοὺς ἔπειθε οὖλος. Ἀπὸ τὴς
 ἐκείνης τῶς πελάτες τοῦ Φράνκενσταϊν
 ἄλλοι οἱ ἑ-

...έναν καταδικάστηκε. Άλλα οί άνθρωποι έχουν αδυναμίες. Ή αδυναμία του Φράνκενσταϊν ήταν οί γυναίκες. Μία βέρα ήλθε στο γραφείο του κατάξανθη Βιεννεζούλα με δακρυσμένα μάτια. Ο άνδρας της βρισκόταν στή φυλακή καί θά δικάζονταν τήν έπομένη εβδομάδα. Μόνο ο χερ Φράνκενσταϊν μπορούσε νά τόν σώση. Ο δικηγόρος τής υποσχέθηκε νά αναλάβη τήν υπόθεσή αλλά όταν άργότερα έρριξε μιá ματιά στή στοιχειά τής δίκης μετάνοιωσε πικρά γιά τή σπουδή του. Ο δικαστής του θά έκρινε τήν υπόθεση ήταν οί ιδιοί χρόνοι τόν είχε άπειλήσει πριν μερικά χρόνια ότι θά τόν κατεδικάζε σέ ισόβια θάναση αν τόν ξανάβλεπε μπροστά

του. Δὲν εἶχαν ξανασυναντηθῇ ἀπὸ τότε. Θὰ τὸν θυμόταν ἀραγε; «Παραιτήσου ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν», τὸν συμβούλευσαν οἱ φίλοι του. «Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ρισκιδυνῶς». Ὁ Φράνκενσταϊν ἀνασκήκωσε περιφρονητικὰ τοὺς ὤμους του. Δὲν ἤθελε γιὰ τίποτε στὸν κόσμο νὰ τὸν περάσῃ γιὰ δειλό ἢ ξανθὴ Βιεννεζούλα. Μελέτησε τὴν ὑπόθεσιν, προετοίμασε τὶς ἐρωτήσεις του καὶ τὴν ἡμέραν τῆς δίκης μῆκε στὴν αἴθουσα μὲ τὸ ρομαντικὸ ὕφος ἐνὸς ἱππότη τοῦ εἰσβάλλει ἄοπλος στὸ κάστρο τῶν ἐχθρῶν του. Ἡ δίκη ἄρχισε. Ὁ Φράνκενσταϊν ἦταν καλύτερος ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Ὁ δικαστὴς τὸν παρακολουθοῦσε ἀπὸ τὴν ἔδρα του μὲ μισόκλειστα μάτια σὰν νὰ κοιμόταν. Τὸν εἶχε ξεχάσει ἀλήθεια ἢ ἔκανε ὅτι τὸν εἶχε ξεχάσει; Ὁ Φράνκενσταϊν ἦταν τόσο ἀπορροφημένος ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν ποὺ ὑπερασπιζόταν ὥστε δὲν ἔβρισκε τὸν καιρὸ νὰ ἐξετάσῃ τὴν ζήτησιν. Ἡ δίκη κράτησε μερικεὶς ἡμέρες. «Ἄν εἰσθε εἰλικρινεῖς θὰ ὁμολογήσετε ὅτι σὰς ἔπεισα γιὰ τὴν ἀθωολογία μου», ἔκλεισε προκλητικὰ τὴν ἀγόρευσίν του ὁ δικηγόρος. Ὁ δικαστὴς ἔβγαλε τὰ γυαλιά του, τὰ σκούπισε καὶ ἔκανε νόημα στοὺς δύο

ἀστυνομικοὺς νὰ τὸν συλλάβουν.

Αὐτὸ ἦταν τὸ τέλος τῆς καριέρας τοῦ Τζόζεφ Φράνκενσταϊν. Ὁ πελάτης του ἀθωώθηκε ἀλλὰ ὁ ἴδιος ἐξηγήθηκε στὴ φυλακὴ μὲ μία σειρὰ ἀπὸ καταδίκες στὴν πλάτη του. Ὅταν ἀπολύθηκε δήλωσε ὅτι δὲν εἶχε πιά τὸ κουράγιο νὰ ξαναρχίστῃ τὴν σταδιοδρομία του ἀπὸ τὴν ἀρχή. Σήμερα θὰ πρέπει νὰ εἶναι 58 χρονῶν. Κανείς δὲν ξέρει ποῦ βρίσκεται. Ἴσως στὴν Ἱταλία, στὴν Γιουγκοσλαβία ἢ τὴν Ἑλλάδα, λένε ὅσοι. Αὐτὸ ἐπρεπε νὰ ἐξέδουν τὰ σχέδιά του.

Φίλαθλον πνεῦμα

Ο ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΠΕΛΛ, γνωστός προπονητής του μπάσκετ μπάλ διηγόταν στους φίλους του μία αισθηματική του περιπέτεια. «Γνώριστήκαμε στο μπάρ. Τὴν ἔλεγα Τζίλλυ. Ἦπισαμε τὸ ποτό μας καὶ μοῦ πρότεινε νὰ πάμε στὸ σπίτι της. Τί εἶχα νὰ χάσω; Πήγαμε στὸ σπίτι της καὶ ἐκεῖ μοῦ συνέβη ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα πράγματα τῆς ζωῆς μου. Γνώρισα τὸν ἀδελφό της. Ἔνα θηρίο 2.14 μ. Καταλαβαίνετε τί σημαίνει αὐτό; Ἔτσι νὰ κάνῃ τὸ χέρι του ἀγγίζει τὸ καλάθι!»

νούς, στη λεηλασία της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους, στην έγκατάσταση ενός κόμητος της Φλάνδρας στον θρόνο της Βασιλείουσας, σε μια σύγχυση από συμμαχίες, αντιζηλίες, μεταβολές και προδοσίες πολύ λίγο κατάλληλες για να εξασφαλίσουν την ειρήνη στο φεουδαρχικό έκεينو οικόδομημα της 'Ανατολής που ιδρύθηκε στα πρώτα χρόνια του 13ου αιώνα.

Εἶναι γνωστὸ πῶς ρυθμίστηκε μὲ διαίτησινα τοῦ κλήρου ὁ ἀνταγωνισμὸς γύρω στὸν Βυζαντινὸ θρόνο ἀνάμεσα στὸν μαρκήσιο Βανιφάτιο τὸν Μομφερρατικὸ καὶ στὸν Βαλδουῖνο τῆς Φλάνδρας. Τὰ κομμάτια τῆς Βυζαντινῆς πορφύρας πηγαίνανε στὸν πιὸ γενναῖο καὶ τὸν πιὸ ἐπίμονο: βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης, Δοῦξ τῆς Νίκαιας, Πρίγκιψ τοῦ Μωρέως, μαρκήσιος τῆς Θεσσαλίας... Στὸν Μομφερρατικὸ λαχαίνει ὁ κλῆρος νὰ φτιάξῃ ὅπως μπορεῖ τὸ βασίλειό του στὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Τὸ ἔργο δὲν εἶναι τόσο εὐκόλο γιατί τὴ στιγμὴ πού σωριάστηκε ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία ἐκδηλώθηκαν διάφορες τοπικὲς φιλοδοξίες πού ἀπὸ καιρὸ ἐνθαρρύνονταν ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας μὲ σκοπὸ νὰ ἐξασφαλίσουν μερικὰ μόνιμα πλεονεκτήματα. Ἔτσι ὁ Βονιφάτιος ὁ Μομφερρατικὸς προτοῦ ἀκόμη πάρῃ στὰ χέρια του τὸ νότιο τιμάρειό του ἤλθε σὲ σύγκρουση μὲ ἕνα Ἑλληνα ἡγέτη, τὸν Λέοντα τὸ Σγουρό. Ὁ Σγουρός, ἀναφέρει ὁ Νικήτας Χωνιάτης, «ἦταν ἀπὸ τὸ Ναύπλιο. Ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τῆς σύγχυσης καὶ ξεχύθηκε σὰν χείμαρρος. Πῆρε τὸ Ἄργος καὶ ἔπειτα ἦρθε καὶ στάθηκε μπροστὰ στὴν Ἀθήνα, μὲ πολεμικὰ καράβια καὶ στρατὸ πού πέρασε ἀπὸ τὸν Ἰσθμό. Λογάριαζε πῶς θὰ καταλάβῃ εὐκόλο τὴν Ἀκρόπολη.»

Δυστυχισμένη Ἀκρόπολη πού τήν ἀπειλοῦσαν συγχρόνως οἱ Λατίνοι, πού κατέβαιναν ἀπό τόν βοριά καί ἕνας ἡγέτης Ἑλλήνας!

Η Ἀκρόπολη βρισκόταν ἀκόμη στὰ χέρια τοῦ ἐπισκόπου Μιχαὴλ Χωνιάτη ποὺ χρησιμοποίησε γιὰ μιὰ τελευταία φορὰ αὐτὴ τὴ θλιθερὴ στιγμή, τὴν εὐ-
γλωττία του γιὰ νὰ κηρύξῃ τὴν ὁμόνοια
στοὺς Ἕλληνες. Ὁ καλὸς ἀρχιεπίσκο-
πος δέχτηκε βλήματα σὰν ἀπάντηση
στὶς εἰρηκτικές του ἐκκλήσεις. Ὁ Σγου-
ρός, ἀγανακτισμένος ποὺ δὲν μπόρεσε
νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀκρόπολη στράφηκε
ἐναντίον τῆς πολιτείας καὶ τῇ λεηλάτη-
σε. Ἀλλὰ οἱ δυνάμεις του δὲν ἦταν σὲ
θέση νὰ ἀντιμετωπίσουν συγχρόνως τὰ
στρατεύματα τοῦ βασιλιά τῆς Θεσσα-
λονίκης καὶ τοῦ Γουλιέλμου Σαμπλίτ
ποὺ ἔφτασαν ἀπὸ τὴν Ἀχαΐα.

Ἡ Ἀθήνα παραδιδόταν μόνῃ της
στὸν Μομφερρατικό. Ὁ Μιχαὴλ Χωνιά-
της μὴ μπορῶντας νὰ ἀντισταθῇ σ' ἓνα
ὀλόκληρο στρατὸ ἀνοίξε τὴν Ἀκρόπολιν
καὶ τὸν ἄφησε νὰ ἐγκαταστήσῃ τὶς φρου-

ρές του. Τού πήραν τὸν ἀγαπημένο του
θησαυρό, τὴ βιβλιοθήκη του, καθὼς καὶ
τοὺς θησαυροὺς τῆς βυζαντινῆς μητρό-
πολης. Ἔτσι εἶχε συλλέξει παλιότερα ὁ
Σύλλας τὰ ἱερὰ καὶ εἶχε κλέψει τὰ χει-
ρόγραφα τοῦ ἔργου τοῦ Ἀριστοτέλη.

Ὁ Μομφερρατικός, βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης, «δίκαιος καὶ εὐγενής», εἶχε δώσει στὸν Γουλιέλμο Σαμπλὶτ ἀνάμεσα σὲ ἄλλα δῶρα τὴν ἐπικυριαρχία τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλὰ ἡ πραγματικὴ κυριαρχία παραχωρήθηκε στὸν Ὁθωνα ντὲ Λὰ Ρός, Βουργουνδὸ ἱππότη πού πήρε τὸν τίτλο Μέγας - Κύρ, τίτλο ἐλληνικό, ὅπως βεβαιώνει τὸ «Χρονικό τοῦ Μωρέως».

Ἡ ἐξάρτηση τοῦ αὐθέντη τῶν Ἀθη-
νῶν ἀπὸ τὸν πρίγκιπα τοῦ Μωρέως δη-
μιούργησε ἀργότερα μία διαμάχη ποῦ
ρυθμίστηκε σύμφωνα μὲ τοὺς φεουδαρχι-
κοὺς κανόνες. Ὁ Γουλιέλμος, πρίγκιψ
τοῦ Μωρέως, ἀνακοίνωσε στὸν Μέγα -
Κυρό, Γκὺ ντὲ Λὰ Ρός, διάδοχο τοῦ Ὁ-
θῶνα, ὅτι ἔπρεπε νὰ πάη νὰ τοῦ ὑπο-
βάλῃ τὰ σέβη του ἀλλὰ ὁ Γκὺ ἀρνήθη-
κε.

Αὐτοὶ ἦταν ἓνα κακὸ παράδειγμα γιὰ-
τὶ ἀνάμεσα στοὺς δώδεκα ἄρχοντες ποὺ
εἶχαν μοιρασθῇ τὴν φραγκικὴ Ἑλλάδα
ὁ Μέγας - Κύρ τῶν Ἀθηνῶν κατεῖχε τὴν
πρῶτὴ θέσι. Ὁ πρίγκιπας βάδισε ἐναν-
τίον του, πέρασε ἀπὸ τὰ Μέγαρα καὶ νί-
κησε τὸ στρατὸ τοῦ ντὲ Λὰ Ρὸς ποὺ
ἀναγκάστηκε νὰ καταφυγῇ στὴ Θήβα.
Ἔγιναν τότε σχετικὲς μεσολαβήσεις καὶ
ὁ πρίγκιπας εἶχε τελικὰ τὴ μεγαλοψυ-
χία νὰ συγχωρήσῃ τὸν Μέγα - Κυρὸ ποὺ
ὑπέβαλε τὰ ὀφειλόμενα σεβάσματα. Τὸν
φίλησε, καὶ ἡ συμφιλίωσις ἦταν πλήρης.
Ἔπειτα δῆλωσε στοὺς παρόντες ἄρχον-
τες ὅτι γιὰ τὴν ἐπανόρθωσις τοῦ ἀδική-
ματος ποὺ εἶχε κάνει ὁ Μέγας - Κύρ νὰ
στρέψῃ τὰ ὄπλα ἐναντίον του, αὐτὴν θὰ
τὴν ἀποφάσιζε ὁ βασιλιάς τῆς Γαλλίας.
Ἔτσι ὁ Γκυ ντὲ Λὰ Ρὸς χρειάστηκε νὰ
παῇ νὰ δικαιολογήσῃ τὴ στάσις του στὸ
Παρίσι.

Ἡ κρίσις τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Ἀγίου
ἦταν ἐπιεικής γιατί διαπίστωσε ὅτι

ὁ Μέγας - Κύρ δὲν εἶχε ἀκόμῃ ὀρ-
σθὴ ὑποταγὴν στὸν ἀνώτερό του ἄρχου-
τὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ εἶχε πάρει τὰ ὄπλα
ἐναντίον του. Ἄρα, ἀπὸ νομικὴ ἀπο-
ψη δὲν ἦταν προδότης.

Τὸ ταξίδι του ὡς τὴ Γαλλία, μακρό,

κοπιαστικό και πολυδάπανο αποτελούσε ήδη μιὰ τιμωρία. "Ετσι τὸν συχώρεσαν. Ὁ Μέγας - Κύρ ἀπάντησε στὸν βασιλιά, μὲ μετριοφροσύνη καὶ ὅταν ἐκεῖνος στὴν μεγαλοψυχία του τοῦ εἶπε νὰ τοῦ ζητήσῃ μιὰ χάρη ὁ Γκὺ ντὲ Λὰ Ρός, ποὺ δὲν τὰ ἔχασε, ζήτησε νὰ γίνῃ δοουκάτο τὸ δεσποτάτο τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ βασιλιάς δέχτηκε τὴν αἴτησή του καὶ ἔτσι ἡ Ἀθῆνα προβιβάστηκε ἀπὸ τὸ Παρίσι σὲ δοουκάτο.

Υπάρχει και ένα νομισματικό
μιο από τον προβιβασμό αυτό. Ο Γκ
ντέ Λά Ρος είχε βγάλει νόμισμα που εί
χε επάνω χαραγμένο DNN ATHEN
(δηλαδή dominus Athenae, κύριος των
Αθηνών). Όταν γύρισε από τη Γαλλία,
δούκας πιά, κυκλοφόρησε ένα καινούρι
ο νόμισμα με τὸ ὄνομα καὶ τὸν τίτλο
του: GUI DUX ATHENES.

Ἀλλὰ ὅς γυρίσουμε στὸν πρωτο-
τοὺς ντὲ Λὰ Ρὸς τῆς Ἀττικῆς, τὸν ὁ-
θωνα.

‘Ο ἄρχοντας αὐτὸς ὕψωσε τὴν Ἀκρόπο-
του καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν χρειάστηκ-
λη. Λίγα χρόνια ἀργότερα αὐτοκρατορικ-
νὰ δεχτὴ ἐπίσημα ἕναν αὐτοκράτορα,
ἐπισκέπτη, τὸν διάδοχο τοῦ Βαλδουίνου,
τὸν Ἑρρίκο, Λατίνου αὐτοκράτορα τῆς
Κωνσταντινουπόλεως. Ὅπως συνέβη ἄλ-
λοτε μὲ τὸν βυζαντινὸ αὐτοκράτορα Βα-
σίλειο Βουλγαροκτόνο ἔτσι καὶ τὸν Ἑρ-
ρίκο τοῦ Αἰνῶ τὸν εἶχαν φέρει στὴν Ἑλ-
λάδα πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις. Ὁρισμέ-
να βαρῶν τοῦ βασιλείου τῆς Θεσσα-
λονίκης εἶχαν ἐπαναστατήσῃ καὶ ὁ αὐ-
τοκράτορας χρειάστηκε νὰ τοὺς ἐμπνεύ-
σῃ ὥς τὴ Βοιωτία. Ὁ Ἑρρίκος, ἐμπνεύ-
μενος ἀπὸ τὰ ἴδια αἰσθήματα μὲ τὸν Βα-
σίλειο τὸν Βουλγαροκτόνο, θέλησε νὰ
ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του καὶ τὴν
ἀφοσίωσή του στὴν Παναγία πάνω στὴν
Ἀκρόπολη, τὴν Παναγία τὴν Ἀθηνιώτισ-
σα, καὶ ἔτσι ὁ αὐτοκράτορας πῆγε νὰ
προσκύνησῃ στὴν ἐκκλησία τῶν Ἀθι-
νῶν.

ὧν.
 Ο δούξ Ὁθων, σὰν πολεμιστὴς ποῦ
 ἦταν, βάλθηκε νὰ ἐνισχύσῃ τὶς ὀχυρώσεις
 τῆς Ἀκρόπολης. Ἀσφαλῶς θὰ θέλαρε
 νὰ τὴν συμπληρώσῃ μὲ κανένα πύργον
 καὶ σ' αὐτὸν ἀποθίδεται μᾶλλον ὁ φράγ-
 κικος πύργος ποῦ ὑψωνόταν ἐπὶ αἰῶνες
 στὴ νότια πλευρὰ τῶν Προπυλαίων, στὸ
 σημεῖο ἀκριβῶς ὅπου, ὅπως λέει ὁ θρύ-
 λος, ὁ γέρον Αἰγέας περίμενε τὸν γυρι-
 σμὸ τοῦ Θησέα. Ἡ θέσις εἶναι πραγμα-
 τικὰ καλοδιαλεγμένη γιατί ἀπὸ κεῖ δέλε-
 πει καθεὶς ὅλη τὴ γύρω πεδιάδα καὶ τὸν
 Σαρωνικόν.

Ὁ φράγγικος αὐτὸς πύργος
στηκε στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ
αἰῶνα καὶ δὲν φαίνεται πιά παρὰ
σχέδια, τὶς λιθογραφίες καὶ τὶς
γραφίες ποὺ θρῖσκονται στὰ
εἰκόνες αὐτὲς δίνουν καὶ θέμα
σεως ἀνάμεσα σὲ κείνους ποὺ
τὸν φράγγικο πύργο ἔργο τῶν
καὶ σὲ κείνους ποὺ τὸν θεωροῦν
νὸς Φλωρεντινοῦ.

Τὴν ἐποχὴν ποὺ φρόντιζε γιὰ τὶς ὁχυ-
ρώσεις ὁ Ὁθων ντὲ Λὰ Ρὸς δὲν παρα-
μέλουσε καὶ τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα
ἀν καὶ οἱ σχέσεις του μὲ τὸν κλῆρον ἦταν
συχνὰ τεταμένες. Ἔτσι ἡ ὁρθόδοξη μη-
τρόπολι τοῦ Παρθενῶνα ἔγινε καθολικὴ
ἐκκλησία τῆς Παναγίας.

Στὴν ἀρχιεπισκοπικὴ αὐτὴ ἔδρα ὁ Ὁ-
θων διώρισε τὸν συμπατριώτη του Γάλ-
λο Βεράρδο μὲ παπικὴ ἐπιστολὴ τοῦ
Πάπα Ἰννοκέντιου Γ' (1206). Ὁ πά-
πας ἔγραψε:

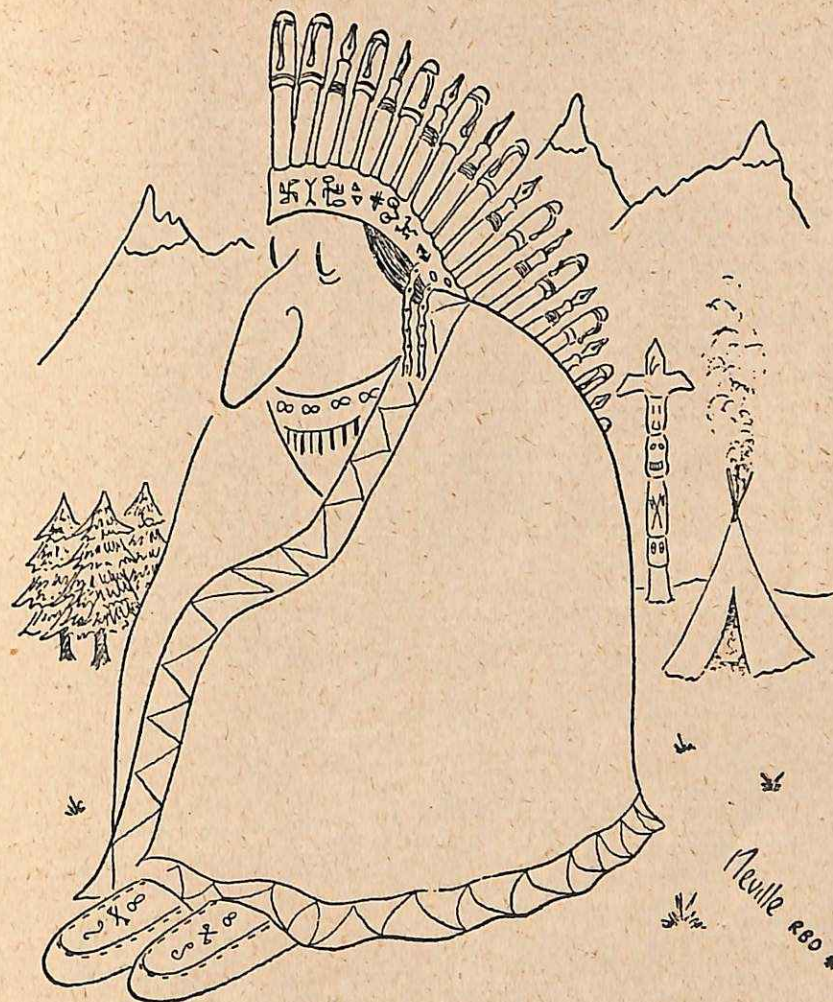
ἡ ἱεροσύνη τοῦ ἁγίου (1208). Ο πα-
τριάρχης Ἀθηνῶν ἔθεσε τὴν ἐκκλησία τῶν
Ἀγίων ὑπὸ τὴν εἰδικὴν προστασία τοῦ
ἁγίου Πέτρου καὶ ἔδωσε τὴν ἐντολὴν
τοῖς ἀρχιεπισκόποις νὰ τὴν ὀργανώσῃ κα-
τὰ τὸ πρότυπον τῆς Παναγίας τῶν Πα-
ρισίων. Ἡ ἀρχιεπισκοπὴ τῶν Ἀθηνῶν
ἀπὸ τότε ἀπλώσῃ λίγο - λίγο τὰ ὄριά
της ἀπὸ τὰ Μέγαρα ὡς τὴν Ἀμφισσα-
περιντάσια ἀπὸ τὴν Αἴγινα καὶ τὴν Εὐ-
βοία καὶ δὲν ἄφην ἔξω στὴν κεντρικὴν
Ἑλλάδα παρὰ μόνον τὴν ἀρχιεπισκοπὴν
τῶν Θερσῶν. Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκκλησιαστι-

...εως ἔρχομαι εἰς τὴν πόλιν καὶ καταδοσάς αὐτὴν ὡς πρὸς
...ἵνα ἐκείνη οὐ μὴ εἴχῃ σαφῶς πρωτεύουσα θέσιν. Ὁ
...Ἰννοκέντιος Γ' στήν ἱδρυτική του βού-
...λα ἀπέτισε φόρο τιμῆς, ἄν καί με κά-
...ποια ὀρισιότητα, στὴ δόξα τῆς ἀρχαίας
...Ἀθῆνας: «Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ δὲν βέλησε
...ἀ χαθῇ ἡ ἀρχαία δόξα τῆς Πόλεως τῶν
...Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὴν ἱδρυσή της ἡ πολι-
...τεία αὐτῆς μάς προσφέρει, τὴν εἰκόνα
...τῆς σύγχρονης θρησκείας χωρισμένης σὲ
...τρὶς μέρη: στὴν ἀρχὴ λάτρευε τρεῖς ψεύ-
...τικες θεότητες· ἀργότερα μετέτρεψε αὐ-
...τὴν εἰς τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀλη-
...θινῆς καὶ ἀδιαίρετης Τριάδος. Ἀλλάξε-
...τὴ μελέτη τῆς εἰδωλολατρικῆς ἐπιστή-
...μας μετὰ τὴν ἀγάπη τῆς θείας σοφίας. Τὴν
...Ἀκρόπολιν τῆς ἑνδοξοῦ Παλλάδος τὴν
...μετέβαλε σὲ ταπεινὸ οἶκο τῆς Μητέρας
...τοῦ Θεοῦ. Γνώρισε τότε ἀληθινὸ Θεὸ ἀ-
...φοῦ πρώτα εἶχε γιὰ καιρὸ ὑψώσει ἕνα
...μνημεῖον στὸν "Αγνωστὸ Θεό.»

Ανάμεσα στους Φράγκους πολλοί άνωτεροι άρχοντες, κληρικοί και λαϊκοί έβηλάνανε βαθύ σεβασμό για τή δόξα τής αρχαιότητας. «Ένας ήγεμόνας πολύ λιγώτερο μορφωμένος από τόν Πάπα 'Ιννοκέντιο, ό Πέτρος Δ', βασιλιάς τής 'Αγκής 'Αθήνας και δεσπότης τής Καταλανίας, πού είπαι τό πιό άκριβό κόσμημα τής γής Τόση είπαι ή άξία του, ώστε όλοι ο βασιλιάδες τής χριστιανούσης δέν θά μπορούσαν νά φτιάξουν όμοίο του.»

«Οι κληρικοί γνωρίζανε τὰ ἐπιτεύματα
τῶν ἀρχαίων καὶ τὰ ἵπποτικά μυθι-
στρήματα ἐκλαίκευαν τὴν ἱστορία τῆς
ἀρχαίας Ἑλλάδας προσθέτοντας στὸ
θαύματα τοῦ μύθου δημιουργήματα στὴν
ἱπποτικῆς φαντασίας. Ὁ Δάντης θὰ δ
καὶ ὁ Βοσκάκιος δίνει στὸ ἐπικό ἔργον
τοῦ «Θησιᾶς» τὴν ἀτμόσφαιρα τῶν ἱπ-
ποτικῶν ἀγώνων καὶ ἐρώτων.
Ὅσοι

...στον κόσμο, παρ' όλη αυτή την άρμονία ανάμεσα στην ιστορία, στο μύθο, στη πραγματικότητα υπήρχε κάποια δυσφορία.

ρία, κάποια άκατανόησία ανάμεσα στους Έλληνες και στους άγροίκους Φράγκους ιππότες. Όσο και αν ανάμεσα στους Βυζαντινούς και τους έπαρχιώτες Άθηναίους υπήρχαν διαφορές στη μόρφωση και στα ήθη, τους ένωσαν δεσμοί στενοί: γλώσσα κοινή, τουλάχιστοι θεωρητικά, λατρεία κοινή, συνείδηση μιάς παραδόσεως κοινής. Τά πράγματα ήταν διαφορετικά με τους ξένους που είχαν έρθει από τόσο μακριά, που δημιουργούσαν τόσο θόρυβο και λάτρευαν ένα διαφορετικό δόγμα, και διάζονταν περισσότερο να έπιβάλουν τις δικές τους συνήθειες παρά που πρόσεχαν

Είναι βέβαιο ότι η πρώτη τάξη των Φράγκων ήταν να επιβάλουν στους Έλληνες τα έθιμα και τη γλώσσα τους. Ήδη δυτική φεουδαρχία προσπαθούσε να μεταφύψει στην Ελλάδα τους κανόνες της και την ιεραρχία της ακόμη και να αντικαταστήσει τους Βυζαντινούς τίτλους με δικούς της.

Κληρικοί ή λαϊκοί, οι Έλληνες αρχι-
 τες μοιράζονταν μεταξύ τους τις περι-
 χές που είχαν κατακτήσει. Οι σύντροφοί
 του τους από κατώτερη τάξη, άστοι ή
 δοϋλοι έννοούσαν κι αυτοί να έπιβληθούν
 στους Έλληνες χωρικούς και βιοτέχνες

Σοβαρώτερη ήταν η απόφαση των κατακτητών να διώξουν από τις εκκλησίες τους ντόπιους κληρικούς που αρνιόνταν να δηλώσουν ύπακοη στη Ρώμη. Έπει-
δή οι διαπραγματεύσεις για την ένωση των Εκκλησιών είχαν αποτύχει, η Πα-
ποσύνη είχε αποφασίσει να αντικατα-
στήση όλους τους Ὀρθόδοξους ἐπισκό-
πους, ιερείς ή μοναχούς που δεν θά ὑ-
ποτάσσονταν. Ὡστόσο λίγοι ήταν ἐκεῖ-
νοι που ἀλλάζαν. Στὴν ἀρχιεπισκοπὴ
Ἀθηνῶν δὲν ἀναφέρεται παρὰ τὸ ὄνομα
τοῦ ἐπισκόπου Θεοδώρου Νευρεπόντη.
Παρουσιάστηκαν μάλιστα πολλές δυσκο-
λίες στὴ χειροτονία του.

Πρόβλημα επίσης παρουσίαζε το ζήτημα της γλώσσας. Είναι αρκετά δύσκολο να άρνηθῃ κανείς να μάθῃ το ιδίωμα του κατακτητῆ καὶ γι' αὐτὸ ἡ γαλλικὴ γλώσσα ἔκανε γρήγορα πολλὲς προόδους.

«Αλλά οί αντίθεσεις ελαττώθηκαν ἀρκετά γρήγορα καί οί αντιδράσεις περιωρίστηκαν. Οί Φράγκοι εὐγενεῖς ποίγηνθήκαν στήν Ἑλλάδα καί κυρίως ὅσοι εἶχαν μητέρες Ἑλληνίδες ἔμαθαν ἑλληνικά. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά οί νόματις ἱπποσύνης, οί ἀγῶνες τῆς καί τῆς πνεύμα τῆς ἔγιναν γνωστά στούς Ἕλληνες. Τά ἱπποτικά μυθιστορήματα, ἡ ποί-

ηση των ευγενών θρήκαν μιμητές ανάμεσα στους Έλληνες συγγραφείς και βλέπουμε την επίδραση αυτή να συνεχίζεται για πολύ καιρό σε έργα όπως ο «Ερωτόκριτος» (16ος αιώνας).

Ένας Έλληνας ιστορικός μάλιστα φτάνει στο σημείο να εκφράσει τη γνώμη ότι η πολεμική διάθεση των Φράγκων είχε κάποια επίδραση στο ήθικόν των Ελλήνων, προετοιμάζοντας το πνεύμα της ήρωικής μαχητικότητας που έμελλε να εκδηλωθεί για αιώνες έναντι των Τούρκων κατακτητών.

Η επίσημη ζωή προσαρμοζόταν κι αυτή στις νέες σχέσεις, που αποκτούσαν έναν τόνο οικειότητας και εμπιστοσύνης. Με τον καιρό στις επίσημες πράξεις του δουκάτου των Αθηνών επικρατεί ή συνήθεια να μεταχειρίζονται συγχρόνως τις δυο γλώσσες: τα γαλλικά και τα ελληνικά. Προς το τέλος της φραγκικής κατοχής μάλιστα βρίσκουμε πράξεις γραμμένες μόνο στην τοπική γλώσσα, όπως ένα συμβόλαιο με το οποίο ένας μοναχός της ιέρης μητρόπολης των Αθηνών, παραχωρεί ένα μέρος των γαιών που του αναλογούν. Η πράξη είναι γραμμένη ελληνικά, το 1432, και έχει με λατινικά στοιχεία μόνο την υπογραφή των τριών άλλων μοναχών της Παναγίας των Αθηνών.

Όστόσο η εξέλιξη ήταν άργη και την εποχή του πρώτου Γάλλου Δεσπότη των Αθηνών τα πράγματα δεν ήταν τόσο φιλελεύθερα. Προς το τέλος της ζωής του ο Όθων ένωσε την ανάγκη να ξαναδη τη Γαλλία. Ο τελευταίος χρόνος που τον βρίσκουμε στην Αττική είναι το 1225. Είχε κυβερνήσει τον τόπο είκοσι χρόνια. Έπειτα αποτραβήχτηκε στη γενέτειρά του τη Βουργουνδία, όπου πέθανε το 1235.

Ο Όθων ντε Λα Ρός είχε μεταβιβάσει το τιμάρειό του στον ανιψιό του Γκυ ντε Λα Ρός και έτσι η διαδοχή του δεν παρουσίασε δυσκολίες.

Στις μέρες του Γκυ ντε Λα Ρός η Αθήνα έζησε σε ειρήνη και σχετική ευημερία. Ένα πλούσιο μέρος της Βοιωτίας είχε προσαρτηθεί στο δουκάτο, και συγχρόνως άκμαζε το εμπόριο μεταξωτών από Γενοάτες και Βενετσιάνους μεσίτες, που ο δούκας τους είχε δώσει προνόμια.

Όστόσο, σιγά σιγά, η Αθήνα επισκιάστηκε από τη Θήβα, όπου έμεναν ολοένα συχνότερα οι διάδοχοι του Όθωνα και του Γκυ ντε Λα Ρός. Το δουκάτο των Αθηνών πέρασε από τον Γκυ Α' στους γιούς του, πρώτα τον Ίωάννη (1263—1280), έπειτα τον Γουλιέλμο (1280—1287) και τέλος τον γιο του Γουλιέλμου, που λεγόταν όπως ο παππούς του, Γκυ. Ήταν ο Γκυ Β' (1287—1308) ο τελευταίος από τους ντε Λα Ρός της Αττικής.

Ο Γκυ Β' πήρε πολύ νέος το δουκάτο των Αθηνών και μόνο το 1294 ένηλικιώθηκε σύμφωνα με το νόμο. Με την ευκαιρία αυτή έγινε μία επιβλητική τελε-

τή στην οποία ο Βονιφάτιος της Βερώνας τον ανέκηρυξε ιππότη. Ο νέος ιππότης και δούκας των Αθηνών δεν άργησε να προκαλέσει τον θαυμασμό για την σύνεση, την ευγένεια και την ανδρεία του. Στο «τουρνουά» της Κορίνθου, το 1304, διακρίθηκε στον αγώνα με έναν από τους καλύτερους ιππότες της εποχής, τον Γκυγιώμ Μπουσάρ. Το «τουρνουά» αυτό είχε οργανωθεί από τον πρίγκιπα της Αχαΐας και είχαν έρθει μάλιστα από τη Δύση έπτά από τους διασημότερους ιππότες που ήθελαν να αγωνιστούν με το άθος των ιπποτών της Ρομανίας. Πάνω από χίλιοι ευγενείς αγωνίστηκαν μπροστά στις δέσποινες και τις δεσποσύνες επί τρεις εβδομάδες.

Ο Γκυ ο Β' έκανε κατάχρηση των δυνάμεών του και πέθανε πρόωρα, 28 ετών, χωρίς άμεσο κληρονόμο, πράγμα πολύ φυσικό, αφού την εποχή του θανάτου του η γυναίκα του ή Μαύ, κόρη του Φλωράν ντε Αινώ και της Ίσαβέλλας Βιλλαρδουίνου, πριγκίπισσας του Μωρέως, δεν ήταν ακόμη έντεκα ετών.

Την Αθήνα και τη Θήβα την κληρονόμησε ο εξάδελφός του Γκωτιέ Ε' ντε Μπριέν, ένας γενναίος ιππότης. Όταν ο ντε Μπριέν έγινε κύριος των ελληνικών έδαφών των ντε Λα Ρός, ένα καινούργιο στοιχείο είχε μπει στο περίπλοκο παιχνίδι των υποθέσεων της Ανατολής: η μεγάλη Καταλανική Έταιρεία με την οποία ο Γκυ είχε έρθει σε κάποια έπαφή.

Η Καταλανική Έταιρεία (ή όπως λέγανε τότε οι «Αλμουγάδαροι» από μια λέξη αραβική που σημαίνει άτακτος στρατός), είχε σχηματιστεί από τα υπολείμματα των μισθοφόρων στρατευμάτων που επί είκοσι χρόνια είχαν κάνει δύσκολη τη ζωή στη Σικελία και τη νότια Ιταλία. Την ιστορία τους, που μοιάζει με μυθιστόρημα, μας την διηγείται ο χρονικογράφος των Καταλάνων. Η λεγεώνα αυτή αν και λεγο-

Θεέ μου, αν υπάρχεις, σώσε μου την ψυχή, αν υπάρχει.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ ΡΕΝΑΝ

ταν Καταλανική είχε πολυποίκιλη σύνθεση: Εκτός από τους Καταλάνους και Μαυριτανούς, περιελάμβανε Άραγονέζους, Βάσκους, ακόμη και βοηθητικούς Τούρκους. Κάθε ήγεμόνας που είχε να κανονίσει κάποιο λογαριασμό ή να πραγματοποιήσει μια επιχείρηση δεν μπορούσε παρά να δοκιμάσει τον πειρασμό να καταφύγει σ' αυτούς τους τρομερούς πολεμιστές. Ο αυτοκράτορας Ανδρόνικος Παλαιολόγος θέλησε να τους χρησιμοποιήσει έναντι των

Τούρκων. Άλλα αυτό ήταν σαν να έμπαινε λύκος μέσα στη στάνη. Έπικεφαλής των 6.000 αυτών μισθοφόρων που ήταν ικανοί και έτοιμοι για όλα, ήταν ο Ροζέ ντε Φλόρ, που ο αυτοκράτορας του έδωσε μεγάλο βυζαντινό τίτλο για ανταμοιβή των υπηρεσιών του. Του έδωσε μάλιστα για γυναίκα μία πριγκίπισσα της οικογενείας του. Άλλα παρ' όλες τις ικανοποιήσεις σε τίλμας, σε εξουσία και σε χρήματα που τους έδωσαν, οι Καταλάνοι ζητούσαν να φύγουν από το Μωρέας και να πάνε στην Ελλάδα. Λεηλάτησαν πόλεις και έφτασαν να ζητούν λύτρα για τον αυτοκράτορα που βρέθηκε αποκλεισμένος στην πρωτεύουσά του και τελικά τους έδωσε ευχρηστική λύση να απομακρυνθούν, αλλά πεδία δράσεως.

Όταν οι Καταλάνοι λεηλατούσαν τη Θράκη και τη Μακεδονία και έκμεταλλεύονταν τη Θεσσαλία, όσοι κατείχαν γειτονικές περιοχές δικαιολογημένα άγριονόησαν. Αυτό συνέβη και με τον Γκωτιέ ντε Μπριέν. Έκανε όμως το λάθος να ακολουθήσει τη μέθοδο που δεν είχε βγει καθόλου σε καλό δώρο. Είχαν καταφύγει στις υπηρεσίες της Έταιρείας. Όστόσο ο Γκωτιέ γνώριζε καλά τους Καταλάνους γιατί τους είχε συναντήσει στα πεδία των μαχών της Σικελίας. Υπήρξε μάλιστα και αιχμάλωτός τους. Φιλόδοξος αλλά όχι πολύ συνετός, θέλησε να πάρει τους μισθοφόρους με το μέρος του για να τους χρησιμοποιήσει έναντι των Βυζαντινών. Η επιχείρηση άρχισε το 1310 με σημαντικές επιτυχίες στη Θεσσαλία. Όστόσο, η ρήξη ανάμεσα στον δούκα και τους μισθοφόρους του δεν άργησε να εκδηλωθεί για ζητήματα χρηματικά. Η ρήξη έφθασε σε ανοικτό πόλεμο.

Στις αρχές του 1311 ήταν φανερό ότι η υπόθεση δεν μπορούσε να τελειώσει παρά με την εξουδετέρωση του Γκωτιέ ντε Μπριέν ξέροντας ότι ο άγιος θα ήταν ανηλεής, έκαμε τη διαθήκη του, εξετέλεσε τα θρησκευτικά του καθήκοντα, μοίρασε ελεημοσύνες και ζήτησε να τον θάψουν στο Δαφνί.

Η μάχη δόθηκε στον κοντά στο σημερινό όπου η ελευθερία της Ελλάδας είχε καταργηθεί από τον Φίλιππο τον Μακεδόνα, κοντά ακόμη στο πεδίο της μάχης όπου ο Σύλλας είχε νικήσει το έκστρατευτικό σώμα του Μιθριδάτη.

Για τη μάχη αυτή έχουμε αρκετές περιγραφές. Οι μισθοφόροι, ώχρωμένοι πίσω από τα έλη της Κωπαΐδας, είχαν πλημμυρίσει με νερά την πεδιάδα που συνήθως ήταν στεγνή, «έτσι που την μεταβάλλανε σε βάτο όπου τα άλογα κλονίζονταν καθώς κολλούσαν τα πόδια τους στη λάσπη και σχεδόν δεν μπορούσαν να μετακινηθούν» (Νικηφόρος Γρηγοράς).

Όλα έγιναν όπως τα θέλανε οι μισθοφόροι. Ο δούκας των Αθηνών έπεσε στην παγίδα. Ο κόμης, σε άραιή παράταξη μάχης με διακόσιους Γάλλους ιππότες και πολλούς άλλους ντόπιους καθώς και πολλούς πεζούς βάδισαν έναντι της Έταιρείας. Ο ίδιος σήμαί του και ώρμησε στην επίθεση. Άλλα τα άλογα του δούκα, μόλις άκουσαν τη φασαρία των Καταλάνων τράπηκαν σε φυγή προς την κατεύθυνση του βάτους και κεί ο κόμης έπεσε με τη σημαία του» (Χρονικό του Ραμούν Μουντάνερ).

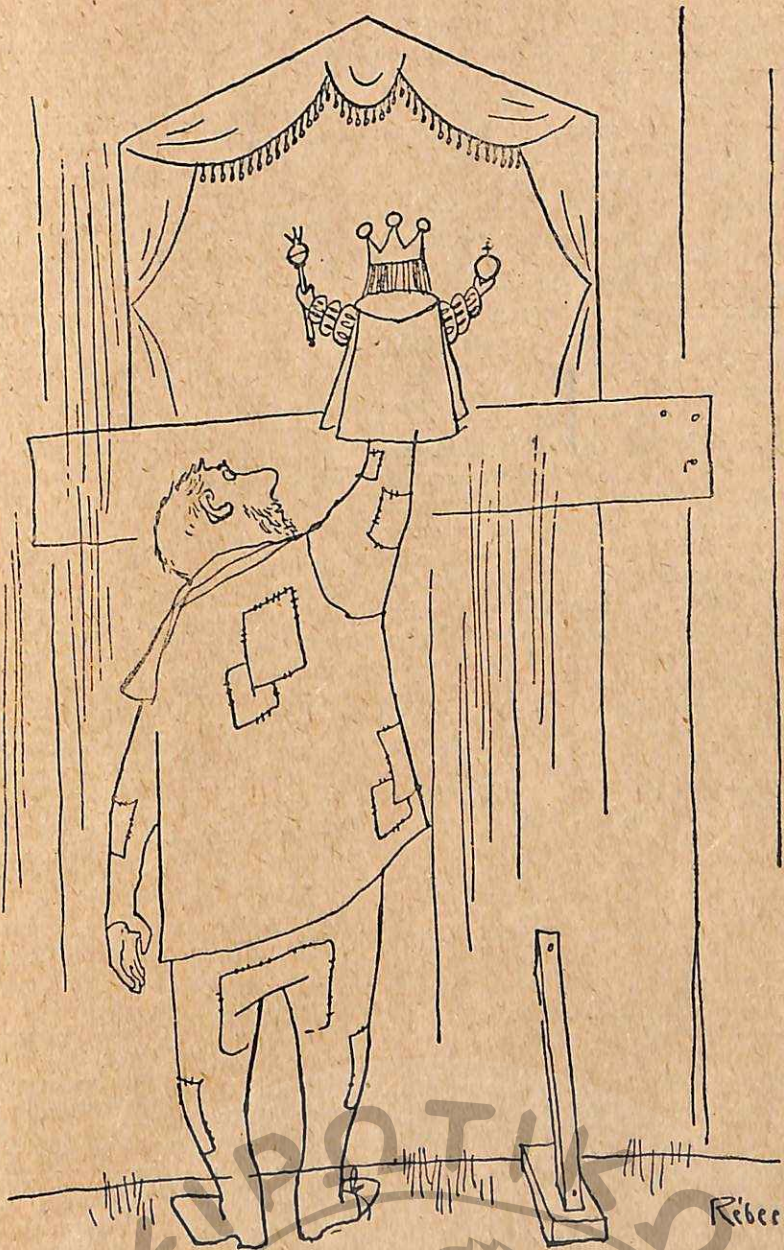
Ο Νικηφόρος Γρηγοράς μας έδωσε μία συναρπαστική εικόνα της δραματικής αυτής στιγμής της τελευταίας μάχης του Γκωτιέ ντε Μπριέν: «Τα άλογα, σαν να ήταν δεμένα με βαρείες αλυσίδες, άλλοτε κυλούσαν στη λάσπη έριχναν τους καθαλλάρηδες και φεύγανε στην πεδιάδα και άλλοτε, νοιώθοντας τα πόδια τους να βυθίζονται, στέκονταν ακίνητα στη θέση τους σαν αγάλματα.»

Από τους έπτακόσιους καθαλλάρηδες, βεβαίως, ο χρονογράφος Μουντάνερ, δεν σώθηκαν παρά δύο. Ίσως να σώθηκαν μερικοί ακόμη αλλά η διαφορά δεν είναι μεγάλη. Το δουκάτο είχε άναπαύορρωτα διαλυθεί. Ο δρόμος για τους Καταλάνους ήταν ανοικτός. Όπως λέει ο Νικηφόρος Γρηγοράς, καταλάβαινε εύκολα τη Θήβα και την Αθήνα «και τις γυναίκες και τα παιδιά». Μαζί με τη γη και τα αγαθά του τιμαρίου οι Καταλάνοι πήρανε και τις χήρες των πολεμιστών. Κι αυτό δεν ήταν μόνο εύχαριστηση γι' αυτούς αλλά και τιμή μεγάλη. Στους δρόμους που ακολουθούσαν αυτοί δεν συναντούσαν συχνά μεγάλες κυρίες. Αφού οι άρχηγοί διάλεξαν συζύγους για τον εαυτό τους μοίρασαν τις υπόλοιπες ανάλογα με τη θέση τους, στους άλλους.

Η δούκισσα των Αθηνών γλύτωσε αυτή την τύχη. Όπως αναφέρει το Άραγωνικό Χρονικό, η Ζαν ντε Σατιγιόν, αφού αντίταθηκε για λίγο στην Αθήνα, έβλεπε ότι δεν έρχονταν βοήθεια από πουθενά, κατέρωσε να φύγει με τα παιδιά της.

Ο πρωτότοκος γιός του Γκωτιέ έακολούθησε να έχη τον τίτλο του δούκα των Αθηνών. Έγινε άρχοντας της κροπόλν και είδε ότι δεν έρχονταν βοήθεια από πουθενά, κατέρωσε να φύγει με τα παιδιά της.

Ετσι η Αθήνα και ο Παρθενώνας πέρασαν στα χέρια των μισθοφόρων. Η γλώσσα της Βαρκελώνης αντικατέστησε τα γαλλικά. Το δουκάτο των Βουργουνδών άρχοντων έδωσε τη θέση του

σε ένα κράτος στρατιωτικό, μία δημοκρατία ληστών, όπως λέγανε.

Αφού νικήσαν τον Γκωτιέ ντε Μπριέν οι Καταλάνοι αντιμετώπισαν μία κατάσταση κάπως περίεργη: οι Φράγκοι είχαν χάσει τον άρχηγό τους αλλά, εκείνοι, οι νικηταί, αναζητούσαν άρχηγό. Οι σκληροί αυτοί πολεμιστές είχαν τόσο μυαλό, ώστε να καταλάβουν ότι η διακυβέρνηση ενός κράτους που βρισκόταν σε δύσκολη θέση ανάμεσα σε γείτονες με συγκρουόμενα συμφέροντα απαιτούσε μία κεφαλή και ένα όνομα. Έπειδή δεν είχαν στα χέρια τους άλλους άρχοντες εκτός από τους αιχμαλώτους τους, θεώρησαν πολύ απλό να προσφέρουν το δουκάτο στον Βονιφάτιο της Βερώνας, εκείνον που είχε άλλοτε κάνει ιππότη τον Γκυ ντε Λα Ρός. Ο Βονιφάτιος είχε τη σύνεση να αποφύγει την προσφορά. Ο άλλος αξιόλο-

γος αιχμάλωτος, ο Ροζέ Ντελάρ, δέχτηκε και έγινε στρατάρχης της Έταιρείας.

Άλλα αυτός ο απλός ιππότης δεν μπορούσε να είναι παρά μία λύση προσωρινή. Σε λίγο οι Καταλάνοι απευθύνθηκαν στον ήγεμόνα που τους είχε άλλοτε χρησιμοποιήσει στους πολέμους του, τον βασιλιά της Σικελίας, Ο Φρειδερίκος Β' δέχτηκε την πρόταση και κυβέρνησε τους μισθοφόρους με εκπροσώπους του.

Όστόσο η Αθήνα έμεινε δημοκρατία αφού οι Καταλάνοι πέτυχαν για τα ελληνικά τους έδαφη ώρισμα προνόμια. Οι κυριότερες κοινοτικές συμβουλίες. Πολύς φορές οι Καταλάνοι πετύχαιναν ώστε οι διοικητικές θέσεις να δίνονται σ' αυτούς και όχι στους άπεισταμένους του βασιλιά της Σικελίας. Το δου-

κάτο των 'Αθηνών είχε γίνει με λίγα λόγια, όπως είπε ο 'Αγγλος Ουίλλιαμ Μίλλερ, μια άποικία με αυτοκυβέρνηση.

Από τα πολιτικά αυτά πλεονεκτήματα βέβαια κέρδος είχαν μόνο οι νικητές. Οι 'Ελληνες παρέμειναν στην ίδια ύποπτη θέση όπως και πρώτα, εκτός από σπάνιες προσωπικές εξαιρέσεις. Δεν είχαν λόγους, φυσικά, να είναι ένθουσιασμένοι από τους Βουργουνδούς κυρίους· αλλά οι άριστοκράτες ήταν καλύτεροι από τους μισοφόρους. Οι Καταλάνοι άφησαν στους 'Ελληνες μια και μόνο ανάμνηση: τυχοδιώκτες και ληστές. Ο Μίλλερ αναφέρει μια έρωτική μπαλλάντα του Μεσαίωνα όπου μια νέα εύχεται ο έραστής της να πέσει στα χέρια των Καταλάνων αν πατήσει τους όρκους του. Φαίνεται ακόμα ότι σε ώριμους Έλληνες περιοχές το επίθετο Καταλάνος δεν ήταν καθόλου κολακευτικό.

Συνεχώς σε άγωνα με τους γείτονές τους και πάντα έτοιμοι για ένοπλες συγκρούσεις οι Καταλάνοι δεν μπόρεσαν να αποκτήσουν καλή φήμη, και ο Πάπας έφτασε να τους επιπλήξει. Τότε ο αρχηγός τους παρατήρησε στον Πάπα ότι οι Καταλάνοι μπορεί να ήταν Χριστιανοί ανήσυχτοι, αλλά δεν έπαυαν να είναι Χριστιανοί.

Εδω κ' Εκεί

ΕΝΑΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ πολίτης εκθειάζει τα αγαθά της πατρίδας του.

«Ευχριστώ το Θεό, λέει, που η χώρα μου είναι πραγματικά μια χώρα ελεύθερη. Ένας άνθρωπος μπορεί θανάσιμα να κάνει εκείνο που θέλει ή γυναίκα του...»

Up.

ΜΙΑ ΝΕΑΡΗ επισκέπτεται ένα χειρομάντη.

«Αν δεν κάνω λάθος, είχατε ξανάρθει μου φάνεται, της λέει εκείνος.

«Ακριβώς.»

«Και σ' είχα πει τότε πως θα παντρευόσαστε, και πως θα αποκτήσετε παιδάκι.»

«Μάλιστα κ'όχι.»

«Λοιπόν τί έγινε; Βγήκαν αληθινές οι προβλέψεις μου;»

«Να σ' πω, κατά το ήμισυ ναι... Είναι η αλήθεια πως απέκτησα ένα παιδάκι, όμως τώρα θα ήθελα να μάθω πότε θα βρω σύζυγο...»

Constellation

ΕΝΑΣ επιχειρηματίας κοιράστηκε να διορθώνει την γραμματοδείκτη του, και έπαυσε να περιμένει καθυστερημένα γράμματα. Πολύ φιλοσοφικά, άρχισε να τ' στέλνει όπως ήταν γεμάτα λάθη και μονοτονίες. Στ' τέλος της σελίδας έγραψε:

«Είναι φοικητή δακτυλογράφος, αλλά πολύ όμορφη κοπέλλα.

Constellation

Με τον καιρό σφωφρονίστηκαν κάτω από τον άπτικό ουρανό και ημερέψανε λίγο. Είναι αλήθεια ότι οι Καταλάνοι έκαναν σημαντικές εμπορικές συναλλαγές προς όφελος των συμπατριωτών τους και των υποτελών τους. Το εμπόριο της Βαρκελώνας ήταν ήδη σημαντικό στην Ανατολή τον 14ο αιώνα. Μετά την καταλανική περιπέτεια το εμπόριο αυτό γνώρισε τέτοια άνθηση, ώστε ανησύχησε τους Γενοάτες και τους Βενετσιάνους. Το 1319 σε μια συμφωνία ανάμεσα στη Δημοκρατία της Βενετίας και στους Καταλάνους οι τελευταίοι αναγκάστηκαν να αναλάβουν την υποχρέωση να μη φτιάχνουν πλοία στην 'Αττική και να φυλάνε στην 'Ακρόπολη τα πηδάλια των πλοίων που είχαν ήδη φτιάξει.

Στους Καταλάνους οφείλεται και ένας μεγάλος έπαινος ότι δεν άφησαν ορατά ίχνη της παραμονής τους στην 'Ακρόπολη. Ξέρουμε μόνο ότι την όχυρώθηκε στη μεσημβρινή πτέρυγα των Προπυλαίων. Εκεί πρόσθεσε ένα παρεκκλήσι του 'Αγίου Βαρθολομαίου. Ο νέος αρχιεπίσκοπος εγκαταστάθηκε στο 'Ερεχθό και ο Παρθενώνας ωνομάστηκε Παναγία των 'Αθηνών. Όταν το 1377 πέθανε ο δεύτερος Σικελός δασιλιάς

ΔΥΟ ΝΑΥΤΕΣ βρέθηκαν στη μέση του ωκεανού σε μια μικρή βαρκούλα. Πέρασαν μέρες δίχως τροφή και νερό. Το τέλος πλησίαζε. Ο ένας, απελπισμένος άρχισε να προσεύχεται.

«Θεέ μου, δεν ακολούθησα όλες τις εντολές σου. Αμάρτησα. Έπινα πολύ, πήγαινα με γυναίκες. Ωστόσο, αν μου χαρίσεις τη ζωή σου υπόσχομαι...»

«Μια στιγμή» τον διακόπτει ο άλλος, «μην προχωρήσεις περισσότερο. Νομίζω πως βλέπω ένα πλοίο.»

Tatler

ΔΥΟ ΨΥΧΙΑΤΡΟΙ συζητούν για τους άρρωστους τους.

«Ένας άρρωστος μου, έχει διχασμένη προσωπικότητα, λέει ο ένας.

«Τι παράξενο βρίσκες σ' αυτό;»

«Το παράξενο ότι και οι δυο προσωπικότητες πληρώνουν...»

Argosy

Τα πιο σημαντικά πράγματα, όταν λέγονται με απλότητα κερδίζουν σε αξία. Αντίθετα καταστρέφονται από την υπερβολή και την έμφαση.

La Rochefoucauld

«Εκείνη: (Μετά τον ναυγά) «Θα σου επιστρέψω όσα μου χάρισες.»

«Εκείνος: «Ν' άρχισες από τα φιλά.»

(Εδώ τελείωσε ο ναυγάς).

Up.

των Καταλάνων Φρειδερίκος Γ', το δούκατο των 'Αθηνών έπρεπε να περάσει στην κόρη του Μαρία, σύμφωνα με τη θέλησή του. Άλλα ο Πέτρος Δ' της 'Αραγωνίας, γαμπρός του, εξέγερθηκε για να πάρη το δούκατο και η κίνηση του αυτή συμφωνούσε με την δυσσέσκεια των Καταλάνων που δεν ήθελαν να έχουν μια γυναίκα να τους διατάζει σε μια εποχή που τόσο κίνδυνοι τους απειλούσαν και κυρίως οι Τούρκοι.

Άλλωστε παρουσιάστηκε και ένας τρίτος ανταγωνιστής, μια άμεσως επόμενη απειλή από τους Τούρκους, οι Ναβαρροί, που είχαν παρελθόν ανάλογο με των Καταλάνων. Έπειδή βρέθηκαν Γαλλίας με τον βασιλιά της Ναβάρρας (1366) μπήκαν στην υπηρεσία του τελευταίου πρίγκιπα της 'Αχατίας και θεωρητικά αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης, 'Ιακώβου ντε Μπώ.

Το 1380 αφού σημείωσαν μερικές επιτυχίες στη Βοιωτία οι Ναβαρροί πολιορκήσαν την 'Ακρόπολη. Απέτυχαν όμως μπροστά στη θαυμαστή αντίσταση του κυβερνήτη Ρωμαιο ντε Μπελάρμπ που κρατούσε την 'Ακρόπολη της 'Αραγωνίας, τελικού νικητή στον ανταγωνισμό αυτό.

Ο Πέτρος Δ' ήταν ένας πρίγκιπας μορφωμένος, ένας τροβαδούρος ο ίδιος που ύμνησε τη δόξα του Παρθενώνα. Κατατοπίστηκε άμέσως στην κατάσταση στην οποία βρισκόταν η 'Ακρόπολη και αποφάσισε να ιδρύσει ένα τιμητικό σφύρο ύμνους της.

Γενικά ο Πέτρος προσπάθησε να μπορούσε να επουλώσει τις πληγές του πολέμου και της εταιρείας που όχι για φτιαγμένη για να κατακτά και όχι για συντηρή. Για να αντιμετωπίσει την έρημωση της περιοχής από καταστροφές έφάρμοσε ένα μέτρο που έφερε το 'ίχνη του, επιτρέποντας και ένθουσαν στην τους 'Αλδανούς να ιδρύσουν στην κη κυριαρχία της 'Αττικής. Ένας και πλησίαζε. Όπως είχε περάσει οι πόρτες των ιπποτών έτσι και τώρα είχε περάσει η εποχή των στρατιωτών.

Ο πλούσιος άνθρωπος που παίρνει την κυριαρχία στα χέρια του λέγεται 'Ατσαγιόλι. Αυτός με διάφορες οικονομικές διαπραγματεύσεις καλά εκτελεσμένες γίνεται κύριος των 'Αθηνών, της Κορίνθου και αρκετών τόπων του Μοριά. Έπειτα απ' αυτόν ο άνηψός του Νέριο, θα γίνει πολύ απλά Δούκας των 'Αθηνών με τη συγκατάθεση του βασιλιά Λαδίσλαου της Νεαπόλεως, όπως λέει ο Καλμέτ στο βιβλίο του «Η επεξεργασία του σύγχρονου κόσμου».

—JEAN BAELEN

ΤΟ ΑΣΤΡΙΚΟ ΜΑΣ ΣΩΜΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ βιβλίο του Λομπσάγκ Ραμπά «Το τρίτο μάτι», από το οποίο ή «Εκλογή» δημοσίευσε ένα μεγάλο απόσπασμα, δημιούργησε ζωηρές συζητήσεις σε όλες τις χώρες στις οποίες κυκλοφόρησε. Για να δώση μια απάντηση σε κείνους που άμφεβαλλαν για την αυθεντικότητα των γραφομένων του ο Ραμπά έγραψε την ιστορία της ζωής του στο Θιβέτ, στην Κίνα και στην 'Ιαπωνία με τίτλο: «Ο γυαρός από τη Λάσα». Ο καταπληκτικός αυτός Λάμα βεβαιώνει ότι γατρός, ότι από τα βουνά του Θιβέτ σαν χαρταετός. Υποστηρίζει ακόμη, σαν γατρός, ότι κάθε ασθένεια έχει το χρώμα της και γι' αυτό «βλέπει» από τι πάσχουν οι άνθρωποι του... Δημοσιεύουμε ένα απόσπασμα από το παράξενο αυτό βιβλίο.

Εσείς που διαβάσετε αυτές τις γραμμές ξέρετε τι είναι το αστρικό ταξίδι; Πώς θα νοιώθατε αν μπορούσατε να πετάξετε πάνω από τα σπίτια, να πάτε σε κάποια χώρα μακρινή, ίσως στην άλλη άκρη του κόσμου; Τα ταξίδια αυτά βρίσκονται στο χέρι όλων μας αφού αρκεί το πνευματικό μέρος του σώματος να εγκαταλείψη το υλικό του περίβλημα για να βρεθεί σε μια άλλη διάσταση, έλευθερη να τρέξη σ' όλο τον κόσμο πάνω στο 'Ασημένιο Νήμα της. Δεν υπάρχει τίποτα μαγικό ή απόκρυφο σ' αυτό το έντελώς φυσικό και υγιές φαινόμενο. Στα παλιά χρόνια οι άνθρωποι μετεκινούντο από την αστρική οδό με τον πιο φυσικό τρόπο. Στις μέρες μας όμως οι μύστες του Θιβέτ και μερικοί της 'Ινδίας χρησιμοποιούν για να ταξιδέψουν αυτό το μέσον που είναι έντελώς φυσικό. Στα θρησκευτικά βιβλία όλων των χωρών και στις Βίβλους όλων των θρησκειών γίνεται λόγος για το 'Ασημένιο Νήμα και το Χρυσό Κύπελλο. Αυτό που ονομάζουν 'Ασημένιο Νήμα είναι κάτι σαν μια άτσατος ενεργείας ικανή να ητμήσει το υλικό σ' αυτό. Δεν είναι όμως υλικό, όπως ένας μύς, μια άρτη, ή ένα κομμάτι σχοινί. Είναι η ίδια ή έρημωση που συνδέει το φυσικό σώμα με το αστρικό.

Ο άνθρωπος έχει πολλά σώματα. Ένα θα μιλήσουμε μόνο για το φυσικό σώμα και για το αστρικό. Θα φαντάζεστε ίσως ότι στην αστρική του μορφή το σώμα μπορεί να διαπεράσει τοίχους και πατάματα. Αυτό αληθεύει, αλλά συναντά και άλλα σώματα που έχουν διαφορετική πυκνότητα. Στο αστρικό επίπεδο τα πράγματά του κόσμου αυτού έμφοδίζουν τον πέρασμά μας. Οι πόρτες δεν μπορούν πια να επιτρέψουν ή να απαγορεύσουν την είσοδο στα σπίτια. Άλλα στον αστρικό κόσμο υπάρχουν τοίχοι και πόρτες που προορίζονται για τα αστρικά σώματα και είναι τόσο στέρεα όσο είναι για μας οι πόρτες και οι τοίχοι του φυσικού κόσμου. Έχετε δει ποτέ σας φάντασμα; Αν ναι, θα ήταν ίσως καμιά αστρική οντότητα, ίσως η αστρική προβολή κάποιου πνεύματος ή κάποιου άλλου από άλλον κόσμο που ήρθε να σας επισκεφθεί. Θα σ' άρχε καμιά φο-

ρά ίσως να είδατε κανένα έντυπωσιακό όνειρο, π.χ. πως πετούσατε ψηλά στον ουρανό σαν μπαλλόνι στην άκρη της κλωστής του και από κείνο το ύψος κοιτάζατε το σώμα σας που ήταν καρφωμένο σε μια θαμπή ακίνησία. Αν το πάραυτον αυτό θέαμα δεν σ' άκανε να χάσετε την ψυχραιμία σας, θα νοιώσατε να πετάτε ανάλαφρος σαν πουλούλο που να πετάει ανάλαφρος στην άκρη της σπρώχνει το αεράκι. Αργότερα θα είδατε ίσως ότι φθάσατε σε μια χώρα ή μια περιοχή μακρινή που την άναγνώρισατε. Την άλλη μέρα το πρωί, όταν συλλογιστήκατε ξανά όλα αυτά τα θεωρήσατε πως ήταν όνειρο. Και όμως ήταν ένα αστρικό ταξίδι.

Μπορείτε να κάνετε αυτό το πείραμα: ένα βράδυ, την ώρα που θα πάτε για ύπνο, σκεφθείτε έντατικά ότι θα πετάτε να έπισκεφθείτε κάποιον γνωστό σας. Φανταστήτε την επίσκεψή σας αυτή σ' έναν άνθρωπο που μένει στην ίδια πόλη με σας. Έπειτα πρέπει να μείνετε ακίνητος, χαλαρωμένος και ήρεμος. Κλείστε τα μάτια και φανταστήτε ότι πετάτε από το κρεβάτι σας και φτάνετε στο δρόμο περνώντας από το παράθυρο βέβαιος πως δεν κινδυνεύετε καθόλου και ότι δεν μπορείτε να πέσετε. Ακολουθήστε τον ένα δρόμο μετά τον άλλο, τη διαδρομή που θα σ' άδηγεί.

Κάθε φορά που ζωγραφίζω ένα πίνακα χάνω ένα φίλο.

ΤΖΑΝ ΣΙΚΚΕΡ ΣΑΡΤΖΕΝΤ

ση στο σπίτι που θέλετε. Έπειτα φανταστήτε πως μπαίνετε μέσα. Θυμηθείτε ότι οι πόρτες δεν μπορούν να σταματήσουν και ότι δεν χρειάζεται να χτυπήσετε. Τότε θα δώτε τον φίλο σας, τον άνθρωπο που ήρθατε να έπισκεφθείτε, από τον όρο πάντα ότι οι προθέσεις σας είναι άγιες. Τίποτα δεν είναι επικίνδυνο, εύκολο ούτε λιγότερο επικίνδυνο. Δεν υπάρχει παρά ένας μόνο κανόνας: οι προθέσεις σας πρέπει να είναι άγιες.

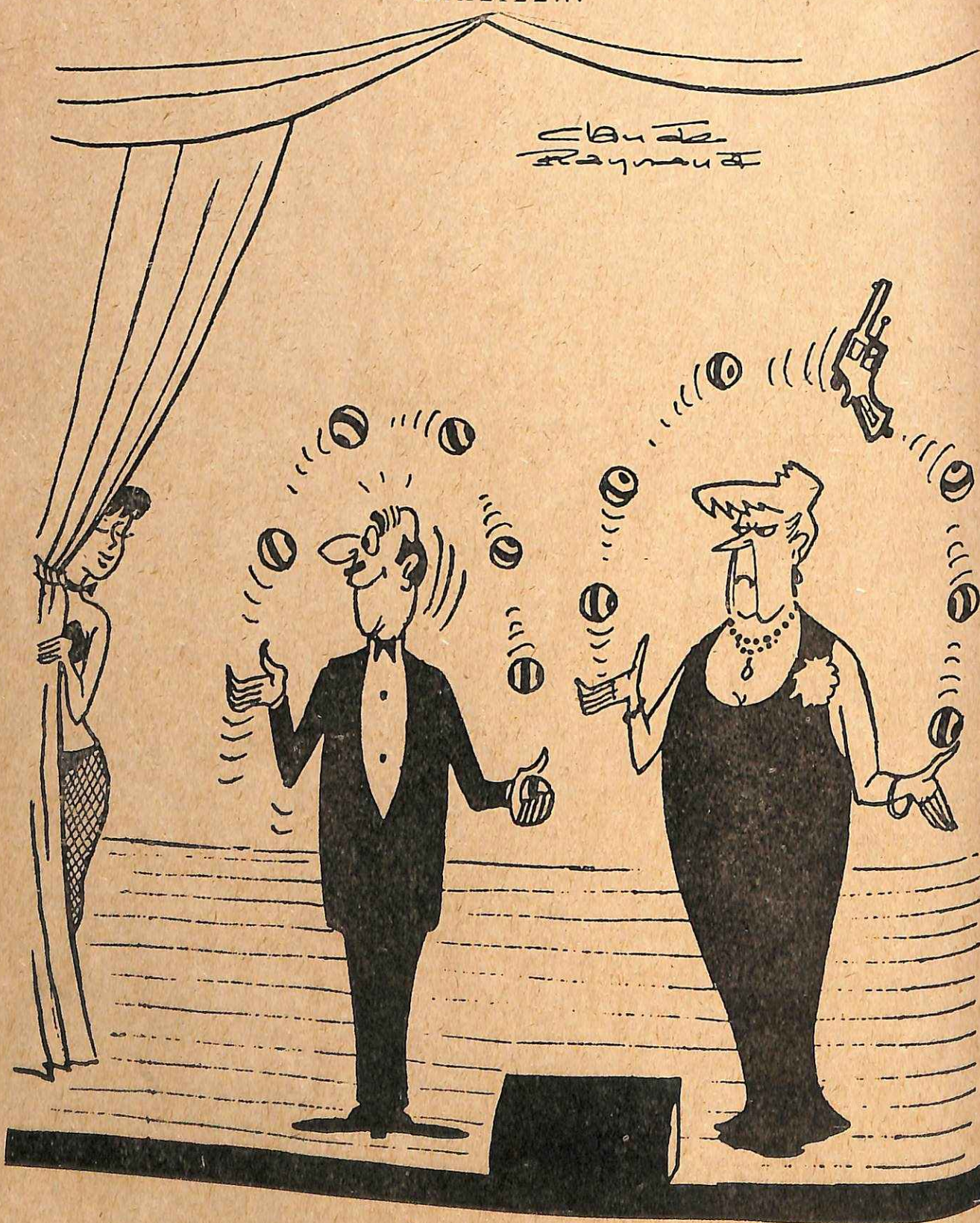
Θα εξηγώ το πείραμα αυτό και με άλλο τρόπο για να καταλάβετε πόσο είναι απλό. Είστε ξαπλωμένος στο κρε-

βάτι σας, ή πόρτα σας είναι κλειστή για να μη σ' άνοχλήσει κανείς και είστε άπολυτα ήρεμος. Φανταστήτε ότι τραβίστε σιγά - σιγά από το σώμα σας. Δεν υπάρχει κίνδυνος. Φανταστήτε ότι το πνευματικό σας έγω βγαίνει από το σωματικό περίβλημα.

Φανταστήτε τώρα ότι πάνω από το υλικό σας σώμα πετά ένα σώμα άλλο, που είναι ακριβές αντίγραφο του πρώτου, αλλά ένα αντίγραφο έλευθερωμένο από τη βαρύτητα. Θα είναι σ' ά να λικνίξετε έλαφρά από πάνω προς τα κάτω. Είναι ένα φαινόμενο φυσικό, άνώδυνο που δεν πρέπει να σ' άφοβίση ούτε να σ' άνησυχί. Αν μείνετε ήρεμος θα διαπιστώσετε ότι το έλευθερο πια σώμα σας απομακρύνθηκε λίγα μέτρα και ότι μένει μετέωρο στον άέρα. Τότε θα μπόρεσετε να σκύψετε πάνω στο υλικό σας σώμα και θα παρατηρήσετε ότι είναι ένωμένο με το αστρικό σας σώμα με ένα λαμπερό άσημένο νήμα με γαλάζιες ανταύγειες. Τα ζωτικά κύματα που διατρέχουν το νήμα, είναι οι σκέψεις που πάνε κ' έρχονται ανάμεσα στα δύο σώματα. Όσον μένουν άγιες οι σκέψεις σας δεν διατρέχετε κανένα κίνδυνο.

Οι σχεδόν έχουν κάποια πείρα των ταξιδιών από την αστρική οδό. Προσπαθήστε να θυμηθείτε... Δεν σ' άρχε ποτέ όταν κοιμάστε να έχετε την έντύπωση ότι πέφτετε ίλιγγιστά και να χτυπούσατε ακριβώς τη στιγμή που θα χτυπούσατε στο έδαφος; Ο έφιάλτης αυτός ήταν άπλουστα ένα αστρικό ταξίδι άλλαν κακά προετοιμασμένο... και δύσκολο να το ύποστήτε!

Τίποτα δεν σ' ά υποχρεώνει να ύποστήτε αυτές τις ένοχλήσεις που προκαλούνται από μια διαφορά δονήσεων ανάμεσα στο υλικό και στο αστρικό σας σώμα. Έπειτα από το ταξίδι, τη στιγμή που θα ένσωματώνεστε στο περίβλημά σας ένας θόρυβος, ένα ρεύμα, ένα όποιοδήποτε φαινόμενο μπορεί να προκαλέσει κάποια μεταβολή στην άμοιβαία θέση των δύο σωμάτων έτσι που το αστρικό σώμα να μη μπόρεση να βρή την ακριβή του θέση και νοιώσατε ένα τράνταγμα... σ' ά να κατεβήκατε από λεωφορείο ή να κινήσει. Άς ύποθέσουμε ότι το λεωφορείο — το αστρικό σώμα — κυλά με 15 χιλιόμετρα την ώρα. Το έδαφος — το φυσικό σώμα — είναι βέβαια ακίνητο. Άνάμεσα στη στιγμή που εγκαταλείπει κανείς το λεωφορείο και στη στιγμή που άγγίζει το έδαφος πρέπει να έλαττώση ταχύτητα για να μη νοιώση σόκ. Αν νοιώσατε αυτό το άίσθημα της πτώσεως σημαίνει πως κάνατε ένα αστρικό ταξίδι άλλα χωρίς να το καταλάβετε. Το σόκ, όμως, που δέφειλεται σ' αυτή την έκακή προσέγω-

ση» σάρωσε από τη μνήμη σας κάθε εικόνα από όσα κάνατε ή είδατε. "Επειτα, μη έχοντας εξασκηθεί, ασφαλώς θα κοιμηθήκατε στο αστρικό αυτό ταξίδι, έτσι ώστε νομίσατε ότι επρόκειτο για όνειρο. Πολύ συχνά λέτε: «χθές το βράδυ είδα στο όνειρό μου ότι βρισκόμουν εκεί και είδα τον τάδε...» Ήταν

ένα όνειρο. Άλλα ήταν πραγματικά όνειρο; Με λίγη εξάσκηση θα κατορθώσετε να κάνετε αστρικά ταξίδια ξύπνιος και τότε δεν θα ξεχνάτε τίποτα από όσα θα σας συμβαίνουν. Το κακό των ταξιδιών αυτών είναι ότι δεν μπορεί κανείς ούτε να πάρη ούτε να φέρη μαζί του τίποτα.

Τα αστρικά ταξίδια είναι επικίνδυνα για ανθρώπους με αδύνατη καρδιά. "Αντίθετα, όσοι έχουν γερή καρδιά δεν διακινδυνεύουν τίποτα. "Αν οι προθέσεις σας είναι αγνές, αν δεν σας οδηγεί ή εκδίκηση ή ο φθόνος δεν μπορεί να σας συμβή τίποτα δυσάρεστο.

—LOBSANG RAMPA

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ, Η «ΣΦΙΓΓΑ» ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ Τ.

Κατατρομαγμένος, είδα στο πόδι του κρεβατιού μου μια πελώρια καφετιά άραχνη γαντζωμένη σε μια κλωστή που κρεμόταν ίσια πάνω από το μαξιλάρι μου. «Όχι, όχι», φώναξα στον εαυτό μου, «θα μου είναι αδύνατο να υποφέρω όλη τη νύχτα μια τέτοια απειλή πάνω από το κεφάλι μου - να τη σκοτώσω, να τη σκοτώσω.» Μέσα στο όνειρό μου μιλούσα με τόση αηδία μ' όση θα μιλούσα αν ήμουν ξύπνιος.

Τη στιγμή εκείνη ξύπνησα. Άλλα ξύπνησα μέσα στ' όνειρο που συνεχίζονταν. Βρισκόμουν ξαπλωμένος στο ίδιο σημείο, στα πόδια του κρεβατιού. Και την ίδια στιγμή που σκέφτηκα «ήταν όνειρο» διέκρινα - τα μάτια μου την αναζήτησαν άθελα - διέκρινα, σαν πάνω σε κάποιο σωρό από χώμα ή μικρά χαλίκια, μια κίτρινη άραχνη, κίτρινη σαν ελεφαντοκόκκαλο. Ήταν ένα τέρας πιο φριχτό από την πρώτη, αλλά λείο, σαν να ήταν σκεπασμένο με γυαλιστερές, κίτρινες φολίδες, με μακρυές λεπτές δαγκάνες, λείες κι αυτές και σκληρές σαν κόκκαλο. Τρομαγμένος είδα το χέρι της φίλης μου ν' απλώνεται για ν' αγγίξει τις φολίδες της άραχνης. Δεν φαινόταν να δοκιμάζει φόβο ή έκπληξη. Έβγαλα μια φωνή και τράβηξα το χέρι της πέρα - όπως στ' όνειρό μου παρακάλεσα να ήταν σκοτωμένο κιόλας το μικρό θηρίο. Τότε κάποιος που δεν τον είχα προσέξει ως τη στιγμή εκείνη τόλυνσε μ' ένα μακρύ ξύλο ή φτυάρι - το χτύπησε άγρια και καθώς έκλεινα τα μάτια μου άκουσα το τρίξιμο που έκαναν οι φολίδες σπάζοντας και τον παράξενο γλιστερό ήχο της μαλακιάς της σάρκας. Μόνο κατόπιν, κοιτάζοντας τ' απομεινάρια της άραχνης μαζεμένα σε ένα δίσκο διάβασα κάποιο όνομα γραμμένο πολύ καθαρά με μελάνι πάνω σε μια από τις φολίδες. Ήταν το όνομα κάποιου είδους άραχνοειδούς - δεν μπορώ να το γράψω, δεν το θυμάμαι πιά. Ξαναδύεω μόνο τα γράμματα, το μαύρο χρώμα του μελανιού πάνω στο λευκό ελεφαντοκόκκαλο. Ήταν γράμματα σαν εκείνα που βλέπει κανείς στα μουςεία, πάνω σε πέτρες ή οστρακά. Χωρίς άλλο ήμουν υπεύθυνος για τη θανάτωση κάποιου σπάνιου αποκτήματος της συλλογής των φίλων που με φιλοξενούσαν την εποχή εκείνη. Τό έπόμενο δευτερόλεπτο οι φόβοι μου βγήκαν αληθινοί από τους θρήνους μιας γριάς οικονόμου που μπήκε μέσα γυρνώντας τη χαμένη άραχνη. Τό πρώτο πράγμα που σκέφτηκα ήταν να της πω το τί είχε συμβή, αλλά άμέσως ήρ-

θαν στο νου μου οι δυσάρεστες συνέπειες, και τα μούτρα που θα έκαναν οι οικοδεσπότες. Έπρεπε να δώ το νόμα που ήταν γραμμένο πάνω της και να μην την σκοτώσω. Έτσι λοιπόν αποφάσισα να μην πω τίποτα, να κάμω τον άνηξερο και να κρύψω τ' απομεινάρια του ζώου. Κουβαλώντας το δίσκο βγήκα στο πάρκο, το διέσχισα προσέχοντας να μη με δουν (ο δίσκος που κρατούσα στα χέρια μου θα φαινόταν μάλλον παραξενός) και τέλος έφτασα σ' ένα κομμάτι ώργωμένης γής, στα ριζά ενός λόφου, κρυμμένο μέσα στα ρείκια. Εκεί, σίγουρος πώς κανείς δε μ' έβλε-

πε, έρριξα τ' απομεινάρια της άραχνης μέσα σε μια τρύπα και αφού πάτησα καλά το χώμα από πάνω είπα, στον εαυτό μου: «Οι φολίδες θα σαπίσουν πριν τις βρή κανείς.» Ακριβώς εκείνη τη στιγμή, λίγο πιο πάνω μου, είδα τον οικοδεσπότη και την κόρη του να περνούν πάνω σ' αλογα. Δεν σταμάτησαν, αλλά έβλεπα κάτι που με ξάφνιασε. Τότε ξύπνησα.

Όλη την υπόλοιπη μέρα είχα την άραχνη μπροστά στα μάτια μου. Έκείνο το βράδυ, αργά τη νύχτα, κατάλαβα - από κάτι κίτρινα υπόλειμματά πάνω σ' ένα φύλλο άσπρο γυαλιστερό χαρτί - πώς είχα αρπάξει την άραχνη που υποψιαζόμουν έδω και μερικές ημέρες. Μπροστά σ' αυτή την ολοφάνερη απόδειξη μ' έπιασε ένα είδος πνευματικής παραλυσίας που στην αρχή μου φάνηκε ανεξάρτητη από τη θέλησή μου και που μ' εμπόδιζε να πάρω άμέσως τα μέτρα μου για την άρρώστεια. Αμέλησα να το κάμω, παρά το ότι θα ήταν πολύ εύκολο. Τίποτα δε μ' ώθηγε να πιστέψω πώς επέβαλα στον εαυτό μου ένα οποιοδήποτε είδος τιμωρίας. Απεναντίας ένιωθα κάπως θαμπά και όλο και περισσότερο να μου ήταν χρήσιμη, πώς μέσα

στ' άλλα μπορούσε να έχη και κάποια πλεονεκτήματα που τη φύση τους αγνοούσα.

Καθώς είμαστε ξαπλωμένοι εκείνο το βράδυ στο κρεβάτι - αυτό πριν από το όνειρο - ή φίλη μου γελώντας θέλησε να βεβαιωθεί πώς είχα τα συμπτώματα της άρρώστειας.

Από το περασμένο Σάββατο περίμενα την άρρώστεια αυτή. Όταν άκουσα, στις έξη το απόγευμα, πώς ή «Σφίγγα» θα έκλεινε σε λίγο για πάντα, έτρεξα εκεί γιατί δεν μπορούσα να υποφέρω την ιδέα πώς ποτέ πια δεν θα ξαναδύεω το δωμάτιο που είχα περάσει τόσες και τόσες ώρες και βραδύες από τότε που πρωτοάνοιξε, το δωμάτιο που ήταν για μένα το πιο υπέροχο μέρος του κόσμου.

Την τελευταία φορά, πήγα εκεί μάλλον πιωμένος, αφού έφαγα με μερικούς φίλους. Στο γεύμα αυτό, ανάμεσα στ' άλλα, είπαμε πόσο ενδιαφέρον θα ήταν να κρατά κανείς ημερολόγιο και συζητήσαμε τις αντίθετες απόψεις. Αμέσως, πράγμα ασυνήθιστο σε μένα, μου γεννήθηκε η επιθυμία ν' αρχίσω άμέσως το ημερολόγιο κάνοντας μάλιστα αρχή από την ίδια εκείνη στιγμή όπου βρισκόμαστε όλοι μαζί. Πάνω σ' αυτό, ο Σκίρα με παρακάλεσε να γράψω για το επόμενο τεύχος του «Λαβυρίνθου» την ιστορία του θανάτου του Τ. που του είχα διηγηθεί πριν από λίγο. Το υπόσχεθηκα αν και δεν είχα καμιά ξεκαθαρισμένη ιδέα για το πώς θα γινόταν αυτό.

Από τότε όμως που είδα το όνειρο, από την άρρώστεια που μου θύμιζε αυτό το γεύμα, να που ο θάνατος του Τ. ξανάγινε για μένα πραγματικός.

Επιστρέφοντας το απόγευμα από το γιατρό, αναρωτιόμουν αν ή απλή συμπτώση αυτής της παρακλήσεως του Σκίρα με την επίσκεψη στη «Σφίγγα» και τις συνέπειές της θα ξαναφέρνε τη θύμηση του θανάτου του Τ. στο μυαλό μου με αρκετή δύναμη ώστε να μπορέσω να τη γράψω σήμερα. Πρέπει να πω ακόμη πώς όταν βγήκα από το φαρμακείο με τα σωληνάρια του Τιαζομίντ στο χέρι μου, το πρώτο πράγμα που χτύπησε στο μάτι μου πάνω στο κατώφλι του φαρμακοποιού, στη λεωφόρο Ζυνώ, δυο πόρτες από το σπίτι του γιατρού μου, ήταν ή μικρή πινακίδα του απέναντι καφενείου: «Στόν Άστερισμό του Όνειρου».

Περπατώντας, ξαναείδα για μια ακόμη φορά τον Τ. όπως τις ημέρες εκείνες πριν πεθάνη στο δωμάτιο πλάι στο δικό μου, εκεί στο μικρό περιπτερο, χαμένο στο βάθος του αγριόκηπου όπου ζούσαμε. Τον είδα να βουλιάζει ήρεμος στο κρεβάτι του, ξαπλωμένος, με δέρμα κίτρινο σαν ελεφαντοκόκκαλο κι αφάνταστα μακρινός. Έπειτα τον είδα λίγο αργότερα, στις τρεις το πρωί, πεθαμένο, με τα μέλη λεπτά σαν μέλη

σκελετού να προβάλλουν σκόρπια κι άσχετα με το κορμί. 'Η πελώρια φουσκωμένη κοιλιά, το κεφάλι ριγμένο πίσω, το στόμα ανοιχτό. Κανένα πτώμα δεν μου είχε φανή ποτέ τόσο έκμηδενισμένο - ένα άθλιο απόρριμμα που έπρεπε να πεταχτεί μέσα σε κανένα λάκκο σαν ψόφιο γατί. Καθώς στεκόμουν ακίνητος πλάι στο ντιβάνι, κοίταξα το κεφάλι του: είχε καταντήσει ένα αντικείμενο, ένα μικρό κουτί, δίχως σημασία που μπορούσε να μετρήσει τις διαστάσεις του. Τη στιγμή εκείνη μια μύγα πλησίασε τη μαύρη ρύπα του στόματος και εξαφανίστηκε λίγο λίγο.

Βοήθησα να ντύσουν τον Τ. με τα καλύτερά του ρούχα σαν να ήταν να πάει σε κάποια λαμπρή συναναστροφή ή σε δεξίωση ή σαν να ήταν να ξεκινήσει για κάποιο σπουδαίο ταξίδι. Τού φόρεσα τη γραβάτα του άνασκηκωντας και χαμηλώνοντας το κεφάλι του, μετακινώντας το σαν αντικείμενο. 'Ηταν παράξενα ντυμένος: το κάθε τι φαινόταν φυσικό και συνηθισμένο, αλλά το πουκάμισό του ήταν ραμμένο στο κολλάρο και δεν φορούσε μήτε ζώνη, μήτε τράντες, μήτε παπούτσια. Τον σκεπάζαμε μ' ένα σεντόνι κ' εγώ συνέ-

χισα τη δουλειά μου μέχρι το πρωί.

Το άλλο θράδυ, γυρίζοντας στο δωμάτιό μου, πρόσεξα πως από κάποια παράδοση σύμπτωση δεν υπήρχε φως. 'Η Α. άορατη πάνω στο κρεβάτι είχε αποκοιμηθεί. Το πτώμα βρισκόταν ακόμη στο πλαϊνό δωμάτιο. Αυτή η έλλειψη φωτός με άνησυχισε. Καθώς ήμουν έτοιμος να διασχίσω γυμνός αυτό το μαύρο διάδρομο που περνούσε μπροστά από την πόρτα του νεκρού και ώδηγούσε στο λουτρό, ένοιωσα πραγματικό φόβο. Κι αν ακόμη δεν το πίστευα, είχα την άοριστη έντυπωση πως ο Τ. βρισκόταν παντού, παντού εκτός από εκείνο το αξιοθρήνητο κορμί στο κρεβάτι, το πτώμα που μου είχε φανή τόσο ανύπαρκτο. 'Ο Τ. δεν είχε πια όρια και μέσα στο φόβο μήπως νοιώσω πάνω στο μπράτσο μου κανένα παγωμένο χέρι, έκαμα μια μεγάλη προσπάθεια, γύρισα στο δωμάτιό μου, καιμίλησα με την Α. έχοντας τα μάτια μου ορθάνοιχτα ως την αύγη.

Δοκίμαζα αντίστροφα εκείνο που είχα νοιώσει έδω και μερικούς μήνες από την παρουσία ζωντανών πλασμάτων. Την εποχή εκείνη είχα αρχίσει να βλέπω κεφάλια στο κενό, στο χώρο που τα

περιέβαλλε. "Όταν για πρώτη φορά είδα καθαρά το κεφάλι που κοίταζε να γίνεται ακίνητο, ένοιωσα ένα κρύο ιδρώτα στη ραχοκοκαλιά μου. Δεν ήταν πια ένα ζωντανό κεφάλι, αλλά ένα αντικείμενο σαν όλα τα άλλα που κοιτάζα - μάλλον όχι, δεν έμοιαζε με αντικείμενο, αλλά με κάτι που ήταν ζωντανό και ταυτόχρονα νεκρό. Φώναξα δυνατά από φόβο, σαν να είχα περάσει ένα κατώφλι, σαν να είχα μπή σ' ένα κόσμο που δεν είχα δει πριν. "Όλα τα ζωντανά ήταν νεκρά. 'Ο σερβιτόρος εκείνος στο Λίππ έπειτα, γινόταν ακίνητος, έσκυβε επάνω μου μ' ανοιχτό το στόμα, άσχετος τελείως με την προηγούμενη ή την επόμενη στιγμή - με το στόμα ανοιχτό και τα μάτια τελείως ακίνητα. Ταυτόχρονα όμως, μεταμορφώνονταν και τα αντικείμενα, όπως άκρεβες, ρούχα, δρόμοι, ακόμη και δέντρα και τοπία.

Αυτό το πρωί όταν ξύπνησα, είδα για πρώτη φορά την πετσέτα μου - μια πετσέτα δίχως βάρος μέσα σε μια ακινησία που δεν την είχα άλλοτε παρατηρήσει, κρεμασμένη, καθώς φαινόταν, μέσα σε μια τρομερή σιωπή. Δεν είχε καμιά σχέση με την καρέκλα ή το τραπέζι. Δεν υπήρχε καμιά σχέση ανάμεσα σ' αντικείμενα. 'Ησαν χωρισμένα από άβυσσάλεα χάσματα κενού. Κοίταξα το δωμάτιο πανικόβλητος. Στη ράχη μου έτρεχε κρύος ιδρώτας.

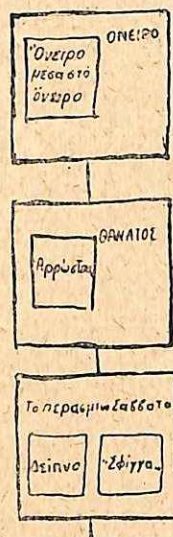
Λίγες μέρες αφού έγραφα τα όσα διαβάσατε, θέλησα να συνεχίσω την ιστορία και να την επεξεργασθώ. Καθόμουν σ' ένα καφενείο του Βουλεβάρτου Μπαρμπές - Ροσσεσουάρ εκεί όπου οι κοκότες έχουν πόδια παράξενα μακριά, λεπτά και εύθραυστα.

"Ένα αίσθημα ανίας και ανταγωνισμού μ' εμπόδισε να ξαναδιαβάσω τα όσα είχα γράψει. Χωρίς να το θέλω, άρχισα να περιγράφω το όνειρο διαφορετικά. Προσπάθησα να εκφράσω κατά ένα τρόπο ακριβέστερο και πιο έντυπωσιακό ό,τι μου είχε κάμει έντυπωση: Λόγου χάρι το μέγεθος και το πάχος της άράχνης, την πυκνότητα του τριχώματός της (μου φαινόταν πως θα ήταν εξαιρετικά εύχρηστο το να το άγγιξη κανείς), τη θέση και το ακριβές σχήμα των λαβών, την αναμενόμενη αλλά τόσο φοβερή εμφάνιση της κίτρινης άράχνης και ιδιαίτερα το σχήμα των φολιδών της - την περιέργη μουτζούρα του κεφαλιού της και την κοφτερή δεξιά δαγκάνα της. "Ηθελα να τα περιγράψω όλα αυτά κατά ένα τρόπο μοναδικά συγκινητικό, να κάμω ώρισμένα σημεία πολύ τρομαχτικά, αλλά χωρίς να παραπαθίσω να βρω τη σχέση μεταξύ τους.

"Απογοητευμένος, τα παράτησα άστερα από μερικές γραμμές. Κάτι στρατιώτες μαύροι πέρασαν μέσα στην όμιχλη - την ίδια όμιχλη που την προηγούμενη μέρα με είχε γεμίσει με άπειρη γραπτή ευχαρίστηση.

"Υπήρχε μια αντίφαση ανάμεσα στο συγκινητικό τρόπο εκφράσεως εκείνων που εύρισα τρομαχτικά και στη σειρά των γεγονότων που ήθελα να περιγράψω. Μπερδεύτηκα μέσα σ' ένα σωρό από γεγονότα, τόπους, χρόνους και αιτιάσεις.

Προσπάθησα να βρω μια πιθανή λύση. Πρώτα πρώτα δοκίμασα να περιγράψω το κάθε γεγονός με δύο λέξεις τοποθετημένες σε μια κάθετη στήλη πάνω στο φύλλο το χαρτί. Δεν κατέληξα πουθενά. Κατόπιν ζωγράφισα μικρά τετραγώνια - πάλι το ένα κάτω από το άλλο - που θα μπορούσα λίγο λίγο να γεμίσω. Με τον τρόπο αυτό, δοκίμασα να τοποθετήσω όλα τα γεγονότα ταυτόχρονα στην ίδια σελίδα.

"Ο χρόνος ήταν μπερδεμένος και έκαμα μια γενναία προσπάθεια για να τα κατατάξω όλ' αυτά χρονολογικά. Πάντοτε όμως κατέληγα σ' αυτή τη σωληνώσχημη μορφή αφήγησης που εύρισα εξοργιστική. Σ' όλη μου την ιστορία, ο χρόνος πήγαινε στραβά, από το παρόν στο παρελθόν, με έπαναλήψεις και διακλαδώσεις. Στην αρχή, λ.χ. δεν μπορούσα να βρω πως να περιγράψω το γεύμα με τον Ρ.Μ. το Σάββατο το μεσημέρι, πριν από την επίσκεψή μου στο γιατρό.

Είχα πει το όνειρό μου στον Ρ.Μ. αλλά όταν έφτασα στο σημείο όπου έθαιβα τ' απομεινάρια, είδα τον έαυτό μου σ' ένα άλλο χωράφι, περιτοιχισμένο από ρείκια, στην άκρη ενός δάσους. Τινάζοντας το χιόνι από τα πόδια μου, σκαθώντας το σκληρό χώμα, έθαιβα ένα κομμάτι μισοφαγωμένο ψωμί. (Κλοπή ψωμιού από την παιδική μου ηλικία). Είδα τον έαυτό μου στη Βενετία, να τρέχει κρατώντας σφιχτά στο χέρι ένα κομμάτι ψωμί που ήθελα να ξεφορτωθώ. Γύρισα ολόκληρη τη Βενετία αναζητώντας απόμακρες κ' έρημες συνοικίες. "Όστερα από αρκετές ευτελείς προσπάθειες στά πιδ σκοτεινά γεφυράκια, στην άκρη των ζοφερότερων καναλιών, λυσώνοντας από τα νεύρα μου

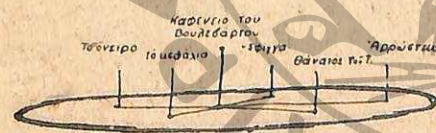
πέταξα το ψωμί μέσα στο νερό που βρωμούσε, σ' ένα κλειστό κανάλι φραγμένο από μαύρους τοίχους. "Ετρεξα μακριά πανικόβλητος, χωρίς να έχω συνείδηση του έαυτού μου. Το καθετί με άναγκαζε να περιγράψω την κατάσταση μου εκείνης της στιγμής. Τώρα, έλεγα, να μιλήσω για το ταξίδι μου στο Τυρόλο, το θάνατο του Βάν Μ., εκείνη την ατέλειωτη βροχερή ημέρα, όταν καθισμένος μόνος μου πλάι στο κρεβάτι, στο δωμάτιο του ξενοδοχείου, κρατώντας στο χέρι ένα βιβλίο του Μωπασσάν για τον Φλωμπέρ, είδα το κεφάλι του Βάν Μ. να μεταμορφώνεται. ("Η μύτη έγινε πιο τονισμένη, τα μάγουλα ρουφήχτηκαν και το σχεδόν ακίνητο στόμα του έπαψε να άνασαινη. Κατά το θράδυ, ενώ προσπαθούσα να ζωγραφίσω το προφίλ του, φοβήθηκα πως θα πέθαινε). "Ηρθε στο νού μου ή διαμονή στη Ρώμη το περασμένο καλοκαίρι (ή έφημερίδα που έπεσε τυχαία στα χέρια μου, δημοσίευε μια άγγελία που ζητούσε πληροφορίες για τη διαμονή μου), το τραίνο για την Πομπηία, ο ναός της Ποσειδωνίας.

"Επίσης, οι διαστάσεις του ναού, οι διαστάσεις του ανθρώπου που ξεπηδήσε μέσα από τους κίονες. ("Ένας άνθρωπος που ξεπηδά μέσα από κολώνες γίνεται άμέσως γίγαντας. 'Ο ναός δεν γίνεται μικρότερος. Το μετρικό μέγεθος δεν έχει πια καμιά σημασία. Αυτό είναι το αντίστροφο εκείνου που συμβαίνει λ.χ. στον "Άγιο Πέτρο της Ρώμης. Το άδειανό έσωτερικό της εκκλησίας φαίνεται μικρό, αυτό φαίνεται καθαρά στις φωτογραφίες. "Αλλά οι άνθρωποι φαίνονται σαν μυρμήγκια. "Ο "Άγιος Πέτρος δεν μεγαλώνει. Μόνο οι μετρικές διαστάσεις παίζουν ρόλο έδω).

Αυτό ώδηγησε σε συζητήσεις για τις διαστάσεις των κεφαλιών, των αντικειμένων, των όμοιοτήτων και των διαφορών των αντικειμένων με τα ζωντανά πλάσματα. "Ετσι έφτασα σε κείνο που με άπασχολούσε περισσότερο από το καθετί τη στιγμή που διηγόμουν την ιστορία, το Σάββατο το μεσημέρι.

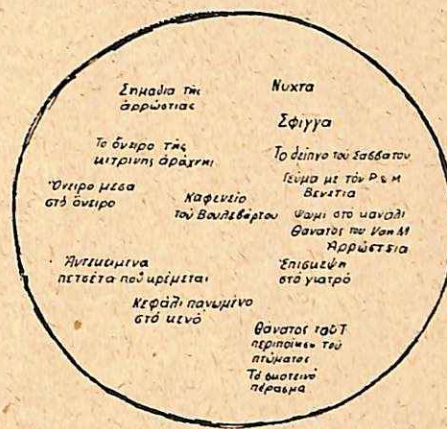
Καθισμένος στο καφενείο του Βουλεβάρτου Μπαρμπές Ροσσεσουάρ, συλλογίστηκα όλα αυτά και προσπάθησα να βρω ένα τρόπο να τα γράψω. Ξαφνικά ένοιωσα πως όλα αυτά τα συμβάντα συνυπήρχαν γύρω μου. "Ο χρόνος έγινε οριζόντιος και κυκλικός - έγινε ταυτόχρονα χώρος. Αυτό προσπάθησα να το σχεδιάσω.

"Άμέσως μετά έφυγα από το καφενείο.

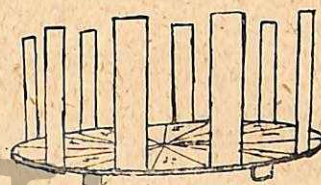

Αυτός ο οριζόντιος δίσκος με γέμισε ευχαρίστηση και καθώς περπατούσα

τόν είδα ταυτόχρονα υπό δύο διαφορετικές μορφές. Τον είδα σχεδιασμένο κάθετα πάνω σ' ένα φύλλο.

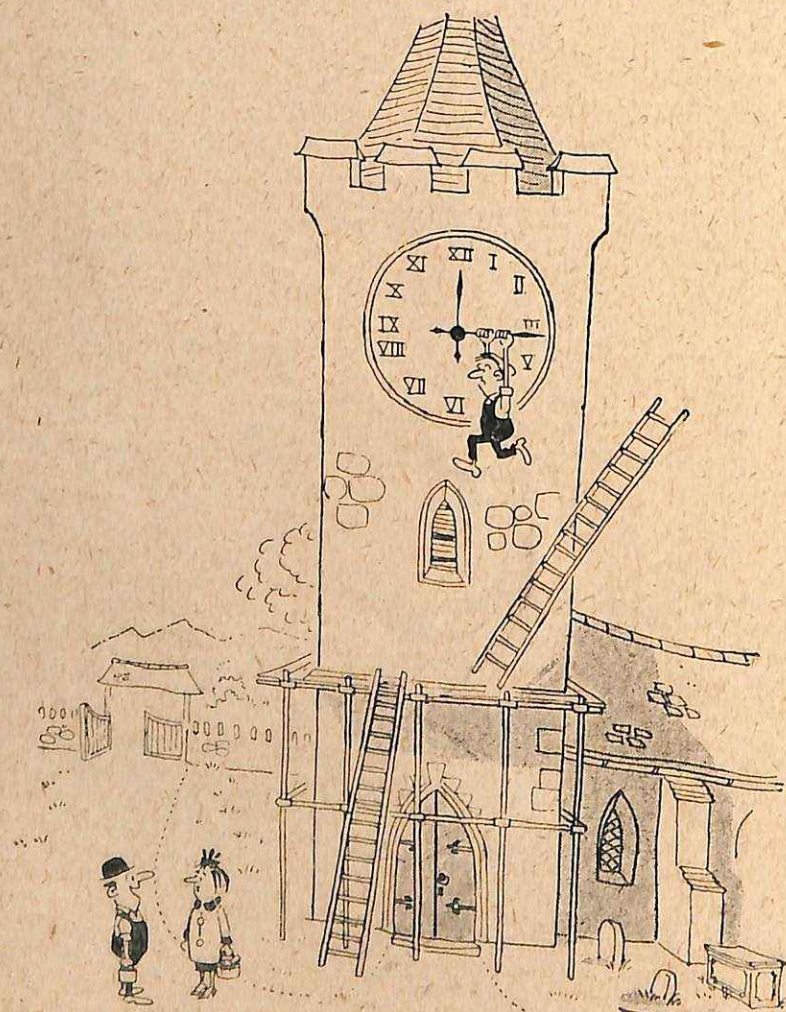
Προτίμησα όμως το οριζόντιο, δεν ήθελα να το χάσω. Είδα το σχέδιο να μεταμορφώνεται σ' ένα αντικείμενο: σ' ένα δίσκο με ακτίνα δυο μέτρα περίπου, χωρισμένον από γραμμές. Γραμμένο πάνω σε κάθε τρίγωνο ήταν το όνομα, ή χρονολογία και ο τόπος στον οποίο αντιστοιχούσε. Στην άκρη του κύκλου, μπροστά σε κάθε τρίγωνο, ύψωνόταν από ένα χωρίσμα. Αυτά τα χωρίσματα ήταν διαφορετικού μεγέθους, κι ανάμεσά τους υπήρχε κενός χώρος.

Πάνω σ' αυτά τα χωρίσματα εξέλισσόνταν ή ιστορία ανάλογα με το τρίγωνο που αντιστοιχούσε. Με παράξενη ευχαρίστηση, φαντάστηκα τον έαυτό μου να βαδίζει πάνω σ' αυτό το δίσκο, - χρόνο - χώρο - και να διαβάσω την ιστορία που βρισκόταν μπροστά μου. "Ημουν ελεύθερος ν' αρχίσω από κεί που ήθελα, λ.χ. από το όνειρο, τον "Οκτώβριο του 1946 και αφού κάμω ένα γύρο, να προσγειωθώ έδω και λίγους μήνες μπροστά σ' αντικείμενα, στην πετσέτα μου. "Ηταν μεγάλο πράγμα για μένα, το ότι εύρισα τα σημάδια του κάθε γεγονότος πάνω στο δίσκο. "Αλλά τα χωρίσματα είναι ακόμη άδεια. "Ακόμη δεν ξέρω καλά την αξία των λέξεων για να μπορέσω να τα γεμίσω.

Σημείωση: Το ταξίδι που έκαμα το 1921 (ο θάνατος του Βάν Μ. και όλα τα σχετικά γεγονότα) ήταν μια άνασταση στη ζωή μου. Το κάθε τι άλλαξε. Και το ταξίδι αυτό με έταξε για ένα ολόκληρο χρόνο. Ποτέ δεν θαριόμουν να διηγούμαι την ιστορία και συχνά θέλησα να τη γράψω, αλλά αυτό ήταν πάντα αδύνατο. Μόνο σήμερα, χάρη στο όνειρο, χάρη στο ψωμί, στο κανάλι, μπόρεσα για πρώτη φορά να την βάλω στο χαρτί.

-ALBERTO GIACOMETTI

"Ο άνδρας σας θα κατέβη στις 12.30"

(Copyright «Punch» - «Εκλογής»)

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Τίποτε δεν αποκαλύπτει σαφέστερα την ψυχή ενός κόσμου ή τον χαρακτήρα ενός πολιτισμού από ό,τι αυτός εθεώρησε αξιο να απεικονισθεί, απ' ό,τι βρήκε γύρω του να μιλά περισσότερο στην ψυχή του. Και για κανένα πολιτισμό δεν μπορεί να το πη κανείς αυτό περισσότερο, ούτε μπορεί να το δη καθαρώτερα απ' όσο στις μορφές της ελληνικής τέχνης. Έδώ η μορφή ταυτίζεται τόσο με το περιεχόμενο, ώστε για τους περισσότερους να θεωρηθεί ακόμη και σήμερα το δημιούργημα της ελληνικής τέχνης μόνο επιφάνεια. Η προσήλωση της ελληνικής τέχνης στο ανθρώπινο σώμα, στην καθαρά γήινη τελειότητά του, ή προσήλωση στην όμορφη του τεκτονικά και καθαρά οργανωμένου σχήματος, ή αγάπη για την λογικά οργανωμένη σύνθεση, δεν ήταν μόνο εξωτερικά στοιχεία. Δεν έδειχναν μόνο ένα πολιτισμό που αποστρέφεται την ασάφεια, το άμορφο, το άφηρημένο, που αρνείται το χασομικό και πιστεύει ότι ο ρόλος του ανθρώπου είναι να κάνει από το χάος κόσμο. Παρουσίαζαν και τον άνθρωπο που δέχεται χωρίς φόβο τη σύνθεσή του με το κοσμικό, αλλά που αρνείται να δεχθεί ότι είναι μόνο παιχνίδι στα χέρια της μοίρας.

Οι αισθησιακές έρμηνείες των περασμένων αιώνων και κυρίως του 19ου, έβρισκαν στις μορφές της ελληνικής τέχνης μια άπλη προσπάθεια ωραιοποίησης της ζωής. Δεν κατώρθωσαν να δούν, ότι πίσω από την τεκτονική σύλληψη των γεωμετρικών χρόνων, με την απεριόριστη δυνατότητα σε μορφές, όπως και πέρα από το ωραίο σώμα της κλασικής περιόδου, είναι σαφής ή πάλη του ανθρώπου να δείξει την απάντησή του στο πρόβλημα του κόσμου. Κάθε αξία τέχνη, κατά την ωραία διατύπωση του Σέφολντ, μορφοποιεί συνειδητά ή ασυνείδητα συναντήσεις με το θείο. Είναι η ανθρώπινη κραυγή που κάνει εικόνα τον φόβο του αγνώστου όσο και την πίεση του πραγματικού. Κάθε μορφή είναι και μία απόδειξη των υπερπροσωπικών συνδέσεων του δημιουργού με τον κόσμο και τις δυνάμεις της ζωής, είναι και μία εικόνα του πιστεύω του.

Η ελληνική τέχνη από την άποψη αυτή είναι μια τέχνη με βαθύτατο θρησκευτικό περιεχόμενο, μια τέχνη που επιχειρεί να κάνει τις θρησκευτικές της πεποιθήσεις μορφές, τις έσωτερικές της

άνησιχίες, εικόνες. Η βασική διαφορά στην περίπτωση της ελληνικής τέχνης είναι ότι εδώ η μορφή δεν είναι όπως μας δίνεται στις μορφές άλλων πολιτισμών της ιστορίας σκιάδα της θρησκείας. Παρουσιάζεται ελεύθερη από κάθε ιερατική εξάρτηση, ανεξάρτητη από κάθε είδους εξωτερικές δεσμεύσεις, αλλά ταυτόχρονα βαθύτατα θρησκευτική γλώσσα. Η ελευθερία της απέναντι κάθε εξαρτήσεως που δεν είχε σχέση με τους νόμους της οργανώσεως της μορφής, της έδωσε την δυνατότητα, να εκφράσει αδέσμευτα την συνάντηση των δημιουργών της με το θείο, και από την άποψη αυτή την έκανε πολύτιμη για την κατανόηση των κατακτήσεών της. Στην ελληνική τέχνη η θρησκευτική συνείδηση γίνεται μορφή χωρίς μαγεία ή υπερβατισμό, γίνεται μορφή πλαστική. Αλλά αυτό που ενδιαφέρει περισσότερο είναι το γεγονός, ότι και πίσω από τις μορφικές μεταβολές, πέρα από τις έναλλαγές των ρυθμών υπάρχουν πάντα νέες απαντήσεις του ανθρώπου στο πρόβλημα του κόσμου. Από την άποψη αυτή, και αν δεχθούμε την παρατήρηση του Σεντλμάιρ ότι η ιστορία της τέχνης είναι η ιστορία των θρησκευτικών έμπειριών, (Kunst und Wahrheit 1958, σ. 77) τότε και η ιστορία της ελληνικής τέχνης δεν είναι τίποτ' άλλο, από την συνομιλία των δημιουργών της με το θείο. Στις μεγαλύτερες στιγμές της ύλοποιεί ακριβώς αυτήν τη

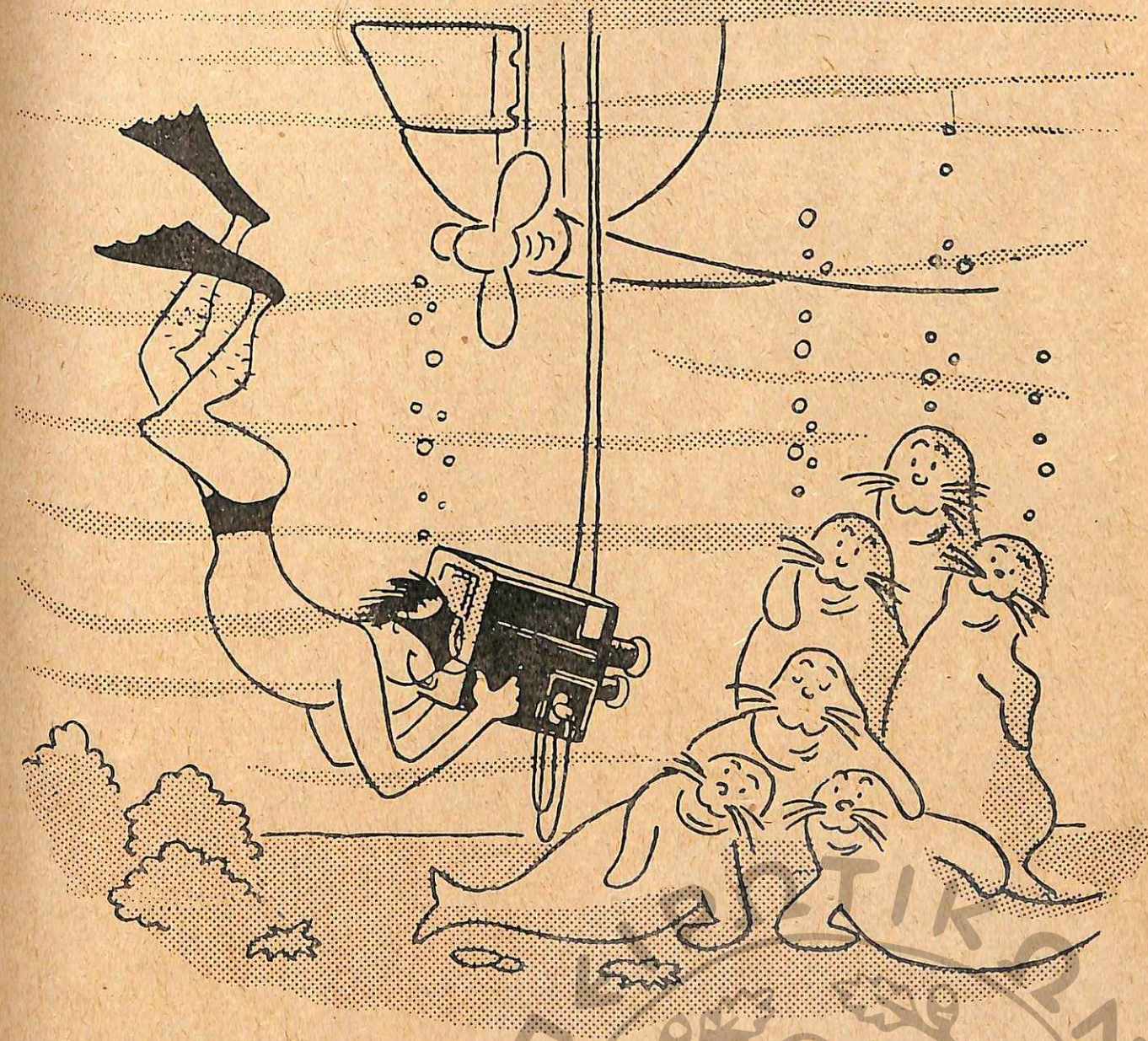

συνομιλία δίνοντας ταυτόχρονα στη θρησκεία τη δυνατότητα να αποκτήσει πρόσωπα και στον πιστό την ευκαιρία να λυτρωθεί από τους φόβους του και πολύ περισσότερο από τη μοναξιά του. Ο άνθρωπος ποτέ δεν κατώρθωσε να συνθηκολογήσει με την ιδέα ότι είναι μόνος σ' ένα κόσμο χωρίς συνέχεια και σε μια ζωή αδιάφορη για τους φό-

βους του. Ο κόσμος των μορφών που έστηνε γύρω του, και που όταν πιστεύει ότι δεν πιστεύει στήνει, ήταν μια απόπειρα να ρίξει μια γέφυρα προς τον κόσμο, και ένα μέσο να κοινωνήσει με το άγνωστο, όσο και με τον άλλον άνθρωπο. Σ' αυτή την πορεία η ελληνική μορφή κάνει την προσπάθεια να απαλλάξει τον άνθρωπο από την μονωσή του, να του δώσει ένα κόσμο στα ανθρώπινα μέτρα. Το σημαντικότερο γεγονός στην προσπάθεια αυτή, είναι η τόλμη των δημιουργών της ελληνικής τέχνης που ζήτησαν και πέτυχαν να δώσουν την θρησκευτική τους έμπειρία, την συνάντησή τους με τους φόβους τους, χωρίς την καταφυγή στο άφηρημένο, χωρίς την ύποταξη στο φανταστικό. Στη γεωμετρική ήδη περίοδο της ελληνικής τέχνης, η εξάρτηση του ανθρώπου από το θείο, ή σύνδεση του δημιουργού με τον κόσμο και με ένα κλειστό σύστημα αξιών παρουσιάζεται στις αυστηρές και καθαρά λογικά οργανωμένες μορφές της. Τα άγγεια, οι καλύτεροι σύμβουλοί μας για την εποχή αυτή, όπως και τα μικρά, από κάθε είδους υλικό ειδώλια, με τον ανυπέροχο περιορισμό τους, αποδεικνύουν την πίστη σε ιεραρχημένο από σταθερές αξίες κόσμο, φανερώνουν τον άνθρωπο που έχει ένα τρόπο συνομιλίας με το άπλοτο. Μάλιστα, τονίζουν, ότι το άπλοτο ή ο Θεός δεν είναι στοιχεία ενός άλλου κόσμου, δεν είναι δυνάμεις έξω από τη ζωή του τώρα και του εδώ, αλλά πραγματικότητες που μπορείς και πρέπει να τις συναντήσεις ακόμη και σήμερα. Οι Θεοί της ελληνικής τέχνης δεν είναι απλά άσαρκα ιδέες, είναι ζωντανές μορφές που ζούν πλάι σου και γύρω σου. Η δυσκολία στην αναγνώριση του θρησκευτικού περιεχομένου της ελληνικής μορφής, προέρχεται από την αδυναμία της εποχής μας να δεχθεί θρησκευτικότητα χωρίς υπερβατισμό, να δεχθεί την Έπιφάνεια του Θείου στις απεικονίσεις του.

Για την ελληνική τέχνη είναι προϋπόθεση ή πεποίθηση ότι η εικόνα ταυτίζεται με το Θεό, ότι η μόνη δυνατότητα να πλησιάσει το Θεό είναι να το μορφοποιήσει, ή καλύτερα να κάνει την πίστη σου εικόνα. Με τον τρόπο αυτό η παρακολούθηση της εξέλιξης και των μεταβολών της μορφής δεν μας δίνει μόνο την δυνατότητα να μελετήσουμε τους νόμους των καλλιτεχνικών διαφοροποιήσεων αλλά και του βάθους από το οποίο καθορίζονται, δηλαδή των σχέσεων του δημιουργού με το άπλοτο. Γνωρίζουμε αρκετά καλά ύστερα από πολλές μελέτες ότι οι μεταβολές των επιφανειών, οι μορφικές αλλαγές, είναι έκφραση ψυχικών σεισμών, αποτελούν μορφοποίησή τους. Αυτό είχε σαν συνέπεια να αναγνωρισθεί ακόμη και για κάθε γνήσιο έργο δεν ισχύει, στον βαθμό που το πίστευαν παλαιότερα,

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

ή διάκριση μορφής και περιεχομένου, ότι ουσιαστικά το περιεχόμενο είναι άπλοτο ενώμενο με τη μορφή. Η τόλμη των δημιουργών της αρχαϊκής περιόδου να κάνουν το ανθρώπινο σώμα εικόνα του Θεού, δεν είναι παρά μια από τις αποδείξεις της πεποιθήσεώς ότι ο άνθρωπος δεν είναι παρά ένα δημιουργήμα των Θεών στα δικά τους μέτρα, που αναγνωρίζει στον άνθρωπο την πνοή του Θεού. Πολύ προτού ή φιλοσοφία των Ιωνών σοφών δώσει μια λεκτική διατύπωση για τις σχέσεις του ανθρώπου με τον κόσμο, η ελληνική μορφή τις έχει παρουσιάσει σε μια σειρά από έργα που δεν είναι παρά ή μορφοποίησή τους. Παντού μάς δίδεται ή πίστη ότι ο δημιουργός μπορεί να ύ-

ποχρεώσει το άπλοτο σε συνομιλία, μόνο αν κατορθώσει να το μορφοποιήσει, και τούτο όχι συμβολικά ή υπερβατικά, αλλά σαν πρόσωπο που είναι πλάι του, εικόνα του εαυτού του. Αυτό εξηγεί γιατί στην αρχαία πόλη, κοντά στον κόσμο των ζωντανών ανθρώπων υπήρχε και ένας άλλος κόσμος των μορφών ή όπως τον λένε συχνά, των αγαμάτων. Η απόστροφη της ελληνικής τέχνης για το συμβολικό δεν είναι παρά μια απόδειξη της πεποιθήσεως που είχε ένας πολιτισμός στις δυνατότητες της μορφής, αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο ενός κόσμου που πιστεύει στην παντοδυναμία της μορφής. Η εύκολία με την οποία απηλλάγη η ελληνική τέχνη από τον ανατολικό πο-

λυδαιμονισμό όσο και από τον φόβο του φανταστικού, συνδέεται με την πίστη ενός κόσμου ότι το Θείο δεν μπορεί παρά να είναι στα μέτρα του ανθρώπου και εξαρτάται από τον άνθρωπο. Από την άλλη πλευρά ο συνεχής αγώνας των δημιουργών με το υλικό τους, μάς παρουσιάζει τους ανθρώπους που ζητούν διαρκώς νέους τρόπους να εκδιάσουν το άπλοτο, που πιστεύουν μόνο στη δημιουργία σαν δυνατότητα συνομιλίας μαζί του. Ταυτόχρονα έχουμε την ελληνική μορφή σαν παγκόσμια γλώσσα, και σαν μια πρώτη απόπειρα να οργανωθεί ένας κόσμος στα μέτρα του ανθρώπου, ένας κόσμος με τον άνθρωπο κύριο της μοίρας του.

—ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

Η ΓΕΦΥΡΑ ΤΟΥ ΡΕΜΑΓΚΕΝ

Πρόκειται για μια από τις πιο άπιαστες περιπέτειες του δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου. Η κατάληψη της γέφυρας του Ρεμάγκεν έφερε πολλούς μήνες πιο πριν από ότι υπολογιζόταν το τέλος του πολέμου. Η κατάληψη του αμερικανικού στρατηγείου όταν έμαθε ότι η γέφυρα ήταν άεπαρη και ότι επομένως οι θωρακισμένες συμμαχικές προφυλακές μπορούσαν να περάσουν, ήταν βέβαια δικαιολογημένη. Γιατί η γέφυρα που ξεκινούσε από το Ρεμάγκεν, στην άριστερη όχθη του Ρήνου, δεν είχε ανατιναχθεί; Ο συγγραφέας του βιβλίου «Ρεμάγκεν, η γέφυρα της αποφάσεως», δίνει την εξήγηση και παρουσιάζει τις δραματικές συνέπειες που είχε η παράλειψη αυτή.

Στη διοίκηση των στρατιών, στις 6 Μαρτίου 1945, ο στρατάρχης Μόντελ διώριζε έναν καινούργιο διοικητή, τον ταγματάρχη Σέλλερ, που πήρε διαταγή να παρουσιαστεί στη νέα του θέση όσο γρηγορότερα μπορούσε. Του είχε εξηγηθεί λεπτομερώς ότι έπρεπε να αποδείξει τις ικανότητές του, εξοικειωμένος με ένα σωρό συνθήματα και παρασυνθήματα και έγγραφα που είχαν έτοιμασθεί ειδικά για την περίπτωση αυτή.

Το βράδυ της 6 Μαρτίου, ύστερα από σκληρή δουλειά πολλών έβδομαδων, η γέφυρα παραδόθηκε επιτέλους στην κυκλοφορία. Η δέκατη πέμπτη γερμανική στρατιά υποχωρούσε δίνοντας σκληρές μάχες σε όλη τη γραμμή του μετώπου του Ρήνου. Η έλλειψη συνοχής ήταν τέτοια, ώστε στη διάβαση της γέφυρας επικρατούσε απεριγραπτο χάος. Βαρεία κανόνια, φορτηγά αυτοκίνητα κάθε τύπου, λιμουζίνες των ανωτέρων αξιωματικών, μαγειρεία έκστρατειας, αντιαεροπορικά, και ανακατεμένοι μέσα σ' αυτόν το συρφετό, φαντάροι άοπλοι και όπλισμένοι, τελείως αποθαρρυνμένοι και κουρασμένοι.

Τον ίδιο καιρό, στο αρχηγείο του λοχαγού Μπράτγκε γινόταν μια γενική μελέτη της καταστάσεως για να διαπιστωθεί για μια ακόμη φορά ότι η άμυνα της γέφυρας δεν διέθετε παρά ετερόκλητα όπλα που ήταν ζήτημα αν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν χωρίς αντιαρματικά, που δεν υπήρχαν ούτε για δείγμα. Η ανώτατη διοίκηση της Λούφτβαφφε έδωσε διαταγή στη μοίρα ρουκετοβόλων της να συμπυκνωθεί στη δεξιά όχθη του ποταμού γιατί τα αεροπλάνα δεν έπρεπε με κανένα τρόπο να πέσουν στα χέρια του εχθρού.

Η ομάδα στρατιών δεν είχε ειδοποιηθεί για τη διαταγή αυτή, ούτε και ο αντιστράτηγος Μπόντς στον οποίο είχε ανατεθεί η οργάνωση της άμυνας στο Ρήνο, στον τομέα της Κομπλάνς. Η

αταξία έφθασε στο κορύφωμά της, όταν ο Μπόντς ειδοποίησε ότι από τις 5 Μαρτίου είχε παραδώσει τη διοίκηση στον αντιστράτηγο Μπότμερ. Για μια ακόμη φορά, τα ανώτατα κλιμάκια «αναδιοργανώνονταν»...

Ο φόν Μπότμερ υποσχέθηκε επιτέλους να στείλει τις ενισχύσεις που είχαν ζητηθεί για χιλιοστή φορά. Τρία τάγματα πεζικού, μία μοίρα πυροβολικού και μία μοίρα βαρέων αντιαεροπορικών που θα τα χρησιμοποιούσαν για αντιαρματική άμυνα. Είναι περιττό να τονισθεί ότι το νέο αυτό προκάλεσε κάποιο συναίσθημα ανακουφίσεως στη γέφυρα. Οι ενισχύσεις όμως δεν έφθασαν ποτέ. Αντί γι' αυτές έφταναν στην άριστερη όχθη πολύ άνησχητικά νέα. Τα αμερικανικά θωρακισμένα πίεζαν ήδη το Μπίρρεντορφ και το Ρίγκεν, περίπου δεκαπέντε χιλιόμετρα πριν από το Ρεμάγκεν. Ο αντιστράτηγος Μπότμερ ενημέρωσε την ομάδα στρατιών Β όπου όμως η πληροφορία του έγινε δεκτή με τη συνηθισμένη αμφιβολία. «...Αυτά είναι φαντασίες! ο εχθρός εξακολουθεί να πιέζει προς την κατεύθυνση της περιμέτρου Μπόν - Κολωνία - Ντύσσελτορφ, δηλαδή ακολουθεί κατεύθυνση προς Βορράν. Κάτι λιγοστά θωρακισμένα που υποχωρούν στην κοιλάδα του Άαρ θα είναι απλώς μονάδες αναγνωρίσεως που δεν είναι δυνατό να απειλήσουν τη γέφυρα...»

Στο διάστημα της νύχτας αυτής, 6 προς 7 Μαρτίου 1945, κανείς από τους ανθρώπους που αποστολή τους ήταν να προστατεύσουν τη γέφυρα του Ρεμάγκεν δεν γνώρισε και ενός λεπτού ανάπαυσης. Όλοι το είχαν καταλάβει: η ημέρα που θα ξημέρωνε θα ήταν ημέρα αποφασιστική.

Ώρα 6 π.μ.

Την ώρα αυτή ο αντιστράτηγος Πίκερτ, διοικητής της δεύτερης αντιαεροπορικής μεραρχίας πληροφορείται κάτι που στην αρχή αρνείται να το πιστέψει. Τα βοηθητικά του τμήματα εξαφανίστηκαν στο διάστημα της νύχτας, εγκαταλείποντας επί τόπου τις έλαφρες πυροβολαρχίες που τους είχαν εμπιστευθεί. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η αντιαεροπορική άμυνα είχε ανατεθεί στη χιτλερική νεολαία από έλλειψη κανονικών όμοχειριών. Ο αντιστράτηγος είναι έξω φρενών. Κάποιος από το επιτελείο του του λέει: «Στρατηγέ μου, τα παιδαρέλια στον τόπο αυτό δεν είναι τρελλά. Δεν έχουν καμία διάθεση να χύσουν το αίμα τους για μια τέτοια τρέλλα... Τα πράγματα αυτά έπαισαν

να είναι της μόδας... Απλούστατα τώσκασαν για να πάνε εκεί που η ηλικία τους τους δείχνει πως πρέπει να καταφύγουν. Στη μαμά τους...» Ο στρατηγός Πίκερτ δεν καταλαβαίνει τίποτα. Δίνει διαταγές για την ανακατανομή του προσωπικού που του απομένει, ώστε να επανδρώσει τις πυροβολαρχίες του. Δεν ξεχνάει παρά ένα πράγμα. Να ενημερώσει τη διοίκηση των επιχειρήσεων για τα μέτρα που έπαιρνε. Μία παράλειψη που θα έχη βαρείες συνέπειες.

Ώρα 7 π.μ.

Η Ανώτατη Διοίκηση της Λούφτβαφφε στέλνει δεύτερο τηλεγράφημα με διαταγή προς τις αεροπορικές μονάδες τις εξωπλισμένες με ρουκέτες φαν να συμπυκνωθούν στη δεξιά όχθη του Ρήνου. Μία ακόμα διαταγή για την οποία δεν ειδοποιήθηκε ο στρατός. Για ποία δεν αλλάζουν θέση τα ρουκετοβόλα δεν υπάρχει παρά μόνο ένα φορτηγό αυτοκίνητο με το οποίο πρέπει επιποθέματος των πυρομαχικών που είναι αποθηκευμένα στο Βικτόριαμπεργκ, κοντά στο Ρεμάγκεν. Εκεί βρίσκονται και τα μόνα πυρομαχικά σε ποσότητα αρκετή, για τις μονάδες που είναι επιφορτισμένες με την προστασία της γέφυρας του Ρεμάγκεν. Επιτάσσονται δύο βοδάμαξες. Οι φαντάροι, με τη βοήθεια του δωδέκατου συντάγματος μηχανικού, κάνουν ό,τι μπορούν για να εξαρμόσουν τα αεροπλάνα και να τα μεταφέρουν. Είναι πια πολύ άργα! Ο υπολοχαγός Πέτερς τελικά αναγκάζεται να διατάξει να ανατιναχθούν τα αεροπλάνα. «Να ανατιναξώμε τα αεροπλάνα; Με τί;» ρωτάει ο ειδικός. «Να σταματήσουν παρακαλώ τα άστεια. Με έκρηκτικά!» «Και ο καλύτερος αξιωματικός του μηχανικού στον κόσμο δεν μπορεί να δώσει παρά απ' ό,τι έχει... Είναι έβδομαδες τώρα που μάς υπόσχονται τριακόσια κιλά «ντονορίτ» αλλά μέχρι αυτή τη στιγμή δεν ελάβαμε τίποτα. Και αν πάλι προλάβουμε τα έκρηκτικά αυτά θα πρέπει να τα φυλάξουμε για να τα χρησιμοποιήσουμε αποκλειστικά για την καταστροφή της γέφυρας», απαντάει ο αξιωματικός. Ο υπολοχαγός συζητήσει πολύ έντονα. Ο υπολοχαγός Πέτερς επιμένει στις διαταγές του αρχηγείου της Λούφτβαφφε και το μηχανικό στις διαταγές του στρατού. Ακόμη και τώρα, στους τελευταίους σπασμούς του, ο έτοιμος νατος γίγας δεν είχε απαλλαγή από τις συνέπειες που προκάλεσε η φιλοδοξία του Γκαίριγκ να έχη την «Λούφτβαφφε του».

Ώρα 8 π.μ.

Οι «τρείς σωματοφύλακες», όπως τους βάφτισαν αργότερα στον αμερικανικό στρατό, προχωρούν προς το Ρεμάγκεν περνώντας από το «Ααρβάι-λερ: ο υπολοχαγός Χιού Μόττ, ο λοχίας Τζων Ρεύνολντς και ο λοχίας Εύγένιος Ντόρλαντ και οι τρείς της ένατης θωρακισμένης μεραρχίας του ταξιάρχου Ουίλλιαμ Χότζ. Πρέπει να αναφέρουμε ακόμη τους δυο υπολοχαγούς, Κάρελ Τίμερμαν και Έμμετ Μπάροους και τον ταγματάρχη Μάραϊν Ντέμπερς. Άνθρωποι που λίγες ώρες αργότερα θα γίνονταν διάσημοι σ' όλο τον κόσμο εκτός από τη Γερμανία, και θα έπαιρναν τη θέση τους ανάμεσα στους πιο ξακουστούς ήρωες του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Οι «τρείς σωματοφύλακες» είχαν κατορθώσει σε πολλές περιπτώσεις, με τολμηρές διεισδύσεις, να εμφορύν από τον υποχωρούντα γερμανικό στρατό. Η αλήθεια είναι ότι μέχρι τότε δεν επρόκειτο παρά για επιτυχίες περιωρισμένης σημασίας. Ωστόσο, είχαν αποκτήσει πολύτιμη πείρα που θα χρησιμοποιούσαν τη μεγάλη στιγμή, αυτήν που θα άλλαζε την πορεία της μάχης.

Οι άνδρες της ένατης θωρακισμένης μεραρχίας είχαν κέφι παρ' όλη την κούραση των περασμένων έβδομαδων. Στο στρατηγείο του στρατηγού Αϊζενχάουερ, είχε προβλεφθεί η παγωνιά του Ιανουαρίου και του Φεβρουαρίου και γι' αυτό το στρατηγείο δεν έκανε τίποτα, έφ' όσον οι δρόμοι μεταβάλλονταν σε μάζα από λασπωμένο χιόνι που έμπόδιζε το βαρύ πυροβολικό, τα τάνκς και τα φορτηγά αυτοκίνητα να μετακινηθούν. Έτσι είχαν υποσχεθεί στους στρατιώτες δυο έβδομαδων ανάπαυσης, μόλις ο στρατός θα έφθανε στο Ρήνο. Στις δύο αυτές έβδομαδες θα μπορού-

σαν οι Άμερικανοί στρατιώτες να ξεκουραστούν, ενώ το βαρύ πυροβολικό θα βομβάρδιζε τη δεξιά όχθη του Ρήνου όπου ο Χίτλερ είχε εγκαταστήσει την τελευταία γραμμή άμυνας του. Ο βομβαρδισμός θα ήταν τέτοιος ώστε να εξουδετερώσει και την τελευταία φωλιά πολυβόλου.

Στο τέλος των δύο αυτών έβδομαδων, είχε αποφασισθεί ότι αμφίβια τάνκς θα προχωρούσαν προσεκτικά για να αναγνωρίσουν το έδαφος και, αν διαπιστώναν την ύπαρξη και της ελάχιστης αντιστάσεως, ο βομβαρδισμός θα παραινετόνταν για άλλες δύο έβδομαδες. Αυτά ήταν τα σχέδια και με βάση τις σκέψεις αυτές, είχαν εκδοθεί και οι σχετικές διαταγές. Το γεγονός ότι οι Ρώσοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν την ανάπαυλα αυτή για να καταλάβουν το Βερολίνο και να προελάσουν ως τον Έλβα και ίσως και τον Βέρρα, δεν λογαριαζόταν, αφού άλλωστε είχαν υποσχεθεί στον Στάλιν τη μισή Γερμανία. Ο αμερικανικός στρατός ήταν στην ψυχολογική κατάσταση ενός έκστρατευτικού σώματος στρατοπεδευμένου στην έξοχη για ξεκούραση. Οι «τρείς σωματοφύλακες» έχουν θαυμάσιο κέφι. Το φορητό τους ραδιόφωνο μεταδίδει ακατάπαυστα το τραγούδι «Θ' απλώσουμε τη μπουγάδα μας, στη γραμμή Σίγκφριντ».

Ώρα 9 π.μ.

Από τη μεριά των Γερμανών, ο λοχαγός Μπράτγκε έχει χάσει την ώλοκληρωμένη εικόνα των επιχειρήσεων. Οι τηλεπικοινωνίες έχουν κοπή. Δεν μένει παρά η κεντρική τηλεφωνική γραμμή «Ντιάνα» της ομάδας στρατιών του Μόντελ. Ένας τηλεφωνητής δεν εγκαταλείπει το ακουστικό και προσπαθεί συνεχώς να πάρη γραμμή. Δεν το κατορθώνει και ένας αξιωματικός, μάρτυρας

της σκηνής που διαδραματίζεται, του αρπάζει το ακουστικό και γυρίζει το χερούλι του τηλεφώνου έκστρατειας. Μια φωνή του απαντά. «Ποιός καλεί;» «Ο στρατηγός Παγκάι!» απαντά ο εξωργισμένος αξιωματικός. «Σας πληροφορεί ότι είναι ο μόνος που λιποτάκτησε από τις συμμαχικές γραμμές για να έρθη να αναλάβη τη διοίκηση σε σας!» Άν πραγματικά συνέβη αυτό, θα πρέπει να ήταν ένα περιεργό χιούμορ. Ο «στρατηγός Παγκάι» ήταν ένα από τα επιχειρήματα της προπαγάνδας του Γκαίμπελς. Ήταν Άγγλος στρατηγός, που θα έρχιχνε στην καταστροφή τους συμμάχους και θα χάριζε στη Γερμανία τη νίκη.

Ο λοχαγός Μπράτγκε παίρνει ο ίδιος το ακουστικό. Η γραμμή έχει κλείσει. Δεν μαθεύτηκε παρά αργότερα στις συζητήσεις του στρατοδικείου του Φύρσερ ότι η κεντρική γραμμή «Ντιάνα» είχε αποσυναρμολογηθεί στις έννεα το πρωί, χωρίς, για μια ακόμη φορά, να ειδοποιηθούν οι ενδιαφερόμενες μονάδες. Και να τώρα η γέφυρα αποκομμένη από τον υπόλοιπο κόσμο... Οι υπερασπιστές της δεν μπορούν πια παρά να υπολογίζουν μόνο στον εαυτό τους...

Ώρα 10 π.μ.

Οι πρώτοι καπνοί εμφανίζονται κοντά στο Ρεμάγκεν. Ο υπόκοφος κρότος των έκρηξεων έρχεται όλο και πιο κοντά. Προς το Σίνζιγκ μπορεί κανείς να διακρίνει τις πρώτες λάμψεις από τα κανόνια των αμερικανικών θωρακισμένων. Νέος φοβερός θόρυβος. Όλοι αισθάνονται ρίγη, ενώ ένα πελώριο σύννεφο καπνού υψώνεται πάνω στο Βικτόριαμπεργκ. Ακόμη και οι πιο δοκιμασμένοι στρατιώτες δεν είχαν ξανατύχει σε τέτοιο πράγμα. Ο υπολοχαγός Σραϊντερ του σμήνους των Φαίν, ανατίναξε πάνω από δέκα χιλιάδες ρουκέτες που

δεν μπορούσε πια να μεταφέρει με τις δομάρες. Οι στρατιώτες ολόγυρα καταλαμβάνονται από πανικό. Τους βλέπει κανείς να πετούν τα όπλα τους και να τρέχουν όσο μπορούν πιο γρήγορα, μέσα στη σωτήρια σήραγγα. Σκηνη τρομακτική... Λίγο αργότερα, τα θωρακισμένα που έφθασαν στο Κρίππ και στο Ρεμάγκεν, αρχίζουν να ρίχνουν προς τη δεξιά όχθη. Όσο για τους υπερασπιστές της γέφυρας, μένουν ακίνητοι μέσα στα καταφύγια τους και συλλογίζονται αυτό που επί έβδομάδες τώρα μένει αναπάντητο: Πώς να γεμίσουν βελγικά, γαλλικά, τσεχικά τουφέκια με γερμανικά φυσίγγια για ν' απαντήσουν έστω και με μια ντουφεκιά στις όβιδες του έχθρου;

«Ωρα 11 π.μ.

Κάτι αναπάντεχο συμβαίνει. Το μηχανικό παραλαμβάνει τριακόσια κιλά έκρηκτικά. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα είδος του έμποριου, απ' αυτό που χρησιμοποιούν στα όρυχεία, αλλά πάντως καλύτερο από τίποτα... Κάτω από τα αμερικανικά πυρά, οι σκαπανείς αναλαμβάνουν να ύπνομεύσουν τη γέφυρα. Για μια ακόμα φορά, απλοί στρατιώτες πραγματοποιούν θαύματα θάρρους. Γεμίζουν τα έξηντα φρεάτια που έχουν ήδη ανοιχτή σε τέτοια διάταξη, ώστε η γέφυρα ολόκληρη να ανατιναχθεί και να πέσει στο νερό. Όλα είχαν υπολογιστή προσεκτικά. 'Η αλήθεια είναι ότι με εξακόσια κιλά έκρηκτικά το θέαμα θα ήταν πιο έντυπωσιακό, αλλά και τα τριακόσια θα κάνουν τη δουλειά τους...

Το τελευταίο λεπτό τοποθετείται και το μηχάνημα πυροδοτήσεως. Τώρα πια ο έχθρος μπορεί να έρθει όποτε θέλει.

«Ωρα 11.15' π.μ.

Ο ταγματάρχης Σέλλερ παρουσιάζεται στο άρχηγό του λοχαγού Μπράτγκε που είναι εγκατεστημένο καμιά εκατοστή μέτρα από τη γέφυρα, μέσα σε ένα άμπέλι. Ο Σέλλερ θα αναλάβει τη διεύθυνση των επιχειρήσεων. Τον υποδέχονται με κάποια σχετική επιφυλακτικότητα, γιατί κανείς δεν τον γνωρίζει, και όσο για την εγκυρότητα των διαταγών, στις στιγμές αυτές πάντοτε υπάρχουν ύποψιες. Οι διαταγές πρόβλεπαν ότι ο νέος διοικητής θα έπαιρνε στο τηλέφωνο, μπροστά στον Μπράτγκε, το γενικό επίτελείο της στρατιάς, ώστε οι τελευταίοι να αναγνωρίσουν τη φωνή του. 'Αλλά το σημείο αυτό των διαταγών έμεινε ανεκτέλεστο επειδή η τηλεφωνική γραμμή είχε κοπή. Ο λοχαγός Μπράτγκε ενημέρωσε τον διάδοχό του για την κατάσταση, χωρίς να ξέρει εν τούτοις αν είχε πραγματικά να κάνει με τον ταγματάρχη Σέλλερ ούτε και τί σκοπό έπεδίωκε ο συνομιλητής του.

Η έκθεση του Μπράτγκε είναι αλήθεια πως δεν είναι και πολύ ένθαρυντική. Λείπουν αντιαρματικά, λείπουν στρατιώτες, λείπουν τα πάντα... Δεν μένει παρά να ανατιναχθεί η γέφυρα τώρα που τα έκρηκτικά έχουν τοποθετηθεί στη θέση τους.

Πρός γενική κατάπληξη, ο ταγματάρχης Σέλλερ είναι αντίθετος στην ιδέα της άμεσης καταστροφής της γέφυρας. 'Η δυσπιστία που εμπνέει, μεγαλώνει. Στηρίζει την απόφασή του στο γεγονός ότι στα ανώτατα κλιμάκια διατηρούν πάντοτε την πεποίθηση ότι οι σύμμαχοι θα προωθηθούν προς Βορράν, προς την Κολωνία. Και στην περίπτωση αυτή η γέφυρα θα διατηρούσε όλη τη σημασία της για μια πιθανή πλευρική αντιμετώπιση, χωρίς που στην άριστη όχθη βρίσκονται ακόμη πολλοί Γερμανοί στρατιώτες.

Και ο ταγματάρχης Σέλλερ προσθέτει απαντώντας στην επιμονή των αξιωματικών: «'Αν ανατινάξω τη γέφυρα ένα λεπτό νωρίτερα, δεν γλυτώνω το στρατοδικείο!» «Το ίδιο θα γίνει αν η καταστροφή πραγματοποιηθεί ένα λεπτό αργότερα», απαντούν οι άλλοι. Ο λοχαγός Φρήζενχαν, διοικητής της γέφυρας, και ένας από τους πιο τυπικούς αξιωματικούς, μη γνωρίζοντας παρά τη λέξη «καθήκον» και ανεπηρέαστος από κάθε πίεση πολιτικής φύσεως, φθάνει τη στιγμή εκείνη στο σταθμό διοικήσεως και λέει στον Σέλλερ: «Δώστε μου τη διαταγή να ανατινάξω τη γέφυρα!»

Ο Σέλλερ, με αυτοκυριαρχία, ρίχνει μια ματιά στο ρολόι του και απαντάει: «Δεν νομίζω ότι είναι ακόμα ανάγκη!»

Τα έχθρικά θωρακισμένα όμως ολοένα και πλησιάζουν και κάθε λεπτό φαίνονται περισσότερα. Στο Ρεμάγκεν στήθηκαν πολυβόλα και άρχισαν να ρίχνουν. Το βαρύ πυροβολικό άρχισε και αυτό να συμμετέχει. Όλοι περιμένουν από τον ταγματάρχη Σέλλερ να δώσει τη διαταγή. Αυτός αρκείται να απαντά: «Δε βλέπω ακόμα το λόγο».

Οι άλλοι αξιωματικοί ρίχνουν φευγαλέες ματιές ο ένας στον άλλο. Το μυαλό τους πάει στον 'Αγγλο κατάσκοπο που συνελήφθη λίγες μέρες πριν, με στολή συνταγματάρχου του γερμανικού στρατού. Δεν καταλαβαίνουν γιατί ο Σέλλερ αναβάλλει διαρκώς την απόφασή του γι' αργότερα. 'Η κατάσταση γίνεται κάθε στιγμή χειρότερη.

«Ωρα 14.15'

Ενας πολίτης βγαίνει από μια τρύπα στο Ρεμάγκεν και, άψηφώντας τις απειλές των πολυβόλων, διευθύνεται προς το μέρος δύο 'Αμερικανών στρατιωτών.

Με άφογα αγγλικά ο πολίτης αυτός ζητάει να τον οδηγήσουν στο στρατηγό Χότζ και ισχυρίζεται ότι έχει να

του αποκαλύψει κάτι εξαιρετικής σημασίας. Το γεγονός ότι ο πολίτης ξέρει το όνομα του στρατηγού και μιλάει πολύ καλά αγγλικά κάνει εντύπωση στους δυο στρατιώτες. 'Ενας δεύτερος πολίτης έρχεται για να επιβεβαιώσει τα λεγόμενα του πρώτου. Και ο δεύτερος στρατός επίσης κάνει εντύπωση στους στρατιώτες. Και οι δύο έχουν ένα ύφος σοβαρό, που κάνει άμέσως εντύπωση.

Τους ψάχνουν για να εξακριβώσουν μην είναι ωπλισμένοι. Δεν είναι. Με τα χέρια ψηλά τους οδηγούν ανάμεσα από τα δρομάκια της μικρής πόλης. Τους παραδίνουν σε μια ομάδα από στρατιώτες που τους βάζουν μπρος σ' ένα τοίχο με το πρόσωπο γυρισμένο σ' αυτόν. 'Ενας από τους στρατιώτες έχει στην πλάτη του μια φιγούρα. Μια γυναικεία και από κάτω τη φράση «λέγε με Μάκ!» Ο Μάκ δεν παύει να μασάζει την τσίκλα του.

'Ενας από τους πολίτες του λέει: «Μάκ, πές στον στρατηγό σου, τον στρατηγό Χότζ, ότι πρέπει να πάρει άμέσως στο τηλέφωνο τον υποστράτηγο Τζών Λέοναρντ στο Γενικό Στρατηγείο. Πρόκειται για κάτι που έχει πολύ μεγάλη σημασία...»

«Και δε μου λές, ποιός σου έδωσε την άδεια να με φωνάζεις Μάκ; Μόνο οι φρουλαίιν έχουν αυτό το δικαίωμα. Και ύστερα, πώς ξέρεις εσύ το όνομα του Τζών Λέοναρντ; Κατάσκοπος είσαι!»

Ο Μάκ έπαψε να μασάζει την τσίκλα του. Το πράγμα αρχίζει να τον ένδιασφέρει. Λίγα λεπτά αργότερα, οι δύο πολίτες βρίσκονται μπροστά στον ταξίαρχο Χότζ. Μιλούν σύντομα και κοφτά:

«Σε μια ώρα ακριβώς, η γέφυρα του Ρεμάγκεν θα ανατιναχθεί!»

Ο στρατηγός είναι περισσότερο καχύποπτος και αναρωτιέται τί γυρεύουν απ' αυτόν οι δυο αυτοί «τύποι». Μήπως θέλουν να τον παρασύρουν σε κάμια παγίδα; Μήπως θέλουν να τον κάνουν να στείλει μερικές εκατοντάδες ανθρώπους του και καμιά ντουζίνα θωρακισμένα άπάνω στη γέφυρα, έτσι ώστε η καταστροφή της να αποδώσει περισσότερο από γερμανική άποψη; Μ' όλα αυτά που δεν είπε λέξη, οι δυο συνομιλητές του κατάλαβαν τις σκέψεις του.

«'Αν η γέφυρα ανατιναχθεί πριν από τις τρεις δεν έχετε παρά να μάς τουφεκίσετε. Δεν υπάρχει ούτε λεπτό για χάσιμο!»

Ο Χότζ σκέπτεται τις διαταγές που έχει λάβει. Σκέπτεται όμως ακόμη ότι οι ευκαιρίες δεν πρέπει να αφήνονται ανέκμεταλλευτες, ότι και αν λένε οι διαταγές. 'Εδώ έχει μια ευκαιρία ανέλπιστη, μοναδική. Παίρνει στο τηλέφωνο το στρατηγό Λέοναρντ στο στρατηγείο της ένατης θωρακισμένης μεραρχίας και οι δυο τους αποφασίζουν να δράσουν. 'Αν πιστέψουμε την έκδοσή της 16 Μαρτίου 1945 του αμερικανικού περιοδικού του στρατού «Στάρς εντ

Στάρτς», η υπόθεση έγινε ως εξής: Μόλις έμαθαν από τους πολίτες ότι οι Γερμανοί θα ανατινάζαν τη γέφυρα ακριβώς στις τρεις, οι «τρείς σωματοφύλακες» ανέλαβαν δράση. Ο Ντόρλαντ που δεν ήξερε αν η γέφυρα θα τινάζονταν άπάνω του, την πέρασε τρέχοντας, όσο μπορούσε γρηγορώτερα και άχρηστευσε ένα από τα κέντρα πυροδοτήσεως. Τώρα δεν έμενε παρά να κοπούν μερικά δευτερεύοντα σύρματα. Οι Μόττ, Ρέυνολντς και Ντόρλαντ, δούλεψαν όσο ποτέ άλλοτε αποχωρίζοντας ένα κυκλώνα από ηλεκτρικά σύρματα, βραχυκυκλώνοντας και απομακρύνοντας τους μηχανισμούς πυροδοτήσεως που είχαν τοποθετηθεί σε καλά κρυμμένες θέσεις. Στην έκθεσή του για την κατάληψη της γέφυρας του Ρεμάγκεν ο υπολοχαγός Χιού Μόττ τελειώνει με τα εξής λόγια:

«Δεν θάθελα να ήμουν ούτε φύλλος στον κόρφο εκείνου που είχε πάρει τη διαταγή να ανατινάξει τη γέφυρα». Για κείνους που ξέρουν τη συνέχεια της ιστορίας, η φράση αυτή είναι κατά κάποιον τρόπο προφητική.

«Ωρα 15.00'

Ας ξαναγυρίσουμε στη δεξιά όχθη του Ρήνου που την κρατούν ακόμη οι Γερμανοί. Είναι η ώρα που ο λοχαγός Φρήζενχαν ξαναγυρίζει στο σταθμό διοικήσεως του ταγματάρχου Σέλλερ για να του ζητήσει για μια ακόμη φορά να δώσει επί τέλους τη διαταγή. Ο Σέλλερ συμβουλευέται το ρολόι του και διατάσσει.

«Έχει καλώς, να εκτελεσθεί η επιθυμία σου Φρήζενχαν!»

Όλοι τον κοιτούν με έκπληξη, ενώ ο Φρήζενχαν βγαίνει διασπαστικός. 'Η τελευταία επαλήθευση της καλής λειτουργίας του μηχανισμού της ανατινάξεως είχε γίνει λίγο πριν ο λοχαγός πάει στον διοικητή του και είχε αποδείξει ότι δύναντο να στείλει μερικές εκατοντάδες άνδρες μπορεί να γίνει ολοκληρωτική. Οι άνδρες καλύπτονται και ανοίγουν τα στόματά τους για να μη σπάσουν τα τύμπανα των αυτιών τους από την έκρηξη. Ο λοχαγός Φρήζενχαν χειρίζεται το ηλεκτρικό μηχάνημα... 'Επί τέλους έφθασε η στιγμή που τόσο περίμεναν... Όλοι κρατούν την αναπνοή τους.

Τίποτα... Καμιά έκρηξη. Ο λοχαγός επαναλαμβάνει το χειρισμό... Δυό, τρεις φορές, χωρίς κανένα αποτέλεσμα...

Ο μηχανισμός πυροδοτήσεως δεν λειτουργεί!

Ο Φρήζενχαν είναι αποφασισμένος να κάνει τα αδύνατα δυνατά, αλλά διατάζει να δώσει διαταγή στους σκαπανείς να πάνε να επιθεωρήσουν επί τόπου το κύκλωμα, γιατί ξέρει ότι αυτό θα ήταν σαν να τους έστελνε σε βέβαιο θάνατο. Ζητάει έθελοντές. Τέσσερις άνδρες παρουσιάζονται και βγαί-

«Στά πόσα καίει το σταγονόμετρο ;»

νουν τρέχοντας από τη σήραγγα, αποφασισμένοι να ανατινάξουν τη γέφυρα όπωσδήποτε. 'Η βάση της γέφυρας ανασκώνεται λίγο, αλλά ξανακάθεται στη θέση της. 'Η απόπειρα απέτυχε χωρίς να μπορέσει να κατηγορήσει κανείς τους γενναίους σκαπανείς. 'Η γόμωση ήταν πολύ αδύνατη επειδή δεν υπήρχαν αρκετά έκρηκτικά. Οι 'Αμερικανοί που παρακολούθησαν την επιχείρηση, ανέφεραν ότι ο σκαπανεύς που έκανε την ανατίναξη αυτή, δεν τραυματίστηκε, αλλά μερικοί από τους συντρόφους του σκοτώθηκαν στη γέφυρα.

«Ωρα 15.20'

Οι λοχαγοί Μπράτγκε και Φρήζενχαν πιάστηκαν αιχμάλωτοι στη σήραγγα. Όσο για τον ταγματάρχη Σέλλερ, αυτός εξαφανίστηκε. Οι αμερικανικές δυνάμεις συνέχισαν να περνούν τη γέφυρα μαζί με τα θωρακισμένα, και το βαρύ πυροβολικό. Όταν είδοποιήσαν τον στρατηγό Μπέντελλ Σμιθ, αρχηγό του επίτελείου του στρατηγού 'Αϊζενχάουερ, ότι η γέφυρα του Ρεμάγκεν έπεσε στα χέρια των 'Αμερικανών ανέπαφη, αυτός απάντησε με τις λέξεις που επαναλήφθηκαν από τότε έκατοντάδες φορές. «'Η γέφυρα αυτή ά-

ξίζει το βάρος της σε χρυσάφι». Ο 'Αϊζενχάουερ, δήλωσε αργότερα ότι η κατάληψη της γέφυρας του Ρεμάγκεν ήταν ένα από τα τέσσερα σημαντικότερα γεγονότα του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου.

Οι άνδρες της ένατης αμερικανικής θωρακισμένης μεραρχίας αφαιρούν τις ψεύτικες νάρκες από άδεια κουτιά και τις πινακίδες με τις νεκροκεφαλές. Βάζουν δικές τους πινακίδες με την επιγραφή: «Περάστε το Ρήνο με στεγνά πόδια, χάρη στην ένατη μεραρχία».

«Ωρα 19.30'

Ο αντιστράτηγος Όμπερ Μπράντλεϋ που έχει στις διαταγές του την τρίτη και την πρώτη αμερικανική στρατιά, καλεί στο τηλέφωνο τον στρατηγό 'Αϊζενχάουερ, στο στρατηγείο του στο Ρέμς. Στο τραπέζι επικρατεί θαύμασμο κέφι. Στις 5 Μαρτίου οι μεραρχίες της έμπροσθοφυλακής του έδδδμου σώματος της πρώτης αμερικανικής στρατιάς έφθασαν στα προάστια της Κολωνίας και περίμεναν ότι θα συναντούσαν τουλάχιστον την ίδια αντίσταση με κείνη που αντιμετώπισαν στην Αϊξ Λα Σαπέλ. 'Εν τούτοις ολόκληρη η πόλη έπεσε στα χέρια τους στις έπτά Μαρ-

τίου, δηλαδή σε λιγότερο από σαράντα ώρες. Ο Μπράντλεϋ, τρελλός από χαρά, αναγγέλλει στον αρχηγό του ότι κατέλαβε ανέπαφη τη γέφυρα του Ρεμάγκεν. Ο Αϊζενχάουερ δεν πιστεύει στ' αυτιά του.

Το γεγονός είναι άπιστευτο γιατί η 7 Μαρτίου απέχει έπτα ολόκληρες εβδομάδες από την 1 Μαΐου, την ημέρα που σύμφωνα με τα σχέδια του αμερικανικού στρατηγείου οι συμμαχικές δυνάμεις θα περνούσαν το Ρήνο. Το τηλεφώνημα του στρατηγού Μπράντλεϋ ανέτρεψε όλους τους υπολογισμούς του γενικού επιτελείου. "Ας αφήσουμε όμως τον ίδιο τον Αϊζενχάουερ να περιγράψει την περίφημη τηλεφωνική συνομιλία, όπως την έχει στα απομνημονεύματά του: «Σχεδόν ωρύομουν στο τηλέφωνο... "Τί δυνάμεις διαθέτετε;... Τί μπορούμε να στείλουμε στην απέναντι όχθη;"» Ο Μπράντλεϋ απάντησε: «Έχω πάνω από τέσσερις μεραρχίες αλλά σάς πήρα στο τηλέφωνο πριν τις περάσω για να ξέρω αν μια τέτοια επιχείρηση περιλαμβάνεται στο πνεύμα των σχεδίων σας».

«Ακουσέ με καλά Μπράντλεϋ», είπα, γράφει ο Αϊζενχάουερ, «στο σχέδιό μας είχαμε προβλέψει ότι οι διαθέσιμες δυνάμεις μας θα καθυλώνονταν μπροστά στην Κολωνία. Αυτό δε συνέβη και οι δυνάμεις σου είναι ελεύθερες. Ενίσχυσε λοιπόν το προγεφύρωμά σου με πέντε τουλάχιστον μεραρχίες και ό,τι άλλο χρειασθί για να μπορέσουμε να κρατηθούμε.»

«Αυτό ακριβώς σκεπτόμουν να κάνω», είπε. «Ήθελα μόνο να ξέρω αν είναι σύμφωνα με τα σχέδιά σας.»

Με τον τρόπο αυτό ο στρατηγός Αϊζενχάουερ περιγράφει το αξιομνημόνευτο αυτό περιστατικό.

Στο Γενικό Στρατηγείο του Φύρερ ο Χίτλερ πληροφορήθηκε ότι η γέφυρα Ρεμάγκεν έπεσε ανέπαφη στα χέρια των Αμερικανών. Ο Φύρερ που ακόμα δεν είχε γιατρευτή από τα τραύματα της απόπειρας της 20 Ιουλίου 1944 (από τότε εκδηλώθηκε η εξέγερση των στρατηγών), είχε μια επιφυλακτικότητα και μια δυσπιστία για ό,τι σχετιζόταν με στρατηγούς και γενικά με έπιτελεία και δεν μπορούσε να πιστέψει σε διαφωνία ανάμεσα στους στρατηγούς Γιανόφσκι, Βρίτζ, φόν Μπέργκ και φόν Μπότμερ. Η δυσπιστία του αυξήθηκε όταν έμαθε ότι όλες οι δυνάμεις και οι υπηρεσίες που είχαν σχέση με το στρατό, είχαν υποχωρήσει στη δεξιά όχθη λίγο πριν φθάσουν οι Αμερικανοί στο Ρεμάγκεν. Αυτός ήταν ο λόγος που «Το Ιπτάμενο στρατοδικείο του Φύρερ» υπό τις διαταγές του αντιστρατήγου Χιούμπνερ στάλθηκε στο Δυτικό μέτωπο με τη διαταγή να «κόψει κεφάλια».

Ταυτόχρονα, η ένδεκατη μεραρχία

μηχανοκινήτων με διοικητή τον στρατηγό φόν Βήτερσχαϊμ διατάχθηκε να εξουδετερώσει το προγεφύρωμα. Η απόπειρα αυτή, που την ανέλαβε στις 10-12 Μαρτίου μια μονάδα που την είχαν βαφτίσει «μεραρχία των φαντασμάτων» ήταν προσωρινή μαθηματικά να αποτύχει, δεδομένου ότι το προγεφύρωμα είχε ενισχυθεί πολύ από το ίδιο το γεγονός ότι η γέφυρα είχε παραμείνει ανέπαφη, ώστε να περιλαμβάνει τρία πλήρη σώματα στρατού.

Όταν ένας ταγματάρχης εμφανίστηκε με τη διαταγή να συλλάβει το στρατηγό φόν Βήτερσχαϊμ οι άνδρες έναντι

τιώθηκαν, και για εκδίκηση συνέλαβαν τον ταγματάρχη.

Στις 10 Μαρτίου 1945 - τρεις μέρες μετά την κατάληψη της γέφυρας του Ρεμάγκεν - ο ταγματάρχης Σέλλερ παρουσιάστηκε στον αρχηγό του, τον στρατηγό Όττο Χίτςφελντ, διοικητή του 57ου σώματος στρατού που είχε εγκατεστημένο τον σταθμό διοικήσεως στο "Αλτ - Βήντ. Σαν από τυχαία σύμπτωση, στο "Αλτ - Βήντ βρισκόταν τη στιγμή εκείνη και ο στρατηγός Μόντελ και κάλεσε άμέσως τον ταγματάρχη Σέλλερ να παρουσιασθί και να του αναφέρει. Μετά από τη συνομιλία αυτή, ο στρατάρχης διέταξε ο ίδιος τη σύλληψη του ταγματάρχη και τον έστειλε να παραδοθί στο «Ιπτάμενο στρατοδικείο». Ο αντιστρατήγος Χιούμπνερ πρόεδρος του Ιπτάμενου στρατοδικείου του Φύρερ ήρθε σχεδόν άμέσως και συνάντησε τον στρατάρχη. Τον συνώδευαν οι βοηθοί του αντισυνταγματάρχης Πούθ και Έρσμπιγκερ, ένας υπαξιωματικός και δέκα άνδρες έτοιμοι πάντοτε να εκτελέσουν αποφάσεις. Ο Χιούμπνερ εξήγησε το σκοπό της αποστολής του με τα παρακάτω λόγια. «Ο Φύρερ ξέσπασε σε θύελλα οργής όταν έμαθε ότι η γέφυρα του Ρεμάγκεν έπεσε ανέπαφη στα χέρια των Αμερικανών και διέταξε να πέσουν κεφάλια...»

Στις 11 Μαρτίου το βράδυ, τον ταγματάρχη Σέλλερ τον έκλεισαν στο σπίτι της χήρας Μπίτζερ στο Ρήμπαχ. Ένας ανθυπασπιστής και μερικοί χωροφύλακες τον φρουρούσαν. Για περισσότερη ασφάλεια, ο στρατάρχης Μόντελ διέταξε έναν αξιωματικό να μην αφήσει τον κρατούμενο από κοντά ούτε στιγμή.

Κατά τη μαρτυρία της χήρας χωρικής, ο Σέλλερ πέρασε όλη τη νύχτα καθισμένος στο τραπέζι και ετοιμάζοντας την υπεράσπισή του.

Την άλλη μέρα, στις 12 Μαρτίου, ένδεκα το πρωί, συνήλθε το «Ιπτάμενο

στρατοδικείο του Φύρερ» για να δικάσει έρήμην τον λοχαγό Μπράτγκε, αιχμάλωτο από τις 7 Μαρτίου.

Διαπιστώθηκε ότι ο αξιωματικός αυτός - δάσκαλος στην ιδιωτική του ζωή - είχε στις διαταγές του όλες τις μονάδες που είχαν επιφορτισθί με την υπεράσπιση της γέφυρας - πεζικό, αντισεραφικά, μονάδες εφόδου, χιλιερική νεολαία - και ήταν υπεύθυνος για το έργο. Στις 7 Μαρτίου, λίγο πριν από τις ένδεκα, ο Μπράτγκε χρειάστηκε να παραδώσει τη διοίκηση στον ταγματάρχη Σέλλερ. Γύρω στις 16.30', όταν ο ταγματάρχης Σέλλερ, που τον ακολουθούσε χωρίς τελευταίος αυτός «έγκατέλειψε χωρίς λέξη» το πεδίο της μάχης, ο λοχαγός ανέλαβε και πάλι τη διοίκηση. Τη στιγμή εκείνη υπήρχαν περίπου πεντακόσιοι ιδιώτες στη σήραγγα Έρπελ, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, από τους οποίους δυο είχαν ήδη τραυματισθί. Ο λόγος αυτός ανάγκασε τον Μπράτγκε να καλέσει στις 17.30' τους πέντε αξιωματικούς που ήταν παρόντες και να τους αναγγείλι ότι η παρουσία των πολιτών, τον ανάγκαζε να παραιτηθί από την υπεράσπιση της σήραγγας. Πρόσθεσε ότι ήταν έτοιμος να παραδώσει την διοίκηση σε κείνον που θα ληφθεί του δεν αισθανθήκη την επιθυμία να τον διαδεχθί. Στο ανάμεταξύ μερικοί πολίτες είχαν σηκώσει λευκή σημαία και έβγαζαν από τη σήραγγα, στις δυο εισόδους της οποίας είχαν ήδη κατασταθί οι Αμερικανοί. Μετά από αυτό ο Μπράτγκε σκέφθηκε ότι δεν υπήρχε πια ζήτημα μάχης αφού, σύμφωνα με τους διεθνείς νόμους, μετά την ύψωση της λευκής σημαίας, δεν υπάρχει δικαίωμα χρησιμοποίησεως των όπλων είτε από την μία είτε από την άλλη πλευρά.

Μαζί με τους άλλους πέντε αξιωματικούς, ο Μπράτγκε έγκατέλειψε τη σήραγγα και παραδόθηκε στους Αμερικανούς.

Το «Ιπτάμενο στρατοδικείο του Φύρερ» αποφάσισε ότι τα στοιχεία για να είχε στα χέρια του, ήταν αρκετά για να καταδικάσει σε θάνατο τον λοχαγό Μπράτγκε. Έπειθι όμως ήταν ήδη η μάχη των πυροβολισμών στον τράχηλο. Τον πυροβολισμό στον τράχηλο έγινε η πρός τον τρόπο με τον οποίο έγινε η διαδικασία για τους παρόντες από τους κατηγορουμένους, ένας άλλος σχετικός στρατηγός Γιανόφσκι, γράφει σχετικά: «Αισθανόμουν καθαρά ότι ο στρατηγός Χιούμπνερ προσπαθούσε να στηρίξει την παγίδα στον ταγματάρχη Σέλλερ που είχε δηλώσει ότι την νύχτα της 7 προς 8 Μαρτίου κοιμήθηκε στις δυο το πρωί. Η αποκρουστική κωμωδία του δικαστηρίου αυτού ήταν ανυπόφορη».

Ένας υπολοχαγός της τρίτης πυροβολαρχίας που είχε διατεθί για την υπεράσπιση της γέφυρας του Ρεμάγκεν, έγραψε κι αυτός σε ένα βιβλίο του με τον τίτλο «Στρατιωτική δικαιοσύνη στο

Τρίτο Ράιχ»: «Στο Ρίμπαχ η διαδικασία είναι φριχτή. Η απόφαση λαμβάνεται από πριν και στην έναρξη της δίκης δεν τίθεται παρά ένα ερώτημα. Ποιοί θα είναι τα θύματα; Δεν χρησιμεύει σε τίποτε το να εξηγή ο ταγματάρχης Σέλλερ τους λόγους της αποτυχίας της καταστροφής της γέφυρας του Ρεμάγκεν. Ούτε βοηθάει σε τίποτε η δήλωσή του ότι δεν μπορεί κανείς να πολεμήσει χωρίς στρατιώτες. Τον καταδικάζουν σε θάνατο. Μη όντας ικανοποιημένος με ένα μόνο θύμα, ο Χιούμπνερ ζητάει με ούρλιαχτα τη σύλληψη του ταγματάρχη Στρόμπελ, και απαιτεί να παραδώσει τα όπλα του. Ατάραχος ο Στρόμπελ τον ακούει και αρνείται να αποπλισθί. Διαδηλώνει ότι αυτό θα σημαίνει αντίποινα για την οικογένειά του και τελειώνει λέγοντας ότι δεν φοβάται τη σφαίρα στον τράχηλο. Η τελευταία συνεδρίαση αφιερώνεται στον υπολοχαγό Πέτερς που και αυτός η καταδίκη έχει αποφασισθί από πριν».

Μετά την αναγγελία της καταδίκης του ο ταγματάρχης Σέλλερ οδηγείται πίσω στο δωμάτιό του, όπου περνά άλλη μία νύχτα γράφοντας αποχαιρετιστήρια γράμματα. Την ίδια εκείνη νύχτα αποκαταστάθηκε απ' ευθείας τηλεφωνική επικοινωνία μεταξύ Ρίμπαχ και του στρατηγείου του Φύρερ ώστε ο ίδιος ο Χίτλερ επικύρωσε τις αποφάσεις του στρατοδικείου του. Την επομένη το πρωί ο κατάδικος ψιθύρισε στη σπιτονοικοκυρά του ότι εμπιστεύτηκε τα ύπερχοντά του στα μέλη του εκτελεστικού απόσπασματος που του υποσχέθηκαν ότι θα τα παρέδιδαν στη γυναίκα του. Αλλά δεν είχε πολλή εμπιστοσύνη στο λόγο των υποκειμένων αυτών. Υστερα οδηγήθηκε πάλι μπρος στο δικαστήριο όπου του απαγγέθηκε η όριστική απόφαση και κατόπιν τον πήγαν σε ένα δάσος, δυτικά απ' το χωριό.

Εκεί δικάστηκαν και ο Κράφτ και ο Στρόμπελ, που εν τούτοις δεν μπορούσαν να τους καταλογίσουν ευθύνες, ούτε για την απώλεια της γέφυρας ούτε για την αποτυχία της αντεπιθέσεως. Στις 7 Μαρτίου ο σταθμός διοικήσεως του ταγματάρχη Κράφτ ήταν στο Ρεμάγκεν. Ο διοικητής όμως της γέφυρας λοχαγός Φρήξενχαν, εξηρτάτο απ' αυτόν.

Ο Στρόμπελ, που ο σταθμός διοικήσεως του ήταν στο Ράινμπρολλ, είχε ακόμη λιγότερη σχέση από τον Κράφτ με τα γεγονότα που αφορούσαν τη γέφυρα. Έν τούτοις κατηγορήσαν και τους δυο αυτούς αξιωματικούς ότι δεν ανατινάξαν τη γέφυρα για να την ανατινάξουν. Καταδικάστηκαν και αυτοί σε θάνατο και εκτελέστηκαν. Τους παράβλαρχας που είχε διατεθί για την υπεράσπιση της γέφυρας του Ρεμάγκεν, έγραψε κι αυτός σε ένα βιβλίο του με τον τίτλο «Στρατιωτική δικαιοσύνη στο

ση για ταφή όταν βρίσκη ένα πτώμα σκεπασμένο με λίγα εκατοστά χώμα. Ήμουν παρών στην έκταφή των δυο αξιωματικών και στη μεταφορά τους στο νεκροταφείο του Μπέρνμπαχ. Τα χέρια τους ήταν δεμένα πίσω και είχαν και οι δυο από μια σφαίρα στον τράχηλο».

Με τον τρόπο αυτό πέθαναν οι αξιωματικοί της γέφυρας του Ρεμάγκεν. Έτσι πέθανε ο ταγματάρχης Χανς Σέλλερ. Στις 8 Μαρτίου, λίγο πριν από τη σύλληψή του, ο τελευταίος αυτός είχε δηλώσει: «Αν κάποτε με τυφεκίσουν, τα τελευταία μου λόγια θα είναι ότι κράτησα την άμυνα του Ρήνου έναντι των Ρώσων. Ο Θεός να δώσει, αν οι Δυτικές δυνάμεις κερδίσουν τον πόλεμο, να μην χάσουν την ειρήνη!»

Η ημερήσια διαταγή του στρατάρχη Μόντελ που ανήγγειλε την εκτέλεση των τεσσάρων αξιωματικών της στρατιάς του τελείωνε με τη φράση: «Οποιοις φοβάται τον έντιμο θάνατο, πεθαίνει στην ατίμωση!»

Λίγες μέρες μετά, ο Μόντελ, αυτός που συνέλαβε τον Χανς Σέλλερ με τα ίδια του τα χέρια, εξηγήρη με τη σειρά του έναντι του Χίτλερ.

Ξεκινώντας από το προγεφύρωμα Ρεμάγκεν - Έρπελ και προελαύνοντας προς βορράν, οι σύμμαχοι είχαν περικυκλώσει στην κοιλάδα του Ρούρ την δέκατη πέμπτη στρατιά και την πέμπτη θωρακισμένη στρατιά. Έπτα σώματα στρατού, είκοσιμία μεραρχίες και ένα σωρό μονάδες. Ο Χίτλερ ανακήρυξε τότε το Ρούρ φρούριο και διέταξε να εφαρμοσθί η τακτική της «καμένης γής» πράγμα που σήμαινε την ολοκληρωτική καταστροφή της βιομηχανικής περιοχής. Τη φορά αυτή ο Μόντελ αρνήθηκε να υπακούση στον Φύρερ του. Τριακόσιες είκοσιπέντε χιλιάδες άνδρες και τριάντα αξιωματικοί παραδόθηκαν. Ο στρατάρχης Βάλτερ Μόντελ αυτοκτόνησε στις 21 Απριλίου 1945 στο ξέφωτο ενός δάσους κοντά στο Ντούισμπουργκ. Παρών ήταν μόνο ένας αξιωματικός του που αργότερα δήλωσε: «Έβραφα με τα ίδια μου τα χέρια τον στρατάρχη. Είμαι ο μόνος που ξέρει που ακριβώς είναι ο τάφος τους».

Οι εκτελέσεις του Ρήμπαχ και του Ομπερρίσεν, ξεσήκωσαν σ' ολόκληρο το γερμανικό έδαφος πένθος που δυνάμωνε όσο οι συμμαχικές δυνάμεις εσφίγγαν τον κλοιό. Στα τέλη Μαρτίου 1945 μία μονάδα καταδρομών του μηχανικού εμφανίστηκε στην περιοχή Άννοβέρου - Μύντεν με αποστολή να ανατινάξη τη θαυμάσια γέφυρα του αυτοκινητόδρομου και τη σιδηροδρομική γέφυρα που περνάει πάνω από τον Βέρρα, μόλις η προέλαση των συμμάχων θα επέβαλε την καταστροφή αυτή. Ο δήμαρχος του Χεντεμύντεν ικέτευε τους σκαπανείς να σεβαστούν τα έργα αυ-

τά, αλλά ένας νεαρός αξιωματικός του είπε: «Δεν ξέρεις τί λές, φίλε. Ξέρεις πως τελείωσαν οι αξιωματικοί της γέφυρας του Ρεμάγκεν; Στη θέση μου θα διακινδύνευες να σε τυφεκίσουν για μια γέφυρα όταν ο πόλεμος έχει ήδη, εδώ που τα λέμε, τελειώσει;»

Λίγα λεπτά μετά τη συνομιλία αυτή τα συντρίμματα των δύο γεφυρών εξαφανίζονταν στα νερά του Βέρρα. Το ίδιο έγινε και με τη θαυμάσια γέφυρα του Μάγκβαλ στη Βουαρία. Από τα τριανταενέα γεφύρια του Δούναβη, μεταξύ Ούλμ και Πασσάου, μόνον ένα σώθηκε. Καταστράφηκαν δυο χιλιάδες τετρακόσιες έβδομηνταδύο γέφυρες σιδηροδρόμων. Όλη αυτή η καταστροφή δεν είναι έργο τρέλλας; Τα αποσπάσματα ανατινάξεως με το φόβο του στρατοδικείου δεν περιορίζονταν μόνο στην ανατίναξη της ποδιάς της γέφυρας, αφήνοντας ανέπαφα τα δάθρα, αλλά κατέστρεφαν τα πάντα, ακόμη και τα θεμέλια. Ένέργειες χωρίς καμιά στρατιωτική χρησιμότητα.

Οι ειδικοί υπολόγισαν ότι με τον τρόπο αυτό καταστράφηκαν, χωρίς λόγο, δέκα χιλιάδες γέφυρες. Έρχεται έπειτα η καταστροφή εγκαταστάσεων, όπως σταθμών παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, εργοστασίων γκαζιού κλπ. Χωρίς αμφιβολία όλα αυτά πρέπει να αποδοθούν στην ψύχωση του φόβου που προκάλεσαν τα μέτρα που λήφθηκαν μετά την πτώση της γέφυρας του Ρεμάγκεν ανέπαφης στα χέρια των Αμερικανών.

—MICHAEL SOLTIKOV

ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ, έδωσαν στα παιδιά, την ώρα των μαθηματικών το ακόλουθο πρόβλημα:

«Αν κάποιος αγοράσθί ένα αντικείμενο 15,25 δολάρια και το πουλήσθί 12,75, κερδίζει ή χάνει από την πώληση;» Ένας μαθητής, σκέφτηκε λίγο και φώναξε:

«Κερδίζει στα σέντς αλλά χάνει στα δολάρια.»

Dublin Opinion

Η ΔΑΣΚΑΛΑ άρχισε να διηγείται στα παιδιά την ιστορία του πρόβατου και του λύκου. Όταν τελείωσε κοίταξε τα μικρά γύρω και τους είπε:

«Βλέπετε παιδιά, αν το προβάτι άκουγε τη μαμά του δεν θα το έτρωγε ο λύκος; δεν είναι έτσι;»

Ένας μικρούλης σήκωσε το χέρι του και είπε:

«Δεν θα το έτρωγε βέβαια ο λύκος, όμως θα το τρώγαμε εμείς.»

Pageant

ΜΙΑ ΤΡΟΜΑΧΤΙΚΑ ζηλιάρα σύζυγος επιθεωρεί καθημερινώς τα κοστούμια του συζύγου της. Μια τράνα πάνω στο σκάκι γίνεται αφορμή τριμερών σκηναίων. Μια μέρα δεν βοίσκε τίποτα. Βάζει ξαφνικά τα κλάματα και φωνάζει:

«Ωστε έτσι λοιπόν; τώρα ταφτίζεις και με φαλακρές!»

Coronet

ΤΑ «ΑΡΚΟΥΔΑΚΙΑ» ΤΗΣ ΒΡΑΥΡΩΝΟΣ

Τί προέκυψε ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἀνασκαφές τοῦ κ. Ἰω. Παπαδημητρίου γιὰ τὰ κοριτσάκια «ἄρκτους» τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ ἀφιερώνονταν στὴ λατρεία τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος.

Σὲ ἰδιαίτερη αἵθουσα τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ἔχουν ἐκτεθῆ ἀπὸ τὸ 1959 καὶ προκαλοῦν μεγάλη ἐντύπωση καὶ θαυμασμό μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀριστουργηματικὰ ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα, ποὺ βρῆκε τὰ τελευταῖα χρόνια στὴν Βραυρῶνα, μὲ συστηματικὲς ἀνασκαφές ποὺ συνεχίζονται ἀκόμη, ὁ Διευθυντὴς Ἀρχαιοτήτων κ. Ἰω. Παπαδημητρίου.

Στοὺς καλλιτεχνικοὺς αὐτοὺς θησαυροὺς περιλαμβάνονται καὶ δύο ὁλόσωμα ἀγάλματα καθὼς καὶ ἀρκετὰ κεφάλια ἀγαλμάτων χαριτωμένων κοριτσιῶν, ποὺ ὁ διευθυντὴς τῶν ἀνασκαφῶν ἔχει ταυτίσει μὲ τὶς λεγόμενες «ἄρκτους» ποὺ σύμφωνα μὲ πανάρχαιο ἔθιμο τῆς Ἀττικῆς ἀνελάμβαναν γιὰ ὠρισμένο διάστημα νὰ ὑπηρετήσουν σὰν μικρὲς ἱέρειες στὸν ναὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος. Μικρὰ κορίτσια - «ἄρκτους» - γιὰ τὴ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ὄχι μόνον στὴν ἑορτὴ τῆς θεᾶς, ποὺ διοργανῶνταν στὴν Βραυρῶνα, ἀλλὰ, ὅπως φαίνεται, καὶ στὸν πανηγυρισμὸ τῆς ποὺ γινόταν στὸν ναὸ τῆς Μουνυχίας Ἀρτέμιδος τοῦ Πειραιᾶ.

Κατὰ τὴν τελετὴ, οἱ «ἄρκτοι», οἱ μικρὲς αὐτὲς ἱέρειες, ἡλικίας 5 ἕως 10 χρόνων, φοροῦσαν κίτρινο («κροκωτὸ») ρούχο ποὺ εἶχε τὴν ἀπόχρωση δέρματος ἀρκούδας καὶ μὲ διάφορες χορευτικὲς κινήσεις ἐμιμοῦντο καὶ παρίσταναν τὴν ἄρκτο, τὸ ἱερὸ ζῷο τῆς θεᾶς ποὺ λάτρευαν. Ἀναφέρεται ὅτι οἱ τελετὲς αὐτὲς κατέληγαν στὸν θωμὸ τῆς

Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος, καὶ πάνω σ' αὐτὸν θυσίαζαν γίδες ἢ ἄλλα ζῶα.

Ἡ λατρεία τῆς Ἀρτέμιδος μὲ μορφὴ «ἄρκτου»

Τὸ περίεργο αὐτὸ ἔθιμο εἶναι ἀναμφισβήτητα πανάρχαιο καὶ φαίνεται ὅ-

τι προέρχεται ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἀρτεμις λατρευόταν ὡς ἀρκούδα. Ἐχει ὑποστηριχθῇ μάλιστα ὅτι ἀρχικὰ τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς αὐτῆς ἦταν «Ἀρκεμις», ποὺ θὰ σήμαινε «θεὰ τῶν ἀρκτῶν». Ἡ ἀρκούδα ἐθεωρεῖτο καὶ σύμβολο τῆς Ἀρτέμιδος στὴν Ἀρκαδίαν, ὅπου καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ὑπῆρχε θρησκευτικὴ λατρεία γιὰ τὴν «Ἀρτεμιν Καλλιστῶ». Κατὰ τὴν παράδοση ἡ Καλλιστῶ ἦταν ὁπαδὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ μητέρα τοῦ Ἀρκάδος, γενάρχου τῶν κατοίκων τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ ἀρχαία μυθολογία προσθέτει ὅτι ἡ Καλλιστῶ εἶχε μεταμορφωθῇ σὲ ἀρκούδα ἐξ αἰτίας τῆς ζηλοτυπίας τῆς Ἥρας.

Ἄν καὶ στοὺς κλασικοὺς χρόνους ἡ θρησιομορφικὴ λατρεία θεῶν ἦταν πολὺ περιορισμένη, ἀναφέρεται ὅτι ὄχι μόνον ἡ Ἀρτεμις σχετιζόταν μὲ λατρεία ζώων ἀλλὰ καὶ ἄλλοι θεοί. Ἀπὸ μαρτυρίες παλαιῶν κειμένων εἶναι γνωστὲς σὲ διάφορα μέρη τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος λατρεῖες τοῦ Ἀπόλλωνος ὡς λύκου, τοῦ Διὸς καὶ τῶν Διοσκούρων ὡς φιδῶν, τοῦ Διονύσου ὡς ταύρου καὶ ἄλλων θεῶν μὲ μορφὴ ἄλλων ζώων.

Πάντως ἡ σχέση τῆς Ἀρτέμιδος μὲ τὴν προϊστορικὴ λατρεία τῆς ἄρκτου φαίνεται ἀναμφισβήτητη καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι εὐνοούμενη διαμονὴ τῆς θεᾶς ἦταν ἡ Ἀρκαδία, τὸ ὄνομα τῆς ὁποίας θυμίζει τὶς ἀρκούδες ποὺ θὰ ζοῦσαν στὰ βουνά της.

Πῶς ἐξηγοῦσαν τὴν «ἀρκτεία» τῆς Βραυρωνίας

Ἡ Βραυρωνία Ἀρτεμις σχετίζεται μὲ τὴν ἀρκούδα καὶ ἀπὸ τὴν παράδοση ποὺ ἀναφέρει ὅτι ἡ θυσία τῆς κόρης τοῦ Ἀγαμέμνονος Ἰφιγένειας δὲν ἔγινε στὴν Αὐλῖδα τῆς Βοιωτίας ἀλλὰ στὴν Βραυρῶνα, καὶ ὅτι τὴν τελευταία στιγμὴ τὸ ἀνθρώπινο θῶμα ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴ θεὰ ὄχι μὲ ἐλάφι, ἀλλὰ μὲ ἀρκουδάκι. Ἦταν λοιπὸν δι-

Κεφάλια «Ἀρκτῶν» ἀπὸ τὸ ἱερὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος

«Βραυρωνία», ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ σχολιαστὴς τοῦ κειμένου τῆς «Λυσιστράτης» τοῦ Ἀριστοφάνους.

Ὁ ἴδιος σχολιαστὴς ἀναφέρει καὶ ἄλλην ἀρχαία ἐξήγηση γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ ἐθίμου τῶν «ἄρκτων» τῆς Βραυρωνίας, ἡ θητεία τῶν ὁπίων στὸ ἱερὸ τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος λεγόταν «ἀρκτεία». Ἡ παράδοση ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ἄλλη αὐτὴ ἐξήγηση ἀνέφερε ὅτι κάποτε παραδόθηκε στὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος μιὰ ἀρκούδα ποὺ ἐξημερώθηκε καὶ ἐξοικειώθηκε μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴν ἐπλησίαζαν. Μία μέρα ὁμως κάποια κόρη θέλησε νὰ παίξει μὲ τὸ ἱερὸ ζῷον καὶ αὐτὸ τῆς γράψουσε τὸ πρόσωπό της ὅποτε ὁ ἀδελφός της τὸ σκότωσε μὴ ὑπολογίζοντας τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀσέβειας τοῦ. Ἡ Ἀρτεμις ἐξεδήλωσε τότε τὴν ὀργὴν της μὲ ἐπιδημία ποὺ σταμάτησε μόνον ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι συμμορφώθηκαν μὲ τὴν ἐντολὴ τῆς νὰ καθιερώσουν τὴν μίμηση τῆς ἀρκούδας ἀπὸ παρθένας ποὺ θ' ἀνελάμβαναν θητεία γιὰ ὠρισμένο διάστημα στὸ ἱερὸ τῆς Βραυρωνίας.

Σύμφωνα μὲ τὶς σχετικὲς παραδόσεις κάθε κόρη τῶν Ἀθηνῶν ἦταν ὑποχρεωμένη γιὰ νὰ παντρευθῇ νὰ ἔχῃ «ἀρκτεία» στὴν Βραυρωνία Ἀρτεμὶ καὶ νὰ ἔχῃ προσφέρει θυσία ὡς «ἄρκτος» στὴ θεὰ. Ὑπάρχει ὁμως καὶ ἄλλη μαρτυρία ἀπὸ τὴν ὁποία προκύπτει ὅτι μόνον οἱ εὐγενεῖς οἰκογένειες τῶν Ἀθηνῶν εἶχαν δικαίωμα νὰ ἀφιερῶσαν τὶς κόρες τῶν στὴν Ἀρτεμὶ, γιὰ ὠρισμένο διάστημα

μὰ ὡς ἱέρειες της. Τὴν πληροφορία αὐτὴ ἡ «ἀρκτεία» ἀποτελοῦσε τιμὴ γιὰ τὴν κόρη ποὺ κατάγονταν ἀπὸ εὐγενεὶ καὶ ὅτι οἱ «ἄρκτοι» ἦταν ἐπίλοιποι ἀπὸ παρθένας ἐπιβεβαιώνουν καὶ οἱ εὐγενεῖς φυσιολογικὲς τῶν ἀγαλμάτων «ἄρκτων» ποὺ βρῆκε ὁ κ. Παπαδημητρίου στὴν Βραυρῶνα τὸ 1958

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

(Ἀπόσπασμα)

Θλιμμένη καρδιά! Ὁ βοσκὸς μὲ τὰ μάλλινα φουὰ μὲς τὸ ξύλινο κέρατο. Μὲς τὴ βραγιά, ὁ δρυκολάπτης καρφώνει τὸ φέρετρο τῆς ἀγάπης του καὶ ὁ βάρχακος προσεύχεται στὶς βουβὲς καλαμιές. Ὁ θλιμμένη καρδιά!

Ἀρρωστη, τρυφερὴ ἀγριοροδιὰ σιμὰ στὸ λόφο τάχα θὰ σὲ ξαναδῶ κάποια μέρα; Ἡ ξερεὲς πὼς τὸ λουλούδι ὅπου πάνω του γελοῦσεν ἡ ὁροσιά ἦταν ἡ παιδικὴ μου καρδιά, βαρεῖ ἀπὸ δάκρυα; Καλὴ μου, μὲ πληγῶσαν κι ἄλλα ἀγκάθια ἀπὸ τὰ δικὰ σου.

Κ' ἐστὶν φρόνιμη πηγὴ, μὲ τὴ ματιὰ τὴν ἡσυχὴ καὶ ὥραία ὅπου στοὺς βουερούς τοὺς κάφονες κρύβονταν τ' ἀπομεινάρια τῆς σκιᾶς καὶ τῆς σιγῆς πάνω στὸν κόσμο, τώρα κυλᾷ στὸ πρόσωπό μου νερὸ ὄχι καθαρίο!

Τὸ βράδυ ἀπ' τὸ μυρωδάτο παιδικὸ κρεβάτι μου βλέπω τὸ τρελλοστολισμένο φθινοπωρινὸ φεγγάρι. Κρυφοκοιτᾷ μὲς ἀπὸ τὸ πικρὸ τὸ κλῆμα. Νύχτα μ' ἀρώματα, τὰ στυλὰ τῆς Μελαγχολίας γανγίζον μὲς τ' ὄνειρο!

Ὅλα τοῦτα, ὅλα τοῦτα, ὅταν δὲν εἶχε ἀκόμη γεννηθῇ ἡ ἀγάπη ποὺ τώρα δὲν ὑπάρχει.

Μοναξιά, μητέρα μου, ξαναπὲς τὴ ζωὴ μου! Νὰ ὁ τοίχος δίχως Στανωμένο καὶ τὸ τραπέζι καὶ τὸ βιβλίο κλειστό! Ἄν τὸ ἀδύνατο ποὺ πρόσμενες τόσον καιρὸ

χτυποῦσε τὸ παράθυρο, σὰν τὸν κοκκινολαῖμη μὲ τὴν παγωμένη καρδιά, ποῖός θὰ σηκώνονταν ἐδῶ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ; Κάλεσμα κνηγοῦ ποὺ νυχτώθηκε σὲ τέλματα χλωμά, ἡ ὕστατη κτανγὴ τῆς νεότητος σβήνει καὶ πεθαίνει. Τὸ πέσιμο ἐνὸς μονάχα φύλλου γερμίζει τρόπο τὴν ἄφωνη καρδιά τοῦ δάσους.

Ποῖα εἶς; ἐστὶν καρδιά θλιμμένη; Μιὰ κάμαρα νωθὴ ὅπου ὁ ἄσπρος, μὲ τοὺς ἀγκῶνες πάνω στὸ κλειστὸ βιβλίο ἀκούει νὰ σημαίνει ἡ γοιὰ χουστὸμυγα τῶν παιδικῶν του χρόνων; ἢ ἕνας καθρέφτης ποὺ θυμάται; Ἡ κάποιος τάφος ξυπνημένος ἀπ' τοὺς κλέφτες;

Εὐτυχισμένοι μακρυνοὶ, φεγμένοι ἀπὸ τὸ στεναγμὸ τῆς ἐσπέρας σύννεφα χουστὰ, ὁρατὰ καράβια φορτωμένα μάννα γιὰ τοὺς ἀγγέλους! Εἶναι ἀλήθεια πὼς ὅλα, ὅλα σας πάψατε νὰ μ' ἀγαπᾶτε Πὼς ποτὲ δὲ θὰ σᾶς ξαναδῶ μὲς ἀπ' τὸ κρύσταλλο

τῶν παιδικῶν μου χρόνων; Πὼς τὰ χρώματα, οἱ φωνὲς σας, ἡ ἀγάπη μου στάθηκαν λιγώτερο καὶ ἀπὸ τὴν ἀστραπὴ τῆς σφῆρας μὲς τὸν ἀνεμο, ἀπὸ τὸν ἥχο τῶν δακρύων πάνω στὸ φέρετρο; φέμα λοιπὸν τὸ φτερούγισμα τῆς καρδιάς μου, ἀκουσμένο σ' ὄνειρο;

Μόνος μποῦσε στοὺς ἀφανοὺς παγετῶνες τῶν γερατειῶν! Μόνος μὲ τὴν ἡχὴ ἐνὸς ὀνόματος! Κι ὁ φόβος τῆς μέρας καὶ ὁ φόβος τῆς νύχτας σὰν ἀδελφάδες φιλωμένες μὲς τὴ συμφορὰ ὁρθῆς πάνω στὸ γεφύρι τοῦ ὕπνου, γνέφουν ἢ μιὰ στὴν ἄλλη.

Κι ὡς ἄλλοτε ἔπεσε στὰ βᾶθη σκοτεινῆς λήνης φτωχοῦλα πέτρα ἀπὸ τὸ χέρι ὁμορφου, σκληροῦ παιδιοῦ, ἐστὶν στὰ πύθ θλιμμένα τῆς καρδιάς μου, εἶν' ἀπιθωμένη μὲς τὸν ὕπνο τοῦ λειμῶνα τῶν ἀναμνήσεων ἢ βαρεῖ ἀγάπη.

Μιτσο. Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΣ

ιερού της Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος. Ἐ-
νας σχολιαστής τοῦ Λουκιανοῦ γράφει
σχετικά: «εἰς Βραυρῶνα τῆς Ἀττικῆς
ἦρπασαν παρθένους ἀρκευομένας τῇ
θεῷ ἐν Βραυρωνίοις». Κατὰ τὴν παρά-
δοση οἱ Πελασγοὶ ἔσφαζαν κατόπιν τὰ
παιδιά ποὺ ἀπέκτησαν ἀπὸ Ἀθηναῖες
γυναῖκες καὶ ὁ φόνος αὐτὸς ἔδωσε ἀρ-
γότερα πρόφασιν τοῦς Ἀθηναίους νὰ
κυριεύσουν τὴ Λήμνον καὶ νὰ ἀρπάξουν
τὰ κτήματα τῶν Λημνίων.

Ἡ περιοχή λοιπὸν τοῦ ἱεροῦ τῆς
Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος ἦταν ἐρημική
στὰ χρόνια ποὺ ἀναφέρεται ἡ παράδο-
ση τῆς ἀρπαγῆς τῶν «ἀρκευομένων»
παρθένων τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοὺς Πε-
λασγοὺς τῆς Λήμνου.

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἀπέχει περίπου 37
χιλιόμετρα καὶ βρίσκεται στὴν ἀνατο-
λική παραλία τῆς Ἀττικῆς κοντὰ στὸ
Μαρκόπουλο καὶ στὸ Πόρτο Ράφτη.
Καὶ σήμερα ἐπίσης εἶναι ἀκατοίκητη
ἀλλὰ πολὺ εὐφορὴ περιοχή, στὴν ὁ-
ποία καλλιεργοῦνται κηπουρικά καὶ ὑ-
πάρχουν ἀρκετὲς συκιὲς καὶ ἀμπέλια.

Ἡ προϊστορικὴ πόλη τῆς Βραυρωνίας

Ὅπως ἀπέδειξαν οἱ ἀνασκαφὲς τοῦ
κ. Παπαδημητρίου, ἡ περιοχή αὐτὴ εἶ-
χε κάποτε ἐπάνω στὸ λόφο ποὺ βρί-
σκεται νοτίως τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμι-
δος μιὰ σημαντικὴ πόλη μετ' ἀκρόπολη.
Ἡ προϊστορικὴ αὕτη Βραυρῶν εἶχε ἰ-
δρυθῇ κατὰ τὴ Νεολιθικὴ ἐποχὴ, ἡκμα-
σε κατὰ τὴν περίοδο 2000 - 1600 π.Χ.
καὶ ἐγκαταλείφθηκε εἰρηνικὰ στὰ τέλη
τοῦ 14ου π.Χ. αἰῶνος. Ὁ κ. Παπαδη-
μητρίου ἔχει συμπεράνει ὅτι ἡ παρα-
θαλάσσια αὕτη πόλη ἐγκαταλείφθηκε
ὅταν ὁ Θησεὺς ἔνωσε τὶς πόλεις τῆς
Ἀττικῆς καὶ ὑποχρεώθηκαν οἱ ἄρχον-
τές τους νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴν Ἀ-
κρόπολη τῶν Ἀθηνῶν. Κατὰ τὶς δια-
πιστώσεις τοῦ διευθυντοῦ τῶν ἀνασκα-
φῶν οἱ ὑπόλοιποι κάτοικοι τῆς προϊ-
στορικῆς Βραυρωνίας μετῴκησαν τότε
περίπου τρία χιλιόμετρα πρὶν δυτικά,
στὴ θέση ποὺ λέγεται σήμερα «Κῆποι»,
ὅπου καὶ τώρα σώζονται ἴχνη τοῦ δή-
μου Φιλαϊδῶν τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς.
Ἀπὸ τὸν δῆμο Φιλαϊδῶν κατὰγονταν
μεταξὺ ἄλλων ὁ Πεισίστρατος καί, ὁ
νικητὴς τῶν Περσῶν κατὰ τὴ μάχη τοῦ
Μαραθῶνος, Μιλτιάδης.

Μετά τὴν ἐγκατάλειψη τῆς παραθα-
λάσσιας Βραυρωνίας, περὶ τὰ τέλη τοῦ
14ου π.Χ. αἰῶνος, ἡ λατρεία τῆς Βραυ-
ρωνίας Ἀρτέμιδος στὸ πανάρχαιο ἱε-
ρό τῆς ἐξακολούθησε στὴν ἐρημωμένη
περιοχὴ καὶ τὸ ἱερό τῆς προσήλκυσε
προσκυνητὲς καὶ προσκυνητὲς ὅπως
γίνεται σήμερα μετὰ τὰ ἀπομακρυσμένα
μοναστήρια.

Ἡ λατρεία τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμι- δος στὴν Ἀκρόπολη Ἀθηνῶν

Ὅσο μεγάλη ἦταν γιὰ τοὺς Ἀθη-
ναίους ἡ σημασία τοῦ ἱεροῦ τῆς Βραυ-

ρωνίας, ἀποδεικνύει καὶ τὸ γεγονός ὅτι
σὰν παρεκκλήσι ἢ σὰν «μετόχι» τοῦ
εἰδωλολατρικοῦ αὐτοῦ «μοναστηρίου»
τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς Ἀττικῆς
εἶχε ἰδρυθῇ ἐπάνω στὴν Ἀκρόπολη τῶν
Ἀθηνῶν, νοτίως τῶν Προπυλαίων τῆς
καὶ ἀνατολικῆς τοῦ ἀναστηλωμένου μι-
κροῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης Ἰερὸ τῆς
«Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος». Στὸ ἱερό αὐ-
τό, ποὺ εἶχε καὶ ὠραῖο ἄγαλμα τῆς
Ἀρτέμιδος καμωμένο ἀπὸ τὸν περίφημο
γλύπτη Πραξιτέλη, ἐλάτρευαν τὴν Βραυ-
ρωνία Ἀρτεμῆ οἱ Ἀθηναῖες καὶ οἱ Ἀ-
θηναῖοι ὅταν δὲν ἦταν εὐκολο ἔνεκα
τοῦ καιροῦ ἢ τῶν περιστάσεων νὰ κά-
νουν τὴ διαδρομὴ τῶν 37 χιλιομέτρων
ὡς τὴν παραθαλάσσια Βραυρῶνα καὶ
νὰ προσκυνήσουν τὴ θεὰ ἐκεῖ ὅπου κα-
τὰ τὴν παράδοση ἡ Ἰφιγένεια εἶχε το-

Πόσο ὑπέροχη θὰ ἦταν ἡ ὄπερα
χωρὶς τραγουδιστές...

ΡΟΣΣΙΝΙ

ποθετῆσαι τὸ ξόανο τῆς Ἀρτέμιδος ποὺ
εἶχε φέρεται ἀπὸ τὴ χώρα τῶν Ταύρων
τοῦ Εὐξείνου Πόντου μαζί μετ' ὁ δὲ ἀδελ-
φὸς τῆς Ὁρέστης.

Ἀπὸ τὸ ἱερό τῆς Βραυρωνίας Ἀρ-
τέμιδος τῆς Ἀκρόπολης τῶν Ἀθηνῶν
πρέπει νὰ φαντασθοῦμε ὅτι ξεκινούσε
ἡ πομπὴ τῶν νέων «ἄρκτων» καὶ τῶν
ἄλλων προσκυνητῶν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ
καταλῆξιν στὴν ἀνατολικὴ παραλία τῆς
Ἀττικῆς γιὰ τὸν ἑορτασμό τῶν «Βραυ-
ρωνίων». Ἡ ἐορτὴ αὕτη φαίνεται ὅτι
ὠργανωνόταν μετὰ μεγαλύτερη λαμπρό-
τητα ἀπὸ τότε ποὺ πῆρε τὴν ἐξουσίαν
ὁ Πεισίστρατος, ποὺ καταγόταν ἀπὸ
τὴν περιοχή τῆς Βραυρωνίας καὶ ἤθε-
λε νὰ τιμῇ περισσότερο τὴν ἰδιαιτέρη
πατρίδα του. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐορ-
τῆς αὐτῆς τῆς Βραυρωνίας, περιελάμ-
βανε καὶ μουσικὴν ἀπαγγελίαν τῶν ρα-
ψωδιῶν τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου. Ὁ
Ἡσυχίος σημειώνει σχετικῶς ὅτι κα-
τὰ τὰ Βραυρωνία «τὴν Ἰλιάδα ἦδον ρα-
ψωδοὶ ἐν Βραυρωνί τῆς Ἀττικῆς». Με-
γαλοπρεπέστηρη θυσία προσφερόταν
στὰ Βραυρωνία κάθε πέντε χρόνια μετ' ἑ-
φροντίδα ἰδιαιτέρων ἀρχόντων, τῶν «ιε-
ροποιῶν», ποὺ φρόντιζαν καὶ γιὰ ἄλλες
πλούσιες θυσίες κατὰ τὶς ἐορτὲς τῆς
Δήλου, τῶν Ἡρακλείων καὶ τῶν Ἐλευ-
σινίων.

Ἡ κατοικία καὶ ὁ τάφος τῆς Ἰφι- γένειας στὴ Βραυρῶνα

Ἰδιαιτέρη ὑπόληψη εἶχε τὸ ἱερό τῆς
Ἀρτέμιδος στὴ Βραυρῶνα καὶ ἐπειδὴ
σ' αὐτὸ ἔδειχναν τὸν τάφο τῆς Ἰφιγέ-
νειας ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Εὐριπί-
δης στὴν τραγωδία του «Ἰφιγένεια ἐν
Ταύροις» (στίχος 1464) καὶ ὁ Εὐφο-
ρίων ποὺ ἀναφέρει «ἄγχιαλον Βραυρῶνα
κενήριον Ἰφιγενείας». Τὸ «κενήριον» (κε-
νοτάφιον) αὐτὸ τῆς Ἰφιγενείας κατάρ-
ρωσε νὰ ἀποκαλύψῃ ὁ κ. Παπαδημητρίου
νοτιοανατολικῶς τοῦ ναοῦ τῆς Βραυ-

ρωνίας Ἀρτέμιδος, μέσα σὲ χώρὸ ποὺ
ἦταν ἄλλοτε, ὡς τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα,
σπηλιά. Ὅταν κατέρρευσε ἡ ὄροφ τῆς
σπηλιάς χτίσθηκε, δυτικὰ τῆς, μικρὸ
ιερό. Κατὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ διευθυντοῦ
τῶν ἀνασκαφῶν, στὴ σπηλιά ποὺ κα-
τέρρευσε πιστευόταν κατὰ τοὺς ἱστο-
ρικοὺς χρόνους ὅτι ὑπῆρχε ἡ κατοικία
καὶ ὁ τάφος τῆς Ἰφίγειας τοῦ ναοῦ Ἰφι-
γένειας. Στὴν «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις»
ὁ Εὐριπίδης ἀναφέρει, σύμφωνα μετ' αὐτὴν
παράδοση τῶν Ἀθηναίων, ὅτι μετὰ τὴν
ἐπιστροφή τοῦ Ὁρέστη καὶ τὴν
γένεϊας ἀπὸ τὴν Ταυρικὴ χειρὸν, ἡ
κόρη τοῦ Ἀγαμέμνονα ἐγκαταστά-
θηκε ὡς κλειδοῦχος τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρ-
τέμιδος στὴ Βραυρῶνα ὅπου καὶ πέ-
θανε. Ἀπὸ τὴν ἴδια τραγωδία προκύπτει
ὅτι στὸν τάφο τῆς Ἰφιγενείας προσφέ-
ρονταν τὰ ἐνδύματα τῶν γυναικῶν ποὺ
πέθαιναν κατὰ τὸν τοκετὸ (στίχοι 1446-
1467). Κατὰ τὶς ἀνασκαφὲς μέσα στὴ
σπηλιά ποὺ ἐθεωρεῖτο κάποτε κατοικία
καὶ τάφος τῆς Ἰφιγενείας, δρέθηκαν
μετὰ τὴν ἀνατίναξη τῶν δράχων τῆς
ποὺ εἶχαν καταρρεύσει ἀπὸ τὸν 5ον
π.Χ. αἰῶνα, μικρὰ διαμερίσματα χτι-
σμένα χωρὶς τέχνη ἀπὸ μικρὲς πέτρες
καὶ πηλό. Βρέθηκαν ἐπίσης μέσα στὴν
περίεργη αὕτη σπηλιά κομμάτια ὡ-
ραίων ἀγγείων τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος,
χάλκινοι καθρέφτες καὶ ἄλλα πολυτίμα
ἀντικείμενα, ποὺ εἶναι φανερό ὅτι ἦταν
ἀφιερῶματα τῶν γυναικῶν τῆς ἀρχαιό-
τητος στὴν Ἀρτεμῆ καὶ στὴν Ἰφιγέ-
νεια. Τὸ ἱερό ποὺ ἀποκαλύφθηκε δυτι-
κὰ τῆς σπηλιάς χτίσθηκε ὕστερα ἀπὸ
τὴν κατάρρευση τῶν δράχων τῆς κατὰ
τὸν 5ο π.Χ. αἰῶνα, ὡς ἡρώων - κενό-
ταφίου τῆς Ἰφιγενείας.

Ὅταν δὲν ἦταν ὁμαλὲς περιστάσεις
τὰ πολυτίμα ἀφιερῶματα τοῦ ἱεροῦ τῆς
Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος μετεφέρονταν
γιὰ ἐξασφάλιση στὸ ἱερό ποὺ ὑπῆρχε
γιὰ τὴν ἴδια θεὰ ἐπάνω στὴν Ἀκρόπο-
λη τῶν Ἀθηνῶν, νοτίως τῶν προπυλαί-
ων τῆς. Ἡ καταγραφή τῶν ἀφιερῶμα-
των γινόταν εἰς διπλοῦν ἐπάνω σὲ δυὸ
μαρμάρινες πλάκες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἡ
μιὰ φυλάσσονταν στὴ Βραυρῶνα καὶ ἡ
ἄλλη ἐτοποθετεῖτο στὸ Βραυρωνίον ἱε-
ρό τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀνάλογα ἔθιμα γιὰ μικρὰ κορίτσια

Γιὰ τὴν συμμετοχὴ τῶν παρθένων
«ἄρκτων» τῆς Ἀττικῆς στὶς θρησκευ-
τικὲς τελετὲς, διαφωτιστικὰ εἶναι καὶ
ὠρισμένα σχόλια ποὺ ἔχουν γραφῆ γιὰ
ἕνα ἀπὸ τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου
(B66). Σύμφωνα μετὰ τὸ κείμενο στὰ
σχολίων αὐτῶν ἐλάμβαναν μέρος στὰ
«Μυστήρια» πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος
καὶ οἱ παρθένοι ποὺ ἦταν σὲ ὥρα γά-
μου, γιὰ νὰ μὴ ὀργισθῇ ἡ θεὰ τῆς παρ-
θενίας ὅταν σὲ λίγο ὀργισθῇ ἡ θεὰ τῆς γά-
μης ἀγνότητά τους. Καὶ σὲ μιὰ κομω-
δία τοῦ Μενάνδρου οἱ ἔγκυες - προφα-
νῶς κατὰ τὶς ἐνοχλήσεις τῆς ἐγκυμο-
σύνης - ἐπικαλοῦνται τὴν Ἀρτεμῆ καὶ
ζητοῦν συγγνώμην ἀπὸ τὴν θεὰ, γιατί

εἶχαν χάσει τὴν παρθενική τους ἀγνό-
τητα.

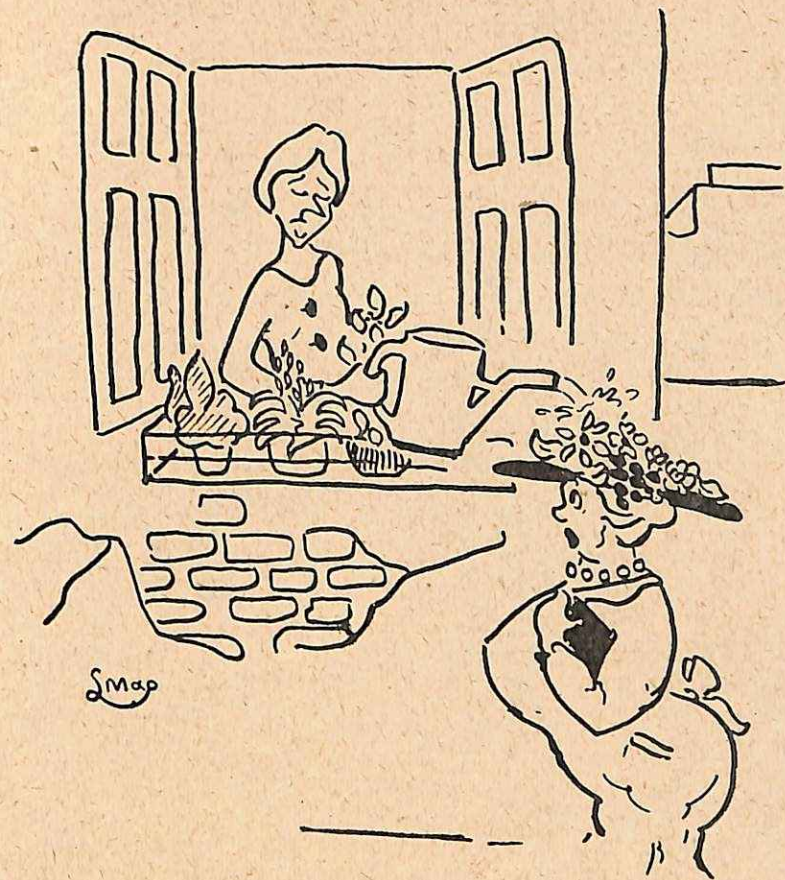
Ἀπὸ ὠρισμένους στίχους τῆς «Λυσι-
στράτης» τοῦ Ἀριστοφάνους (640 -
645) προκύπτει ὅτι ἡ τιμητικὴ διάκρι-
ση τῶν κοριτσιῶν ποὺ ἀνελάμβαναν νὰ
γίνουν προσωρινῶς «ἄρκοι» τῆς Ἀρ-
τέμιδος στὴ Βραυρῶνα ἦταν ἀνάλογη
μετὰ ἐκείνην ποὺ θὰ εἶχαν ἂν γίνονταν
«ἄρρηφόροι», «ἀλετριδές» καὶ «κανη-
φόροι». Ὁ Ἀριστοφάνης παρουσιάζει
τὶς Ἀθηναῖες γυναῖκες τοῦ «χοροῦ» τῆς
κωμῆς «Λυσιστράτη» νὰ καυχῶνται
ποὺ ἀνατράφηκαν σὲ πολυτέλεια καὶ σὲ
λαμπρότητα καὶ νὰ δικαιολογοῦν τὸν
ἰσχυρισμὸ τους αὐτὸν λέγοντας ὅτι εἶ-
χαν τὴν τιμὴ ὅταν ἦταν μικρὲς νὰ πό-
ρουν ὅλες τὶς τιμητικὲς διακρίσεις ποὺ
μπορούσαν νὰ ἔχουν οἱ παρθένοι τῆς
Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, δηλαδὴ νὰ γί-
νουν ὅταν ἦταν ἑπτὰ χρόνων «ἄρρηφό-
ροι», κατόπιν «ἀλετριδές» καὶ ἔπειτα
«ἄρκοι» καὶ «κανηφόροι». Σὲ σχόλια
ἀρχαίων κειμένων ἀναφέρεται ὅτι αἱ
«ἄρρηφόροι» ἦσαν τέσσερα κορίτσια
ἡλικίας 7 - 11 χρόνων, τὰ ὁποῖα ἐπὶ
ἕνα χρόνον ἀνελάμβαναν νὰ ὑπηρετήσουν
τὴ θεὰ Ἀθηνᾶ στὸ Ἐρεχθεῖο τῆς Ἀκρο-
πόλεως. Τὸ ὄνομά τους «ἄρρηφόροι»
σημαίνει, κατὰ μιὰ ἐρμηνεία, τὰ κορί-
τσια ποὺ σὲ ὠρισμένη τελετὴ μετέφε-
ραν μέσα σὲ κουτιά μερικὰ ἱερὰ ἀντι-
κείμενα, ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀνα-
κοινωθοῦν.

Οἱ «ἀλετριδές» (κορίτσια ποὺ ἀλέ-
θουν) ἦσαν εὐγενεῖς παρθένοι, ποὺ ἀνε-
λάμβαναν νὰ ἀλέσουν τοὺς «ἱεροὺς μύ-
λους» τὸ σιτάρι ποὺ χρειαζόταν γιὰ τὶς
πίττες τῶν δημοσίων θυσιῶν. Γιὰ τὶς
«κανηφόρους» (γυναῖκες ποὺ σηκώνουν
καλάθια) ἀναφέρεται ὅτι βαστοῦσαν
κατὰ τὶς τελετὲς καλάθια ποὺ περιεί-
χαν προσφορὲς γιὰ τὸ θεὸ ἢ τὴ θεὰ.

Ἡ ἡλικία τῶν «ἄρκτων» τῆς Βραυρωνίας

Γιὰ τὴν ἡλικία τῶν «ἄρκτων» τῆς
Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος εἶχε προκύψει
ἄλλοτε μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἐπιστημό-
νων ἀμφισβήτηση ποὺ λύθηκε μετὰ τὴν
ἀνεύρεση ἀγαλμάτων «ἄρκτων» στὴν
Βραυρῶνα ἀπὸ τὸν κ. Παπαδημητρίου
κατὰ τὸ 1958 καὶ τὸ 1959. Τόσο οἱ
δυὸ κορμοὶ ὅσο καὶ τὰ κεφάλια τῶν
ἐνρημάτων αὐτῶν δικαιώνουν ἀπολύτως
τὴν πληροφορία ὅτι οἱ «ἄρκοι» ἦταν
ἡλικίας μεταξὺ 5 καὶ 10 χρόνων καὶ
ἀνατρέπον τὴν ὑπόθεση ὅτι οἱ «ἄρ-
κοι» ἀνατρέπονται παρθένοι ἦταν μεγαλύτε-
ρες.

Τὰ δύο ὁλόσωμα ἀγάλματα «ἄρ-
κτων» ποὺ εἶναι ἐκτεθειμένα τώρα μα-
ζί μετὰ τὰ ἄλλα κυριώτερα εὐρήματα
τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Βραυρωνίας σὲ ἰδι-
ωτὴν ἀθήουσα στὸ Ἐθνικὸ Ἀρχαιολο-
γικὸ Μουσεῖο, παριστάνουν παιδοῦλες
μετὰ ἐντελὲς ἀσχημάτιστα στήθη καὶ ἔ-
χουν ὅπως καὶ τὰ ὑπόλοιπα μαρμά-
ρινα κεφάλια «ἄρκτων» τῆς Βραυρῶ-

(Τοῦ Σταύρου Μαρνέρη)

νος - πρόσωπα μετὰ τόσο παιδικὴ ἔκφρα-
ση, ὥστε δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ πα-
ραδεξθοῦμε ὅτι οἱ καλλιτέχνες τους εἶ-
χαν γιὰ μοντέλα κορίτσια μεγαλύτερα
τῶν 10 χρόνων.

Τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ ὁλόσωμα δύο
ἀγάλματα «ἄρκτων» τῆς Βραυρωνίας ἔ-
χει ὕψος περίπου 1,25 μ. καὶ παριστά-
νει κόρη μετὰ «ποδὴρ χιτῶνα» ποὺ κρα-
τᾷ ἕνα περιστέρι καὶ ἔχει τὶς πλεξού-
δες τῶν μαλλιών τυλιγμένες στὸ κεφάλι
σὰν στεφάνι. Ἀπὸ τὸ ὠραιότατο αὐτὸ
ἄγαλμα τῶν χρόνων τῆς μεγαλύτερης
ἀκμῆς τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς τέχνης
λείπει μόνον τὸ ἄκρο τοῦ δεξιοῦ χε-
ριοῦ κάτω ἀπὸ τὸν ἀγκῶνα. Τὰ χαρα-
κτηριστικὰ τῆς μικρούλας, ἡ ὁποία
κοιτάζει τὸ περιστέρι, ἔχουν ἀποδοθῇ
μετὰ μεγάλη λεπτότητα. Τὸ ροῦχο τῆς
φαίνεται πὺς εἶναι ἐξαιρετικῆς ποιό-
τητος καὶ σχηματίζει πυκνὲς πτυχῆς
ποὺ προσδίδουν μεγάλη κομψότητα καὶ
αὐστηρὸ ρυθμὸ στὶς ὠραῖες ἀναλογίες
τοῦ κορμοῦ τῆς.

Τὸ δεύτερο ὁλόσωμο ἄγαλμα «ἄρ-
κτων» τῆς Βραυρωνίας εἶναι ἐντελὲς ἀ-
κέραιο, ἔχει ὕψος περίπου 0,75 μ. καὶ
παριστάνει κόρη ποὺ κρατεῖ ἕνα λαγὸ
ἢ κουνέλι. Ἡ μεγάλη ἀφέλεια καὶ τὸ
ἀθώοτατο χαμόγελο χαρακτηρίζουν ἐν-
τονα τὴν παιδικὴ ἔκφρασή της, ποὺ
βρίσκεται ἴσως γιὰ μᾶς σὲ κάποιαν
ἀντίθεση μετὰ τὸν «ποδὴρ χιτῶνα» καὶ
τὸ ἱμάτιό της.

Κατὰ τὶς ἀνασκαφὲς ἔχουν βρεθῇ
καὶ ἄλλα ἀγάλματα «ἄρκτων» ποὺ δὲν

ἐκτίθενται ἀκόμη γιὰ τὸ κοινὸ στὸ Ἐ-
θνικὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν.

Ἡ διαμονὴ τῶν «ἄρκτων» στὴ Βραυρῶνα

Τὰ ἀγάλματα τῶν «ἄρκτων» δρέθη-
καν στὴν περιοχή μιᾶς μεγάλης Στοᾶς,
ποὺ ὑπῆρχε βορείως τοῦ ναοῦ τῆς Βραυ-
ρωνίας Ἀρτέμιδος καὶ κατέρρευσε ὁ-
πως φαίνεται, τὸν 4ο π.Χ. αἰῶνα, ἐξ
αἰτίας πλημμύρας τοῦ ποταμοῦ Ἐρα-
σίνου. Κατὰ τὸν διευθυντὴ τῶν ἀνασκα-
φῶν, ἡ θέση ποὺ δρέθηκαν τὰ ἀγάλματα
τῶν «ἄρκτων» καὶ τὰ διάφορα ἀρχιτε-
κτονικὰ εὐρήματα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ
Στοὰ αὕτη τοῦ ἱεροῦ τῆς Βραυρωνίας
Ἀρτέμιδος εἶχε δωμάτια, ποὺ χρησί-
μευαν γιὰ τὴν διαμονὴ τῶν μικρῶν παρ-
θενῶν ὅταν ὑπηρετοῦσαν ὡς «ἄρκοι»
στὴ Βραυρῶνα. Ὁ κ. Παπαδημητρίου
δὲν ἀποκλείει καὶ τὴν ἀποψη ὅτι ἡ
Στοὰ αὕτη ἦταν ὁ «Παρθενὼν» (κατοι-
κία παρθένων), ποὺ ἀναφέρεται σὲ ἐ-
πιγραφὰς μετὰ καταλόγους ἀφιερῶμάτων.
Ἡ Στοὰ τῶν «ἄρκτων» τῆς Βραυρωνίας
εἶχε κεντρικὸ τμήμα μῆκους περίπου
55 μέτρων καὶ δύο σκέλη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα
τὸ δυτικὸ ἦταν περίπου 38 μέτρα, καὶ
τὸ βόρειο μεγαλύτερο. Ὁ διευθυντὴς
τῶν ἀνασκαφῶν διεπίστωσε ὅτι εἶχε
κτισθῇ περὶ τὸ 421 π.Χ., ὅταν εἶχε
σταματήσει προσωρινῶς ὁ Πελοποννη-
σιακὸς πόλεμος μετὰ τὴν Νικίειο εἰρήνη.

—ΜΙΛΤΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Η ΟΣΙΑ ΠΕΛΑΓΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΚΝΟΝ

ΟΙ «ΔΙΑΚΟΠΕΣ» είναι η ιστορία δύο οικογενειών. Η μιά δοσμένη στη λατρεία της ομορφιάς και κλεισμένη στον δικό της κύκλο της άγριας λύπης και του μεγάλου έρωτα. Για την άλλη κύκλος και ζωή είναι οι πολλοί, οι ανώνυμοι, που μοχθούν και αδικούνται. Κοινό γνώρισμα και των δυο, πάνω από το συγγενικό αίμα που ρέει στις φλέβες τους, είναι η αδιάκοπη προσπάθεια ενάντια στην προδοσία και την λησμονιά.

«Η Όσια Πελαγία και το Τέκνον» είναι από την ιστορία της πρώτης οικογένειας. Ο Εὐθύμιος είναι ο γιός που πληρώνει αθελά τον την κακοτυχία της οικογένειας. Η μητέρα του αποδίνει σ' αυτόν τη γρουσουζιά που την κατατρέπει με τα παιδιά της και ενώ τον λατρεύει, τον στερεί από την αγάπη της πιστεύοντας πως με τη θυσία αυτή εξιλεώνει τη μοίρα. Ο Εὐθύμιος που λατρεύει κι αυτός τη μητέρα του πληγώνεται βαθειά από την εγκατάλειψη και η ζωή του δεν είναι παρά μιά σειρά από πράξεις αντίθετες από την επιθυμία και τη φύση του, μόνο και μόνο για να πεισματούνη τη μητέρα του και να αυτοτιμωρηθεί. Κι αυτό το πείσμα και η διαμάχη με τη μητέρα του που τόσο του κοστίζει, συνδυασμένη με τον οίκτο του των κανόνων να διαλέξει την Πελαγία για μοντέλο της Όσιας.

ΕΖΗΣΑΝ έτσι ένα μήνα. Τριάντα μέρες και τριάντα νύχτες για τη γιαγιά που δεν κοιμόταν.

Και ξαφνικά σ' ένα νάχε αποκάμει να τους παιδεύει και νάχεν αποκοιμηθεί τριάντα μέρες και τριάντα νύχτες, ξύπνησεν η μοίρα τους. Ξανάρχισε η παλιά αντιζηλία.

Μόνο που τώρα ο Εὐθύμιος απόφευγε, ο Εὐθύμιος αντίλεγε, ο Εὐθύμιος σ' αθέλε να τιμωρήσει τη γιαγιά για την παλιά της εγκατάλειψη.

Τόν είχε φέρει στην Αθήνα για να τον δει ο πατέρας, να τον δουν και κείνες.

Κι ένα απόγευμα που κάθονταν στο μπαλκόνι τους — για το χατήρι του Εὐθύμιου η γιαγιά είχε ένα είδος σιωπής ανάκωχης με τη μητέρα, πήγαινε στο σπίτι τους, της μιλούσε όταν δεν μπορούσε να το αποφύγει — ο πατέρας, η γιαγιά με τη μικρή στην αγκαλιά της και τη μεγάλη όρθη στο πλάι της κι ο Εὐθύμιος, όλοι τους μαζεμένοι στην έξω μεριά του μπαλκονιού, κι η μητέρα σε μιά μικρή καρέκλα κοντά στη μπαλκονόπορτα, ή μισή μέσα στην κάμαρα σαν αποξενωμένη, ένα πουλάκι ήρθε κι έγραφε κύκλους χαμηλά πάνω από τα κεφάλια τους σ' αθέλε να τους αναγνωρίσει.

— Πώς βρέθηκε εδώ μιά θαλασσίτσα; είπε η γιαγιά.

— Μιά θαλασσίτσα; Έκανε η μικρή. — Ναι, πουλί μου, αποκρίθηκε η γιαγιά. Αυτές ζούν πλάι στη θάλασσα. Σ' αντέχουν. Και σ' αν δλες φύγουν, μιά απομένει. Κάθεται στο άλμπουργο μιά μέρα ή μιά νύχτα. Ξεκουράζεται. Άκούει τους λογισμούς του καπετάνιου. Κι ύστερα φεύγει να τους φέρει χαιρετίσματα στη μάνα, στην καλή του. Έτσι κάνει κύκλους, τη ζητάει και σ' αν τη βρεί, τη βρίσκει λένε πάντα ασφαλτα...

Τό πουλί, σ' αθέλε βρεί εκείνη που

ζητούσε, έπεσε στην ποδιά της μητέρας και φώλιασε αποκαμωμένο.

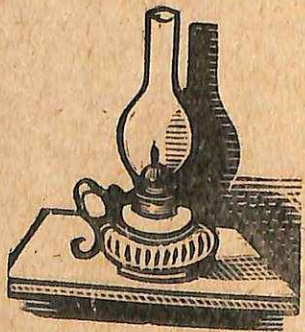
Κείνη πρόβαλε το ξανθό κεφάλι απ' τη σκιά της κάμαρας στο φως το απογεματικό και στύλωσε τα καστανά της μάτια σ' όλους τους γεμάτα άπορία.

Κι ο Εὐθύμιος έτσι σ' αθέλε τη μάλωνα που δε μπορούσε να καταλάβει ένα πράγμα τόσο απλό: «Mais de la part de Georges» της είπε (ή φράγκικη ρίζα της γιαγιάς και τα τόσα χρόνια στη Λεγεώνα έφεραν τα Γαλλικά αὐθόρμητα στα χείλη του ὠρες-ὠρες).

Και κανείς δε μίλησε. Σ' αν ο θείος Γιώργης να ταξίδευεν ακόμη.

Μόνο η γιαγιά, που δεν είχε πεί λέξη στον Εὐθύμιο για τα στερνά του θείου Γιώργη και δεν τον είχε αφήσει ποτέ μόνο με τη μητέρα, έρριξε στη μητέρα μιά ματιά φαρμακερή.

Μά κείνη σ' αν ν' αν μην τούς έδλεπε, σ' αν ν' αν μη διάκρινε κανένα. Σ' τα μάτια της

τα θαμπωμένα από τα δάκρυα που δεν έτρεχαν λάμπαν τα χαιρετίσματα.

Από κείνο το απόγευμα ο Εὐθύμιος έβρισκε πάντα μιά αφορμή να πηγαίνει να τις βλέπει. Κάθε μέρα. Έστω και λίγα λεπτά. Άλλες φορές ὠρες δ-

λόκληρες. Ύστερα πήγαινε και τ' αθέλε της γιαγιάς που δεν τολμούσε να του δείξει πόσο την πλήγωνε.

— «Μιλώντας με τη Μαρία λαχτάρισα ξανά τα χρώματα και τα πινέλα μου», είπε ένα βράδυ της γιαγιάς.

Κι αμέσως το πρωί η γιαγιά πήγε και του παράγγειλε ὅ,τι καλύτερο σ' αν πιδό μεγάλο έμπορο σ' αν είδη ζωγραφικής. Νοίκιασε ένα μεγάλο δωμάτιο στο τελευταίο πάτωμα του ξενοδοχείου π' αντίκρυζε το Λυκαβηττό, γεμάτο φως, έστησε καθαλέτο, ἄπλωσε μουσαμάδες, μπογιές, τραπέζια ὀλοκαίνουργια, ένα μεγάλο ντιβάνι στρωμένο με κόκκινο βελούδο και το βραδάκι τον ανέδασε να του κάνει έκπληξη.

Χάρηκεν ο Εὐθύμιος και τη φίλησε. Βγήκε για λίγο και γύρισε ακόμη πιδό χαρούμενος. Τράβηξε ἴσια πάνω για το στούντιο, παρατήρησε με κρυφό καμάρι η γιαγιά.

Σ' αν πλησίασε η ὠρα του φαγητού ανέθηκε και κείνη να τον ρωτήσει μ' αν ήθελε να του φέρουν το φαί του εκεί.

Τόν βρήκε που φόρτωνε τον Άναστάς και ένα γκροὺμ με τα τελευταία σύνορα.

— «Μουδωσεν η Μαρία το σαλόνι της. Θα κάνει σαλόνι το δωμάτιο των παιδιών και οι μικρές θα φέρουν τα παιχνίδια και τα βιβλία τους σε μιά γωνιά του δικού μου. Είναι ἥσυχες κι έχουν το ἴσιο κι ἀπαιχνιδιστο κύτταγμα της Μαρίας».

Σιγά-σιγά μόνο για τον ὕπνο γούριζε στο ξενοδοχείο.

Μερικές βραδιές τις έπαιρνε αυτές δυο ὕστερα από το φαί κι ανέβαιναν στην ταράτσα του σπιτιού τους. Μιά ταρατσα ἀτέλειωτη, χωρίς κάγκελλα.

Ξαπλώνονταν πάνω σε κάτι μαλακές τριεστίνικες κουβέρτες.

Φώλιαζαν στο δεξί του πλευρού η μικρή, στο ἀριστερό η μεγάλη, τα κεφάλια κάτω από τις ἀμασχάλες του, με τα χέρια του να τις προστατεύουν.

Απ' το σπίτι κι απ' τη γειτονιά έφταναν που και που σπασμένες κουβέντες που έντυπωνονταν βαθιά μέσα τους σαν λέξεις μιάς γλώσσας παράξενης και αγαπημένης:

«Εὐφρόνια — λαλίαν — άνεσέ», ποτισμένες τη βανιλλάτη δροσιά της καλοκαιρινής νύχτας.

Λίγο πριν ἡσυχάσουν ὀλα, έρχόταν ένα κύμα μουσικής από κάπου μακριά, απ' το Ζάππειο κι ακόμη μακρύτερα, και ξεπλενε φλοισβίζοντας και ἑμφάνιζε κάτι παλιά ἀρνητικά ὅπου κρατούσε η μνήμη τους, στερεώνοντας τις θαμπές επιθυμίες.

Ακολουθούσε μιά μεγάλη σιωπή. Κι έπειτα ἄρχιζε ο Εὐθύμιος να τους μιλάει

για τ' ἄστρα. Τάξεραν ένα-ένα με τα ὀνόματα και τα γνωρίσματά τους.

Τα μάτια έκλειναν γλυκά. Και μέσα στις καρδιές τους ὡσαν ὅ, ἄλικες κοσμηματοθήκες, ἔλαμπεν ὁ Ὁρίαν λευκοκύανος και ρούσιζεν ὁ Ἀλταίρ.

Λίγο πριν από την αὐγή ἑνωσαν το ξεμάκραιμα της νύχτας σ' αν ἀπουσία προσώπου ἀγαπημένου μ' ένα ρίγος.

Τις τύλιγε ο Εὐθύμιος σ' τις κουβέρτες, έπαιρνε τη μικρή στην αγκαλιά του κι από τη σιδερένια σκάλα, που έτσι σ' αν κρεμόταν στην προαυγινή ὀμίχλη με τη γέψη του γλυκάνισου, κατέβαιναν στο κοιμισμένο σπίτι.

Όταν ξανάνοιγαν τα μάτια τους ήταν ἄργα. Από τις δυο μεγάλες μπαλκονόπορτες εἰσέλαυνε το φως το καλοκαιρινό εὐωδισμένο θάλασσα.

Αντίκρυ τους ποζάριζεν η Πελαγία. Σ' ένα μεγάλο δωμάτιο του ὕπγειου, χωρίς πάτωμα, ἔμενε η Πελαγία με τη μάνα της, την ἀδελφή της και την κόρη της.

Με σκοινιά απ' ὅπου κρέμονταν κάτι ὑπερνέδες από τριμμένο κίτρινο βελούδο τόχαν χωρίσει σ' τα τέσσερα.

Σ' τη μέση το σαλόνι μ' ένα μεγάλο στρογγυλό τραπέζι και μιά ζαρντινιέρα με μεταξωτά λουλούδια και τσαμπιά από γυάλινα σταφύλια.

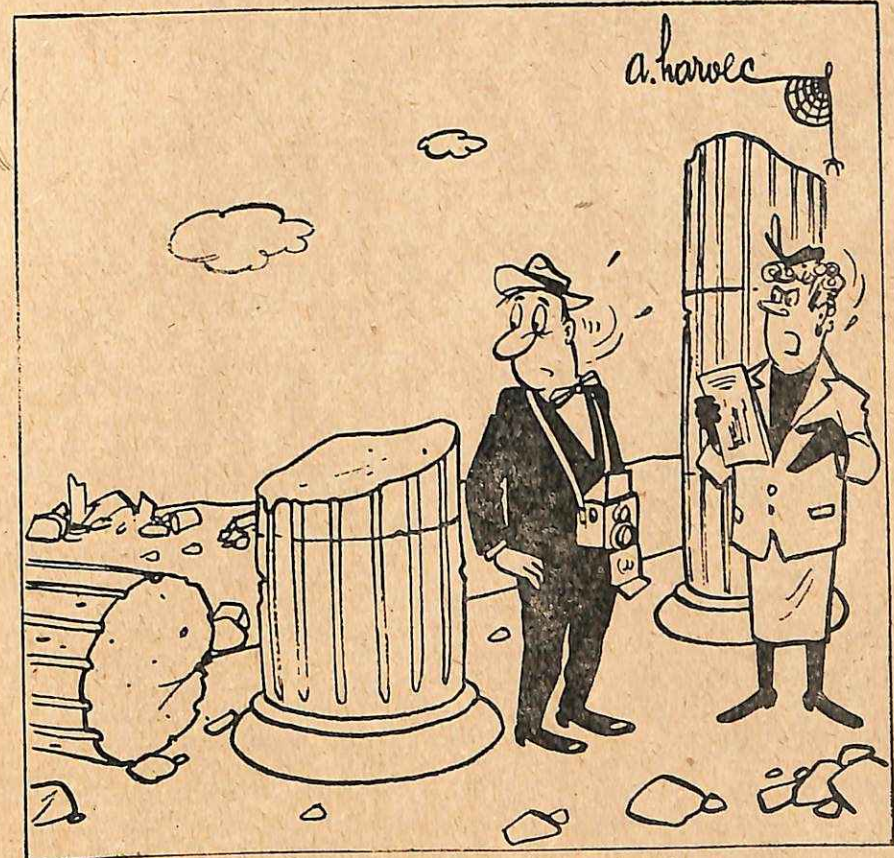
Αριστερά η κάμαρα της Πελαγίας. Δεξιά η κάμαρα της ἀδελφής πουταν θεοσεβούμενη, μαθήτρια τού Πάτερ Μάρκου που φραγκόφερνε ὅπως τόν κατηγορούσαν στη γειτονιά, γιατί ἔβαζε τις μαθήτριές του και στόλιζαν με ἄνη και πέπλο την Ἁγία Αἰκατερίνη στη γιορτή της.

Και στο βάθος, χωρίς διόλου φως, σαν λαοῦμι, η κουζίνα που ξημεροβραδύζονταν η μάνα της Πελαγίας, με τη φουφού τοιμάζοντας το φαγητό, ζεσταίνοντας νερό, πλένοντας, μπουγαδιάζοντας δικά τους και ξένα, κάτι ἔργνηντων της γειτονιάς για να τα βγάσουν πέρα.

Ήταν βέβαια η Πελαγία καπελλού μ' αν μόνο καμμιὰ ἐπιδιόρθωση της ἑμπιστευόνταν οι κυρίες της γειτονιάς.

Κι η Ντίνα η ἀδερφή της, η θεούσα, δούλευε σε μεγάλο μοδιστράδικο και έπαιρνε μεροκάματο καλό, μ' αν πολύ λίγα ἔδινε στο σπίτι γιατί μόνο ὕπνο ἔκανε εκεί, το μεσημέρι ἔτρωγε πράγματα πρόχειρα στο μαγαζί και το βράδυ με τις κοπέλλες του Πάτερ Μάρκου και μ' αυτές περνούσε τις σκόλες της στο κοινό ταμείο τους ἔδινε ὅ,τι της περισσεύε.

Βοηθούσε κι ο Καπετάν Καουτσούκ. Ἀργά το Σαββατόβραδο και Τρίτη η Πέμπτη το ἀπομεσήμερο, ψηλός, μαυρεμένος με γκριζά ρεμπουμπλικά κατεβαστή και μαύρη γκαμπαρτίνα κι ἑσ' αν σκουρόγκριζο κοστούμι γλυστρούσε στο ὕπγειο σ' αν γάτος με τα καστόρινα παπούτσια του, με σόλες από χοντρό κρέπ. Ήταν απ' τα πρώτα τέτοια παπούτσια που έβλεπε η γειτονιά και τα παι-

«Έδω σ' αν είπα να μ' αν ἀκουμπήσης!»

διά τόν είχαν βγάλει αμέσως Καπετάν Καουτσούκ. Εἶχε πάντα ένα μικρό δέμα με φαγώσιμα, κρέας και λιχουδιές, μ' αν περισσότερα τάτρωγε την ἴδια ὠρα ὁ ἴδιος γιατί ήταν γουλόζος. Τσιμπούσε κι η Πελαγία κάτι. Ὅ,τι ἔμενε τῶτρωγαν τις ἄλλες μέρες προσφαγίζοντας το με χόρτα, με πατάτες και με ὀσπρία.

Με πολλά τεχνάσματα, τάχα πως θα πήγαινε στο γιοτρώ κι ἄλλα τέτοια, τούπαιρνε κι η Πελαγία κάθε τόσο ένα μικρό ποσό και πλήρωναν το νοίκι κι ἀγόραζε και κείνη κανένα φτηνό φουστάνι.

Αὐτὸς της είχε φέρει και το μεγάλο μπρούντζινο κρεβάτι πουχε στην κάμαρά της σ' αν πήρε καινούργιο ξύλινο κρεβάτι απ' τα μοντέρνα και ἔκανε ντουλάπες χωνευτές στο σπίτι πουχτισε στο ὄνομα της γυναίκας του. Γιατί ήταν παντρεμένος ο Καπετάν Καουτσούκ με μιά γυναίκα μεγαλύτερή του, που την ἀγαπούσε με στοργή και δε θα τη λυπόυσε με κανένα τρόπο.

Ήταν μιά ἑξυπνη γυναίκα, μιά καλλιτέχνης, τραγουδίστρια ἐδῶ και στην Εἰρώπη. — «Εἶναι δοσμένη στην τέχνη της, εἶναι η γυναίκα του», ἔξηγουσε η κόρη της Πελαγίας σ' τα παιδιά της γειτονιάς καθώς τούς τα διηγίονταν. Κι ἀπαντώντας στην ἄφωνη ἐρώτηση που διάβαζε σ' τα πρόσωπά τους: — «Με τη μάμα εἶναι ἄλλο πράγμα. Την ἀγαπάει, εἶναι τρελὸς γι' αὐτήν», ἔλεγε η κόρη της, η Ἀθηνά, «μ' αν ν' αν μ' αν μάθει τίποτα η γυναί-

κα του. Ἄν πάει σ' αὐτιά της τίποτα, δε θα με ξαναδεί, το λέει και της το ξαναλέει. Και μ' αν φορά που η μάμα παραπονιόταν για κάτι και εἶπε: — Μ' αν η γυναίκα σου... Να μην το ξαναβάλεις το ὄνομά της στο στόμα σου της εἶπε κι ἔφυγε θυμωμένος κι ἔκανε μιά βδομάδα ὀλόκληρη νάρθει».

Μιά Πέμπτη ἀπόγευμα, η μικρή πουταν μόνη στο σπίτι με τόν θείο Εὐθύμιο και τόν είχε φαγωθεί να την ἀφήσει να πάει να παίξει και κείνος μόνο σ' αν δρόσιζε την ἄφησε, γύρισε σε λίγο πίσω στη γωνιά της ἀποκαρδιωμένη.

— «Η Ἀθηνά» — ήταν η κόρη της Πελαγίας η ἀγαπημένη της μικρής — «κλαίει και δε θέλει να παίξουμε».

— «Ἦρθε βλέπεις πάλι ὁ Καπετάν Καουτσούκ κι ἔκανε της μητέρας της καυγά. Μ' αν καυγά να δούν τα μάτια σου», ἔλεγε η μικρή ἐπαναλαμβάνοντας τα λόγια της Ἀθηνάς. «Την γκρίνιαξε, την ἔβρισε, την πέταξε πάνω στο κρεβάτι κι ἔφυγε βλαστημώντας. Ἐχει, λέει, τη γυναίκα του ἄρρωστη. Ἀρρωστη ἀπὸ το λαιμό της και την Κυριακή πρέπει να τραγουδήσει. Κι η κυρία Πελαγία κλαίει τώρα δυο ὠρες πεσμένη πάνω στο κρεβάτι της. Κι η Ἀθηνά κλαίει και κείνη κρυφά στην ἄλλη τους την κάμαρα. Κλαίει και παρακαλεί την Παναγία να γ' ανει ὡς το Σάββατο η γυναίκα του, να μπορεί να τραγουδήσει και να φανεί ὁ Καπετάν Καουτσούκ το Σαββατόβραδο».

HARGREAVES

(Copyright «Punch»—«Εκλογής»)

—«Μα και τί φταίει η Πελαγία;» φώναξε ώργισμένος ο θεός Εύθύμιος.

—«Κάθε φορά που θα πιαστεί με τη γυναίκα του, κάθε που κάτι θα στραβώσει στη δουλειά του, σ' αυτήν ξεσπάει».

—«Κι αυτή τί κάνει, η Πελαγία;»

—«Τί να κάνει;» είπε η μικρή παίρνοντας απερίσκεπτα την τραγουδιστή προφορά της 'Αθηνάς καθώς ξανάλεγε τα λόγια που ποιος ξέρει πόσες φορές από κείνην είχε ακούσει. «Τί να κάνει; Πνίγει τα δάκρυά της — τα κλάματα τὸν κάνουν έξω φρενών — και τὸν παρακαλάει νὰ μὴ φωνάζει μὴν τοὺς ἀκούσει ἡ γειτονιά. Δὲν τὶς καλοθλέπουν. Κι ἡ σπιτονοικοκυρὰ εὐκαιρία ζητάει γιὰ νὰ τὶς βγάλει καὶ νὰ δώσει τὸ ὑπόγειο σ' ἓνα Σμυρνιὸ ποὺ τῆς πληρώνει ἀκριβὰ γιὰ νὰ τὸ κάνει μαγαζί».

Καὶ τὴν ἴδιαν ὥρα κατέβηκεν ὁ θεός

ὁς Εὐθύμιος μετὰ τὴ μικρὴ καὶ παρακάλεσε τὴν Πελαγία νὰ τὸν βοηθήσει στὴ δουλειά του ποζάροντας γι' αὐτὸν κάθε πρωί. Κι ἔτσι σὰ νὰ ντρεπόταν πρόσθεσε σιγὰ πὼς γιὰ νὰ μὴν ἔχει τὴν ἐντύπωση πὼς τὴν κλέβει, γιὰτὶ θὰ παραμελοῦσε τὰ καπέλλα καὶ τὴν πελατεία της, νὰ τὸν ἀφῆνε νὰ τῆς δίνει κάτι, κι εἶπε ἓνα ποσὸ ποὺ οὔτε στὸν ὕπνο της δὲν τὴν ὄνειρευτεῖ ἡ Πελαγία.

Μὲ τὰ πασοῦμια της τὰ ρόζ, μετὰ τὶς γεμάτες κι εὐτορνες κυήμες της μισοσκαπασμένες ἀπ' τὴ λουλακία της ρόμπα, μετὰ μακριὰ πλατιά μανίκια ποῦδεναν στοὺς καρπούς καὶ τὸ βαθὺ ἀνοιγμα τοῦ λαιμοῦ ποὺ ἔφτανε ὡς τὸ σκίσιμο τοῦ στήθους· μετὰ μαῦρα της ὅλο δαχτυλίδια μαλλιά σ' ἓναν πλατὺ κότσο κρατημένο μετὰ χτένα μετὰ ψεύτικα ρουμπίνια, καθισμένη σ' ἓνα σκαμνὶ μ' ἓνα πελώριο μαξιλάρι ἀπὸ σατὲν σὲ χρῶμα σπάνιου ἀμέθυστου μ' ἀνταύγειες πορφύρες καὶ χρυσὲς φούντες στὶς τέσσερες ἄκρες του. Στιγμὴ, ὅλο καμπύλες καὶ χυμούς καὶ ἔτσι σὰ νὰ ἀπόπνευε ἰδρώτα κι ἄρωμα βαρὺ ὑλάγκ - ὑλάγκ.

Μὲ τὴν 'Αθηνά στὰ πόδια της πάνω σ' ἓνα μικρότερο μαξιλάρι λουλακί, μ' ἓνα φουστάνι στὸ χρῶμα τοῦ μαξιλαριοῦ τῆς μητέρας της, ποὺ ἔδειχνε ὡς ψηλὰ τ' ἀδύνατά της πόδια, καὶ τὰ μαῦρα της φουντωτὰ μαλλιά.

Μὲ τὰ χέρια τους, τὰ παχουλὰ ἄσπρα χέρια μετὰ τὰ γυαλιστερὰ ρόδινα νύχια τῆς Πελαγίας καὶ τὰ μαυριδερά τῆς 'Αθηνάς χερᾶκια, σταυρωμένα πάνω στὰ γόνατά τους ἔτσι ἀνέλπιδα κι ὑποταγμένα.

Καὶ μετὰ τὰ μάτια τους τὰ μαῦρα, τὰ πελώρια, τὰ βαθιὰ τῆς Πελαγίας μ' ὅλη τὴ δίψα τῆς ζωῆς τὴν ποτισμένη ἀλόη, τὴν ἐγκατάλειψη τοῦ πρώτου, τὴ ντροπιασμένη τῆς κοιλιάς, τὴν πικρὴ μητρότητα, μετὰ τὰ παροδικὰ σκιρτήματα τῆς σάρκας ἀπ' τοὺς προστάτες τῆς ἀνάγκης, μετὰ τὶς κυρίες ποὺ ξεραγύρωναν τὴ συγκρατάσῃ τους σ' ἐπιδιορθώσεις γιὰ ἓνα ξεροκόμματο, καὶ τὰ μικρὰ ζωηρὰ ματάκια τῆς 'Αθηνάς, τὰ πρόωρα πονηρεμένα καὶ πὶο πολὺ μ' αὐτὴ τὴν ἐγκαρτέρηση, ποῦταν ἡ μεγαλύτερή τους ὁμοιότητα, τὸ ξεχωριστό τους γνῶρισμα εὐγένειας, ὅπως σ' ἄλλες οἰκογένειες παλιὲς τὰ λιγνὰ σφυρά, μ' αὐτὴ τὴν ἐγκαρτέρηση, τὴν ἀδιαμαρτύρητη ἐγκαρτέρηση στὴ φειδωλὴ τους μοῖρα, τὶς ζωγράφισεν ὅλο τὸ καλοκαίρι ὁ θεός Εὐθύμιος.

Καὶ σὰν τέλειωσε, ἔγραψε ἐκεῖ ποὺ ἔμπαινε τὸ φῶς κι ἀπλώνονταν χρυσὸ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, μετὰ γράμματα μαδιά:

«Ἡ 'Οσία Πελαγία καὶ τὸ τέκνον».

Καὶ κάλεσε τὴ γιαγιά ποὺ ὅλο τὸν καιρὸ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τῆς κάνει μιὰ εἰκόνα γιὰ τὴ χάρι της τὴν 'Οσία Πελαγία, ποῦχε μιὰ φτωχικὴ ἐκκλησία ἔξω ἀπ' τὴν πολιτεία της σὲ μιὰν ἄκρη θαλασσόδαρτη.

Ἡ γιαγιά δάγκωσε τὰ χεῖλη της σὰν

εἶδε ζωγραφισμένη τὴ φαραόνα, ὅπως ἔλεγε τὴν Πελαγία. Μὰ θὲς γιὰ χατῆρ τοῦ Εὐθýmιου, θὲς γιὰτὶ ἀντίκρυσε τὰ μάτια της, μόνο «τὴν ἄμοιρη» εἶπε. Καὶ δὲν ἤξερες ἂν ἦταν γιὰ τὴν Πελαγία καὶ τὴ μοῖρα της ἡ τὴν 'Οσία ποὺ τῆς ἐμελλε νὰ πάρει τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φαραόνας.

ΣΕ ΛΙΓΕΣ μέρες, ἀφοῦ μάταια παρακάλεσε τὸν Εὐθύμιο νὰ τὴ συνιδεῖ, πήρε τὴν εἰκόνα καὶ πῆγε στὴν πολιτεία τους νὰ τὴν ἀναθέσει στὴν 'Οσία καὶ νὰ ἐπικαλεστεῖ τὴ χάρι της γιὰ τὸ ζωγράφο. Γυρίζοντας δὲν τὴν περιμένε στὸν Πειραιᾶ ὁ Εὐθύμιος, μ' ὅλο ποὺ τοῦχε ἔγκαιρα τηλεγραφῆσει.

Τὸ τηλεγράφημα μαζί μετὰ τὸ γράμμα καὶ τὸ πρῶτο τηλεγράφημα ποὺ τοῦχε στείλει πὼς ἔφτασε καλά, τάδρα κλειστὰ ἀκόμη στὸ ξενοδοχεῖο.

«Ὁ Εὐθύμιος εἶχε νὰ φανεῖ ἀπὸ τὴ μέρα ποῦφυγεν αὐτῇ, τῆς εἶπαν.

Χωρὶς ν' ἀλλάξει πῆγε σπῖτι τους. Τὸν βρῆκε μετὰ τὰ καστανὰ του γένεια πολλῶν μερῶν, μετὰ τὰ μαλλιά του ἀκούρευτα, τὰ μάτια του κοκκινισμένα ἀπὸ τὴν αὐπνία ποῦζαζε τὶς τελευταῖες πινελιὲς σ' ἓνα μεγάλο πινάκα.

Στὴ μέση τοῦ στρογγυλοῦ δωματίου μ' ὅλες τὶς γρίλλες μισόκλειστες, ποὺ ἀντὶς νὰ δίνουν δροσιὰ δημιουργοῦσαν μιὰν ἀτμόσφαιρα θαμπή, ὅλο λαχτάρα γιὰ τὴν καλοκαιρινὴ ἡμέρα ποῦλαμπεν ἀπέξω, καθόταν ἡ μητέρα. Σ' ἓνα μικρὸ ξύλινο θρονί μετὰ δυὸ κεφάλια παρᾶξενων πουλιῶν στὴ χαμηλὴ του ράχη ποὺ σὰ νὰ τὴν παραμόνευαν.

Φοροῦσε ἓνα μαῦρο μαλακὸ φουστάνι μακρὺ, κλειστό.

Τὰ ξανθὰ μαλλιά της χύνονταν ἐλεύθερα κυματιστὰ ὀλόγυρά της.

Ἀλαφριά σκυμμένη πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, Δεξιὰ της ἡ μεγάλῃ μ' ἓνα σκουρόκαστον φουστάνι, ὀρθή, μετὰ λυγὰ τὰ καστανὰ μαλλιά.

Ἀριστερά της, κι ἔτσι λίγο πὶο μπροστά, ἡ μικρὴ μετὰ ἓνα ἀνοιχτοκάστανο ἔνδυμα μακρὺ καὶ τὴν πυρρόχρυσή της κόμη σὲ μαλακὲς μπούκλες.

Μὲ τὸ δεξιὸ τῆς χέρι τεντωμένο μετὰ διάστικτο ζῆλο κρατοῦσε ἓνα ἀγκάθι ἀνθισμένο.

Πάλλευκο ἦταν τὸ ἄνθος τοῦ ἀγκάθιου, χνουδάτο.

Καὶ τὰ σμαραγδένια μάτια τῆς μητέρας, τ' ἀνοιχτοκάστανα μάτια τῆς μητέρας καὶ τὰ σκουρά καστανὰ μάτια τῆς μεγάλῃς ἦταν προσηλωμένα ἀπάνω του μετὰ μιὰ παράξενη ἔνταση σὰν ποῦ ἀπ' τὸν ἀνθὸν ν' ἀντίκρυζαν κάτι ἔξωσιο κι ἀποτρόπαιο μαζί.

Καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους, σὰν ὅσο τὶς ζωγράφισεν ὁ Εὐθύμιος, καίτοι σὰν νὰ τράβηξε τὸ πάτωμα, ἔχαινε ὁ γκρεμὸς. Καὶ κείνες νὰ μὴν τὸχαν νοιώσει καὶ νὰ στέκονταν κρατημένες ἀπὸ τὴν ἔνταση τῆς ἐνατένισής τους.

Ἀπὸ μιὰν ἔνταση γεμάτη κία γιὰ μιὰ λύτρωση στυγνὴ.

Καὶ σὰν οἱ κεφαλές τους μετὰ τὰ λεία

ἔβλυτα μαλλιά νὰ προσμέναν, νὰ προσφέρονταν σὲ στέψη μετὰ διάδημα πικρό... Μὲ πυρετικές κινήσεις ὁ Εὐθύμιος ἔφτιαξε λίγο τὶς φιοῦμπες ἀπ' τὰ παπουτσάκια τῆς μικρῆς, τὶς μύτες ἀπὸ τὰ παπούτσια τῆς μητέρας ποὺ πρόβαλλαν κάτω ἀπὸ τὸν μαῦρο ποδόγυρο τοῦ φουστάνιου κι ἄγγιζαν ἀλαφρὰ τὸ δάρετρο.

Ἔστερα πέταξε τὸ πινέλο καὶ στάθηκε συνεπαρμένος κοιτάζοντάς τις σὰν νὰ μὴν ἦταν αὐτὸς ὅπου τὶς ἔφτιανε μὰ σὰν μιὰ ἀποκάλυψη νὰ τοῦ τὶς ἔφερε μπροστά του.

Κι ἡ γιαγιά περίμενε περίμενε ὡς ποὺ ἀργὰ, σὰν τότε μόνον νάνιωσε πὼς κάποιος ἄλλος ἦταν στὸ δωμάτιο, γύρισε καὶ τὴν εἶδε καὶ τῆς χαμογέλασε θαμπὰ σὰν κάπου νὰ τὴν ἤξερε.

—Τόσο μ' ἀλησμόνησες; παραπονεθῆκε ἡ γιαγιά σιμώνοντάς τον.

Καὶ κείνος σὰ νὰ μὴ τὴν ἀκουσε, τὴν ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι καὶ τὴ γύρισε πρὸς τὴν εἰκόνα.

—«Les prédestinées», τῆς εἶπε σὰ νὰ τὶς τῆς παρουσιάσει.

Σφήκα φαρμακερὴ κέντρισε ἡ ζήλεια τῆς γιαγιάς στὸν τόνο τῆς φωνῆς του. Σὰν ὁ τίτλος νὰ προμηνόυσε δόξα καὶ ὀλβιότητα.

—«Ἡμέρες τώρα», ἔλεγε ἐκεῖνος, «δὲν ἄφσα κανένα ν' ἀνεβεῖ. Ἀπόψε τοὺς ἔχω πει πὼς θὰ τὸ δοῦν τελειωμένο. Κι ἡ Μαρία ἔχει πάει μετὰ τὶς μικρὲς νὰ πάρει λουλούδια καὶ γλυκά. Ἡρθες πάνω στὴν ὥρα».

Μὰ ἡ γιαγιά γύρισε ἀμέσως στὸ ξενοδοχεῖο. Δὲν τὴν κρατοῦσαν, λέει, τὰ πόδια της ἀπ' τὴν κούραση.

Ὁ Εὐθύμιος πῆγε ἀργὰ νὰ τὴν ἴδει καὶ δὲν ξανάρθε πιά στὸ σπῖτι τους. Ἐπεσε ἄρρωστος βαρὶὰ καὶ ἡ γιαγιά δὲν ἄφνε κανένα νὰ τὸν πλησιάσει.

Κι ἓνα ἀπόγευμα φάνηκε μόνῃ ἡ γιαγιά. Εἶχαν σωθεῖ κι οἱ τελευταῖες γλυκὲς μέρες τοῦ 'Οχτώβρη κι ἡ μητέρα καθόταν μπρὸς στὸ γιὰ πρώτη φορὰ ἀναμμένο τζάκι στὴν ἄλλοτινὴ κάμαρα τῶν παιδιῶν. Τὸ σαλόνι πάντα στοῦνταν πάντα μετὰ τὶς Préddestinées περίμενε τὸν θεὸ Εὐθύμιο.

—«Εἷγαν», τῆς εἶπε ἡ γιαγιά.

—«Εἷγαν καὶ παντρεύτηκε».

—«Παίρνετε πάντα τὴ σοκολάτα σας μετὰ γάλα;» ρώτησε ἡ μητέρα.

Καὶ γυρίζοντας σὲ λίγο μ' ἓνα δίσκο καθὼς ἔδινε τῆς γιαγιάς τὸ ὠραῖο φλυτζάνι ἀπ' τὸ σὰς σερβίτισιο:

—«Πὼς τὴ λένε;»

—«Εἰρατώ», ἀπάντησε ἡ γιαγιά.

—«Εἰρατώ», ξανάπε κι ἡ μητέρα πὶο

σιγὰ σὰ νὰ τὴν προσκαλοῦσε νὰ φανεῖ.

—«Εἰρατώ».

Καὶ σὰν ἐκείνη νάχε μπεῖ ἀόρατη, ἡ

γιαγιά στὸ τζάκι ἀναθρόισε.

Καὶ σὰ νάχε σταθεῖ πίσω ἀπ' τὴν πολυθρόνα τῆς γιαγιάς.

Κι ἡ μητέρα νὰ τὴν ἐνιωθε καὶ νὰ

τὴν προκαλοῦσε νὰ φανερωθεῖ.

—«Εἰρατώ», κάλεσε λίγο νευρια-

σμένα.

Σὰ νὰ πληθύναν οἱ ἴσκιοι πίσω ἀπ' τὴν πολυθρόνα τῆς γιαγιάς.

—«Εἰρατώ», καὶ σηκώθηκε ἀπότομα ἡ μητέρα καὶ γύρισε τὸ διακόπτη.

—«Τώρα εἶναι σὲ ταξίδι», εἶπε ἡ γιαγιά μ' ἓνα χαμόγελο σὰν τόσην ὥρα νάπαιζε μετὰ τὴν περιέργεια τῆς μητέρας. «Εἶναι στὴν Ταορμίννα».

Κι ἡ μητέρα ἔκλεισε τὸ φῶς.

—«Εἶμαστε καλύτερα μόνον μετὰ τὴ φωτιά. Δὲν εἶν' ἔτσι;» ρώτησε.

—«Ὅπως θὲς», ἔκανε ἡ γιαγιά μετὰ τὴ

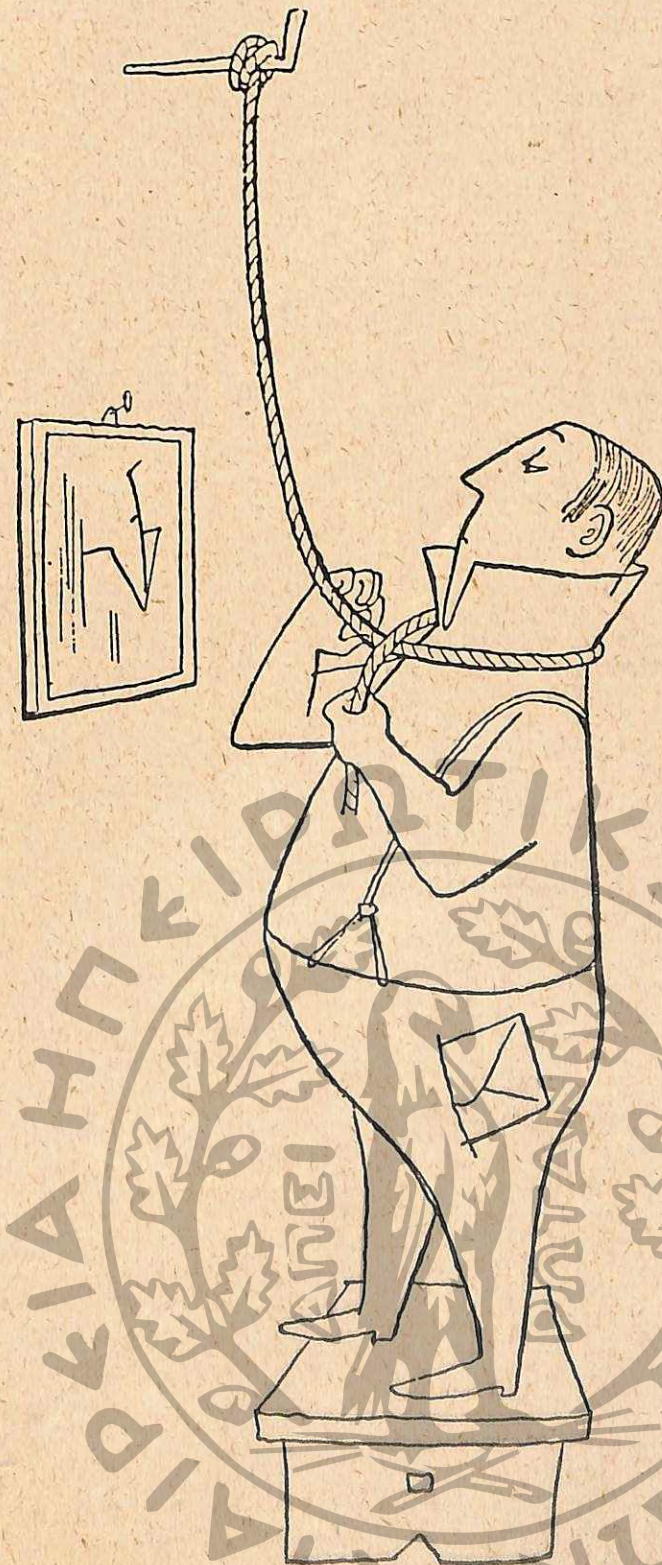
γενναϊοδωρία τοῦ παίχτη ποὺ κερδίζει.

Κι ἡ μητέρα κάθησε ἀλαφριά στὴν ἄκρη τῆς πολυθρόνας της.

—«Ταορμίννα», εἶπε ἡ μητέρα, «στὴν Ταορμίννα».

Καὶ σὰν ἡ λέξη νάφερε μαζί της τὴ μυρουδιά ἀπὸ τοὺς πορτοκαλλόκηπους τοὺς νότισμένους ἀπὸ τὴ γειτονιά τῆς θάλασσας, ἔγειρε πίσω τὸ κεφάλι της κι ἀνάσανε βαθιά.

—MONA ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

(To Hardy - Gurdy)

Ένα σημείωμα για τα 150 χρόνια
από τη γέννηση του Φρειδερίκου Σοπέν

ΘΡΗΝΟΙ ΚΑΙ ΠΟΘΟΙ ΜΙΑΣ ΖΩΗΣ

Ακουγε τη λειτουργία στη μικρή εκκλησούλα του χωριού του κρατώντας τη μητέρα του από το χέρι. Μάθε κι αν στύλωνε τα μάτια και τα αυτιά του σ' αυτά που έλεγε ο παπάς, δεν ένοιωθε να συνεπαίρνη την ψυχή του ή σκέψη του θεού. Οι φωνές των παιδιών που έψαλλαν τον γέμιζαν αγαλλίαση και μεγάλη άποια. Ποιό νάταν το μυστικό που ξέρανε αυτά τα παιδιά και αυτού του ξέφευγε, και που έκανε να γεννιούνται τέτοιοι όμορφοι ήχοι; Αυτό το μυστικό ήταν γραφτό να το θρήνολομόναχό του το αγοράκι των έφτά χρόνων, γιατί κανείς από τους κοντινούς του δε μπορούσε να του το εξηγήσει.

Ο Σοπέν ήταν στ' αλήθεια αυτοδιδάκτος. Ο πατέρας του, δάσκαλος στη Ζελάζοβα - Βόλα, κοντά στη Βαρσοβία, αρκετά φιλόμουσος, σκέφτηκε να μάθει στο γιό του πιάνο. Ήταν πολύ λεπτό παιδί και το επάγγελμά του μουσικοδιδασκάλου δε θα τον κούραζε άργότερα. Τα πρώτα μαθήματα τα πήρε από ένα Τσέχο μουσικό της περιοχής, πολύ ευσυνειδητό αλλά που δεν ήξερε πιάνο. Ο μικρός, μόλις έννεα χρόνων, με τα αυτιά δουίζοντας από τις θεωρίες του δασκάλου του, καθόταν μπροστά στο πιάνο και προσπαθούσε ώρες ολόκληρες να μαντέψει μοναχός του τα μυστικά αυτού του οργάνου. Έπρεπε όμως να μάθει και γράμματα. Με έξοδα του πρίγκιπα Αντών Ρατζβίλλ, ο μικρός Σοπέν άρχισε σπουδές σ' ένα από τα καλύτερα κολλέγια της Βαρσοβίας. Ο πρίγκιπας ήταν διανοούμενος, φιλότεχνος και συνθέτης. Τα έσοδα της οικογένειας Σοπέν ήταν πολύ περιορισμένα και η προστασία του Ρατζβίλλ κράτησε ως την ημέρα που αποφοίτησε ο νεαρός «Φρίτσελ» από το κολλέγιο. Έν τώ μεταξύ, είχε ιδρυθεί το Ώδεϊο της Βαρσοβίας και ο Σοπέν γράφτηκε άμέσως για να εξακολουθήσει εκεί τις σπουδές του. Καθηγητή του είχε εκεί τον Γιόζεφ Έλσνερ που κι αυτός όμως ήταν βιολινίστας. Οι φιλόμουσοι της Βαρσοβίας τον αποκαλούσαν ειρωνικά «κυριακάτικο μουσικό» και ακόμα ψιθύριζαν ότι είχε μάθει την σύνθεση πρακτικά. Ωστόσο ο Έλσνερ δίδασκε στον αρμονία, και κάτι ακόμα πιο σπουδαίο και ανεκτίμητο: να μην ικανοποιείται εύκολα από τον εαυτό του και να μην αφήσει κανένα να τον επηρεάσει στο δημιουργικό του έργο. Ο ταπεινός αυτός δάσκαλος, που το όνομά του μπηγέ στην αθανασία χάρη στον μαθητή του, είχε διακρίνει από τότε τη μουσική ιδιοφυΐα που έμελλε να λάμψει αργότερα. Όλα αυτά τα χρόνια έξακο-

λούθησε ο αγώνας του νεαρού Σοπέν για να κατακτήσει την τεχνική του πιάνου με τα δικά του μέσα, χωρίς καμιά καθοδήγηση. Με μόνο οδηγό τη μουσική του διαίσθηση κατάρθωσε να συλλάβει όλα τα μυστικά της τεχνικής που άλλοι μουσικοί είχαν την τύχη να διδαχθούν από φωτισμένους δασκάλους.

Την πρώτη συναυλία του ο Σοπέν την έδωσε όταν ήταν οκτώ χρόνων, στη Βαρσοβία. Μά ούτε και υπερηφανεύτηκε γι' αυτή του την επιτυχία. Πιο πολύ καμάρωνε για την κεντημένη τραχηλιά που του είχε δώσει η μητέρα του. Δεκαπέντε χρόνων αυτόσχεδίασε μπρός στον τσάρο Αλέξανδρο που του χάρισε ένα διαμαντένιο δαχτυλίδι.

Από τις τρεις αδελφές του Σοπέν, η Αίμιλία, δύο χρόνια μικρότερή του, είχε προσβληθεί από φυματίωση. Οι γοναίοι, όπως συνηθίζονταν τότε, της σύστησαν λουτροθεραπεία. Ο νεαρός Φρειδερίκος την συνόδευσε σε μια λουτρόπολη της Σιλεσίας και εκεί έπαιξε σε μια φιλανθρωπική γιορτή το πρώτο του έργο, ένα ρόντο. Σε λίγους μήνες η Αίμιλία πέθανε, δεκαεσσάρων χρόνων.

Από το 1813 η Πολωνία βρισκόταν κάτω από το ρωσικό ζυγό. Σ' ένα από τα σύντομα ταξίδια που έκανε ο Σοπέν για ν' ακούσει ξένους μουσικούς και να παίξει και ο ίδιος, ξέσπασε η πολωνική επανάσταση του Νοεμβρίου του 1830. Ο μουσικός αναγκάστηκε να παραμείνει στη Βιέννη όπου είχε δώσει μερικές συναυλίες. Και μια και δεν ήταν δυνατό να γυρίσει στο σπίτι του, πηρε την απόφαση να ξεκινήσει για το Λονδίνο. Πρώτα πέρασε από το Παρίσι για

Όσο περισσότερα λες τόσο λιγότερα θυμούνται οι άνθρωποι

NAT PENTAL

να μείνει εκεί λίγες ημέρες, γραφτό του όμως ήταν να μείνει εκεί ως την ημέρα του θανάτου του.

Σαν καλλιτέχνης ο Σοπέν έμεινε πάντα παραγνωρισμένος. Στις συναυλίες του τον θαύμαζαν για το έκφραστικό και αιθέριο παίξιμό του, ενώ οι άριστουργηματικές συνθέσεις του περνούσαν για τους πολλούς απαρατήρητες. Αυτός ήταν ο κυριώτερος λόγος που τον έκανε να περιορίσει τις εμφανίσεις του σχεδόν αποκλειστικά στα σαλόνια της αριστοκρατίας και των πλουσίων τραπεζιτών της γαλλικής πρω-

τεύουσας. Έξαίρεση έκανε μόνο για τις συναυλίες που δίνονταν για τους εξόριστους Πολωνούς και σ' αυτή την περίπτωση, όσο κ' αν ήταν άρρωστος, χαιρόταν σαν να ξανάβλεπε τα μέλη της γεννήθηκε. Οι έπικές Πολωνές ζες του, οι Μαζούρκες του, οι Σπουδές του οι γεμάτες έπαναστατική όργη και λυρική φλόγα, ξεσήκωναν τις ψυχές των ακροατών του. Ποτισμένες από τους λαϊκούς θρύλους της πολωνικής γης, οι Μπαλλάδες του ξυπνούν μέσα στις ψυχές των συμπατριωτών του τη λαχτάρα για τη βασανισμένη τους πατρίδα, ενώ τα Πρελούδια και τα Νυχτερινά του ιστορούν τις μυστικές φωνές της φύσεως και την άσιγαστη νοσταλγία της πολωνικής νύχτας.

Πιο πολύ και από τον Μίκελντρε, τον μεγάλο Πολωνό ποιητή και φίλο του, ο Σοπέν κατάρθωσε να ζωντανέψει το ποιητικό αίσθημα της πατρίδας του και της εποχής του. Κι αυτό το έκανε όπως όλοι οι αληθινά έθνικοί ποιητές, χωρίς προκαθορισμένο σχέδιο, μόνο σαν μια ζωτική ανάγκη έκφρασής. «Αθελαι και άβιαστα συγκέντρωνε σε μουσικές δεσμίδες τις περασμένες δόξες της Πολωνίας, τους τωρινούς της θρήνους, τους μελλοντικούς της πόθους. Άλλα δα αυτά τα διατύπωνε με τρόπο αυστηρά κλασικό και πρό παντός με την πιο καταπληκτική πρωτοτυπία. Ούτε την ήρωική ούτε τη συναισθηματική μουσική του μπόρεσε κανείς μουσικός να μιμηθεί».

Σαν άνθρωπος, ο Σοπέν θυμίζει τη διπλή αυτή φύση της μουσικής του. Άβρός, γλυκύτατος, τρυφερός όταν ήταν στις καλές του, βίαιος και σκληρός όταν τον κυριεύει η αγανάκτηση. «Ο Σοπέν θυμωμένος είναι τρομερός», λέει η Γεωργία Σάνδη που έμελλε να ζήσει μαζί του έννεα σχεδόν χρόνια. Πιο καλά θα το ήξεραν αυτό οι μαθητές του που πολλές φορές τον είδαν να σπάει τα μολύβια καθώς διώρθωνε τα μουσικά τους θέματα. Άλλες φορές πάλι τους έβγαζε έξω, φωνάζοντάς τους πως δεν ήθελε να τους ξαναδεί μπροστά του!

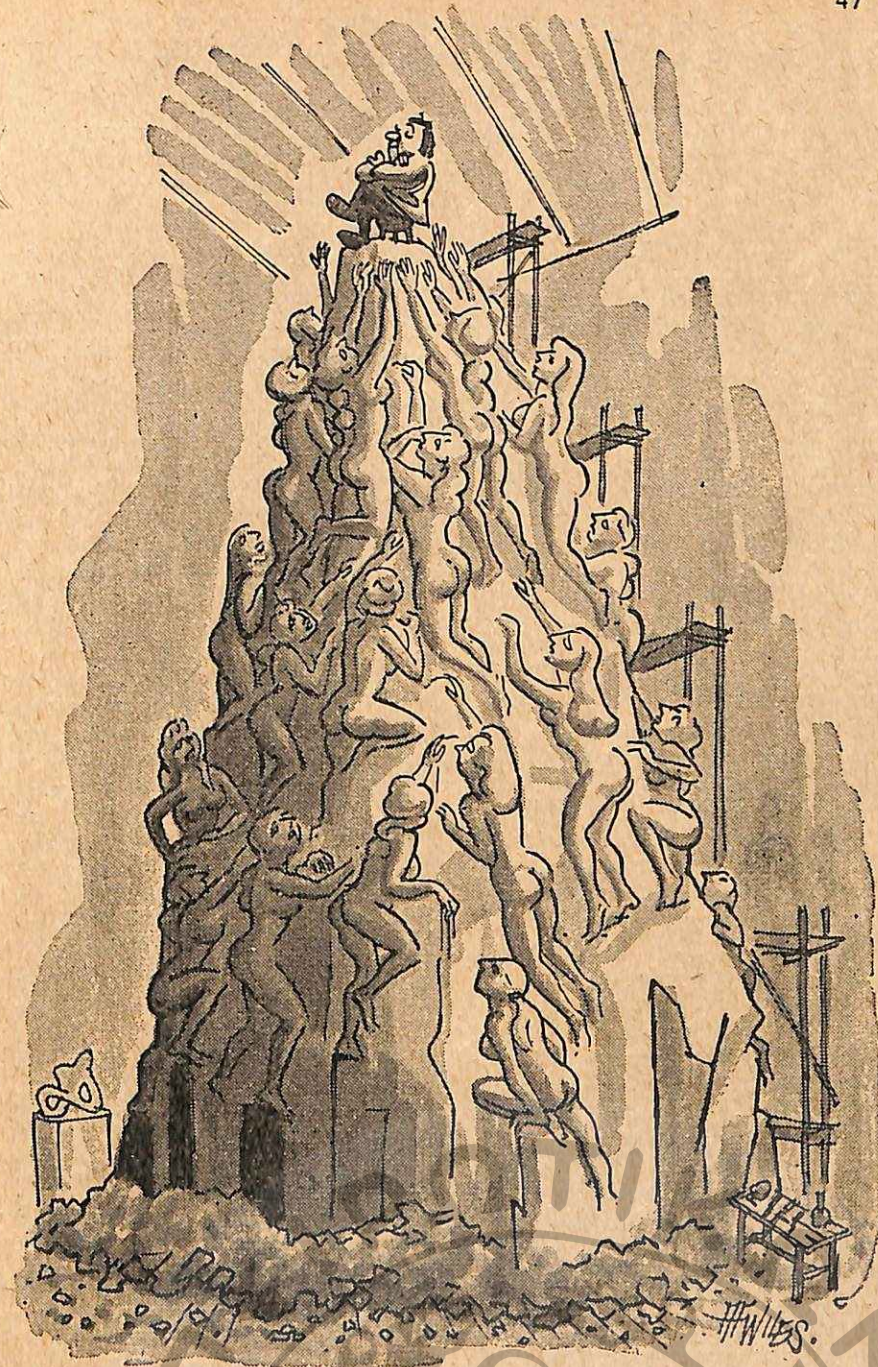
Για τη συμβίωση της Γεωργίας Σάνδη με το Σοπέν, ένας πολύ στενός του φίλος αποκαλεί αυτήν «άτυχο θύμα» και τον Σοπέν «δήμιον». Σ' αυτό συνέτεινε και η υπερβολική ζήλεια του σεμνότατου Σοπέν που εύρισκε αρκετή τροφή στην έλευθερη συμπεριφορά της Γαλλίδας διανοούμενης. Ωστόσο για το ταξίδι που έκανε μαζί της και με τα παιδιά της στη Μαγιόρκα, έλεγε ο Σοπέν πως ήταν μια εύλογια που μόνο μια φορά στη ζωή μας μάς στέλνει ο Θεός.

Από το 1840 η υγεία του Σοπέν χειροτέρευε πολύ. Το καλοκαίρι μόνο

που περνούσε στο Νοάν, στο έξοχικό σπίτι της Σάνδη, ένοιωθε τον εαυτό του πιο ζωντανό και εργαζόταν με περισσότερο κέφι. Μετά από τη ρήση όμως μαζί της, μέρα με την ημέρα εξασθενούσε και την άνοιξη του 1847 άρρώστησε τόσο άσχημα που οι φίλοι του φοβήθηκαν πως πλησίαζε το τέλος. Ένας από τους καλύτερους μαθητές του, ο γιγαντώσιμος Γερμανός Γκούντμαν, ξενυχτούσε κοντά του. Το καλοκαίρι του έφερε κάποια καλύτερη κατάσταση αλλά και ο καλοκαιρινός χειμώνας τον έριξε πάλι στο κρεβάτι. Ωστόσο την άνοιξη αποφάσισε να πραγματοποιήσει το ταξίδι στο Λονδίνο που το λογάριζε τόσο καιρό και που έλπιζε πως θα του διόρθωνε τα οικονομικά του. Πριν φύγει από το Παρίσι, έδωσε μια συναυλία στην αίθουσα Πλεγιέλ. Αυτή ήταν η τελευταία φορά που τον άκουγαν οι φίλοι του να παίζει.

Οι Άγγλοι δέχτηκαν τον Σοπέν με τέτοιο ένθουσιασμό που τον έκαναν να πραγματοποιήσει την άρρώστειά του και την αγίατρευτη μελαγχολία του. Ξέχασε όλα όσα του είχαν πει οι γιατροί να κάνει, ξέχασε κάθε προφύλαξη που του έδειχνε την άρρώστειά του. Έκανε μερικές δημόσιες εμφανίσεις και στο σαλόνι της κόμισσας Σάδερλαντ τον παρουσίασαν στη βασίλισσα Βικτωρία. Άλλα από τους Άγγλους μουσικούς γρήγορα απογοητεύτηκε. Δεν τους εύρισκε αρκετά προετοιμασμένους γιατί δεν έπαιζαν αρκετές δοκιμές, από σεβασμό, όπως έλεγε περιπαικτικά, προς το ρητό τους «ό χρόνος είναι χρήμα». Δέχτηκε να φύγει για το Έδιμβούργο, φιλοξενούμενος στον πύργο μιας μαθήτριάς του, αλλά το κλίμα της Σκωτίας χειροτέρευσε την κατάστασή του. Οι γιατροί του σύστησαν να φύγει από την Αγγλία αλλά εκείνος όλο και ανέβαλλε την αναστήσή του. Έπαιξε ακόμα μια φορά για τους Πολωνούς πρόσφυγες σε μια φιλανθρωπική βραδυά που του έμεινε άξεχαστη ως τις τελευταίες του στιγμές. Στη μια αίθουσα έπαιξε έμεινος και από δίπλα ακουγόταν η μουσική και οι κουνιές και τα γέλια των ζευγαριών που χόρευαν. Και οι σχετικά λιγοστοί ακροατές του Σοπέν, σιγά αρχισαν ν' αραιώνουν. Τους τραβούσε το κέφι της γιορτής πιο πολύ παρά τ' εξιδανικευμένο παίξιμο του μουσικού, που ήταν ένα είδος αποθέωσης της δικής του οδύνης.

Όταν γύρισε στο Παρίσι ο Σοπέν δεν ήταν πια σε θέση να εργασθεί. Στο γραμμά που έστειλε στην αδελφή του Λουίζα και που την καλούσε να πάει κοντά του, της γράφει: «Μόλις θυμάμαι πως τραγουδούν στην πατρίδα». Δεν το πίστευε όμως πως δεν θα ζούσε πολύ. Η μανία που είχε να μετακομίσει τον έπιασε ακόμα μια φορά. Βρήκε έλλοιο διαμέρισμα, αγόρασε καινούργια έπιπλα και όταν χειροτέρευσε η κατάστασή του, κανείς δε σκέφτηκε ν' ακούσει τις παραγγελίες. Έτσι την ημέ-

Φιλοδοξίες.

(Copyright «Punch»-«Ελντοφ»)

ρα του θανάτου του, τα έπιπλα του μεταφέρθηκαν στο καινούργιο σπίτι που ποτέ δεν έμελλε να το κατοικήσει.

Τελευταία του επιθυμία ήταν να σύρουν το πιάνο από το σαλόνι ως την πόρτα της καμάρας του για να μπορέσει η διαλεχτή του μαθήτριά, κόμισσα Δελφίνα Ποτόκα, να τραγουδήσει κάτι για κείνον. «Τί ώραίο που είναι! Μη σταματάτε!» ψιθύρισε ο άρρωστος όταν τελείωσε το τραγούδι. Και συνέχισε μ' ένα παλιό ψαλμό.

Στις 17 Οκτωβρίου του 1849, μετά από ένα σύντομο λήθαργο, συνήλθε και ρώτησε: «Ποιός είναι κοντά μου;» Ήταν ο Γκούντμαν. Ο Σοπέν έσκυψε για να φιλήσει το χέρι του πιστού του μαθητή που τον κρατούσε και έτσι ξεψύχησε. Ήταν μόνο 39 χρόνων. Όπως όλη του η ζωή, έτσι και η τελευταία

του στιγμή ήταν μια πράξη εύγνωμοσύνης και αγάπης.

Ο γλύπτης Κλεζενζέ, άντρας της Σολάνζ, κόρης της Σάνδη, αποτύπωσε τα χαρακτηριστικά του νεκρού για τη μαρμαρίνη προτομή που έστησε αργότερα στο νεκροταφείο του Περ-Λα-σαίς.

Μέσα στη μικρή εκκλησούλα της Ζελάζοβα - Βόλα, όπου πήγαινε μικρό παιδάκι με τις αδελφές του, στο έντοιχισμένο κενόταφιο βρίσκεται η καρδιά του Σοπέν. Συμβολική δικαίωση της παλαιπωρημένης υπαρχής που με τη σκέψη δεν έπαψε ποτέ να τριγυρίζει στα αγαπημένα αυτά μέρη και στο μικρό καταπράσινο σπιτάκι που είδε τα πρώτα φανερώματα της μεγαλοφυΐας του.

-ΖΩΗ ΦΡΑΝΤΖΗ

ΤΑ ΣΟΔΟΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΟΜΟΡΡΑ

Οι πιο τολμηρές υποθέσεις της επιστήμης

ΤΑ ΣΟΔΟΜΑ και τα Γόμορρα οι πολιτείες που για την περίφημη καταστροφή τους μάς μιλάει η Βίβλος φαίνεται πως καταστράφηκαν από μια πυρηνική έκρηξη, έργο εισβολέων από άλλους πλανήτες πριν από 5.000 χρόνια. Το θέαμα της καταστροφής έκανε τη γυναίκα του Λώτ να πετρώσει και να γίνει στήλη αλάτος.

Την ασύλληπτη αυτή θεωρία υποστηρίζει ένας σοβιετικός επιστήμων, ο κ. Άγκρεστ, σε ένα άρθρο που το μετέδωσε και ο Ραδιοφωνικός Σταθμός της Μόσχας.

Η βιβλική σχέση της καταστροφής των δυο καταραμένων πόλεων φωτίζεται τώρα με τις σύγχρονες επιστημονικές γνώσεις και μάλιστα της πυρηνικής φυσικής, λέει ο κ. Άγκρεστ.

Και για να μιλήσουμε στη σημερινή γλώσσα, ο βιβλικός μύθος σημαίνει ότι ο Λώτ και η οικογένειά του πήραν εντολή να εκκινώσουν την περιοχή όπου θα γινόταν η έκρηξη, να μη μείνουν ακάλυπτοι, και μην κοιτάζουν τη λάμψη της έκρηξης. Όσοι απ' αυτούς που φεύγανε γυρίζανε να κοιτάζουν τη λάμψη θα χάνανε την όρασή τους και θα πέθαιναν. Γι' αυτό το λόγο η γυναίκα του Λώτ έγινε στήλη αλάτος ενώ ο άντρας και τα παιδιά της συνέχισαν το δρόμο τους.

Η Βίβλος λέει ότι ο Λώτ και οι δικοί του ειδοποιήθηκαν για την καταστροφή από δυο θεϊκούς αγγελιοφόρους και ενώ πάνω στις δύο άσυντες πολιτείες έπεφτε βροχή από φωτιά και θειάφι ή οικολογία του Λώτ σώθηκε φεύγοντας. Ο κ. Άγκρεστ πιστεύει ότι η έκφραση «βροχή από φωτιά και θειάφι» δεν πρέπει να θεωρηθεί κυριολεξία αλλά ότι θα αναφέρεται σε ανάφλεξη καμιάς αποθήκης πυρηνικών καυσίμων που θα την κατέστρεψαν επίτηδες όντα του Διαστήματος.

Η μυστηριώδης ταραύα του ναού του Μπαλμπέκ στον Άντιλίβανο, λέει πάλι ο κ. Άγκρεστ, θα χρησιμοποιήθηκε για πεδίο προσγειώσεως των διαστημοπλοίων. Η πλατφόρμα αυτή σχηματίζεται από τεράστιες πέτρες και προσφέρει σημαντική αντίσταση.

Για να ενισχύσει τη θεωρία του ο Σοβιετικός επιστήμων επανέρχεται στην ύπαρξη της περίφημης «υαλίνης ζώνης» της Γης, που αποτελείται από αναρίθμητους κόκκους «τεκτίτου» υαλοποιημένου όπως βρίσκουμε ιδίως στη Λιθική έρημο. Οι κόκκοι αυτοί υποτίθεται ότι σχηματίστηκαν από την σύγκρουση των πυρκαύλων αναγνωρίσεως που θα έστειλαν

στη γη οι εισβολείς προτού αποφασίσουν να προσγειωθούν οι ίδιοι στον πλανήτη μας.

Ο καθηγητής Άνρϋ Σερίγκ, διευθυντής του Γαλλικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου της Βηρυτού έκδηλώθηκε εναντίον της Σοβιετικής θεωρίας που την χαρακτηρίζει ως «καθαρή φαντασία».

Η ταραύα του ναού του Μπαλμπέκ, λέει ο Γάλλος αρχαιολόγος δεν έγινε ποτέ για να χρησιμεύει σαν βάση σε έξω-γήινα σκάφη. Η ταραύα του ναού του Διός δεν είναι στρωμένη με πλάκες. Η ταραύα της μεγάλης αψίδας είναι σκεπασμένη με άνωμαλες πλάκες που το πάχος τους δεν ξεπερνά τους δέκα πόντους. Έπειτα, το αρχαιότερο τμήμα του Μπαλμπέκ φτάνει στην εποχή του Νέρωνα και το υπόλοιπο είναι σχεδόν δυο αιώνες νεώτερο. Οι χρονολογίες αυτές είναι πολύ μεταγενέστερες από την καταστροφή που έπληξε τα Σόδομα και τα Γόμορρα και την εποχή άλλωστε αυτή ζούσαν πολλοί ιστορικοί που ασφαλώς δεν θα παραλείπαν να αναφέρουν ένα τέτοιο κατακλυσμό.

Το καλοκαίρι του 1908 ένας «μικρός πλανήτης» προσέκρουσε στη Σιδηρία σε περιοχή εύτυχως άκατοίκτη. Οι φλόγες φτάσανε σε ύψος 20 χλμ. Σε απόσταση 600 χλμ. τα τραίνα σταματήσανε και στα 700 χλμ. τα άλογα πέσανε χάμω. Χωρίς αμφιβολία ήταν το μεγαλύτερο «κοσμικό» ατύχημα που αναφέρεται στην ιστορία της Γης.

Δεκαεννέα χρόνια αργότερα, το 1927, ο εξερευνητής Κούλικ έφτασε στον τόπο της καταστροφής με οδηγό τα πεσμένα δέντρα. Η σύγκρουση είχε ερημώσει μια τεράστια έκταση. Όσοι τα συντρίμια που βρήκε ο Κούλικ δεν υπερβαίνουν τους 150 τόνους και φαίνεται ότι η συνολική μάζα του μετεωρίτη που θα εξερράγη ενώ διέσχιζε τη γήινη ατμόσφαιρα δεν πρέπει να ξεπερνούσε τους 1.000 τόνους.

Πώς μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός ότι ένα βλήμα σχετικά μέτριο, με πιθανή ταχύτητα 50 χιλιομέτρα το δευτερόλεπτο (ο αριθμός αυτός εξάγεται από τις συνήθεις ταχύτητες του ήλιακού συστήματος) μπόρεσε να προκαλέσει τόσο έκτακτη καταστροφή;

Όλα εξηγούνται σήμερα, λένε οι Σοβιετικοί επιστήμονες, αν υποθέσουμε ότι ο «πλανήτης» του Κούλικ δεν ήταν φτιαγμένος από συνήθη ύλη αλλά από το «συμμετρικό άρνητικό» της ύλης που το ονομάζουμε αντι-ύλη και που με-

ρικά μέρη της εμφανίζονται τότε - τότε στις κοσμικές ακτίνες.

Ξέρουμε ότι τα άτομα της συνηθισμένης ύλης αποτελούνται από έναν ηλεκτρικό πυρήνα με θετικό ηλεκτρισμό, τριγυρισμένο από ηλεκτρόνια αρνητικά. Στην αντι-ύλη η διάταξη πρέπει να είναι αντίθετη. Έτσι ένας όγκος αντι-ύλης όταν συναντά έναν όγκο συνηθούς ύλης δίνει... τίποτα, ένα μηδέν.

Για να επαληθεύσουν την υπόθεσή τους οι Σοβιετικοί επιστήμονες έστειλαν στην περιοχή εκείνη της Σιδηρίας μια ειδική αποστολή έφοδιασμένη με πολλά όργανα και υπερευαίσθητους μετρητές Γκάιγκερ. Οι φυσικοί διαπίστωσαν μια αφύσικη ραδιενέργεια που σταματά απότομα δέκα χιλιόμετρα μακριά από το σημείο της πτώσεως. Το γεγονός αυτό το θεωρούν χαρακτηριστικό μιας «αντι-υλικής ενέργειας» με ασύλληπτη δύναμη. Το δέβαιο πάντως είναι ότι αν ο μετεωρίτης έπεφτε τέσσερις φορές αργότερα θα είχε καταστρέψει εκθεμαλίων την Πετρούπολη.

—PIERRE DEVAUX

ΣΤΗ ΣΚΑΛΑ ακούγονται τα βήματα του πατέρα που ανεβαίνει.

«Μανόλα» λέει σιγά ο μικρός, «τί λές», να δείξουμε πρώτα στο μπαμπά το ένδεικτικό μου, το καινούργιο σου καπέλλο, ή τη γραφομηχανή που χάλασε;»

Coronel

ΜΙΑ ΗΘΟΠΟΙΟΣ εξομολογείται στη φίλη της.

«Τόν λάτρευα. Τώρα δεν τον αγαπάω πιά. Πόσο αλλάζουν οι άνδρες...»

Pageant

ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΑΣΧΟΛΟΣ επιχειρηματίας αργαβονιάστηκε κάποτε με μια μικρή, χαριτωμένη στάριτ, που είχε ήδη παντρευτεί τρεις φορές. Την παραμονή των γάμων τους, ο επιχειρηματίας αναγκάστηκε να πάει στην Καλιφόρνια για ένα σημαντικό συνέδριο. Στο γυρισμό, καθώς ήταν έτοιμος να ανέβει στο αεροπλάνο, έστειλε το ακόλουθο τηλεγράφημα στη μητέρα του. Φοβάμαι πως θ' αργήσω για το γάμο στοπ. Έν τω μεταξύ παρακαλώ μην παντρευτείς άλλον...»

Constellation

«Τι θάλεγε για ένα σύζυγο πενήντα χρόνων;»

«Θα προτιμούσα δύο τών είκοσι πέντε.»

Up

ΠΕΘΑΝΕ ΣΑΝ ΚΥΡΙΑ

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

του CARTER DICKSON

(Συνέχεια από το προηγούμενο).

I'

«Αρρώ πως έχετε προσέξει πως είναι ξετρελλαμένη για τον Πώλ Φερράρ;»

«Περίπου, το παρατήρησα. Πηγαίνετε για ύπνο.»

«Η Μπέλλ μου έριξε ένα παράξενο βλέμμα.»

«Ελπίζω να φανή με τον δικό της πιο τυχερή από μένα. Καληνύχτα σας.»

Την πήγα μέχρι την πόρτα του δωματίου. «Έφυγε, σά να είχε ακόμη κάτι να είχε τη μεγαλύτερη ανάγκη παρηγοριάς. Άλλ' εγώ ήμουν τόσο έγωιστής!»

Όταν έφυγε, ήμουν μετανοημένος κιόλας για το φέρεμά μου. Δεν μπορούσα όμως πια να κάμω τίποτα.

Όπως μπορείτε φυσικά να φανταστείτε, άφησα την Όβαλτίνη να παγώσει.

«Αναψα άλλη μια πίπα, και προσπαθήσα να ξαναφέρω στη μνήμη μια ή τις μαρτυρίες καθώς το ρολόι εξακολουθούσε μέσα στην ήσυχία το μονότονο «τίκ - τὰκ» του.

Αρχίζοντας από το «Μόν Ρεπτό» και το μονοπάτι που οδηγούσε στο Πή-θημα των Έραστών, άφησα το μυαλό μου να πλανηθεί πάνω από δημοσιές, κολλάδες, βράχια, νερά και σπηλιές της ελπίδας, από το Έξμουρ ως το δρόμο του Μπαίκερς Μπρίτζ. Θυμήθηκα ένα πλήθος γεγονότα και πρόσωπα. Έφερα στο νου μου αυτά τα τρομερά αποτυπώματα, κλείνοντας τα μάτια μου για να φανταστώ πως θα ήταν μια βροχερή νύχτα κ' ένα λαμπρό, ήλιόλουστο απόγευμα. Σκέφτηκα τον Άλεκ, τη Ρίτα, τον Σάλλιβαν, τον Φερράρ, τη Μόλλυ, τον Στήβ, τον Τζόνσον, τη Μπέλλ...

Όσο κι αν είχαν εξηγηθεί ένα σωρό από τα όσα έγιναν στο «Μόν Ρεπτό» το βράδυ του Σαββάτου, υπήρχαν άλλα τόσα που ο Χένρυ Μέρριβαιλ ούτε καν είχε αναφέρει το απόγευμα στην ανάλυσή του. Υπήρχαν περιστατικά που έμεναν όχι μόνον μυστηριώδη, αλλά και δίχως νόημα.

Τα κομμένα σύρματα του τηλεφώνου και η βενζίνη που είχε χυθεί από τα αυτοκίνητα. Γιατί το έκαμε αυτό ο δολοφόνος;

Θα ήταν ένα μέρος του σχεδίου, εκτός αν όλ' αυτά τα έκαμε πράγματι ο Τζόνσον. Ο ίδιος ο Μέρριβαιλ το είχε παρατηρήσει χθες αυτό. Τίποτα δεν είχε αποδειχθεί. Τίποτα δεν είχε κερδηθεί. Πιθανότατα δεν θα μπορούσε να αποτρέψει τη διαλεύκανση του εγκλήματος.

Ασφαλώς θα πρέπει να διέτρεξε μεγάλο κίνδυνο ο άνθρωπος που σύρθηκε

μέσα στο σπίτι για να κόψει τα σύρματα και να τα κολλήσει ξανά στο κουτί. Η αποκοπή της επικοινωνίας με τον υπόλοιπο κόσμο δεν θα εμπόδιζε παρά μόνον την άφιξη της αστυνομίας μέσα στην ίδια.

Έξω στο χώλλ, το ρολόι χτύπησε δωδεκάμιση.

Ήσυχια ήσυχια, γιατί το χέρι μου είχε αρχίσει κιόλας να τρέμει, ακούμπη-

σα την πίπα μου πάνω στο γυάλινο σταχτοδοχείο.

Και ξαφνικά βρήκα την εξήγηση των πάντων.

XVIII

Τώρα που είχα συλλάβει μέσα στο μυαλό μου την κυριώτερη ένδειξη, όλα μου φαινόταναν τρομακτικά στην απλότητά τους.

Σηκώθηκα όρθιος μέσα στο δωμάτιο που είχε γεμίσει καπνούς. Ένοιωθα τους χτύπους της καρδιάς μου, αλλά αυτό δεν είναι σύμπτωμα καρδιοπάθειας: Όταν νοιώθεις βάρος στην καρδιά, εκείνο που φταίει πάντοτε είναι το στομάχι.

Τώρα ήξερα που έπρεπε να ψάξω. Μπορούσα να αποδείξω τα πάντα απόψε, εκτός εάν ο δολοφόνος είχε φανή αφάνταστα προνοητικός. Ήταν όμως λογικό, ήταν δυνατόν, να έδωγα έξω τέτοια ώρα;

«Αν μ' έπιανε κανείς από το σπίτι να γλιστρώ κρυφά έξω τόσο αργά, θα έπρεπε να υποστώ τουλάχιστον επί ένα δεκαπενθήμερο τις γκρίνιες και τις παραινέσεις του Τόμ. Άλλα γιατί όχι; Η μεγαλύτερη δυσκολία όταν θέλη να φύγει κανείς από κάποιο σπίτι δίχως να τον πάρουν είδηση, είναι το πως θα βάλει μπροστά το αυτοκίνητο. Όμως το αυτοκίνητό μου δε βρισκόταν στο γκαράζ. Το είχα αφήσει στην μπροστινή πόρτα. Μπορούσα να γλιστρήσω ως το Μεγάλο Δρόμο, που είχε μια κατηφοριά, ύστερα να πάρω στροφή και να γυρίσω.

Καθώς ξαναγυρνούσα με γρήγορες κινήσεις, πέρασε από το νου μου η μορφή του Πώλ Φερράρ καθώς και όσα έλεγε, πως τάχα μπορούσε να με φανταστεί να βγαίνω στα μισά της νύχτας για να κάνω κάποια κουταμάρα. Προφανώς ήξεραν το χαρακτήρα μου καλύτερα κι από μένα τον ίδιο.

Είχα σχεδόν ντυθεί - τα είχα όλα φορέσει εκτός από τα παπούτσια μου, είχα βάλει στην τσέπη μου ένα ηλεκτρικό φανάρι, όταν πρόσεξα το φλυτζάνι με την Όβαλτίνη πάνω στο τραπέζι. Η Όβαλτίνη είχε παγώσει, αλλά η υπόσχεσή μου ήταν πάντα υπόσχεση. Την κατέδασα μονορούφι, έσθισα το φως και άνοιξα την πόρτα.

Το δυσκολότερο απ' όλα ήταν να κατέβω κάτω δίχως να με πάρουν είδηση. Ήξερα και την παραμικρή σανίδα που έτριζε. Τις είχα μάθει πριν από πολλά χρόνια, όταν έμπαινα μέσα, γυρίζοντας από νυχτερινές επισκέψεις, προσπαθώντας να μην ξυπνήσω τη Λάουρα. Άκουσα και πάλι το ασθματικό «τίκ - τὰκ» του ρολογιού στο χώλλ. Κρατώντας στο χέρι τα παπούτσια μου, κατέβηκα κάτω πατώντας στις μύτες των ποδιών μου. Δεν είχα κάμει να τρίξη παρά μόνον μια σανίδα. Είχα φτάσει σχεδόν ως την πόρτα, όταν θυμήθηκα κάτι.

Χρειάζομαι ένα μάρτυρα. Έπρεπε να έχω ένα μάρτυρα για ό,τι ήλπιζα να βρώ. Διαφορετικά δεν θα με πίστευαν, ακόμη και όταν το έβρισκα. Έτσι πατώντας πάντοτε στις μύτες των ποδιών μου, τράβηξα προς το ιατρείο και άνοιξα αθόρυβα την πόρτα. Δεν χρειάστηκε να ανάψω το φως. Το ιατρείο είχε μακρύς εννιά βήματα. Στον άπεναντι τοίχο, η βιβλιοθήκη με τους δερματόδετους τόμους και το κρανίο επάνω της. Ακόμη τέσσερα βήματα και κατόπιν το γραφείο, έπειτα η πολυθρόνα. Αθόρυβα πάντοτε, κάθησα και βρήκα το τηλέφωνο.

Σχημάτισα τον αριθμό του Φερράρ στο Ρήντ Φάρμ.

Το τηλέφωνο χτυπούσε ώρα πολλή. Τέλος, κάποιος σήκωσε το ακουστικό.

«Μπρόος! Τι διάολο σάς έπιασε να ξυπνήτε νυχτιάτικα τον κόσμο;»

«Σέρ Χένρυ σεις;»

Ακολούθησε μια μεγάλη σιωπή.

«Με συγχωρείτε πολύ για την ενόχληση, αλλά πρόκειται για κάτι τόσο σημαντικό, ώστε δεν μπορούσα να κάμω διαφορετικά. Το βρήκα.»

«Η φωνή έγινε πιο δυνατή. «Τι βρήκατε;»

«Τη λύση. Ξέρω πως έγινε.»

«Άλλη μια παύση.

«Α, έκαμε η φωνή. «Ομολογώ πως αμφέβαλλα.»

«Θέλετε να πείτε πως το βρήκατε και

ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΤΕΡΑΤΑ

Τα καλύτερα Σημεία και Τέρατα βραβεύονται:
50 δεχ. το πρώτο, 25 δεχ. το καθένα από τα υπόλοιπα

Ωραία ελληνικά

Είς την λεωφόρον 'Αλεξάνδρας τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 3893 Ι.Χ. αὐτοκίνητον ὁδηγούμενον ὑπὸ ἀτόμου τοῦ ὁποίου δὲν ἐξηκριβώθη ἀκόμη ἡ ταυτότης, παρέσυρε καὶ ἐτραυματίσε θανασίμως τὴν Ζηνοβίαν Σ. Βαβούλη, ἑτῶν 70. Ὁ ὁδηγὸς ἀφῆκεν ἀδοξήθητον τὸ θῦμα του, τὸ ὁποῖον ἐξεπνεύσε μετ' ὀλίγον καὶ ἐξηφανίσθη, ἀναπτύξαν ταχύτητα.

«Ἔθνος» 11.4.60

Ἐστάλη ἀπὸ τὸν Ἀντώνιο Μαγκλιβέρα, Ἀγ. Παρασκευή

Ἡ μαθητιώσσα νεολαία μας ἄρρην καὶ θήλαια ὑπῆρξαν ἄσφατος.

«Ἀττικοβοιωτικὸς Κόσμος» 3.4.60

Ἐστάλη ἀπὸ τὴν Σταματία Ζήλα, Ἀθήνα

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΟΝ

Τὸν μετατεθέντα κ. Ἀ. Μ. Α... μετὰ τῆς καλλίστης δίδος Γ. Ι. Κ... συγχάρω θερμῶς εὐχόμενος ταχεῖαν τὴν στέψιν.

Ὁ Φώτης ὁ κουμπάρος.

«Νέα Ὀλυμπία» 7.4.60

Ἐστάλη ἀπὸ τὴν Μαρία Καλαντζή, Ἀθήνα

ΡΟΔΟΣ, 9 Ἀπριλίου. Ὁ κ. Νομάρχης ἐπεκοινώνησε τηλεφωνικῶς μετὰ τὸν διευθυντὴν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας κ. Κουρνούτον καὶ ἐζήτησεν ὅπως χειρουργήσῃ τὸ ταχύτερον τὸ ἐν Ρόδῳ Μουσεῖον Λαϊκῆς Τέχνης.

«Νέα» 9.4.60

Ἐστάλη ἀπὸ τὸν Κώστα Χατζηδάκη, Ἀθήνα, καὶ ἄλλους

...Κί' ἡ τύχη μου τάφερε ὥστε νὰ βρεθῶ ἔξω ἀπὸ γνωστὸ κοσμικὸ κέντρο ἀπ' ὅπου καὶ θὰ πετοῦσε ἡ πομπή.

«Ἑλληνικὸς Βορρᾶς» 16.3.60

Ἐστάλη ἀπὸ τὸν Βασ. Κύρου, Θεσσαλονίκη

Ὁ ἀνεχόμενος τὴν παραβίασιν τῆς ἀληθείας γίνεται ἀνεπινοήτως συναγεμὸς εἰς τὴν παραβίασιν αὐτήν.

«Ἐλευθερία» 17.4.60

Ἐστάλη ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Γιωάννη, Ἀθήνα

Ἀπίθανα, ἀλλ' ἀληθινά...

Πρὸ τριμήνου ἀπεβίωσαν ἐν Παραμυθιά ὁ ἔμπορος Μάνθος Στατηρᾶς, λόγω ἐλλείψεως ἀμέσων φυσικῶν κληρονόμων.

Στὴν ἀρχή, ὅλα ἦταν ἐφιαλτικά. Πρέπει νὰ συρθῆς πάνω σὲ κάτι ποὺ μοιάζει με λοφοπλαγιά, κ' ὕστερα νὰ κατεβῆς τρία ξύλινα σκαλοπάτια ποὺ ἔχουν βάλει ἐκεῖ οἱ ἀρχεῖς γιὰ τοὺς περπατητές. Βέβαια, εἶχα μαζί μου τὸ ἠλεκτρικὸ μου φανάρι, ἀλλὰ τὸ φῶς τοῦ φαινόταν μάλλον θαμπό.

Ἐδῶ ἡ εἴσοδος, ἀπείχε καμιά ἑκατοστὴ μέτρα ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ. Ὅταν περάσει κανεὶς τὰ ξύλινα σκαλοπάτια, μπορεῖ νὰ περπατᾷ ἀρκετὰ ἄνετα μέσα στὴ σήραγγα, φτάνει νὰ κρατᾷ τὸ κεφάλι του χαμηλά.

Αὐτὸ ὅμως ἦταν μαρτύριο γιὰ μένα, γιατί καθὼς ἔσκυβα, ὅλο περνοῦσαν μέσ' ἀπὸ τὸ μυαλό μου κάτι μαύρα κύματα. Κάποια φορὰ, ἔπρεπε χάμω. Εὐτυχῶς τὸ φανάρι δὲν ἔσπασε καὶ ὁ πόνος τῶν γδαρμένων χεριῶν μου, με βοήθησε νὰ συνέλθω κάπως. Ὁ ἀέρας μέσα στὴ σήραγγα ἦταν δροσερὸς ἀλλὰ μύριζε χῶμα. Οἱ ἀνωμαλίες τοῦ ἐδάφους μ' ἔκαναν νὰ παραπατῶ πάνω στὴν ψιλὴ ἄμμο, ἀλλὰ εὐτυχῶς κρατιόμουν μετὰ τὸ ἓνα χερί ἀπὸ τὰ ὑγρά τοιχώματα.

Δέκα βήματα ἀκόμη καὶ βρισκόμουν μέσα στὴ Φωλιά τῶν Πειρατῶν. Τὸ ἄνοιγμα ποὺ ἔβγαζε στὴ θάλασσα καὶ στὸν γκρεμό, ἦταν ἓνα γαλάζιο κομμάτι φεγγαρόφωτο. Κάποιο μαῦρο νερὸ ποὺ κινήθηκε, ἀντικαθρέφτισε τὸ φῶς τοῦ φαναριῶ μου. Ἐκανε κρῦο καὶ τρομερὴ ὑγρασία. Ἡ Φωλιά τῶν Πειρατῶν, περίπου κυκλική, με τοιχώματα ὑγρά, γεμάτα μούσκιες, πρέπει νὰ εἶχε διάμετρο δεκαπέντε πόδια καὶ ὕψος δέκα. Κάποια ἰδιομορφία τοῦ βράχου, πάνω στὸ τοίχωμα, ποὺ ἔμοιαζε ἀόριστα με νεκροκεφαλὴ καὶ δυὸ σταυρωμένα κόκκαλα, εἶχε δώσει στὴ σπηλιά τὸ παράξενο τῆς ὀνομα.

Τὸ φῶς τοῦ φαναριῶ μου γινόταν ὅλο καὶ πιὸ θαμπό. Τὸ στριφογύρισα πάνω κάτω, ἀλλὰ δὲν εἶδα τίποτε.

Τίποτε.

Ὁ παφλασμός τῶν νερῶν ἀντηχοῦσε παράδοξα πάνω στὰ τοιχώματα τῆς σπηλιάς. Ἐκεῖ ὅπου ὁ βράχος σχημάτιζε τὴ νεκροκεφαλὴ καὶ τὰ δυὸ κόκκαλα, ἐπισκέπτες εἶχαν σκαλίσει τ' ἀρχικά τους. Κάτω στὸ δάπεδο, ἐκεῖ ὅπου τὰ παπούτσια μου ἔτριζαν πάνω σὲ λεπτὴ ἄμμο, πηγμένο λίπος λυχναριῶ. Τίποτα ἄλλο.

«Πρέπει ὅμως νὰ ὑπάρχει κάτι!» φώναζε μὴ φωνὴ καὶ ὁ ἀντίλαλος τὴν ἔφερε θολή στ' αὐτιά μου. «Κάτι πρέπει νὰ ὑπάρχει!»

Δὲ θὰ μπορούσα πιά νὰ κρατήσω πολλὴ ὥρα. Ἀρχίζα νὰ τὸ καταλαβαίνω. Ἡ νεκροκεφαλὴ καὶ τὰ κόκκαλα θάμπωναν μπροστὰ στὰ μάτια μου, τὸ φῶς τοῦ φαναριῶ γινόταν ὅλο καὶ πιὸ θαμπό. Τὸ μόνο ποὺ βρῆκα ἦταν ἓνα λυχναρί, μπημένο μέσα σὲ μιά κοιλότητα τῶν τοιχωμάτων, καλὰ προφυλαγμένη ἀπὸ τὸν ἄνεμο ποὺ ἔμπαινε μέσα στὴ σπηλιά.

Προσπάθησα ν' ἀνάψω τὸ λυχναρί

καὶ τὸ κατάφερα στὸ πέμπτο σπῆρτο. Τὰ θολὰ μου μάτια, μ' ἔκαναν νὰ βλέπω πολλές φλόγες ποὺ σχημάτιζαν ὀλοκλήρη πομπή. Τὸ κρανίον καὶ τὰ κόκκαλα ἔγιναν ζωηρότερα. Τώρα ὁ βράχος ἔμοιαζε με πραγματικὴ νεκροκεφαλὴ.

Ἐνα αὐτόματο πιστόλι, ἄρχισε καὶ πάλι νὰ ξαναλέη ἡ φωνὴ πίσω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, «τινάζει τοὺς κάλυκες τοῦ ψηλά καὶ πρὸς τὰ δεξιά.» Ἐνα αὐτόματο πιστόλι τινάζει τοὺς κάλυκες τοῦ ψηλά καὶ πρὸς τὰ δεξιά.

Ἐχῶσα τὸ φανάρι στὴν τσέπη μου, ἔβγαλα μιά δυνατὴ κραυγὴ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ σταθῶ στὰ πόδια μου ἀκόμη πέντε λεπτά καὶ ἄρχισα νὰ ψαχουλεύω στὰ τυφλὰ τὰ τοιχώματα. Ὁ χρόνος μοῦ φαινόταν ἀτέλειωτος.

Εἶχα μονάχα μιά πιθανότητα στὶς ἑκατό, κι αὐτὸ βέβαια δὲν ἦταν τίποτε σπουδαῖο. Τὰ δάχτυλά μου ἔτρεμαν ὅλο καὶ πιὸ πολὺ καθὼς φιλοφύσσα τὴν ἐπιφάνεια τοῦ βράχου. Ὅταν ἐπὶ τέλους ἄγγισα τὸ μικροσκοπικὸ μεταλλικὸ ἀντικείμενο ποὺ εἶχε τιναχτὴ πέτρα ἀπὸ τὴν ἐκτυρωστικότητα τοῦ πιστολίου τῶν 32, ἔκλεινε κύλισε πέτρα. Πρὶν τὸ πιάσω, χρειάστηκε νὰ τὸ κυνηγήσω παραπατώντας, ὡς τὴν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ.

Τὸ κράτησα σφιχτὰ μέσα στὰ δυὸ μου χέρια, ὅπως κρατᾷ κανεὶς φυλακισμένο ἓνα έντομο. Στρίχτηκε στὸν τοῖχο, ἔκλεισε τὸ ἓνα μου μάτι καὶ τὸ κοίταξα μετὰ τὸ ἄλλο. Ἡ ζάλη μου ὅλο καὶ μεγάλωνε.

Ἦταν πράγματι ὁ κάλυκας τῆς σφαίρας ἐνὸς αὐτομάτου πιστολίου τῶν 32. Δὲν εἶχα ὅμως ἀκόμη τελειώσει. Τὰ δάχτυλά μου ἄγγισαν γιὰ μιά στιγμὴ κάποια ἄλλη ἐπιφάνεια. Ξαναγύρισα στὸν τοῖχο, λοιπόν, καὶ ξανάρχισα τὸ ψάξιμο. Τέλος τὰ δάχτυλά μου τράβηξαν μετὰ τὸν κόπο — ἦταν τόσο δύσκολο νὰ τὰ βγάλω κανεὶς, σὰ νὰ ξεριζώνω φύκια — δυὸ ἀντικείμενα ποὺ εἶχα βέβαια ὀνειρευτῆ νὰ τὰ βρῶ, ἀλλὰ χωρὶς καὶ νὰ περιμένω ποτὲ πὼς θὰ τὰ βρῶ. Τὰ εἶχαν παραχῶσι βαθεῖα σὲ μιά χαράμδα.

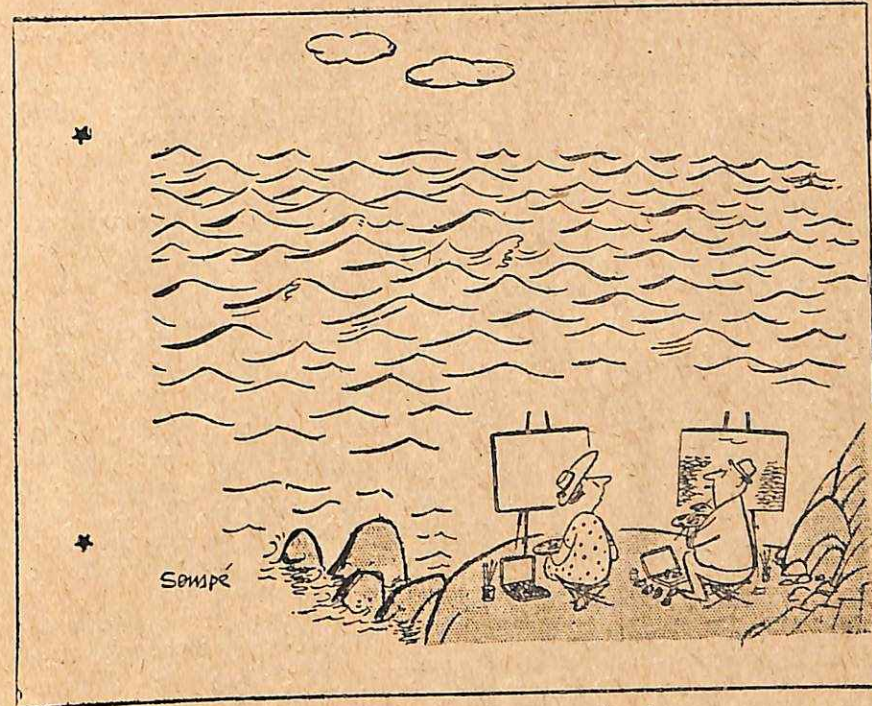
Ἦταν πειστήρια ἐνοχής. Ὁ κάλυκας τῆς σφαίρας βρισκόταν ἀσφαλίσμενος στὴν τσέπη τοῦ γιλέκου μου. Ἐξακολουθῶσα νὰ παραπατῶ, κι ἀποτραβήχτηκα ἀπὸ τὸν τοῖχο κρατώντας στὸ κάθε μου χερί ἀπὸ ἓνα ἀντικείμενο.

Ἦταν δυὸ κοστούμια τοῦ μπανιῶ. Γιὰ τὴν ἀκρίβειά, τὸ ἓνα ἦταν ἓνα ἀντρικὸ μπλὲ μαγιό, με λευκὴ ζώνη καὶ μεταλλικὴ ἀγκράφα. Τὸ ἄλλο ἦταν γυναικεῖο, ἀνοιχτὸ πράσινο. Θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἀναγνωρίσει τουλάχιστον τὸ μισὸ Λύκομπ. Καὶ τὰ δυὸ ἦταν γλιστερὰ τῶρα, σκουρόχρωμα ἀπὸ τὴν ὑγρασία.

«Τὸ βρῆκα γέρο Μέρριβαιν», εἶπα δυνατὰ. «Βρῆκα τὸ δολοφόνο!»

Πίσω μου, μέσ' ἀπὸ τὴ σήραγγα, κάποιος ἔριξε ἓνα πυροβολισμὸ.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω ἀμέσως πὼς ἐπρόκειτο γιὰ πυροβολισμὸ. Ἀλλὰ ὁ ἦχος μίας σφαίρας

«Αὐτὴ ἡ θάλασσα, ὅλο κουνιέται!»

ποὺ χτυπᾷ πάνω σὲ βράχο — ἓνας ἦχος ἀνατριχιαστικὸς σὰν τὸ κροτάλισμα ἐνὸς μεταλλικοῦ μαστιγίου ἢ τὸ τέντωμα μίας χορδῆς πιάνου — εἶναι κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ ἀναγνωρίσει ὁποιοσδήποτε ἔτυχε νὰ βρεθῇ σὲ μάχη ἢ χρησίμευε ποτὲ γιὰ στόχος.

Καθὼς ἡ σπηλιά ἀντιλαλούσε ἀπὸ τοὺς πυροβολισμούς, ἡ τὸν πυροβολισμό, μιά μικρὴ λευκὴ χαραγματιὰ φάνηκε πάνω στὴ νεκροκεφαλὴ τῆ σκαλισμένη στὸ βράχο. Κάποιος πυροβόλησε ξανά, καὶ ἡ φλόγα τοῦ λυχναριῶ ἔσβεσε.

Θαρρῶ πὼς θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν εὐγνωμονῶ γι' αὐτὸ. Δὲν θυμοῦμαι ὅμως νὰ σκέφτηκα τίποτε ἢ νὰ ἐνοίωσα τίποτε πολὺ έντονα. Κρατοῦσα σφιχτὰ αὐτὰ τὰ δυὸ μπανιερὰ πάνω στὸ στήθος μου, σὰ νὰ ἦταν τὰ πολυτιμότερα πράγματα ποὺ εἶχα στὸν κόσμον. Ἐκαμὰ δυὸ θέματα πρὸς τὰ μπρὸς πάνω σ' αὐτὸ τὸ ἀνώμαλο ἔδαφος καὶ σωρίστηκα καταγής.

Ὅλα ἦταν κατασκότεινα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ποταμὸ τοῦ σεληνόφωτος ποὺ ἔμπαινε ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τῆς σπηλιάς. Τὸ νερὸ ἔφτανε σ' ἓνα ὕψος λιγώτερο ἀπὸ δυὸ πόδια ἀπὸ τὸ στόμιο τῆς σπηλιάς. Ὅταν βυθίστηκα μέσα σ' αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ δίνη, προσπάθησα ἀπογνωσμένα νὰ διατηρήσω τίς αἰσθήσεις μου. Μὲ πολὺ κόπο κατάφερα νὰ γυρίσω στὸ πλευρὸ καὶ νὰ βγάλω ἀπὸ τὴν τσέπη μου τὸν ἠλεκτρικὸ φανό. Μ' ὅλο ποὺ ἐνοίωθα ἀφάνταστη ἀδυναμία κι ἀνημπορία, εἶχα τὴ δύναμη νὰ πατήσω τὸ κουμπί καὶ νὰ τὸν ἀνάψω. Ἡ φωτεινὴ δέσμη, με ζόλισε ἀκόμη πιὸ πολὺ, σὰ νὰ ἦταν ὁλοκληρὸς προβολέας. Στριφογύρισα πάνω

κάτω πρὶν καταφέρω νὰ τὴ στρέψω πρὸς τὴν εἴσοδο τῆς σήραγγας.

Ἐκεῖ στεκόταν κάποιος.

XIX

Τὰ πρῶτα πράγματα ποὺ ξεπήδησαν μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι ἦταν μιά παλιὰ ἀναπτυκτικὴ πολυθρόνα, καὶ ἡ ἄκρη μίας δαντελλένιας κουρτίνας λουσμένης στὸ φῶς τοῦ ἡλίου.

Ὅταν πρωτάνοιξα τὰ μάτια μου δὲν κατάρθωσα ν' ἀναγνωρίσω τὴν πολυθρόνα, οὔτε καν κι αὐτὴν τὴν κρεβατοκάμαρά μου ποὺ εἶχε θέα στὸ πίσω μέρος τοῦ κήπου. Ἐνοίωθα ζωογονημένος, ἀπόλυτα ξεκούραστος καὶ γαλήνιος. Τὸ στρώμα μου φαινόταν πούπουλο. Τότε εἶδα τὸ πρόσωπο τοῦ σερ Χένρυ Μέρριβαιν ποὺ με κοιτοῦσε.

«Καλημέρα γιὰτρέ», εἶπε ἀπλᾶ.

Καθὼς στηριζόμουν στὸν ἀγκώνα μου, ὁ Μέρριβαιν τράβηξε μιά καρέκλα καὶ κάθησε κοντὰ στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ. Κρατοῦσε ἓνα μπαστούνι καὶ στηριζόταν πάνω του μετὰ τὰ δυὸ του χέρια, ρουφώντας τὴ μύτη του.

«Τὸν πήρατε γιὰ καλὰ», συνέχισε «καὶ σὰς ἔκαμε πολὺ καλὸ. Ἡ Μπέλλ Σάλλι-βαν ἔκαμε ἅγια δουλειὰ ποὺ ἔριξε αὐτὸ τὸ σεκενοῦλ στὴν Ὀβαλτίνη σας.»

Τότε, τὰ θυμήθηκα ξαφνικὰ ὅλα.

«Ἐ, μὴ προσπαθῆτε τώρα νὰ σηκωθῆτε», με προειδοποίησε ὁ Μέρριβαιν. «Καθῆστε αὐτοῦ καὶ ξεκουραστῆτε ὥσπου νὰ σὰς φέρουν λίγη τροφή.»

«Πὼς ἔφτασα ἐδῶ;»

«Σὰς ἔφερα ἐγώ.»

«Δηλαδή εἶναι κιόλας τὸ αὐριο πρῶτ,

Ξ: 'Η ανάκριση! Τί ώρα είναι η ανάκριση;»

«Έλατε δά!» απελπίστηκε ο Μέρρι-
βαιηλ. «'Η ανάκριση τελείωσε εδώ και
δολοκλήρες ώρες!»

Τὰ παράθυρα ήταν ανοιχτά, και όλα
φαινότουσαν πολύ ήσυχα.

«Ακουγὰ τις κόπτες νὰ κακαρίζουν
στο πλαινό κοτέτσι. Έγεια πάνω στον
άγκωνα μου κι άναρωτήθηκα αν ποτέ ο
Θεός θα μου χάριζε λίγη τύχη και θα
έπαυε νὰ στάζει πίκρα στο κάθε τι που
έκανα.

«Ο φίλος μας ο Κράφτ», συνέχισε ο
Μέρριβαιηλ «λέει πώς είναι ευτύχημα
που δεν μπορούσατε νὰ καταθέσετε. Θα
τὰ κάνατε όλα άνω κάτω. Αυτό δα το
ξέρετε τόσο καλά όσο κ' εγώ.»

«Και ποιά ήταν το πόρισμα της
ανάκρισεως;»

«Πώς αυτοκτόνησαν κ' οί δυό τους σε
στιγμές μεγάλης ψυχικής άναστατώσε-
ως.»

Ανακάθησα στο κρεβάτι και στηρί-
χτηκα στα μαξιλάρια μου.

«Σέρ Χένρυ, που είναι τὰ ρούχα που
φορούσα χθές βράδυ;»

«Εκεί πάνω, σ' αυτήν την καρέκλα.
Γιατί ρωτάτε;»

«Τό γιατί θα το μάθετε, αν κοιτάξετε
στην κάτω δεξιά τσέπη του γιλέκου
μου.»

«Δεν υπάρχει τίποτε στις τσέπες σας
γιατρέ, είπε ο Μέρριβαιηλ. «Κοιτάξα-
με.»

Αφού χτύπησε έλαφρά την πόρτα, ή
Μόλλυ Γκραίνιτζ τρύπωσε το κεφάλι της
στο δωμάτιο. Φορούσε μια ποδιά του
σπιτιού και φαινόταν χαρούμενη. Πίσω
της φάνηκε το ταραγμένο πρόσωπο της
Μπέλλ Σάλλιθαν.

«Μπορεί τώρα νὰ πάρη το πρωινό του
ο γιατρός;» ρώτησε ή Μόλλυ.

«Χμχμ...» μούγκρισε αντί για «ναί» ο
Μέρριβαιηλ. «Καλύτερα όμως νὰ του το
φέρης επάνω.»

Η Μόλλυ με κοίταξε μια στιγμή, ά-
νήσυχη και σιωπηλή, με τὰ χέρια στη
μέση της.

«Μας τρομάξατε πολλές φορές ως τώ-
ρα», είπε τέλος, «άλλά πρώτη φορά μάς
κάματε νὰ πάρουμε τέτοια λαχτάρα.
Όμως νομίζω πώς θα πρέπει μάλλον
νὰ σάς τὰ ψάλλω άργότερα.»

Και βγήκε έξω, κλείνοντας την πόρ-
τα. Ήμουν τόσο άνήμπορος και έξουθε-
νωμένος τώρα πιά, ώστε μπορούσα νὰ
άντιμετωπίσω την κατάσταση με ήρε-
μία.

«Τού πέρασε λοιπόν του Κράφτ», εί-
πα. «Έβγαλε το πόρισμα που ήθελε και
δεν σκοτίζεται διόλου για το τί κάνου-
με έμεις οί άλλοι. Κρίμα. Έπειδι ή γ ω
ξέρω πώς έγιναν τὰ πράγματα. Δεν
έγιναν διόλου όπως τὰ φαντάζεται ο
Κράφτ.»

Ο Μέρριβαιηλ έβγαλε ένα πουρό και
το στριφογύρισε άνάμεσα στα δάχτυλά
του.

«Είσατε απολύτως βέβαιος γι' αυ-
τό;»

«Θα μπορούσα νὰ το αποδείξω χθές
το βράδυ στη μία. Τώρα όμως...»

Ο Μέρριβαιηλ άναψε το πουρό του.

«Τις περισσότερες φορές, εγώ πρέπει
νὰ έξηγώ το τί έγινε. Τώρα ως άντιστρέ-
ψουμε τούς ρόλους.»

«Δηλαδή;»

«Τη φορά αυτή θα μου εξηγήσετε
σεις. Ξέρετε κιόλας ποίος είναι ο δο-
λοφόνος;»

«Ναί.»

«Καλά, τέλος πάντων. Είναι κανείς
από όσους ύποψιαστήκαμε ως τώρα;»

Μπροστά μου είδα την εικόνα κάποιου
προσώπου.

«Ασφαλώς δεν είναι κάποιος που θα
τον ύποψιαζόμουν με την πρώτη ματιά»,
του είπα. «Μ' όλα ταύτα είναι ένας σα-
τανάς, ένας δολοφόνος. Και δεν μπορώ
νὰ καταλάβω πώς γελαστήκαμε τόσο πο-
λύ όλοι μας από κάποιον που ξέραμε
και συμπαθούσαμε.»

Στο σημείο αυτό, ή πόρτα ξαναχτύ-
πησε. Ο Πώλ Φερράρ μπήκε στο δωμά-
τιο.

«Με πολλή χαρά, βλέπω πώς είστε
περίφημα γιατρέ», είπε. Ήταν ή πρώ-
τη φορά που τον έβλεπα νὰ φορή γρα-
βάτα. Η Μόλλυ μου είπε πώς είχατε
ξυπνήσει. «Αν έχετε κέφια, μάς λέτε τί
άκριδώς σάς συνέβη.»

Ο Μέρριβαιηλ κοίταξε γύρω του.

«Κάθησε κάτω γιέ μου», είπε ξερά.
«Ο δόκτωρ Κρώξλεϋ θα μάς πη τώρα
ποιός και πώς έκαμε τὰ φονικά.»

Για μια στιγμή ο Φερράρ στάθηκε ά-
κίνητος, με το χέρι στη γραβάτα του.

«Η ΕΒΔΟΜΗ ΣΤΟΑ»

Για το μυθιστόρημα «Η Έβδο-
μη Στοά» που θα άρχιση από
το επόμενο τεύχος στην «Ε-
κλογή», ο Άγγλος φιλόσοφος
Μπέρτραντ Ράσελ έγραψε:
Είναι ένα βιβλίο που πρέπει νὰ
το διαβάσουν όλοι, τόσο στον ά-
νατολικό όσο και στον δυτικό
συνασπισμό. Δείχνει την τραγι-
κή παραφροσύνη της σημερινής
πολιτικής και τον ολοκληρω-
τικό πόλεμο στον οποίο μπο-
ρεί νὰ οδηγήσει τον κόσμο.

Το μέτωπό του ζάρωσε κ' έρριξε μια
ματιά γεμάτη άμφιβολία στον σέρ Χέν-
ρυ. Ο τελευταίος αυτός έκαμε μόνον
μια χειρονομία με το πουρό του. Ο Φερ-
ράρ έσυρε πιο κοντά την πολυθρόνα μου
και κάθησε. Στο πλάι του βρισκόταν το
άδειανό κύπελλο με την Όβαλτίνη και ή
πίπα μου. Ένώ μιλούσα, ο Φερράρ,

φρεσκοξυρισμένος και χαμογελαστός, εί-
χε τὰ μάτια του στηλωμένα επάνω μου.

«Καθόμουν που λέτε εδώ, χθές βράδυ
κ' έσπαζα το κεφάλι μου φέρνοντας στο
νοῦ μου τις μαρτυρίες. Τις εξέταξα μια
προς μία, αλλά δεν μπορούσα νὰ τις
ταιριάξω μεταξύ τους, ώπου θυμήθηκα
τὰ κομμένα σύρματα του τηλεφώνου και
τη χυμένη βενζίνη των αυτοκινήτων. Παι-
ός το έκαμε αυτό και για ποιά λόγο;»

Ο Μέρριβαιηλ έβγαλε το πουρό από
το στόμα του.

«Λοιπόν;» είπε.

Έκλεισα τὰ μάτια μου για νὰ θυμη-
θώ ζωηρότερα την εικόνα και κατόπιν
συνέχισα.

«Το Σάββατο το βράδυ, όταν άρχισε
νὰ βρέχει, ο Μπάρρυ Σάλλιθαν έλεγε
πώς έπρεπε νὰ φέρη μέσα κάτι έξοχικές
πολυθρόνες για νὰ μη βραχούν. Έστει-
λε τη Ρίτα και μένα μέσα στο σπίτι κ'
εκείνος έμεινε πίσω για νὰ τις φροντί-
ση. Όμως δεν έφερε μέσα τις καρέ-
κλες. Χθές τις είδα ακόμη έξω, στην
πρασιά, όταν πήγα στο «Μόν Ρεπό».
Όμως ο Σάλλιθαν έκαμε κάτι: Και
τουτο το συμπεραίνω, έπειδι μπήκε μέ-
σα στο σπίτι, σκουπίζοντας τὰ χέρια
του μ' ένα μαντήλι. Ασφαλώς θα λερώ-
θηκε, αδειάζοντας τη βενζίνη από τὰ
ρεζερβουάρ των αυτοκινήτων!»

Ο Φερράρ ανακάθησε.

«Ο Σάλλιθαν το έκαμε αυτό;» ρώ-
τησε.

«Ακριδώς. Όπως επίσης ο ίδιος και
ή Ρίτα έκοψαν τὰ σύρματα του τηλεφώ-
νου. Θα μου πητε: Γιατί το έκαναν; Ά-
πλούστατα για νὰ χρειαστή νὰ πάμε με
τὰ πόδια ως το Λύνκομπ ο Άλεξ ή εγώ,
για νὰ ειδοποιήσουμε την άστυνομία.
Τόσο ο Άλεξ, όσο κ' εγώ, είμαστε ύ-
ποχρεωμένοι νὰ περπατούμε πολύ άρ-
γά. Έγώ για λόγους τούς όποιους ξέ-
ρετε, και ο Άλεξ έπειδι ύποφέρει από
άρθριτικά. Κανείς από τούς δυό μας δεν
θα μπορούσε νὰ περπατήσει αυτά τὰ
τέσσερα μίλια σε διάστημα μικρότερο
από δυό ώρες. Κατόπιν, φτάνοντας στο
Λύνκομπ, θα έπρεπε νὰ τηλεφωνήσουμε
απ' εκεί στην άστυνομία και θα περνού-
σε έν τω μεταξύ αρκετή ώρα ώπου ή
άστυνομία νὰ φτάση στο «Μόν Ρεπό».
Για διάφορους λόγους — όπως ή λιπο-
θυμία του Άλεξ και ή καθυστέρησή μου
— δεν έφθασα εκεί, παρά στη μία ή
ώρα το πρωί!»

Ο Μέρριβαιηλ εξακολούθησε νὰ κα-
πνίζει άπαθέςτατος.

Το μέτωπο του Φερράρ ήταν ζαρωμέ-
νο. Ήταν φανερό πώς δεν καταλάβαινε.

«Αλλά θα προβάλω και πάλι την πα-
λιά μου άντίρρηση», είπε. «Η καθυστέ-
ρησή σας δεν θα έμπόδιζε την άφιξη της
άστυνομίας!»

«Όχι βέβαια», είπα και ύψωσα τον
τόνο της φωνής μου. «Αλλά θα ή
έμποδίζε νὰ φτάση εκεί πριν
ά ν έβουν τὰ νερά με την πα-
λίρροια!»

(Συνεχίζεται)

ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ

ΣΑΝ ξεχωριστής σημασίας έκδήλωση
πρέπει νὰ άναφερθή ή παρουσίαση
από τον κ. Γιάννη Γ. Παπαϊωάννου, στο
τεχνολογικό Ίνστιτούτο Δοξιάδη, όλό-
κληρης σχεδόν της δημιουργίας ενός
Έλληνας πρωτοπόρου της μουσικής —
της «συγκεκριμένης» επί το ακριβέστε-
ρον μουσικής — που έκτιμάται πολύ
στο έξωτερικό — του Γιάννη Ξενάκη. Η
δημιουργία αυτή είναι στο σύνολό της
τρία ολιγόλεπτα έργα με τούς παράδο-
τους τίτλους «Αχορρίψεις» (1955), «Με-
ταστάσεις» (1956) και «Πιθοπρακτά»
(1957—58), τρία δοκίμια για συμφω-
νική ορχήστρα ή για ομάδες οργάνων
που μετέχουν μιας συμφωνικής ορχή-
στρας. Πριν δοῦμε όμως τί ακριδώς εί-
ναι αυτή ή μουσική, θα προσπαθήσου-
με νὰ δώσουμε μια σκιαγραφία της προ-
σωπικότητας του συνθέτου, όπως μάς
την περιέγραψε ο κ. Γιάννης Γ. Παπα-
ϊωάννου.

Ο Γιάννης Ξενάκης είναι έξ ίσου γνω-
στός σαν άρχιτέκτονας και σαν μουσι-
κό. Έργάζεται στο Παρίσι σαν βοη-
θός του Λέ Κορμπυζιέ, άλλ' έκτός από
τις σπουδές του στα πολυτεχνεία, έχει
συμπληρώσει κ' ένα εύρύτατο κύκλο μου-
σικών σπουδών. Δεν έκρουε ποτέ τις άν-
τιρήσεις του για το περίφημο δωδε-
κάφωνο σύστημα και τον Σαίμπεργκ.
Το αισθητικοφιλοσοφικό του credo που
περιλαμβάνεται μέσα σε μελετήματα, ά-
γνωστα άτυχώς μέχρι στιγμής σε μάς,
αποκαλύπτει ένα μυστικιστή μάλλον,
που έπιχειρεί ν' άποκαταστήσει τὰ δι-
κάματα της ανθρώπινης ψυχής και του
παιγνιδιού στη μουσική, εις πείσμα του
παντοκράτορος διαοντισμού της έπο-
χής μας. Άς δοῦμε όμως τη δημιουργία
του Ξενάκη.

Ο Γιάννης Ξενάκης, ακολουθώντας
τὰ νεώτατα ρεύματα του καιρού του,
δίνει τη μουσική όχι πια σαν τέχνη
των φθόγγων, αλλά στην κυριολεξία σαν
τέχνη των ήχων. Στα τρία αυτά
έργα, άντιμετωπίζει το συμφωνικό σῶ-
μα ή μεμονωμένες ομάδες οργάνων του
σαν μια πηγή, ίκανή ν' άναδώσει όχι
μόνο φθόγγους, αλλά μάλλον ήχους και μάλι-
στα πρωτάκουστους. Ό,τι συχνά συμ-
φαιώνει τον άμύητο με τον ήχο αυτόν
είναι ή ολοφάνερη όμοιότητά του με ώ-
να μεμονωμένα συμφωνικά «έμφε» της όρθόδο-
ξης μουσικής. Άλλ' ο συνθέτης δίνει ί-
σως «ήχητικές γραμμές» ή στις «τελεί-
ες», αλλά και στις «ήχητικές έπιφάνει-
ες». Χρησιμοποιεί συνεχείς ήχους ή δου-
τά με αύξομειομένη ένταση, τὰ όποια
είναι λόγφ της όμοιότητός τους με
οικείους θορύβους. Ίδου τί απέμεινε πά-
νω στο σημειωματάριό μας μετά την ά-
κρόαση των «Μεταστάσεων»: Glissandi.

Κραυγές; Συνεχής ήχος που στην άρχή
θυμίζει άπογείωση. Στο τέλος του έρ-
γου προσγείωση — λογική κατακλείδα;
Στα «Πιθοπρακτά» ο συνθέτης χρησιμο-
ποιεί 46 έγχορδα καθένα από τὰ ό-
ποια παίζει και μια διαφορετική μελω-
δική γραμμή, με άποτέλεσμα ένα ήχο
γλοιώδη και ύδραργυρικό, διόλου δυσά-
ρεστο, μέσα στον όποϊον άκούγονται ύ-
πόκωφες πιστολιές ή έκπωματισμοί φια-
λών σαμπάνιας. Άνάλογα ήχητι-
στάσεις και το σχήμα. Άνάλογα ήχητι-
κά φαινόμενα παρατηρούνται και στις
«Αχορρίψεις», όπου ο συνθέτης χρησι-
μοποιεί μια ορχήστρα από 21 μόνον όρ-
γανα.

Τα έργα αυτά, παίχτηκαν από τον
άρχιμουσικό Χέρμαν Σέρχεν, σε διάφο-
ρα εύρωπαϊκά Φεστιβάλ σύγχρονης μου-
σικής, με μεγάλη επιτυχία. Διόλου πα-
ράξενο. Άκόμη και ο άπλος άκροατής
δεν δυσκολεύεται νὰ συμφιλιωθεί μ' αυ-
τούς τούς συχνότατα ήδείς ήχους, (σπά-
νια τραχείς) και επί πλέον δοκιμάζει
μια έκσταση» τελείως άφελή και παιδι-
κή: Κάθε στιγμή άναρωτιέται με άνυ-
πομονσία: Τί θα γίνει τώρα;

Σκοπός του Ξενάκη, είναι ή «όργανω-
ση» του ήχου, και ή δημιουργία μιας αι-
σθητικής του βασισμένης στα άνώτερα
μαθηματικά. Το κάθε ένα από αυτά τὰ
μικρά σχετικά έργα, είναι γέννημα μα-
θηματικών ύπολογισμών που τον άπα-
σχολούν κάποτε επί ένα όλόκληρο χρό-
νο. Βέβαια, ή άπλη άκρόαση ενός έργου
«συγκεκριμένης μουσικής» όπως άποκα-
λείται ή νέα αυτή τέχνη, δεν μπορεί νὰ
μάς κάμη νὰ καταλάβουμε αν πράγματι
οί άλχημιστάι της μερμινούν για μια ώ-
ρισμένη φόρμα: Άλλά ή αίσθηση αυτή,
προβάλλεται άνάγκυφη στις συνθέσεις

αυτού του παράδοξου Εὐπαλίνου των
ήχων και των ψόφων. Αντιγράφουμε μια
παράγραφο από ένα μουσικό μας ήμε-
ρολόγιο του 1958, όταν άκούσαμε στο
Παρίσι, την πρώτη παγκόσμια έκτελε-
ση ενός άλλου έργου του Ξενάκη, των
«Διαμορφώσεων» — μιας συρραφής ή-
χων, μη έκπεμπομένων από συμφωνική
ορχήστρα: «Η εξέλιξη του ήχου ήταν
εδώ πιο μεστή, πιο συμφωνική. Έκκι-

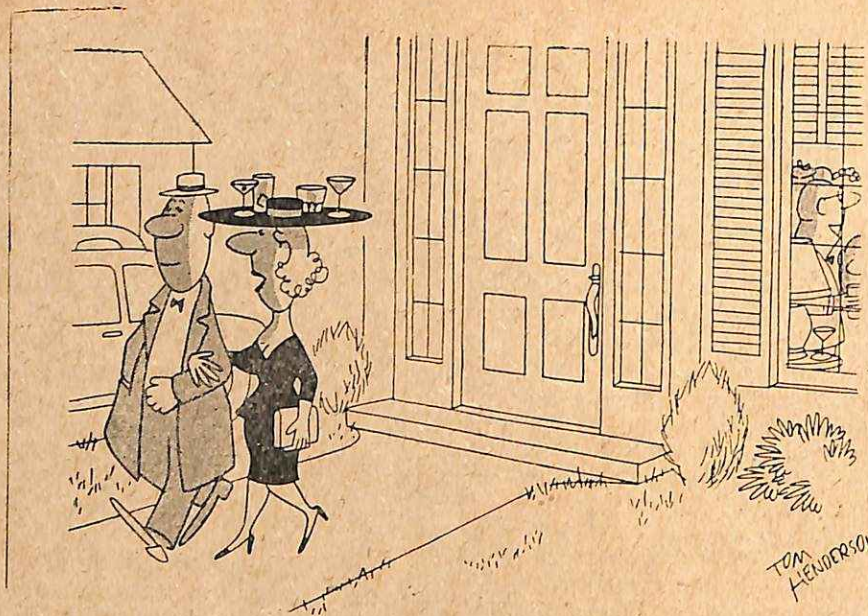
νήσεις πυράλων μέσα σε καταιγίδα,
λόχοι από ώργισμένα δεκανίκια που κα-
τεβαίνουν βιαστικά σκάλες στο «με-
τρό»... Το έργο του συνθέτη των «Πιθο-
πρακτών» και των «Αχορρίψεων» κατα-
χειροκροτήθηκε...»

Όμως, ή μουσική αυτή, ή μάλλον ή
«ήχητική» μάς γεννά μερικές άπορίες:
Τί θα είναι εκείνο, δάσει του όποϊου θα
άξιολογούμε την μεγαλοφύα αυτών των
ένθουσιωδών άλχημιστών του ήχου, που
ρίχτηκαν στο πείραμα παραλείποντας
νὰ καθορίσουν, συνειδητά ή άσυνειδητα,
τὰ κριτήρια της άξιολογήσεώς τους; Πώς
λ.χ. θα μπορούμε τὸν άσπόμε ότι ο Ξενά-
κης είναι ο Μπάχ — για νὰ καταφύγου-
με σε μια χονδροειδή άλλ' εύληπτη σχη-
ματοποίηση — της νέας μουσικής; και
με ποιά κριτήρια θα μπορούσαμε νὰ
καθορίσουμε τον ταπεινότερό της Τέλε-
μαν; Πώς θα ξεχωρίσουμε αυτόν τον
Μπάχ από τον άσήμαντο σύγχρονό του
Τέλεμαν που γράφει στην ίδια τεχντρο-
πία, τον Μότσαρτ από τον Ντίττερς φον
Ντίττερσντορφ, τον Χάυντν από τον
Ντούσσεκ, τον Στραβίνσκυ της άκόμη
από τον όποϊοδήποτε συνθέτη που γρά-
φει μουσική ταινιών;

Ίσως νὰ διαζόμεστε πολύ. Η και-
νούργια τέχνη είναι ακόμη τέχνη υπό έκ-
κόλαψιν και ή αισθητική άξιολόγηση,
σαν όλόκληρωμένη επιστήμη, δεν έμφα-
νίζεται στη μουσική παρά από τον 16ο
Ίσως αιώνα, όταν ο λόγος πλέον - (Ra-
tio), έπεμβαίνει και όργαώνει ιδιότρο-
πα και παράδοξα τὰ πρώτα μελωδικά
έκκρίματα, μιας συγκινήσεως. Στην όρ-
θόδοξη μουσική, έν άρχή ήν ή ψυχή. «Εί-
τα νους έλθών, πάντα έκόσμησε.» Στην
καινούργια τέχνη «έν άρχή ήν ο Λόγος»
— τουλάχιστον όσον άφορά τον Ξενά-
κη. Δεν μπορούμε νὰ μη διερωτηθούμε,
ποιές άραγε έποχές και ποιές συγκινή-
σεις άτομικές ή συλλογικές, ποιές πί-
στεις και ποιές θρησκείες θα δώσουν σ'
αυτήν την τέχνη το ψυχικό περιεχόμενο
που φαίνεται νὰ της λείπει;

Όταν μάς είπαν πώς ο Ξενάκης εί-
ναι σχεδόν ένας μυστικιστής, κι όταν κα-
τόπιν άκούσαμε τη μουσική του, ο νους
μας πήγε στον Πυθαγόρα, ή στο «Ένύ-
πνιον του Σκίπιδωνος», — ήχοι που πα-
ράγονται από την άέναη τριβή των σφαι-
ρών του ούρανού στερεώματος μεταξύ
τους. Μόνον κάπως έτσι μπορούμε νὰ
συμβιβάσουμε το «Πιστεύω» του Ξενά-
κη με τον τρόπο της εργασίας του.

Βέβαια με άδικη διασύνη, οί όρθό-
δοξοι μουσικοί, πήραν κιόλας στο χέρι
τους τον λίθο του αναθέματος, έτοιμοι
νὰ τον έκσφενδονίσουν έναντιον του Ξε-
νάκη και των συναδέλφων του. Οί ίδιοι
οί δημιουργοί της μουσικής, όνειροπο-
λούν διακριτικά, είναι ή αλήθεια, την έ-

«Ὁραῖο πάρετυ, ἀλλὰ πάρα πολὺς κόσμος!»

πιβολή της και τη δικαιοσύη τους. 'Ε-
μείς, δὲν θὰ προσχωρήσουμε οὔτε στὸ
ένα οὔτε στὸ ἄλλο. Θὰ συγχαροῦμε τὸν
κ. Γιάννη Γ. Παπαϊωάννου, ποὺ μὲ τόση
λεπτολόγη εὐσυνειδησία φροντίζει νὰ μᾶς
τηρῇ ἐνήμερους τῶν μουσικῶν ἐξελίξεων
στὴν 'Εσπέρια καὶ θὰ περιμένουμε :
Πρῶτα πρῶτα ν' ἀποκτήσῃ τὸ κίνημα
τῆς «συγκεκριμένης» μουσικῆς μεγαλύ-
τερη ἱστορία, νὰ πυκνώσουν κάπως οἱ
τάξεις τῶν ὁπαδῶν του. Κατόπιν νὰ ἐ-
νημερωθῶμε ἀρτιώτερα διαδάζοντας τὰ
μανιφέστα καὶ τὰ δοκίμια ὅχι μόνον τοῦ
Ξενάκη, ἀλλὰ τῶν Πιερ Σαίφφρ, 'Εντ-
γκάρ Βαρέζ, Στόκχουζεν, Μπρούνο
Μαντιέρνα κ.τ.λ., ἀκούγοντας ξανὰ τὰ
ἡχητικά τους δοκίμια, μέχρις ἀπομνη-
μονεύσεως εἰ δυνατόν. Τότε μόνον θὰ
κρίνουμε.

Ακούγοντας τη νεαρή πιανίστα Άλίκη Βατικιώτη, τὸ ρεσιτάλ ποὺ ἐδῶσε στὸν «Παρνασσό», δὲν μποροῦσαμε νὰ μὴ συλλογιστοῦμε πὼς παρακολουθήσαμε μιὰ πιανιστικὴ ἰδιοφυΐα στὰ πρῶτα θήματα τῆς καριέρας της. Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐρμηνείης δὲν συνθέτουν μιὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα πιανιστικὴ προσωπικότητα ποὺ δίνει τὶς ὠραιότερες ὑποσχέσεις μιᾶς θριαμβευτικῆς ἐξελίξεώς της. Ἐφόδια τῆς προσωπικότητος αὐτῆς εἶναι ἕνας ἤχος μεστός - ὁ ὁποῖος ποτὲ δὲν γίνεται ξηρὸς - καθαρὸς, μεγάλης ἀρετῆς ἀρθρωσεως ποὺ ἐκδηλώνονται πάντοτε διαφορετικῶς, συσχετιζόμενες μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐκάστοτε ἐρμηνευόμενου ἔργου. Ἡ ἐρμηνεία τοῦ «Πρελούδιου καὶ Φούγκας» σὲ λὰ ὕψ. μείζονα τοῦ Μπάχ, χαρακτηριζόταν ἀπὸ μιὰ ὀρθολογισμένη συνοχή τῶν φράσεων, μεστότητα ἤχου, ἀπὸ ἕνα αὐτοελεγχόμενο σφρίγος ὑπαγορευόμενο μάλλον ἀπὸ αἴσθησι τῆς μορφῆς,

παρά του μελωδικού περιεχομένου του έργου. Μια τέτοια ερμηνεία υπογραμμίζει κατά τρόπον ιδεώδη την ειδοποιό διαφορά της προσωπικότητας του Μπαχ, από το πλήθος των μικρότερων, αλλά πάντοτε αξιόλογων μουσικών προσωποποιήσεων της εποχής του.

Πόσο εύτυχισμένα διαφορετική, ως πρὸς τὸ ὕφος, ἦταν ἡ ἔρμηνεία, ὁ τρόπος πού ἐρμήνευσε ἡ Ἀλίκη Βατικιώτη τὶς τρεῖς σονάτες γιὰ πιάνο τοῦ Σκαρλάττι! Μὲ πόσην εὐγένεια, τὸ πιάνο μίλησε τῇ γλώσσᾳ τοῦ κλαδεσέν! Ἡ ἐρμηνεύτρια, πρόβαλε λεπτότατες ἀποχρώσεις χρωματισμοῦ, παραμυθιμένες συχνὰ ἀπὸ μεγάλους πιανίστες. Στῇ σονάτᾳ ἔργον 101 τοῦ Μπετόβεν, βρεθήκαμε μπροστὰ σὲ μιὰ συμμετρικώτατη κατανομὴ διπλῆς προσπάθειας πού ἀπέβλεπε ταυτόχρονα σὲ ἀπόδοσι μορφῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ μπετοβενικοῦ ὅψους. Στῇ «Δεύτερῃ Σονάτᾳ» τοῦ Χίντεμπερτ, ἔργο γραμμένον σ' ἐκεῖνο τὸ νεοκλασικὸ ἰδίωμα πού ἦταν τοῦ συρμοῦ ἀπὸ τὸ 1920 ὥς τὸ 1940, ἡ Ἀλίκη Βατικιώτῃ ξαναβρῆκε τὸ κλίμα τῆς «καθαρῆς μουσικῆς» στὸ ὁποῖο φαίνεται νὰ τὴν προσανατολίξῃ ἡ ὠριμὴ μουσικότητά της; Ἐπείγει τὸ ἔργο μὲ διαύγεια, ἀκρίβεια καὶ σαφήνεια. Ὑστερ' ἀπὸ τὶς ἐρμηνείες αὐτές, τὰ 12 Πρελούδια τοῦ Ντεμπυσσύ, ἤλθαν σὰν μιὰ ἐκπληξή, ἀποκαλύπτοντας μιὰν ἀλλήλη πτυχή αὐτῆς τῆς πιανιστικῆς προσωπικότητος πού δὲν θὰ μᾶς ἦταν εὐκόλο νὰ ὑποφιαστούμε: Ἐδῶ ἡ ποίησις τοῦ μουσικοῦ κειμένου συνυπῆρχε μὲ μιὰ ζωηρὴ αἴσθησι ζωγραφικῆς. Κάθε πρελούδιον, ἦταν πράγματι μιὰ εἰκόνα, ὅπως τὸ ἤθελε ὁ συνθέτης. Ἰδιαίτερη αἴσθησι προκάλεσαν μερικεὶς ὥραρις ἀντιθέσεις ἡχοχρώματος - συγχωριδίες ἀριστεροῦ χεριοῦ σὲ γκριζοὺς τόνους, -

ανοιχτόχρωμοι κρυσταλλικοί φθόγγοι
του δεξιού χεριού.

Μικρό χρονικό των δύο τελευ-
ταίων συναυλιών της Κρατικής Όρχη-
στρας: Στην πρώτη, η πιανίστα Ρένα
Κυριακού και ο Γερμανός αρχιμουσικός
Κάρλ Ρούχτ, έρμήνευσαν το Κοντσέρ-
το για πιάνο και όρχηστρα σε σόλ έ-
το για πιάνο και όρχηστρα σε σόλ έ-
λάσσονα του Μέντελσον. Το πρόγραμ-
μα έκλεισε με την Πέμπτη Συμφωνία
του Μπετόβεν. Στο Κοντσέρτο, ο πλου-
τός και η ευλογητία της έκφρασής έ-
νος αρχιμουσικού για τον όποιο ο συγ-
χρονισμός των όργάνων δεν ήταν ο σκο-
πός, αλλά μέσον, και για τον όποιο το
κάθε τι ήταν τραγούδι, ήρθε σε μι-
ωραίοτατη αντίθεση με τον λεπτό και
κυρυσταλλικό ήχο της σολίστ. Η κ. Κυ-
ριακού απέδειξε για μια ακόμη φορά,
ότι δεν είναι μόνο η εύσυνειδητη μελε-
τήτρια που έχει κάμει τόσο γόνιμες α-
ναδιφές στα άγνωστα άριστουργή-
ματα της ισπανικής μουσικής του 17ου
και 18ου αιώνα (πρώτη, αν δεν σφαλ-
λουμε, γνώρισε στην Έλλάδα τις συνά-
τες για κλαβέσεν του Σολέρ) αλλά και
μία ποιητική φύση, εύαισθητη στην α-
τμόσφαιρα του Μέντελσον.

Στην Πέμπτη Συμφωνία του Μπε-
βεν, ο Κάρλ Ρούχτ, χάρη σ'ε τολμηρές
καινοτομίες χρωματισμού, πέτυχε μι-
θαυμάσια ανανέωση του έργου. Έδω-
σε ιδιαίτερα σημασία στα σημεία εκείνα
όπου ή όρχηστρα έπαιζε ριανό, και
φρόντιζε να υπογραμμίζει επί τ'ό έκφρα-
στικώτερο ώρισμένα δεύτερα ήχη-
τικά. Ή έρ-
πλάνα και συνοδευτικά σχήματα. Η έρ-
μηνεία αυτή, τόσο λίγο ορθόδοξη σ'ε
τόσο πολύ αξιόλογη, προσέκρουσε σ'ε
κάποιες αντίρρήσεις του αυτού κοινού
που στην επόμενη συναυλία αποθέωσε
τη Βραζιλιανή πιανίστα Γιάρα Μπαρ-
νέτ.

Παρά τις προσπάθειες του κ. Βαθ-
γιάννη, ο οποίος κράτησε την όρχηστρα
σέ ισορροπία, η Βραζιλιανή πιανίστα
μετέτρεψε τὸ «Δεύτερο Κοντσέρτο» γὰρ
πιάνο τοῦ Μπράμς σ' ἓνα κομμάτι ἐν-
τελούς δεξιοτεχνισμού. Προικισμένη με-
τεχική τρομακτική κ' ἀξιοζήλευτη, μέ-
δάχτυλα ὑπερευκίνητα, ἔπαιξε τὸ τόσο
μουσικὸ αὐτὸ κοντσέρτο μὲ μιὰ μουρὴ νά
κοκτόνο ἔνταση ἤχου, ποὺ μπορεῖ νά
ταιριαζή σέ κάποιες βραζιλιάνικες σάμ-
πες τοῦ Νταριούς Μιλῶ, ἢ στὰ κον-
τσέρτα τοῦ Ραχμάνινωφ, ἀλλ' ἐν πάσῃ
περιπτώσει ὄχι στὸν Μπράμς. Εὐτυχῶς
πρὶν ἀπὸ τὸ Κοντσέρτο, ὁ κ. Βαθγιάν-
νης εἶχε πραγματοποιήσει δύο ἀπὸ τὶς
ὠραιότερες ἐφετινὲς ἐπιτευξεις του: Τὴν
ἐρμηνεία τῆς «Μαγγανείας τῆς Μεγά-
λης Παρασκευῆς» ἀπὸ τὸν «Πάροψφον»
τοῦ Βάγκνερ καὶ τὴν ἐρμηνεία τῆς Μεγά-
σο ἐνδιαφέρουσας Συμφωνίας τοῦ Σω-
σδὸν (γαλατογοθθικός ρομαντισμός), ὁ-
ποδίδοντας τέλεια τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς
μουσικιστικῆς περισυλλογῆς τοῦ προ-
του, καὶ τὴν ὄνειρική κάποτε ἀτμόσφαι-
ρα τοῦ δεύτερου.

—SAGITTARIUS

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ

Η ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΟΥΣ ΕΚΦΑΝΣΗ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ : Α. Τάσσου καὶ Γιάννη Παπᾶ

Τὸ σύγχρονο κίνημα τῆς τέχνης ἐκφράζει τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν αὐτοτέλεια καὶ τὴν ἐπιβολὴν πάνων στὰ πράγματα τοῦ κόσμου, μιὰν ἐπιβολήν, ποὺ συνυλίζει τὰ πράγματα. Ἴσως ἡ προσπάθεια αὐτὴ νὰ ἔχῃ μεταφυσικὴν ἀξία. Ὡστόσο, ἐμείς οἱ Ἕλληνες, εἴμαστε ἀκόμῃ ἀρκετὰ γήϊνοι (ἴσως αὐτὸ νὰ σημαίνει, πῶς εἴμαστε ἀκόμῃ ἀρκετὰ πρωτόγονοι καὶ ὑγιεῖς), ἔχουμε τὰ νεῦρα μας γεμάτα καὶ ἐξασκολουθοῦμε νὰ εἴμαστε σωφισμασμένοι μὲ τὴ φύση καὶ τὸν φεγγερὸ θεὸ μας. Ὁ χρόνος μόνον θὰ μᾶς δώσῃ τὴ δυνατότητα, νὰ ἐλέγξουμε τοὺς ἀκαλλιτέχνες μας, ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν ἀφρημένην τέχνην, ἂν ὑπακούουν σὲ μιὰ ἐπιδημικὴ τάση, ἣ σὲ μιὰ γνήσια ἐσωτερικὴ παρόρμηση. Ἡ νέα τέχνη, σπᾶντας τὰ φράγματα τοῦ νόμου, ἀφῆσε ἐλευθερὸν ἕνα ἀνεργάτιστο δαιμόνιο: τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Αὐτὸ τὸ δαιμόνιο, ὅταν ἀποκάμῃ νὰ
τρέχῃ στοὺς σκολιούς καὶ ἀδιέξοδους
δρόμους του, θὰ ξαναπιάσῃ μόνο του νὰ
στήσῃ τὰ φράγματα τῆς ἀσφάλειας καὶ
τῆς ἀληθινῆς ἐλευθερίας. Γιατὶ μόνο
μέσα στὸν νόμο νοεῖται ἡ ἐλευθερία. Ἡ
ἐλληνικὴ ἀντίληψη τῆς ἔννομης ἐλευθε-
ρίας, τῆς σαφείας καὶ τῆς ταυτότη-
τος ὕλης καὶ πνεύματος, ἐξηγεῖ καθαρὰ

τὴν ἀλματική ἐξέλιξη, ποὺ εἶχε ἡ χαρακτηριστικὴ στὸν τόπο μας, μολοντοῖ ἡ ἱστορία της δὲν εἶναι μεγάλη. Παρ' ὅλα τὰ προδρομικά της φαινόμενα, ἀπρέπει νὰ θεωροῦμε πῶς σὰν τέχνη αὐτοτελὴς καὶ αὐθύπαρκτη, ἡ ἐλλήνικὴ χαρακτηριστικὴ, ἔχει ἡλικία τριάντα μόλις χρόνων, μετρῶντας ἀπὸ τὸν καιρό, ποὺ μὲ τὸν διορισμὸ τοῦ Γιάννου Κεφαλῆνου, ἀνασυστάθηκε στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν, ἡ ἔδρα τοῦ Φέρμπου. Μέσα σὲ τόσο μικρὸ χρονικὸ διάστημα, ἡ χαρακτηριστικὴ μας, ἔχει νὰ ἐπιδείξει λαμπρὰ κατακτήσεις. Πάνω ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματά μας στοὺς ἄλλους τομεῖς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ἡ χαρακτηριστικὴ μας δρῖσκειται σήμερα στὴν πρώτη γραμμὴ μάχης στὸν διεθνὲ καλλιτεχνικὸ στίβο.

Ἡ ἀρχὴ τῆς χαρακτικῆς, σὰν τέχνης, χάνεται μέσα στὴν προϊστορία τῶν λαῶν τῆς ἀπὸ Ἀνατολῆς. Ἴσως μία πρωτόγονη χάραξη σὲ πέτρα ἢ σὲ πηλὸ, νὰ ἀποκάλυψε τὴν δυνατότητα τῆς ἀποτύπωσης. Ὕστερα, ἀπὸ ἀνάγκη νὰ διαδοθῇ μιὰ ἰδέα ἢ ἓνα σύμβολο, ἐγίνε ἐκμετάλλευση τῆς δυνατότητας αὐτῆς. Καὶ ἔτσι γεννήθηκε ἡ χαρακτικὴ καὶ μαζί της, ὁ τύπος. Γρήγορα ὁμως ἡ χαρακτικὴ ἐξέφυγε ἀπὸ τὰ δεσμοὰ τοῦ ἐντυπου λόγου. Καὶ παρ' ὅλο, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ τὸν ὑπηρετῇ σὰν δια-

κόσμηση ή υπομνηματισμός, απόκτησε ανεξαρτησία και έγινε μια άρτια αυτόνομη τέχνη με δικά της αισθητικά δεδομένα και αισθητική τελείωση, μια τέχνη που μπορεί να εξαντλήση με καλλιτεχνική πληρότητα το ψυχρόμοτο του τεχνήνι. Τώρα, το δράμα του κόσμου συλλαμβάνεται χαρακτηριστικά και αποδίδεται σε έργο αυτότελές, χωρίς τη συνδρομή του έντυπου λόγου. Οί καλλιτέχνες μας, που από την ελληνική τους φύση, αγαπούν την καθαρή φόρμα, το περιχαρκόμωμο σχέδιο και το αυστηρό φως, βρήκαν στην χαρακτηριστική, την ξυλογραφία ιδιαίτερα, που επιτάσσει τὰ στοιχία αυτά, την πλήρωση της κλίσης τους. Και ο χαρακτήρας Α. Τάσσοις, που εκθέτει στον «Ζυγό» (Βουκουρεστίου 11) έβδομηντα έργα του, ίσως είναι ο πιο Έλληνας από τους χαρακτες μας.

Ἀπὸ τὴν πρώτη του ἐμφάνιση, ὁ Τάσος ἐξακολουθεῖ τὴν ἀνοδική πορεία του μέσα στὸν δρόμο, ποὺ σημαδεύει γιὰ τὴν τέχνη του. Αὐστηρὸς, καθαρὸς, μὲ πλήρη τὴν αἴσθηση τοῦ ὕλικού του, τὸ ἀναγκάζει ὅ ἀποδωδύει ἕνα συγκρατημένο πάθος. Ἡ ρωμαλέα του φύση ἐκφράζεται ἀνετα, κατανικώντας τὴν ἀντίσταση τοῦ ὕλικού του. Ὅλοένα ἀπλοποιεῖ καὶ συνάμα πλουτίζει τὴν τεχνική του. Στὶς ἐγχρωμες ξυλογραφίες του, τὸ χρῶμα δὲν εἶναι κατὰ ἐπὶ πλεόν, ἀλλὰ εἶναι ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῆς φόρμας· ἡ χάραξη ἔχει γεννηθῇ μέσα στὴν ὁραση τοῦ ἐγχρωμη. Ἡ σύνθεσή του ἔχει ἀποκτήσει ἕναν καθαρώτερο, ἐντονώτερο ρυθμό, ποὺ τῆς δίνει μεγαλύτερη πλαστικότητα, καὶ τὴν ἀνάγει σὲ πράξη τελειωμένη. Ὡς περιεχόμενο, ἡ τέχνη τοῦ Τάσου περιγράφει τὴ γῆ καὶ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ποιοῦν στὴ δούλεψή της. Τὴ γῆ, μέσα στὴν ἐρημιὰ καὶ τὴν ὁμορφιά της, τοὺς

Α. ΤΑΣΣΟΥ : «Τοπίο της εγκατάλειψης»

ἀνθρώπους, μέσα στὸν ἀδελφωμένο μό-
χθο τους. Ἀλλὰ πάντα δίνει τὴν ὁμο-
φίᾳ τῆς πράξης, μ' ἓναν τρόπο ἑλληνη-
κό, χωρὶς ἐξπρεσιονιστικὴ ἔμφαση, ἔ-
στι ποὺ ἡ πράξη, (τὸ μάζεμα τοῦ καρ-
ποῦ, τὸ ξεροχάρισμά, ἡ πορεία τῶν
χωρικῶν ἡ τῶν ψαράδων) παίρνει τὴν
διαστάσεις σχεδὸν συμβόλου. Ἡ δου-
λειά του ἔχει ἀρτίωθῇ πνευματικὰ καὶ
τεχνικά· κι αὐτὸ ὀφείλεται ὄχι μόνο
στὶς ἐξοχές ἱκανότητές του, ἀλλὰ καὶ
στὴ σπάνια ἐργατικότητά του. Τὰ σχέ-
διά του γιὰ τὴ «Ἀργοναυτικά» τοῦ Ἀ-
πολλωνίου τοῦ Ρόδου, ποὺ ἐκθέτει, κα-
θὼς καὶ ἡ σειρὰ τῶν «Γραμματοσήμων»
του δεβαιώνουν τὴν παραγωγικότητά
του, τὴν εὐχέρεια καὶ τὴ σιγουριά τοῦ
τεχνίτη, ποὺ ἔχει κάνει τὴν τέχνη ζωὴ
του.

Σ τὸ «Ἀθηναϊκὸ Τεχνολογικὸ Ἰνστι-
τούτο (Στρατιωτικὸ Συνδεδιωμένο 24)
ἐκτίθενται μερικά χαρακτηριστικὰ ἔρ-
γα, γλυπτὰ καὶ σχέδια τοῦ γλύπτη Γί-
άννη Παππά, διευθυντοῦ τῆς Ἀνωτάτης
Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Στὰ ἐγκαίνια
μίλησε ὁ ζωγράφος Γιάννης Τσαρού-
χης γιὰ τὴν ἀφηρημένη τέχνη, ποὺ εἰσέ-
βαλε στὸν καλλιτεχνικὸ στίβο, σὰν ἐπα-
νάσταση, μετὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιον
πόλεμον. Σήμερα, εἶπε, μὲ τὴ διάδοση
ποῦ ἔχει πάρει ἡ ἀφηρημένη τέχνη, διά-
δοση ποὺ ὀφείλεται περισσότερον σὲ ἐ-
ξωκαλλιτεχνικὰ αἰτία, ἐπαναστάτης θὰ
πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ καλλιτέχνης, ποῦ
μιλεῖ τὴ δική του γλῶσσα καὶ ἐκφράζει
ἄμεσα τὰ αἰσθημάτα του μέσα σὲ νοη-
τὰ σχήματα. Καὶ ὁ Παππάς εἶναι ἐπα-
ναστάτης - ἀφοῦ δὲν ὑποκύπτει σὲ μι-
ὰν ἐπανάσταση, ποῦ καθιερώθηκε πιὰ
σὰν καθεστηκυῖα μορφή τέχνης.

Λιγότερο από έκθεση, ή πρωτοβουλία του Τεχνολογικού Ινστιτούτου, ήταν μιὰ παρουσίαση του έργου του Παππά, μιὰ δειγματοληψία. Θὰ μᾶς δοθῇ ἀργότερα ή εὐκαιρία, ὅτα γίνη πλήρης έκθεση τῆς ἐργασίας του, νὰ μιλήσουμε ἀναλυτικότερα γιὰ τῇ γλυπτικῇ του καὶ γιὰ τῇ θέσει ποὺ κρατᾷ στὴν τέχνη μας. Ἐδῶ θὰ ἦταν σκόπιμο, νὰ σημειώσουμε γενικὰ τὴν προσπάθεια τοῦ καλλιτέχνη ν' ἀναπλάσῃ δημιουργικὰ καὶ ἐλεύθερα τὰ ἀνεξάντλητα σχήματα ποὺ μᾶς δίνει ὁ κόσμος, νὰ ἐισδύσῃ στὸν χαρακτήρα τους καὶ στὴ φύση τῆς ὀργάνωσής τους. Ἡ παλαιότερη ἐργασία του, τὸν ἔχει πλουτίσει μὲ μιὰν ἐμπειρία πλαστικῇ καὶ πνευματικῇ, ποὺ τὸν κάνει ἱκανό, στὰ τελευταῖα του ἔργα, νὰ προεκτείνῃ τὴν πλαστικὴν ἐπιφανεῖάν του καὶ μέσα στὸν ἀτμοσφαιρικό χῶρο, ποὺ τὰ περιβάλλει. Ἡ δομικὴ ὀργάνωση τῶν γλυπτῶν του, ἡ πλούσια καὶ συνάμα λιτὴ πλαστικότητα τους, προβάλλουν ἕνα ὑψηλὸ καλλιτεχνικὸ ἥθος. Ἐνα ἥθος, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο ἀντίδοτο, μέσα στὴ σύγχυση τῶν ἡμερῶν μας.

—ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

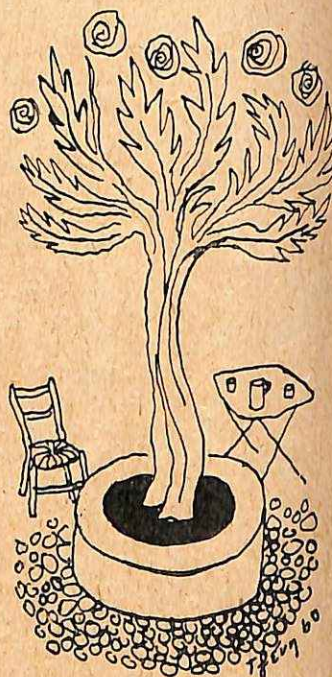
ΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΙΚΕΛΙΑ

ΚΑΒΑΛΛΑ σὲ γαϊδουράκια καὶ μω-
λάρια ἀδύνατοι σὰν τὰ ζῶα τους,
ἄξυριστοι καὶ ἡλιοκαμένοι, οἱ χωρικοὶ
γυρίζουν τὸ θράβυ στὰ φτωχικά τους
σπίτια, ἀφοῦ δουλέψανε στὰ ἄγωνα καὶ
ἀπομακρυσμένα χωράφια τους. Βρισκό-
μαστε στὴν καρδιά τῆς δυτικῆς Σικε-
λίας, μιᾶς χώρας ποὺ θὰ ἔμπορούσε νὰ
γίνη ἕνας ἐπίγειος παράδεισος ἢ μᾶλ-
λον νὰ ξαναγίνη, γιατί παράδεισος ἦταν
τὴν ἐποχὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Ὠ-
στόσοι, σ' αὐτὸν τὸν τόπου ποὺ τὸν εὐλό-
γησαν οἱ θεοί, ἕνα μέρος τοῦ πληθυ-
σμοῦ δὲν τρώει ὅσο θέλει, δὲν βρίσκει
δουλειά, καὶ χάνει τὰ παιδιά του. Γύ-
ρισα τὸ μεγάλο νησί καὶ μοῦ ἔκαναν ἐν-
τύπωση οἱ ἀντιθέσεις τοῦ τόπου αὐτοῦ
μὲ τὸ τόσο ἥπιο κλίμα — ἐκτὸς ἀπὸ
τὶς τρομερὲς ζέστες τοῦ καλοκαιριοῦ,
ὅταν ὁ ἥλιος τὸ καίη. Ἀπὸ τὴν Κατάνη
ὡς τὴν Μεσσήνη, ἔπειτα γύρω ἀπὸ τὸ
στενὸ ποῦ τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴν Καλα-
βρία, σ' ὅλη τὴ βόρεια ἀκτὴ, τὰ μάτια
βλέπουν μαγεμένα χιλιόμετρα ὁλόκληρα
ἀπὸ λεμονιές, πορτοκαλιές καὶ ἄλλα ξυ-
νά, πλοσίους καρπούς καὶ πληθὸς ἄλ-
λα δέντρα. Αὐτὴ εἶναι ἡ εὐφορὴ περιο-
χῇ: μιὰ κορδέλλα ποὺ γυροφέρει τὴ
Σικελία σὰν μιὰ εὐωδιαστὴ καὶ κατα-
πράσινη ζώνη μὲ κίτρινα καὶ πορτοκα-
λιὰ στίγματα ἀπὸ τὰ ὄριμα φρούτα ἢ
σὲ ἄλλῃ ἐποχῇ μὲ τὶς λευκὲς βούλες ἀ-
πὸ τὰ ἄνθη τῆς μηλιάς ἢ τῆς ρόδινες πι-
νελιές ἀπὸ τὰ λουλουδιὰ τῆς κερασίδας.
Ἡ μαγεία αὐτὴ εἰσχωρεῖ κάποτε στὸ ἐ-
σωτερικόν, ὡς τὶς ὁλόγυρα κλειστὲς κοι-
λάδες. Στὶς ἀκτὲς θαυμάζεις τὶς πόλεις
ποῦ ἕνα ἀδιάκοπο κύμα πολιτισμῶν,
2.500 ἐτῶν, τοῦ ἐλληνικοῦ, τοῦ ρωμαϊ-
κοῦ, τοῦ βυζαντινοῦ καὶ τοῦ ἀραβικοῦ καὶ
ἔπειτα τοῦ ἰταλικοῦ τὶς στολίσαι θαυμα-
στὰ μὲ μνημεῖα ἀσύγκριτα. Οἱ κίονες
τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ναῶν ποὺ διατη-
ροῦνται καλύτερα καὶ ἀπὸ τῆς Ἑλλά-
δας, ὑψώνονται χρυσοὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο. Μέ-
σα στὶς βυζαντινὲς ἐκκλησίες λάμπουν
τὰ περίφημα μωσαϊκά, ὁλόλαμπρα, γα-
λῆνιες εἰκόνες τῶν Ἀγίων. Καὶ κοντὰ
στὰ ἐρειπωμένα σήμερα παλάτια τῆς
Σικελικῆς ἀριστοκρατίας τοῦ 18ου αἰ-
ῶνα, ὑπάρχουν ἀκόμα οἱ ἐκκλησίες τῆς
ἐποχῆς τοῦ μαρκοῦ φορτωμένες στολι-
δια.

Όταν όμως εισχωρήση κανείς στο έσω-
τερικό του ηθισμού, τί βλέπει; 'Ο Γκιου-
ζέππε Τομάζι κάνει μια συναρπαστική
περιγραφή σ' ένα βιβλίο του:

«Συστάδες από όκηνρους λόφους
έκτυφλωτικά κίτρινους κάτω από τόν ή-
λιο, κοιλάδες άπελπισμένες, ποταμοί
κατάξερσι. 'Η άγωνα έξοχη κυματίζει ά-
τέλειωτη, έρημη και άψυχη σαν θάλασ-
σα πού ξαφνικά πέτρωσε.»

Είδα και αναγνώρισα αυτή την ἐρή-
μωση, ἃν και εὐτύχησα νὰ πετύχω τὴν
ὑπαιθρο στὴν πιὸ γελαστὴ τῆς ὥρας: τὸ
χειμῶνα, ὅταν οἱ μεγάλες ἐκτάσεις ποὺ
εἶναι σπαρμένες μετ' ἀσπιδίου πρᾶσι
νίζουν ἀκόμη, προτοῦ τὰ κάψει ὅλα ὁ
ἥλιος. Εἶδα ὅμως ἀκόμη ὅτι αὐτὲς τίς

Εὐφορες καλλιεργημένους ἐκτάσεις τις κα-
ταστρέφει στὶς πλαγιές μιὰ ἀδεισώπη
τὴ διάβρωση. Ἡ γῆ τῆς Σικελίας τῆς ἀ-
στρέφεται σιγὰ σιγὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀ-
γνοίας ἢ τῆς δεισιδαιμονίας: εἶναι ἀδύνα-
μις μαγικές, εἶναι ὁ διάβολος ποὺ τρεῖς
τῇ γῇ μας, λένε οἱ χωρικοί. *Αρα δὲν
μποροῦν νὰ κάνουν τίποτα.

Τὸ δράμα εἶναι ἡ παθητικότητα τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ στὴν ἐπαρχία τοῦ Παλέρμου μόνο ἀριθμεῖ 46% ἐντελῶς ἀπρόσφάκτους. Εἶναι ἓνας πληθυσμὸς ἀπρόσιτος στὴν πρόοδο ἀφοῦ εἶναι καὶ τὸν δύσκολο νάρθη σ' ἐπαφὴ μαζί της ὠρισμένα μέρη λ.χ. καίνε τὴν κοπριά τὶ νὰ λιπάνουν μ' αὐτὴν τὸ χῶμα γιὰ πιστέυνον ὅτι «βρωμίζει τὴ γῆ». Εἶναι μιὰ γῆ ὅμως ποὺ τὴν καλλιεργοῦν πρωτόγονα ἄροτρα ζεμένα μὲ ἓνα μόνο ζῶο, μιὰ γῆ ποὺ τὴ δουλεύουν μὲ τὸ φάρρι. Καὶ ὅμως ὁ χωρικός τῆς Σικελίας θὰ ἦταν δουλεύει ἂν ὑπῆρχε οὐκ αἶμα καὶ σ' ὅλες, τίς λιγώτερο ἀνεπτυγμέναις χώρες ὁ ὑπερπληθυσμὸς καταπνίγει τὴ δυνατότητα βελτιώσεως τοῦ βιοτικού ἐπίπεδου. Πολλοὶ μικροκτηματίες ἢ καλλιεργητὲς δὲν μποροῦν νὰ βροῦν δουλειὰ περισσότερο ἀπὸ 110—120 μέρες χρόνο.

Στην ύπαιθρο τῆς ἐσωτερικῆς Σικελίας συναντοῦμε συχνὰ αὐτὴ τὴν εἰκόνα: ἓνα σπίτι μὲ ἓνα δωμάτιο ἀπομονωμένο μέσα στὸν ἀπέραντο κυματισμὸ τῶν ξερῶν λόφων χωρὶς δέντρα, χωρὶς ἓνα λαχανόκηπο, μιὰ μικροσκοπικὴ ἐκκλησίᾳ ποὺ συγκεντρώνει τὸν σκόρπιο πληθυσμὸ καὶ ἓνας γάιδος — θεῖα πρόνοια τῶν πολὺ φτωχῶν τόπων — ποὺ τὸν ἀκολουθεῖ συχνὰ μιὰ κατσίκα κ' ἓνας σκύλος, φύλακας τῶν κοπαδιῶν. Ἡ πολυάριθμη οἰκογένεια ζῇ σ' αὐτὲς τὶς καλὺντες, ποὺ τόσο λίγο ἐγγυῶνται γιὰ τὴ στοιχειώδη ὑγεία καὶ τὴν ἀνεσὴ τῆς. Ἡ βεσιδιαμονία χειροτερεῖ τὴν κακὴ ὑγεία τῶν φτωχῶν. Ὅταν λένε στὶς μητέρες ὅτι τὰ περισσότερα παιδιὰ τοὺς ἔχουν σκουληκία ἐκεῖνες ἀπαντοῖ: «Ὑπερβαίνουν καὶ αὐτὰ. Τὰ σκουληκία εἶναι ποὺ χωνεύουν τὸ φαί. Οἱ φτωχοὶ δὲ πέθαιναν ἂν δὲν ἦταν κι αὐτὰ.»

Μία γυναίκα ξαπλώθηκε χάμω και κρύβοντας τὸ κεφάλι καὶ τὸ σῶμα της ἔκρυψε ἕνα μαύρο σάλι ἔδειξε πῶς εἶχε δεῖ τὸν διάβολο κάνοντας τὰ κέρατα μετὰ τὴν εὐαγγέλιον.

Ενας άνθρωπος προσπαθεί να βγάλει από τη δυστυχία τους τὰ ἑκατομμύρια αὐτὰ τῶν φτωχῶν χωρικῶν: εἶναι ὁ Ντὸλτσι Ντόλτσι πού τὸν λένε «ὁ Γκάν-λος Σικελίας». Ὅπως ἔκανε ὁ μεγάλος Ἰνδὸς μουσικιστὴς, ὁ Ντόλτσι ἀν- και δὲν εἶναι ὁ ἴδιος θρησκευόμενος, εἰ- οῖος ἀπόστολος κηρυγμένος ἐναντίον τῆς νά χρησιμοποίησε τὴν ὑπερτερίαν τῆς στήριξη τῆς δράσεώς του. Τὸ πείραμά του ἀξίζει νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον.

ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ δὲν εἶναι Σικελός, ἀλλὰ ἔχει ἔρθει ἀπὸ τὴ θόρειο Ἰταλία, συγκινήθηκε ἀπὸ τὴ δυστυχία τῆς Σικελίας καὶ ἱδρυσε μιὰ ὁργάνωση γιὰ νὰ μορφώσῃ τοὺς φτωχοὺς. Κι αὐτὸ ποὺ κάνει μετὰ τὴ βοήθεια 28 συνεργατῶν τοῦ ποὺ ζοῦνε τὸ ἴδιο φτωχικὰ καὶ κεί- νους ποὺ θέλουν νὰ σώσουν ἀπὸ τὴ δυστυχία. Οἱ συνεργάτες αὐτοὶ ποὺ πρέ-

ἔχουν τὴ διάλεκτο τῶν Σικελῶν
 κατὰ τὰς κάτω τάξεις οἱ Σικελοὶ δὲν
 καταλαβαίνουν τὴ γλῶσσα τῆς βόρειας
 (ἰταλίας) μαθαίνουν τοὺς χωρικοὺς νὰ
 βοηθοῦνται μόνοι τους, νὰ ἀποτινάξουν
 τὴν τρομερὴ τους ἀπάθεια, νὰ βελτιώ-
 σουν τοὺς τρόπους καλλιέργειας. Τοῦ
 πείθουν ὅτι πρέπει νὰ λιπαίνουν μὲ κο-
 πρία τὴ γῆ καὶ ὅτι τὸ τόσο σπάνιον νερὸ
 («μιά σταγόνα νερὸ πληθύνεται στὴ Σι-
 κελία μὲ μιά σταγόνα ἰδρώτα», ἔγραψε
 ὁ συγγραφεὺς Τομάζι) πρέπει νὰ τὸ πε-
 ρίρρουν σὲ αὐλάκια γιὰ νὰ μὴ χάνε-
 ται. Μὲ λίγα λόγια οἱ ἀπόστολοι τοῦ
 Ντόλτσι διδάσκουν στοὺς χωρικοὺς τὰ
 στοιχειώδη πράγματα ποὺ ὅλοι οἱ καλ-
 ῶντες ἔχουν τῶν ἄλλων χωρῶν τὰ
 ἔχουν ἀπὸ πολλὰς γενεὰς τώρα.
 Ἡ ἔρευνα τοῦ Ντόλτσι καὶ τὰ πρῶτα
 ἐκτάκτα τῆς δράσης του προκάλεσαν
 ἐκείνη τὴν ἀνησυχία στὴν Ἱταλικὴ κυβέρ-
 νησι. Ἡ ἀνησυχία αὕτη ἐμείωσε δὲ
 τὸ Ντόλτσι μὲ ἓνα ἑκατομμύριο ὁπαδοὺς

σχεδόν όλους άνεργους, έκανε έντονες διαδηλώσεις και κύρυε άπεργία πείνας. Ο Ντόλτσι άποκηρύσσει τη βία, αλλά αυτό δέν τόν έμποδίζει νά είναι μαχητικός. Στο τέλος άποφυλακίστηκε και ή προσπάθειά του έγινε άποδεκτή. Η Ίταλία και πολλές άλλες χώρες συνεργάζονται τώρα για νά βελτιώσουν τη μοίρα τών υπανάπτυκτων χωρών.

Γιὰ τὰ περιοριστὴ ἡ φτώχεια τῆς Σικελίας θὰ πρέπει ὄχι μόνο ἡ ἀγροτικὴ μάζα ποὺ ἀποτελεῖ τὸν ὑπερπληθυσμὸ τῆς νὰ διαφωτιστῇ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκδομηχανιστῇ. Ἐκτὸς ἀπὸ λίγες ἐξαιρέσεις, στὸν γαλανὸ οὐρανὸ τοῦ μεγάλου νησιοῦ δὲν εἶδα νὰ διαγράφονται καμινάδες ἐργοστασίων. Αὐτὸ βέβαια εἶναι κέρδος γιὰ τὴν ὁμορφίᾳ τοῦ νησιοῦ ἀλλὰ αὐξάνει καὶ τὴ μιζέρια του. Ἡ Σικελία θρίσκεται στὴ νότια ἄκρη τῆς ἰταλικῆς μπόττας, ἔξω ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ ρεύματα καὶ νοιώθει παραμελημένη. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πρόβαλε τὶς πολιτικὲς τῆς διεκδικήσεις ποὺ τὴ φέρανε σὲ μιὰ θέση αὐτονομίας μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας.

Η έπαρχιακή κυβέρνηση του Παλέρμου ελπίζει ότι η κάποια οικονομική ανεξαρτησία θα επιτρέψει στη Σικελία να αφιερώσει ένα μέρος των εσόδων της στην ανόρθωση της οικονομίας της. Και σ' αυτό όμως το σημείο υπάρχουν δυσκολίες: η αυτόνομη αυτή που την έχουν και ώριμες άλλες περιοχές όπως η Σαρδηνία και η κοιλάδα της Άπυλτης έχει γίνει αντικείμενο βίαιων επιθέσεων εκ μέρους του άλλου προέδρου της Ιταλικής Γερουσίας κ. Μερτασκόρα που νομίζει ότι είναι πολύ δαπανηρό για τη χώρα. Ωστόσο οι Σικελοί είναι αποφασισμένοι να τη διατηρήσουν.

—JEAN GACHON

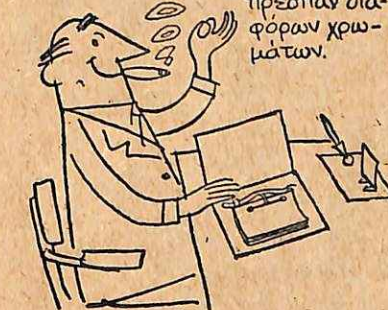

Geha DUPLEX

ΥΠΟΘΙΕ
PAL-CLIP

Νέον σύστημα ταξινομήσεως
★ φύλλων χωρίς τρύπημα.

★ Ωραιότερη εμφάνισις, με
πρεσβύτερη δια-
φόρων χρω-
μάτων.

- ★ Το **PAL-CLIP** συγκατα-
τεί ασφαλῶς 1-300 εγ-
γραφα χωρίς τρύπημα.
- ★ Ταχυτάτη τοποθέτησις
καὶ ἀφαίρεσις τῶν ἐν-
διαμέσων φύλλων.

διπλῆς μελανώσεως - καί μέ
τό ἐνδιάμεσο πλαστικό στρώμα
πού ἐμποδίζει τό μελάνι ν' ἀπλώ-
νῃ καί νά μουντζούρωνῃ.

καθαρά αντίγραφα!
καθαρά χέρια!

И «ЕКЛОГН»

Δέχεται
εὐχαρίστως συνεργασίες :
Διηγήματα
Ποιήματα
Ἀνέκδοτα (ἐλληνικά,
πρωτότυπα)

Οἱ ἀποστολεῖς θὰ λαμβάνουν
ὅπωςδήποτε ἀπάντηση καί
σὲ περίπτωση ἀποδοχῆς, θὰ
πληρώνονται ἀμέσως μὲ τίς
τρέχουσες τιμὲς δημοσιο-
γραφικῶν συνεργασιῶν.

ΤΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΔΕΝ ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ

Σημ. — Προτιμῶνται τὰ χειρόγραφα τὰ εὐανάγνωστα, τὰ γραμμένα ἀπὸ τῆς μίας πλευρᾶς τοῦ χαρτιοῦ, μὲ μεγάλα περιθώρια.

Α. ΠΑΛΛΗΣ
1870

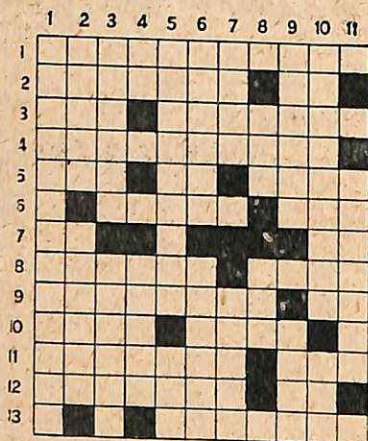
ΕΡΜΟΥ 8 • ΤΗΛ. 21.434-30.376

Ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΕΚΛΟΓΗΣ»

Με τα προβλήματα του τεύχους αυτού κλείνει ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ της «Εκλογής», που περιλαμβάνει τους Διαγωνισμούς των τευχών 176, 177, 178, 179 και 180. Όσοι θέλουν να πάρουν μέρος σ' αυτόν θα πρέπει να απαντήσουν στις πνευματικές ασκήσεις και των 5 τευχών. Το σύνολο των απαντήσεων πρέπει να βρίσκεται στη γραφεία της «Εκλογής» μέχρι της 20ής Μαΐου 1960, για να ανακοινωθούν τα αποτελέσματα στο τεύχος 182.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

Βαθμοί 19

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ:

1. Έγραψε τα διβλία «Σαρακατσάνοι» και «Ελληνική λαϊκή τέχνη».
2. Εκδήλωσις καλλιτεχνική. — Το έχουν όκτώ μήνες.
3. Μεγάλος ποταμός της Ασίας. — Γένος έρπετων της Αφρικής, Ασίας και Αμερικής.
4. Υπάρχουν αρκετοί στην Β. Ελλάδα.
5. Δωρικός τύπος αρθρου. — Βυζαντινή μουσική νότα. — Έλληνικό προϊόν που ήταν άλλοτε περιζήτητο στις αγορές του εξωτερικού.
6. Πόλη της Γαλλίας, που ως άποικία των Ρωμαίων πλουτίστηκε με μεγαλοπρεπή κτίρια, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει η «Αψίς του Οριάνου». — Ένα από τα μεγαλύτερα άστεροσκοπεία των Η.Π.Α.
7. Αντιστρ. γραφή μουσικής νότας. — Ονομαστός Γάλλος μουσικός, που διετέλεσε διευθυντής της Όπερας των Παρισίων.
8. Εξελέγη, το 1926, πρώτος πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών. — Έπαναστάτησε πολλές φορές κατά των Τούρκων, τον 18ον αιώνα.
9. Ινδική περιοχή, παρά τα Ιμαλάια. — Παραπόταμος του Ρήνου.
10. Ξενικός ρυθμός. — Μπορούν να... πληρωθούν (αίτ.).
11. Νησί της Ισπανίας. — Είναι και το δοτάκι.

12. Μας δίνει βιταμινούχο λάδι. — Σύνδεσμος της αρχαίας (αντιστρ.).
13. Δεν πρέπει να χαρακτηρίζη νόμους.

ΚΑΘΕΤΩΣ:

1. Η επίδρασή του επί της νομοθεσίας υπήρξε μεγάλη.
2. Θυελλώδης άνεμος. — Σύγχρονος Σοβιετικός μυθιστοριογράφος.
3. Έρριξε το 1935, ως αεροπόρος, τις πρώτες δόμδες κατά της Αθηνών. — Πόλις και λιμάν της Πολωνίας, στη Βαλτική.
4. Στον αιώνα αυτόν γεννήθηκε ο Μπάχ και πέθανε ο Γκρέκο (αντιστρ.). — Έρμηνεύεται καλλιτεχνικά.

5. Είναι επικίνδυνος σε ώρα πολέμου. — Μετρά ξενικές εκτάσεις (αντιστρ.).
6. Γάλλος παιδίατρος (1856—1942) που θεωρείται ο ιδρυτής της Βρεφολογίας. — Γεμίζει ρωγμές.
7. Περίμμο για την πολιορκία του (δοτ.). — Μικρά νήσος του συμπλέγματος των Έχινάδων.
8. Χρήσιμο ζών (δοτ., αντιστρ.). — Είχε την αγοραστική της αξία.
9. Διάσημη ήθοποιος του γαλλικού κινηματογράφου. — Αυτόδυθίσθη.
10. Πολιτεία των Η.Π.Α. — Ειδικός σύνδεσμος.
11. Μοιάζει με τη... σκουριά.

ΟΙ ΠΑΡΑΞΕΝΟΙ ΟΜΟΤΡΑΠΕΖΟΙ

Βαθμοί 24

Στην παράξενη αυτή... οικογενειακή συγκέντρωση καθένας από τους συνδαιτημόνες θα πρέπει να σας θυμίξη «κάτι». Είναι όλοι παρμένοι από περίφημα καλλιτεχνικά έργα. Βρήτε ποιά είναι τα πρόσωπα αυτά και από ποιά έργα έχουν παρθη.

Στείλτε τις λύσεις των τευχών 176, 177, 178, 179 και 180 στη γραφεία της «Εκλογής», Σωκράτους 57, μέχρι της 20ής Μαΐου 1960.

ΔΕΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Βαθμοί 30

(3 για κάθε απάντηση)

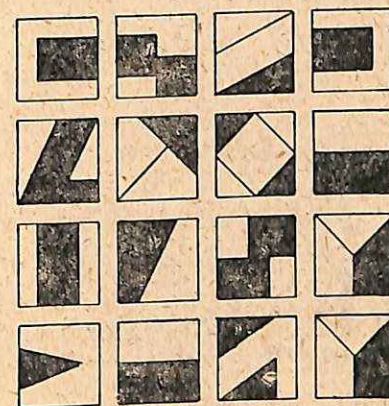
- 1) Ποιάς γνωστής ήθοποιου του Χόλλυγουντ το πραγματικό όνομα είναι Κασσίνο;
- 2) Ποιάς θεατρικός συγγραφέας μας έγραψε τα έργα «Στη λαύρα του μεσημεριού» και «Σιγανοπαπαδιές»;
- 3) Αν έχω έννεα (9) μπάλλες μπιλιάρδου, όλες του αυτού θάρους, πλην μιας λιποβαρούς, με πόσα λιγώτερα συνίσματα μπορώ να ξεχωρίσω τη λιποβαρή μπάλλα;
- 4) Βρήτε τρεις συνεχόμενους αριθμούς, που το άθροισμά τους είναι κατά 15 λιγώτερο από το τετράγωνο του μικρότερου από τους αριθμούς αυτούς.
- 5) Ένα τουβλο ζυγίζει μια όκα και μισό τουβλο. Πόσο ζυγίζει ένα τουβλο;
- 6) Ποιά είναι η Δημοκρατία που όρισε την ίδρυσή της στην πρωτοβουλία της «Αμερικανικής Έταιρίας Αποικισμού» και που η πρωτεύουσά της φέρει το όνομα προέδρου των Η.Π.Α.;
- 7) Ποιάς Ιρλανδός συγγραφέας, μυθιστοριογράφος και πολιτικός έγραψε το έργο «Η κόρη των Αθηνών», με ύλη βασισμένη στον έρωτα του Βύρωνα;
- 8) Ποιάς οινόχος της μυθολογίας μας σκοτώθηκε από ένα χαστούκι του Ηρακλή επειδή του έδωσε να πιή νερό αντί για κρασί;

9) Πότε συνεστήθη η «Εθνική Παράταξις του Έργαζομένου Λαού»;

10) Σε ποιές χώρες υπάρχουν τα έπομένα νομίσματα: α) σόλ, β) κολόν, γ) ντόνγκ, δ) μπολιβάρ και ε) σουκρέ;

ΜΑΥΡΟ ΚΑΙ ΛΙΣΠΡΟ

Βαθμοί 5

Κόψτε τα δεκάξη μικρά τετράγωνα και σχηματίστε μ' αυτά ένα μεγάλο τετράγωνο, έτσι που όλα τα μαύρα μέρη να επικοινωνούν μεταξύ τους, καθώς και τα άσπρα. Με άλλα λόγια, πρέπει να μπορείτε να πηγαίνετε από ένα οποιοδήποτε σημείο της μαύρης επιφάνειας σε ένα άλλο σημείο, χωρίς να περάσετε από λευκό μέρος. Το ίδιο πρέπει να κάνετε με τα σημεία της λευκής επιφάνειας.

ΠΟΙΟΣ ΠΡΟΗΓΗΘΗΚΕ;

Βαθμοί 16

- 1) Ποιά γεννήθηκε πρώτη: η Έλνισάβετ της Αγγλίας ή η Ελίζαμπεθ Τέυλορ;
- 2) Ποιάς έγινε νωρίτερα πρωταθλήτης του κόσμου: ο Σμέλινγκ ή ο Καρνέρα;
- 3) Ποιά τραγούδι γράφτηκε πρώτο: το «Σόνου μπού» ή η «Βαλέντσια»;
- 4) Ποιάς έγινε πρώτα δήμαρχος Αθηναίων: ο Σπ. Μερκούρης ή ο Έμμ. Μπενάκης;
- 5) Ποιά φάρμακο παρασκευάστηκε πρώτο: η ινσουλίνη ή οι σουλφamidες;
- 6) Ποιά διβλίο γράφτηκε πρώτο: το «Ουδέν νεώτερον από το Δυτικόν μέτωπον» του Έριχ Μαρία Ρεμάρκ ή ο «Αγών μου» του Χίτλερ;
- 7) Ποιά ιδρύθηκε πρώτα: το Πριγκιπάτο του Μονακό ή η Δημοκρατία του Αγίου Μαρίνου;
- 8) Ποιάς έγινε πρώτος πρωθυπουργός της Γαλλίας: ο Γκαγιάρ ή ο Φλεμλέν;

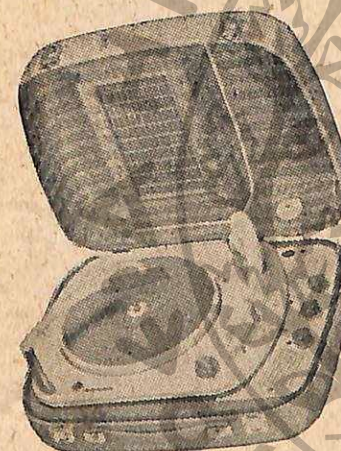
ΚΡΥΠΤΟΓΡΑΦΗΜΑ

Βαθμοί 9

«Σπ νδκ σζκ αρακσαγκδ ακ νδολιγλ πφθκ σπθκ φαπθκ σζκ ωζκ ωλα γλξζρλτζ ιδζ ταλ μαρσπσγλρξ νλφλα χγσασθ σδρ, κθχνδρα χγ σζρ γρσπφζ σπθ βξλκσπθ, γθβζ μπθ υγρ μξγμγλ ρα φγλμγλ αμπ σα βγλφζ πφδρ.»

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ «ΕΚΛΟΓΗΣ»

1. Ο πρώτος νικητής θα πάρη ένα ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ ΜΕ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ για την Ρώμη, από την Air France
2. Ο δεύτερος νικητής ένα ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΝΟ—ΠΙΚ-ΑΠ Telefunken που λειτουργεί χωρίς σύνδεση με ραδιόφωνο.

3. Οι πέντε έπομένοι θα έχουν το δικαίωμα να διαλέξουν η μία ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ στην «Εκλογή», ή ΕΝΑ ΜΕΓΑΛΟ ΔΙΣΚΟ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ των 33 στροφών.
4. Οι έπομένοι πέντε θα πάρουν ΕΝΑ ΔΙΣΚΟ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ των 45 στροφών ή ΕΝΑ ΑΠΟ ΔΕΚΑ ΒΙΒΛΙΑ που θα τεθούν στην έκλογή τους.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η 100ετηρίδα του Έλληνικού γραμματόσημου

Στις 23 'Απριλίου, ήμερομηνία της συμπλήρωσης 50 χρόνων από την ίδρυση του Σώματος 'Ελλήνων Προσκόπων έκυκλοφόρησε η πρώτη ελληνική σειρά γραμματόσημων αφιερωμένη στους προσκόπους. Η έκδοση αυτή συμπληρώνει ένα κενό στο ελληνικό φιλοτελικό άλμπουμ. Τα προσκοπικά γραμματόσημα και η έκδοση μιας τέτοιας σειράς ήταν κάτι που έλειπε.

Η σειρά αυτή, όπως προβλέψαμε, είχε εξαιρετική επιτυχία τόσο από πλευράς καλλιτεχνικής όσο και από πλευράς εμπορικής. Διαλεγμένα θέματα, ζωηροί χαρούμενοι χρωματισμοί, δεμένα με τη μαεστρία του γνωστού χαρακτή Τάσσου απέδωσαν, ο,τι μπορούσε να προσδοκά κανείς. Σημειώνουμε ακόμα πως η έκδοση αυτή, ανάμεσα σε άλλα προσείλκυσε χιλιάδες νεαρούς και ήταν από τις σπάνιες περιπτώσεις που έξω από τα Ταχυδρομικά γραφεία είδαμε να περιμένουν πολλά παιδιά για να προμηθευθούν τα προσκοπικά γραμματόσημα.

Καθώς πληροφορούμεθα, τα ελληνικά 'Ολυμπιακά γραμματόσημα που θα κυκλοφορήσουν στις 13 Αυγούστου, επ' ευκαιρία της 17ης 'Ολυμπιάδος, είναι ήδη έτοιμα και γρήγορα θα αρχίσουν και η έκτύπωσή τους.

Τα εικονιζόμενα θέματα των γραμματόσημων αυτών είναι τα ακόλουθα: 1) 'Εκχειρία, 2) «Αφή του φωτός», 3) «'Ορκος», 4) «Κοπή της ελιάς», 5) Είσοδος έλλανοδικών εις το Στάδιο, 6) «'Αλμα», 7) «Δίσκος», 8) «Δρόμος», 9) «'Ακόντιον», 10) «'Απονομή άθλων» και 11) «Είσοδος θριαμβευτού».

Οι μακέτες υπόσχονται πράγματι πολλά. Φαίνεται ότι τα 'Ολυμπιακά γραμματόσημα θα έχουν μεγάλη επιτυχία.

Στις 20 'Απριλίου έκυκλοφόρησε στον Καναδά αναμνηστικό γραμματόσημο

Αναμνηστικό των Νεανίδων οδηγών του Καναδά

μο για τη συμπλήρωση 50 χρόνων από την ίδρυση στη χώρα αυτή του «Σώματος νεανίδων οδηγών Καναδά». Το έν λο-

γφ γραμματόσημο, μπλε και χρυσό, εικονίζει στο κέντρο το έμβλημα των «'Οδηγών» και στις δύο πλευρές τις χρονολογίες 1910 - 1960.

— Ένα άλλο γραμματόσημο της Συμπολιτείας, αναμνηστικό του έτους προσφύγων, έκυκλοφόρησε στις 7 'Απριλίου στην Μαλάγια.

Αναμνηστικό του έτους προσφύγων, της Μαλάγια

Στο Προτεκτοράτο, έξ' άλλου, της Somaliland έκυκλοφόρησε στις 5 'Απριλίου πάνω στα γνωστά κοινά γραμματόσημα επίσημηση αναμνηστική των

Αναμνηστικό των Συνταγματικών αλλαγών της Somaliland

Συνταγματικών αλλαγών σ' αυτή τη χώρα. Καί αφού ο λόγος για έκδόσεις της Συμπολιτείας, πρέπει να αναφέρουμε μια ακόμη έκδοση αναμνηστική

Αναμνηστικό του χρυσού 'Ιωβηλαίου της 'Ενώσεως της Νοτίου 'Αφρικής

του χρυσού 'Ιωβηλαίου της 'Ενώσεως της Νοτίου 'Αφρικής. Η σειρά αυτή των γραμματόσημων, αποτελούμενη από 4 αξίες, κυκλοφορεί στις 31 Μαΐου. Και μία ακόμη έκδοση της Συμπολιτείας, 4 πολύ όμορφα γραμματόσημα, αναμένεται να κυκλοφορήσουν στο Norfolk στις 23 Μαΐου. Τα γραμματόσημα εικονί-

ζουν, όπως όλα σχεδόν τα γραμματόσημα της Συμπολιτείας, την κεφαλή της Βασίλισσας 'Ελισάβετ και λουλούδια του Norfolk.

— Μια ματιά στη Λατινική 'Αμερική: Στην Ουραγουάη, η οποία φημίζεται ως η πιο ήσυχη πολιτεία της Ν. 'Αμερικής, έκυκλοφόρησε στις 2 Μαρτίου μία σειρά από 3 γραμματόσημα, δρου 'Αϊζενχάουερ. Τα γραμματόσημα εικονίζουν τα πορτραίτα των Αντίγας και Washington, θεμελιωτών της ανεξαρτησίας της Ουραγουάης και των Η.Π.Α.

Αναμνηστικό της επίσκεψης του προέδρου 'Αϊζενχάουερ

— Η 'Ισπανία αφιέρωσε μια πρόσφατη έκδοσή της στις γραφικές παραινέσεις ταυρομαχίας. Όλα τα γραμματόσημα της σειράς εικονίζουν χαρακτηριστικές σκηνές από τις ταυρομαχίες.

Ισπανικά γραμματόσημα αφιερωμένα στις ταυρομαχίες

— Ένα σημαντικό γεγονός για τον ελληνικό φιλοτελισμό θα εορτασθεί 1961. Συμπληρώνονται 100 χρόνια από την έκδοση του πρώτου ελληνικού γραμματόσημου. Είχε προταθεί εορτασθή πανηγυρικά ή επέτειος αυτή τη και με διεθνή έκθεση ελληνικών γραμματόσημων. Μια τέτοια έκθεση είναι εύκολο πράγμα. Καί κάτι άλλο, όπως που προκαλεί ανησυχίες είναι ο καιρός περνά και καμιά έκθεση των αρμοδίων συζήτηση δεν γίνεται. Άγνοη ή μοναδική ευκαιρία μιας διεθνούς έκθεσης θα ήταν ακαταλόγηστο.

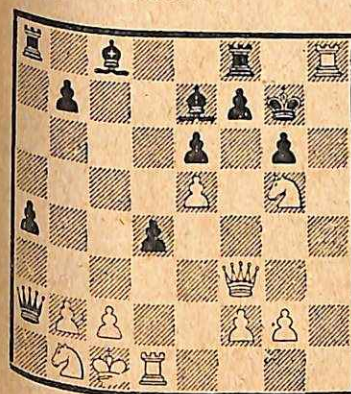
— ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥΔΑΚΗΣ

ΣΚΑΚΙ

Άσκησις αρ. 64

(ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΠΑΡΤΙΔΑ)

ΜΑΥΡΑ

ΛΕΥΚΑ

Λευκά (11): Ργ1. Βζ3. Πδ1. θ8. Ιβ1. Σβ2. γ2. ε5. ζ2. η2.

Μαύρα (12): Ρη8. Βα2. Πα8. ζ8. Αγ8. Σα4. β7. δ4. ε6. ζ7. η6.

Είς αυτήν την θέση είναι η σειρά των Λευκών να παίξουν.

Η νίκη δια τα Λευκά είναι εξησφαλισμένη... εάν παίξουν σωστά.

Ποιός τρόπος εξασφαλίζει όμως την νίκη;

Άσκησις 65. ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΠΑΡΤΙΔΑ

Λευκά (12): Ργ1. Βθ3. Πδ1. θ1. Αβ2. Ιγ2. Σα2. γ4. δ2. ζ2. η2.

Μαύρα (13): Ρη8. Βδ8. Πα8. ε8. Αη7. Ιβ8. ε7. Σβ4. β7. γ6. δ4. ζ7. η6.

Και εδώ είναι η σειρά των Λευκών να παίξουν.

Η θέση των είναι καλύτερα από την θέση των Μαύρων.

Όπως βλέπετε έχουν την επίθεσιν και εάν συνεχίσουν σωστά πρέπει να κερδίσουν.

Πώς πρέπει κατά την γνώμη σας να συνεχίσουν;

Άσκησις αρ. 66. ΑΠΟ ΕΝΑ ΦΙΝΑΛΕ

Λευκά (7): Ρη1. Πβ5. Σα2. β2. β3. ζ2. η2.

Μαύρα (4): Ρη6. Πθ8. Σα7. η3.

Εδώ ήτο η σειρά των Μαύρων να παίξουν.

Τα Μαύρα εκέφθησαν πως πρέπει να κερδίσουν εάν δώσουν ένα σάχ στο θ1.

Εάν μετά από Ρ X Π πώς θα μπορέσουν να αποσπώσουν με την απάντησιν η3 X ζ2 την μετατροπή του πιονιού ζ2;

Συμμερίξεσθε την άποψίν των;

Άσκησις αρ. 67. ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΠΑΡΤΙΔΑ

Λευκά (11): Ρθ1. Βγ6. Πα1. ζ1. Ια3. Σα2. β2. γ3. ζ4. η2. θ2.

Μαύρα (9): Ρθ8. Βα7. Πα8. ζ8. Ιζ5. Σα6. β6. η7. θ7.

Είς αυτήν την θέση ήτο η σειρά των Μαύρων να παίξουν. Τα Μαύρα υπελόγησαν ότι εάν δώσουν σάχ με 1)... Ιζ5 -

θ2 X η3 ή κίνησις Πζ8 - ζ6 θα

έπρεπε, λόγω της απειλής Πζ6 - θ6 + μάτ να κερδίση την παρτίδα.

Έσείς, εις την θέση των Μαύρων, θα έπαιζατε 1)... Ιζ5 - η3 +;

Άσκησις αρ. 68. ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΑΡΤΙΔΑ

Λευκά (8): Ρη8. Βδ1. Αε5. Σα3. γ3. ζ4. η2. θ2.

Μαύρα (8): Ρθ8. Βγ6. Ιγ4. Σα7. β6. γ5. η7. θ7.

Είς αυτήν την θέση παίζουν τα Μαύρα. Πολλοί παίκται θα έπαιζαν εδώ 1)... Βγ6 X η2 +, Ρ X Β 2) Ιγ4 - ε3 + και Ι X Β.

Ο καλός παίκτης δεν θα έπαιζεν όμως έτσι.

Είστε και εσείς... ο καλός αυτός παίκτης; Με τα προβλήματα των τριών κινήσεων δεν έχει ασχοληθῇ πολύ η στήλη αυτή.

Φυσικά η λύσις των είναι πάντοτε δυσκολότερα από αυτήν των προβλημάτων των δύο κινήσεων.

Παρακάτω θα αναλύσωμε μαζί μίαν ωραίαν και όχι πολύ δύσκολον σύνθεσιν του Γερμανού συνθέτου Β. φόν Χόλτσαουζεν.

Λευκά (5): Ρζ1. Πα8. ζ2. Αθ8. Σβ3. Μαύρα (3): Ρθ1. Αα1. Σβ4.

Παίζουν τα Λευκά και κάνουν μάτ σε τρεις κινήσεις.

Προσπαθήσατε τώρα να λύσετε μόνοι σας την ωραίαν αυτήν σύνθεσιν προτού μās παρακολουθήσετε εις την περιγραφὴν της λύσεως...

Ένα εύκολον πρόβλημα ἀρκεί να αντιληφθῇ κανείς ότι εάν ο Πα8 εῦρίσκετο στο η8 και ο Αα1 στο η7 και ήτο η σειρά των Μαύρων να παίξουν, τα Λευκά θα έδιναν το μάτ με το Πη8 - η1. Όστε πρέπει τα Λευκά να αναγκάσουν τον Αα1 να μετατοπισθῇ στο η7 που επιτυγχάνεται μόνο με το 1) Αθ8 - η7!

(Απειλή μάτ Πθ8) 1) Α X Α αναγκαστικώς και τώρα 2) Πα8 - η8 και έχομε τη θέση που θέλαμε. 3) Αη7 παίζει και μάτ στην επομένη με Πη1.

ΠΑΡΤΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ

Λευκά: (ΤΑΛ) Μαύρα: (Μποτβίνικ)

Γαλλική παρτίδα

1) ε2 - ε4, ε7 - ε6 2) δ2 - δ4, δ7 - δ5 3) Ιβ1 - γ3, Αζ8 - β4. 4) ε4 - ε5, γ7 - γ5. 5) α2 - α3, Αβ4 X γ3 + 6) β2 X Αγ3, Βδ8 - γ7. 7) Βδ1 - η4, ζ7 - ζ5. 8) Βη4 - η3, Ιη8 - ε7. Αυτή η θυσία των δύο πιονίων χάριν μιας επιθέσεως εις το κέντρον έχει δοκιμασθῇ συχνά σε ελαφρώς παρόμοιες θέσεις και δεν είναι ακόμη βέβαιον ποίος εκ των δύο αντιπάλων «στέκει καλύτερον».

Τα Μαύρα μπορούσαν εδώ ν' αποφύγουν περιπλοκές παίζοντα αντί 8) Ιε7 το γ5 X δ4, γ3 X δ4 και τώρα το Ιη8 - ε7. 9) Βη3 X η7, Πθ8 - η8. 10) Βη7 X η7, γ5 X δ4. 11) Ρε1 - δ1 (Ιη1 - ε2 παίζεται εδώ συνηθέστερον). 11) Αγ8 - δ7. 12) Βθ7 - θ5 +!

12) Ιε7 - η6. 13) Ιη1 - ε2, δ4 - δ3. 14) γ2 X δ3, Αδ7 - α4 +. 15) Ρδ1 - ε1, Βγ7 X ε5. 16) Αγ1 - η5! (Η 12η κίνησις των Λευκών, εν συνδυασμῳ με την παρούσαν, εμποδίζουν το Ροκὲ των Μαύρων).

8) Βη4 - η3, Ιη8 - ε7. Αυτή η θυσία των δύο πιονίων χάριν μιας επιθέσεως εις το κέντρον έχει δοκιμασθῇ συχνά σε ελαφρώς παρόμοιες θέσεις και δεν είναι ακόμη βέβαιον ποίος εκ των δύο αντιπάλων «στέκει καλύτερον».

Τα Μαύρα μπορούσαν εδώ ν' αποφύγουν περιπλοκές παίζοντα αντί 8) Ιε7 το γ5 X δ4, γ3 X δ4 και τώρα το Ιη8 - ε7. 9) Βη3 X η7, Πθ8 - η8. 10) Βη7 X η7, γ5 X δ4. 11) Ρε1 - δ1 (Ιη1 - ε2 παίζεται εδώ συνηθέστερον). 11) Αγ8 - δ7. 12) Βθ7 - θ5 +!

12) Ιε7 - η6. 13) Ιη1 - ε2, δ4 - δ3. 14) γ2 X δ3, Αδ7 - α4 +. 15) Ρδ1 - ε1, Βγ7 X ε5. 16) Αγ1 - η5! (Η 12η κίνησις των Λευκών, εν συνδυασμῳ με την παρούσαν, εμποδίζουν το Ροκὲ των Μαύρων).

ΠΑΡΤΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ

Λευκά: (ΤΑΛ) Μαύρα: (Μποτβίνικ)

Γαλλική παρτίδα

1) ε2 - ε4, ε7 - ε6 2) δ2 - δ4, δ7 - δ5 3) Ιβ1 - γ3, Αζ8 - β4. 4) ε4 - ε5, γ7 - γ5. 5) α2 - α3, Αβ4 X γ3 + 6) β2 X Αγ3, Βδ8 - γ7. 7) Βδ1 - η4, ζ7 - ζ5. 8) Βη4 - η3, Ιη8 - ε7. Αυτή η θυσία των δύο πιονίων χάριν μιας επιθέσεως εις το κέντρον έχει δοκιμασθῇ συχνά σε ελαφρώς παρόμοιες θέσεις και δεν είναι ακόμη βέβαιον ποίος εκ των δύο αντιπάλων «στέκει καλύτερον».

Τα Μαύρα μπορούσαν εδώ ν' αποφύγουν περιπλοκές παίζοντα αντί 8) Ιε7 το γ5 X δ4, γ3 X δ4 και τώρα το Ιη8 - ε7. 9) Βη3 X η7, Πθ8 - η8. 10) Βη7 X η7, γ5 X δ4. 11) Ρε1 - δ1 (Ιη1 - ε2 παίζεται εδώ συνηθέστερον). 11) Αγ8 - δ7. 12) Βθ7 - θ5 +!

12) Ιε7 - η6. 13) Ιη1 - ε2, δ4 - δ3. 14) γ2 X δ3, Αδ7 - α4 +. 15) Ρδ1 - ε1, Βγ7 X ε5. 16) Αγ1 - η5! (Η 12η κίνησις των Λευκών, εν συνδυασμῳ με την παρούσαν, εμποδίζουν το Ροκὲ των Μαύρων).

ΠΑΡΤΙΔΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ

Λευκά: (ΤΑΛ) Μαύρα: (Μποτβίνικ)

Γαλλική παρτίδα

1) ε2 - ε4, ε7 - ε6 2) δ2 - δ4, δ7 - δ5 3) Ιβ1 - γ3, Αζ8 - β4. 4) ε4 - ε5, γ7 - γ5. 5) α2 - α3, Αβ4 X γ3 + 6) β2 X Αγ3, Βδ8 - γ7. 7) Βδ1 - η4, ζ7 - ζ5. 8) Βη4 - η3, Ιη8 - ε7. Αυτή η θυσία των δύο πιονίων χάριν μιας επιθέσεως εις το κέντρον έχει δοκιμασθῇ συχνά σε ελαφρώς παρόμοιες θέσεις και δεν είναι ακόμη βέβαιον ποίος εκ των δύο αντιπάλων «στέκει καλύτερον».

Τα Μαύρα μπορούσαν εδώ ν' αποφύγουν περιπλοκές παίζοντα αντί 8) Ιε7 το γ5 X δ4, γ3 X δ4 και τώρα το Ιη8 - ε7. 9) Βη3 X η7, Πθ8 - η8. 10) Βη7 X η7, γ5 X δ4. 11) Ρε1 - δ1 (Ιη1 - ε2 παίζεται εδώ συνηθέστερον). 11) Αγ8 - δ7. 12) Βθ7 - θ5 +!

12) Ιε7 - η6. 13) Ιη1 - ε2, δ4 - δ3. 14) γ2 X δ3, Αδ7 - α4 +. 15) Ρδ1 - ε1, Βγ7 X ε5. 16) Αγ1 - η5! (Η 12η κίνησις των Λευκών, εν συνδυασμῳ με την παρούσαν, εμποδίζουν το Ροκὲ των Μαύρων).

16)... Ιβ8 - γ3. 17) δ3 - δ4, Βε5 - γ7. 18) θ2 - θ4! (Απειλή Πθ1 - θ3 - ε3 και επίσης προχώρημα του πιονιού θ3). 18)... ε6 - ε5; (Σε πολὺ δύσκολη θέση που εῦρίσκονται τα Μαύρα εδώ δεν έπαιξαν καλά. Το καλύτερο θα ήτο 18)... Ρε8 - ζ7 ακολουθούμενον από Πη8 - θ8 και Πα8 - ε1 και τα Μαύρα θα είχαν πιθανότητες αντιμετώπισεως. Η κίνησης ε6 - ε5 εξασθενεί μοιραίως το πιόνι δ5). 19) Πθ1 - θ3! Βγ7 - ζ7. 20) δ4 X ε5, Ιγ6 X ε5. 21) Πθ3 - ε3, Ρε8 - δ7. 22) Πα1 - β1, β7 - β6. 23) Ιε2 - ζ4, Πα8 - ε8. 24) Πβ1 - β4, Αα4 - γ6. 25) Βθ5 - δ1, Ιη6 X Ιζ4. 26) Πβ4 X Ιζ4. Ιε5 - η6. 27) Πζ4 - δ4, Πδ8 X Πε3. 28) ζ2 X Πε3, Ρδ7 - γ7. 29) γ3 - γ4! δ5 X γ4. (Διότι το ν' αφήσουν τα Μαύρα γ4 X δ5 θα ήτο εξ ίσου καταστρεπτικόν). 30) Αζ4 X γ4, Βζ7 - η7. 31) Αγ4 X Πη8, Βη7 X Αη8. 32) θ4 - θ5! Έδώ τα Μαύρα εγκατέλειψαν δικαίως την παρτίδα. Ένα πιόνι λιγώτερο μαζί! με «διαφοράν» δεν έχουν πλέον ελπίδες επιτυχίας.

Ι. Χ.

(Λύσις εις το προσεχές).

Λύσεις προηγούμενου τεύχους σελ. 64.

Θέλετε κάτι πραγματικά όρεκτικό, εύγεστο, πικάντικο; Κάτι που ν' αγαπηθῇ από όλοκληρη την οικογένεια; Σας το προσφέρουν τα περίφημα προϊόντα ΓΙΑΚΑ. Ζαμπόν, Λουκάνικα, Φραγκοκούρτια, Κοκτέιλ, Μίκα, Μπέικον, Χοιρινές γλώσσες, Ζαμπανάκι.

ΔΑΝΙΑΣ

(Ντάξη)

DACHSIE

ΛΥΣΕΙΣ

ΛΥΣΙΣ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟΥ

('Από σελ. 12)

Ὅριζοντίως: 1. ΠΑΡΑΧΑΡΑ-
ΚΤΑΙ. 2. ΑΝΑΓΩΓΟΙ — ΦΩΣ. 3. ΤΑ-
ΜΑΡΙΚΟΣ — ΠΟ. 4. ΑΝΑ — ΛΑ —
ΛΑΣΣΑ. 5. ΓΑΖΑ — ΟΡΑ. 6. Ο.Β.Α.
(ὄργαν. Βιομ. Ἀναπτύξ.) — ΝΙΤΣΑ
— ΜΙ. 7. ΝΑΝΤΗ — ΒΟΑΣ. 8. ΙΛΙ-
ΑΣ — ΑΜΑΞΙ. 9. ΛΑ — ΜΟΥΣΕΛΙ-
ΝΑ. 10. ΣΩΒΙΝΙΣΜΟΝ. 11. ΟΑ —
000 — ΑΝΑ. 12. ΣΥΝΕΣΙΣ.

Καθέτως: 1. ΠΑΤΑΓΟΝΙΑΣ. 2.
ΑΝΑΝΑΒΑΛΛΩ. 3. ΡΑΜΑΖΑΝΙ — ΒΟΥ.
4. ΑΓΑ — ΤΑΜΙΑΝ. 5. ΧΩΡΑ — ΝΗ-
ΣΟΝ. 6. ΑΓΙΑΖΙ — ΥΙΟΣ. 7. ΡΟΚ
— ΑΣΣΟΙ. 8. ΑΙΟΛΟΣ — ΜΕΜΟΣ.
9. ΣΑΡΑΒΑΛΟ — 10. ΤΦ. (ΤΑΦΗ)
— ΣΑ — ΟΞΙΝΑ. 11. ΑΩΟΣ — ΜΑ-
ΙΝ. 12. ΙΣΠΑΝΙΣ — ΑΠΑΞ.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΚΑΚΙΟΥ

('Από τὸ τεύχος 179)

Ἄρ. 60. 1) Α06 — ζ8+! Αη4 — 05.
2) Β04 X 05+! η6 X 05. 3) Π86 — 06+
μάτ.

Ἄρ. 61. Μὲ τὴν κίνησιν 1) Αγ5 — ζ8!!
Ἄρ. 62. 1) Ιε4 X ζ2! 2) Ρε1 X ζ2,
Αδ6 — η3+! καὶ τὰ Λευκὰ ἐγκατέλειψαν.
Ἄρ. 63. 1) Βδ2 — γ3! Ἐξαναγκαστὸς
κινήσεως.

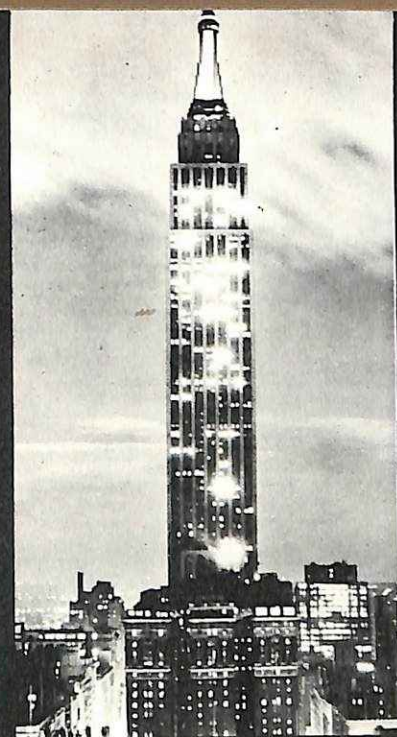
ΜΟΝΑΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΙΑ
ΚΟ
ΠΕΣ

Μυθιστόρημα

ΠΕΡΓΑΜΟΣ

Ποῦ θέλετε νὰ πάτε;
Where do you want to go?

“Ὀλυμπος,”
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΑΞΕΙΔΙΩΝ

“Olympos,”
TRAVEL AND TOURIST BUREAU

Θὰ σὰς μεταφέρῃ
ἄνετα καὶ ἀσφαλῶς!
Will get you there!

ΑΘΗΝΑΙ: Γιάν Σμάτς 4, Τηλ. 30-078, 27-541, 26-998

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ: Μέγαρον Βάτη, Τηλ. 471-690, 471-763

ATHENS: 4, Jan Smuts Str. Phones 30-078, 27-541, 26-998

PIRAEUS: Vaty's Bulding Phones 471-690, 471-763

Comet 4B

τὰ πλέον δοκιμασμένα τετρακινητήρια αεριοδούμενα
δρομολογούνται

εἰς τὰς γραμμὰς ἐξωτερικοῦ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς **ΜΑΪΟΥ**

Τὰ αεριοδούμενα COMET 4B κατασκευάζονται ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν ἐργοστασίων
DE HAVILLAND. Εἶναι ἐφωδιασμένα μὲ κινητήρας ROLLS-ROYCE AVON TURBO-
JETS καὶ ἔχουν 86 θέσεις ἐκ τῶν ὁποίων 64 τουριστικῆς καὶ 22 πρώτης.

Ταχύτης 854 χιλιόμετρα τὴν ὥραν.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Προσφέρει πάντοτε τὸ τελειότερον.